Biblioteka "Elita"/"Otkrivena istina"

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
U DIJASPORI

Zagreb - Basel

Emil Čić

Biblioteka “Elita”/ “Otkrivena istina”
“USPON I PAD ZAPADA”

IZDAVAČ/Publisher
© HAZUD, Naklada E. Čić
Zagreb - Basel

UREDNIK
©Hrv. akademik, mr. sc. EMIL ČIĆ
http://emilcic.exactpages.com, ecic@inet.hr

UVOD
Zoran Vernazza

LEKTOR
Martin Peterlić (HR)
Elaine Murphy (ENG)

OPREMA NASLOVNICE i PRIJELOM KNJIGE
Editing by Emil Čić

TISAK
Printed by
“EKOLOŠKI GLASNIK” D.O.O. ,
Donja Lomnica

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

ČIĆ, Emil

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem
000905093

I. IZDANJE
ISBN 978-953-7802-02-8

EMIL ČIĆ

USPON I PAD ZAPADA
-
FILOZOFIJA POVIJESTI

I. izdanje

Zagreb, svibanj, 2015.

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI U DIJASPORI
Naklada E. Čić službeni izdavač

Sadržaj

RENESANSA I NJEZINE IDEJE

BAROK I FILOZOFIJA POVIJESTI

NOVE TENDENCIJE U STOLJEĆU DEIZMA I ATEIZMA

PSIHOLOGIJA I TEOLOGIJA U FILOZOFIJI POVIJESTI

Uvod u *Uspon i pad Zapada*

Ova knjiga rađala se dugo, cijeli moj zreli prethodni život, a intenzivnije u zadnjih osam godina. Iako sam se Oswaldom Spenglerom počeo baviti vrlo kasno, tako da on nije bio motivacija za moje pisanje, ispalo je da su nam razlozi bavljenja filozofijom povijesti bili slični. Spengler je nakon 1911. g. želio proučiti zašto će Njemačka biti napadnuta u svjetskom ratu, a ja sam prvo počeo tražiti odgovor na pitanje "tko priječi da Hrvatska bude država, kome je to u interesu". Moja prva knjiga "Povijest hrvatskih neprijatelja" dala je odgovor na to pitanje i ondje je izronilo sudbinsko pitanje sukoba dobra i zla, Boga i sotone. Sotona je zatirao katoličke narode i države i kršćansku Europu: Razmatranja nazočnosti zla i zlotvora u Europi polako su davala jasnu sliku jedne dugovječne borbe i borbe načela. Baveći se borbom dobra i zla promatrao sam njihove manifestacije u svim ključnim sferama, pa sam knjigu podijelio po najvažnijim epohama, od vremena poganstva do novijeg vremena. Načelno se vidi da je knjiga podijeljena u tri cjeline: poganska Grčka i Rim, pobožni vijek i vrijeme apostazije Europe od Boga i vjere, a epohe su nazvane njihovim imenima (renesansa, barok …).

Važnu ulogu u cijeloj stvari ima pojam Providnosti, pa smo iskoristili filozofe koji su se bavili tim pojmom. Sveti Augustin nije bio prvi katolički naučitelj, koji je spomenuo Providnost, ali razvio je viziju grada Božjeg i grada đavoljeg izrazivši time bit filozofije povijesti: od samog početka čovjekova pada dvije skupine ljudi borile su se za ili protiv Boga, ali povjesničari odnose nisu razumjeli na takav način, pa ih niti nisu mogli pravilno interpretirati: povijest se počela svoditi na znanstvenu faktografiju, bez sposobnosti dubljeg uvida. Zato su filozofi povijesti tako rijetki i toliko nedorečeni. I tim pitanjem smo se pozabavili.

Dijelove ove knjige objavljivao sam u raznim časopisima, a ponešto i svojim knjigama, ali to je tek jedan manji dio, koji sam ovdje morao ponoviti da u knjizi dade cjelovitu sliku. U knjizi se nalaze najvažnija imena filozofije povijesti, koja su u odnosu s temom Providnosti i borbe dobra i zla.

Iz svega izloženog je jasno da je Europa u svakom pogledu teško bolesna, da umire i da se raspada, no ta činjenica odražava se na cijeli svijet: kada bi umrla nekadašnja katolička Europa poganski svijet bi potonuo u kaos. U finalu dosadašnjih tragičnih povijesnih događaja Europa će još jednom posrnuti i biti slomljena, ali kao što je Bog utemeljitelj i gospodar Njegove Crkve, tako je i vlasnik Europe, koju je Katolička Crkva izgradila, kako se u knjizi i vidi. Pred vama se, dakle, nalazi jedna katolička paradigma stvarnosti, koja nam k tome kaže da se nalazimo u *odlučnim godinama*…..

Emil Čić

PREDGOVOR

(za knjigu *Uspon i pad Zapada* autora Emila Čića)

Sudeći po mnogo čemu nalazimo se u vremenu predapokalipse. Kada se ovo vrijeme tako označi i to konstatira kao nešto na što upućuju mnogi znakovi koji se kao takvi prepoznaju upravo sada, onda smo pozvani da to pobliže objasnimo.

Kroz povijest bližu ili daljnju vidimo da je bilo dosta pojedinaca koji su se trudili pokazati i dokazati da se približava odlučujuće vrijeme kada će se polagati računi za ovo ili ono. Upozoravalo se na to na različite načine, pogotovo je XIX. stoljeće bilo prepuno takvih poruka, a i početak XX. stoljeća ne zaostaje u tom smislu. Osim toga, ako tzv. Francusku revoluciju okarakteriziramo kao vjesnicu suvremenoga doba to odmah povlači za sobom činjenicu da su od tada u Europi na sceni sami ratovi i to jedan za drugim.

Francuska revolucija, izravno programirana od enciklopedista i neizbježnoga Voltaira dao duhovnoga oca, sjeme je razdora novoga doba, a nastala je na tobožnjoj težnji za bratstvom među ljudima, a svi znamo da je ta krilatica obična fraza koja se u svakodnevnici ne može uopće primijeniti kao nekakav ili bilo kakav model organizacije. Prema tome je ništavna kao uostalom i druge dvije krilatice, sloboda i jednakost, jer su iste sasvim nespojive u svom uzajamnom odnosu. Kada bi svi bili jednaki, što je nezamislivo, ne bi bilo razlike koja je pak uzročnik svakog kretanja, jer bi svi bili isto. Jednakost razara slobodu, budući da je svima nametnuta ista odnosno jednaka zajednička forma, pa nema slobode izbora, nema individualnosti, nema kreativnosti i tada imamo čistu žabokrečinu zavijenu u tzv., revolucionarnu odoru nakon čega slijedi teror. Iza toga krije se ono što je zapravo i jedini cilj onih koji su inspiratori takvoga stanja, a to su vrhovni manipulatori iza kojih nastupa ono što danas zovemo predapokaliptično doba.

Ova ideja rođena u Engleskoj nakon što je ista otpala od Rimske Apostolske Crkve zbog trivijalnih razloga, kao što je ženidba, dok je u pozadini stajala egocentričnost tj. krajnja sebičnost i ideja izdaje pojedinca, a sve to obrazloženo kroz jezik filozofa racionalista.

Ovakvo stanje stvari lukavo i podmuklo plasirano kroz najniže strasti čovjeka temelj je onoga što se danas zove liberalizam ili neoliberalizam.

Uz liberalizam kao potpuno amoralno, odnosno antimoralno načelo stoji i marksizam u raznim inačicama, koji se s njime izmjenjuje na vlasti po potrebi poprimajući razne oblike. Različiti oblici i krinke liberalizma, kojima je glavna sestra neosporiva demokracija, koja je slikovito rečeno, vrhovni zapovjednik svih mogućih nedaća.

Uništenje monarhije kao oblika vladavine i uvođenje odioznoga pojma republike logična je posljedica gesla francuske revolucije, a time i autoriteta monarha kao predstavnika i simbola Krista Kralja na zemlji.

Iz te društvene pojave institucionalizirane krajem XIX. i početkom XX. stoljeća (uključujući i I. svjetski rat) u Europi proizašlo je stanje svijesti koje je izvanredno opisao Oswald Spengler, koji je i sam to intimno proživljavao.

Njegovo djelo, Propast Zapada, a i druga dijela opisuje iscrpljenost i nemogućnost opstanka ovakve civilizacije. Ona više nema sposobnost samoodržavanja nego ciklički poprima slične oblike, te se tako reciklira uvijek ponovno na nižoj razini do konačne propasti.

I makar je po njemu povijest sačinjena od pojedinačnih kultura ipak su svi u zajedništvu, međutim to nam opisuje u ovoj svojoj knjizi njezin autor Emil Čić.

Knjiga pod naslovom Uspon i pad Zapada, kako ju je autor naslovio, govori ne samo o tome kako to gleda i tumači O. Spengler nego i šire, ne samo zbog kronološke distance, novih spoznaja i naknadne pameti, nego radi šireg aspekta s kojega isti nastupa. Tu se misli prvenstveno na činjenicu da autor knjige E. Čić gleda na problem znatno šire od O. Spenglera iz jednostavnog razloga jer je u cjelokupnu tematiku uključio duhovnu, a zapravo metafizičku dimenziju. To nedostaje u mislima i artikulacijama O. Spenglera.

Kako je to moguće?

Razlog za to nalazimo u tome jer O. Spengler nije bio vjernik, pa mu duhovna komponenta nije bila bitna kod dijagnosticiranja stanja.

Je li taj njegov mehanicistički pristup izvire iz njegove osobnosti, intimističkih i pesimističkih raspoloženja pokazat će nam autor ove knjige.

Sam autor ove knjige E. Čić poznat je hrvatskoj javnosti po svom polihistorskom prilazu problemu uključujući tu i umjetničko – glazbenu odrednicu. Tako on obrazlaže aktualno stanje u svijetu i tako tumači prilike u kojima se mi danas nalazimo.

Kako je autor istodobno i praktični vjernik u punom smislu te riječi, a također i hrvatski domoljub s visoko razvijenom sviješću o hrvatskoj samobitnosti, on svemu tome onda dodaje i svoje nadopune kako bi se cjelina zaokružila.

Na koji način on to čini?

Ali, prije toga, sada i ovdje pruža se odlična prilika da se na trenutak osvrnemo na aktualno stanje naše jedine i nezamjenljive Domovine Hrvatske. Ovako se vrijeme ne će više ponoviti vjerojatno nikada i zato ćemo otvoreno reći da je na dijelu stvarni pokušaj nametanja totalnog kaosa i anarhije pred strašan obračun. To se vidi na svim mogućim razinama javnoga života. Kad nije uspjelo kroz rat i porat onda se želi sada u krizi kad su razoreni svi kriteriji o percepciji tzv. demokratskog života i kada su sotonski predstavnici na zemlji odlučili kroz ultraneoliberalizam stupiti na pozornicu i konačno srušiti katoličku Hrvatsku. Da budemo potpuno jasni, želi se stvoriti stanje u kojemu se trebaju međusobno obračunati i dokrajčiti sami Hrvati, jer to izvana nije uspjelo. Kada se proizvede taj scenarij onda nastupaju ovozemaljski spasitelji kao što je to učinjeno u Bosni, gdje vidimo posljedice toga njihovoga dijela.

Hrvatsku se neće uhvatiti na taj lijepak, neće uspjeti pakleni plan Lucifera, jer Božje sjeme posijano ovdje neće biti zatrto. Božje djelo ne može propasti pred planom zla čije predstavnike prepoznajemo nepogrešivo.

Po O. Spengleru propašću zapadne kulture nastupa faustovsko razdoblje ili crna rupa i to je za njega kraj. Zbog čega je to kod njega tako možemo pretpostaviti, ali njegova nevjera i fatalizam dovoljni su pokazatelji.

Kako bi se to prevladalo autor knjige daje nam na uvid rješenje koje je njemu zorno poslužilo kao dokaz za ono što svaki vjernik osjeća kao imanentno. A to je vjera i uzdanje u našega Spasitelja i Otkupitelja Isusa Krista.

Prije nego li obavijestim čitatelje o čemu se točno ili pobliže radi moram reći da je danas Uskrs Gospodnji, dan kada se potvrđuje smisao ljudskoga života. Tko ne vjeruje u Uskrsnuće neće moći razumjeti ovu knjigu. Budući da Uskrs sam po sebi kao transcendencija mnogima nije dokaz vječnoga života, a i sam Isus Krist Pomazanik Božji toga je bio svjestan poznavajući nepovjerljivoga čovjeka. Mislimo i tako vjerujemo, jer drugačije ne možemo i ne znamo, a pozivamo se na jedan drugi događaj iz Kristovoga života, koji se u neku ruku može smatrati potvrdom Uskrsnuća. Taj se čin zove Preobraženje Gospodinovo. Moramo ovo napisati jer iz toga vidimo da je Isus kao druga Božanska osoba tj. Sin Boga Oca, ponovno oživio i tako bio preobražen kao Božja slava.

To se dogodilo uz nazočnost zakonodavca Mojsija i proroka Ilije, čime se ispunila Božja volja i navještenje. Tome su uz Isusa koji je obasjan Božjim svjetlom svjedočili i Njegovi izabranici i to; Petar kao nasljednik na zemlji i stup nove crkve, čvrst kao stijena, Jakov kao vjesnik i vojnik širitelj vjere i Ivan najmiliji Gospodinu, krotak kao janje i duhovni svjetionik. Ovaj događaj potpuno i nedvosmisleno oslikava otajstvo odnosno misterij Uskrsnuća i otkriva za vječnost osobu Isusa Krista, transcendentnoga sina, prikazanoga na slavu Božju. To je smisao i tajna križa iz čega dalje proizlazi kršćanstvo kao način života.

Nažalost O. Spengler to nije spoznao. Duboki značaj i poruka ovog događaja diktira daljnji tijek povijesti. Preobraženje je briljantan pokazatelj koji svaki vjernik mora prepoznati i nositi u sebi, jer na taj način se osmišljava vjera.

Neka mi bude dopuštena jedna mala sentimentalna digresija. Grad Dubrovnik sa blistavom prošlošću, što nije slučajno, znao je odati poštovanje tom činu Preobraženja (lat. Transfiguracija) i nadjenuti u čast tome ime jednoj ulici u središtu Grada. Ulica se zove od Sigurate (po dubrovački).

Na kraju se vraćamo na ono mjesto gdje se nadopunjuje i nastavlja djelo O. Spenglera, a autor knjige E. Čić za to kao objašnjenje uvodi i koristi dvije izvanredne osobe. Jedna od njih je Juan Donoso Cortes, a druga Francisco Franco.

O F. Francu znamo sve, a tko ne zna neka nabavi knjigu, koju je on napisao pod nazivom Masonerija. Tu je sve jasno.

Druga osoba J. D. Cortes je španjolski filozof, pisac, teolog i diplomat, nevjerojatan um, pronicljiv i nadahnut Božjom providnošću, jer je u svom kratkom životu (1809. – 1853.) riješio sve dvojbe ovoga svijeta.

Po svojoj prilici je to platio glavom i za širu javnost pao u zaborav. Samo ću naznačiti da je on bio apsolutni protivnik svakoga liberalizma iz kojega je zatim proizašla marksistička i slične materijalističke ideologije i razni socijalizmi kao podloge za sekularizam.

Govorio je otvoreno da je liberalizam derivat zlokobne francuske revolucije i djelo Lucifera, a izričaj mu se ogleda kroz neograničenu ljudsku oholost.

Jedini je spas za čovjeka njegova vjera u Isusa Krista kaže Cortes, a da bi bio oslobođen od kazne grijeha mora se ponizno pokoriti i biti poslušan Katoličkoj vjeri i njezinoj Crkvi. Dakle, mora proći kenozu i time slijediti Spasitelja.

To bi bio zaključak i smisao, te naputak za razumijevanje ove knjige.

I te kako je važno naglasiti da je trebalo srčanosti i vjere i nade u vječni život da ova knjiga ugleda sunce.

Zato čestitamo njezinom autoru E. Čiću.

Zoran Vernazza
Na Uskrs 2015.

UVODNA POGLAVLJA

Uvod u Filozofiju povijesti s početka trećeg milenija

Svako povijesno razdoblje u kojem su se za razvoj kulture i civilizacije odvijali događaji izvanrednog značaja, izazivalo je pozornost koja zahtjeva određeno, objašnjenje, tumačenje. Interpretacije povijesnih događaja davali su tako razni povjesničari, teolozi, sociolozi, politolozi itd., motreći razvoj stanja s gledišta svoje specijalističke humanističke discipline, osobnih saznanja ili čak sa stajališta osobne ideološke indoktriniranosti. No, to su redovito bili parcijalni uvidi o konačnim razlozima događaja u ovostranoj stvarnosti, te su se o razlozima odvijanja povijesne zbiljnosti s vremena na vrijeme javljali i novi tumači te stvarnosti - filozofi povijesti - jedna vrlo rijetka i često neshvaćena ili krivo procijenjena vrsta mislilaca. Oni su nastojali dokučiti upravo zadnje uzroke svih događaja i dati načela tj. zakonitosti prema kojim se nešto događalo, ili se eventualno u budućnosti mora dogoditi. Filozofija povijesti rodila se tako u kršćanskoj civilizaciji, a prvim filozofom povijesti obično se imenuje Sv. Aurelije Augustin (IV.-V. st.) jer je u svjetlu iskustva kršćanske vjere nastojao racionalno objasniti smisao povijesti na temelju dotadašnjih povijesnih iskustava, a iz izbora ključnih događaja do njegova vremena. Nakon njega idući, kojeg možemo nazvati “filozof povijesti”, jer je pokušao objasniti neke opće povijesne zakonitosti u politici (“Vladar”) bio je tek Niccolo Machiavelli (“Vladar”, XIV.-XV. st.), a potom se pojavio Giambatista Vico s “Načelima nove znanosti” (XVIII.). Ipak sve su to bile tek usamljene “ptice selice”, najave novog proljeća ljudske spoznaje. Paradoksalno je, i pomalo apsurdno, da je filozofskoj disciplini dokučivanja povijesnih zakonitosti naziv “Filozofija povijesti” prvi dodijelio Francois Marie Arouet - Voltaire (XVIII. st.), koji je o temi napisao tek jednu kratku raspravu “Philosophie de l’histoire” (1765./1769.) u kojoj nije bilo kršćanske metafizike s kojom je Augustin razvijao svoja razmatranja o povijesti. I tako je metafizičkoj znanosti ime dao jedan pobunjenik protiv Crkve - empirijski deist.

Tek devetnaesto stoljeće dovelo je do procvata filozofije povijesti i ova je znatno utjecala na suvremenu europsku misao, te je upravo filozofija povijesti bila ta koja je kasnije razbuktala širenje određenih ideja i ideologija,[1] a jedna od ključnih osoba novoga vremena, koja se istakla i bila razglašena s tom temom bio je Georg Wilhelm Friedrich Hegel (XVIII.-XIX. st.).[2] Ovdje ne ćemo davati detaljan prikaz povijesti filozofije o filozofiji povijesti, (kao što je to iz svoga kuta gledanja učinio marksistički filozof Predrag Vranicki)[3] već ćemo prikazati razmišljanja koja daje novu paradigmu za razumijevanje povijesti, a pritom ćemo se osvrnuti na neka bitna mišljenja o toj temi.

Filozofija povijesti je istovremeno pragmatična i idealistička znanost. U stvari, ona počiva na Kristu i njegovoj povijesnosti, dakle, proizlazi iz kršćanstva i Krista, kako je izvrsno objasnio Nikola j Berdjajev. Do Krista postoji slijepa sudbina u koju vjeruju pogani, opća slučajnost života od danas do sutra proizvedena individualnim nastupom bogova,[4] pa, "…kršćanstvo, dakle, uvodi u povijest onaj period Providnosti kao što je u njemu vladajući zor univerzuma zor istoga kao povijesti i kao svijeta Providnosti. To je veliki povijesni pravac kršćanstva: to je razlog zašto znanost religije mora u njemu biti neodvojiva od povijesti, da, zašto mora s njome biti potpuno jedno. Ali ona sinteza s poviješću, bez koje se sama teologija ne da misliti, traži opet kao svoj uvjet viši kršćanski pogled povijesti…(…) I povijest dolazi iz jednog vječnog jedinstva i ima svoj korijen isto tako u apsolutnome kao i priroda ili bilo koji drugi predmet znanja…"!,[5] tumačio je Schelling čije ideje zadiru i u Filozofiju povijesti. U Staroj Grčkoj savjeti se traže u proročištima! (Npr. proročište u Delfima). Nakon Kristova dolaska kršteni svijet prožima svijest o Providnosti, svijest o smislenom tijeku povijesti koja je vođena i planirana od Boga, da bi svrha došla do cilja - spasenja ljudske vrste tj. čovječanstva, nakon njegova pada. Povijest se, dakle, razvija prema tajnom Božjem planu, jer "…Što se tiče onog dana i časa, o tome nitko ništa ne zna: ni anđeli na nebu, ni Sin, već JEDINO OTAC…" (Marko 13,32). Jedino Bog Otac sve zna unaprijed, kaže Sv. Pismo: Tu je Providnost u igri protiv urote, ili "teorije urote", kojom upravlja Sotona. Ništa se ne događa slučajno, već prema tajnom planu, planskoj viziji, idealnoj ideji budućnosti. Stoga je povijest smislena drama, koja čovjeku može izgledati nesuvislo: nepravde često pobjeđuju, glupost potiskuje pamet i krajnji se cilj svih događaja uvijek ne razabire jasno! Druga je stvar što smrtnicima nepravde nije ugodno trpjeti. Ali Bog je taj koji upravlja katastrofama i dolazi do svojih

ciljeva. Bog nikada ne gubi, jer u Njegovim je rukama zadnji ishod svih događaja, bez obzira na žrtve: tu je razlika između slijepe sudbine i Providnosti koja intervenira u povijest.

Filozofija povijesti ne može bez osvrtanja na konkretne događaje i osobe, ali se ne bavi niti svim pojedinostima povijesnih događaja niti svim povijesnim osobnostima: filozofija povijesti namjerno izostavlja pojedinosti, jer izabire ključne primjere. Za filozofiju je bitno da selekcionira i apstrahira od detalja i zaključuje na ono što je opće. Za filozofiju povijesti je bitno da izborom uočenih najvažnijih pojava ukazuje na njihovu zakonitost kao ključnu ili neizbježnu bitnost, te je ona pragmatična utoliko što se bavi činjenicama, a idealistična utoliko što iz bitnih uzroka važnih pojava dolazi do općih zaključaka kao općih zakonitosti očitovanih u povijesti. Filozofija povijesti stoga spada u metafizičku granu filozofskih znanosti, ona je vrsta pragmatičnog idealizma u teističkom (a ne deističkom!) smislu.

Filozofija povijesti nakon Sv. Augustina uglavnom se nije bavila načelnim sukobom dobra i zla, a filozofija povijesti, koju ovdje iznosimo, ne će od toga bježati, jer osnovnu tvrdnju čini saznanje da je "svjetski Duh" (kako bi to rekao Hegel) ili Sveti Duh (kako bi rekli kršćani) rastao u čovjeku i razvijao se u sukobu sa duhom zla izvan čovjeka i u samom čovjeku: i Bog i đavo čovjeku daju svoju duhovnu ponudu, bilo to kroz neposredne realizacije u svijetu, bilo kroz neposrednu nazočnost u duši ili "telepatski". Zar je, u vremenu kada nevidljive radijacije djeluju na našu psihu i tijelo, teško povjerovati da nevidljivi duhovi mogu djelovati na našu dušu? Što empirija naslućuje kroz manifestacije, to intelekt dokučuje još dalekosežnije. Dakle, osnovni princip nove filozofije povijesti temelji se na uvidu da naša povijesna horizontala napreduje i razvija se kroz sukob duhovne vertikale, koju čine Bog i njegov protivnik, a manifestira se kroz ljudski izbor za Boga ili protiv Boga (kako je to u svome djelu lijepo objasnio N. Berdjajev). Kršćanski izbor stajališta, uvida i načela ovdje je jasno istaknut i nije bez utemeljenosti na Svetome Augustinu i njegovoj teoriji o "dva grada", gradu Božjem i gradu đavoljem (knjiga "O državi Božjoj"). Ta teorija (a teorija je uistinu uvid, "sažeta znanstvena spoznaja"!)[6] kazuje da se na jednoj strani za Boga bore pripadnici "grada Božjeg", koji nastoje provesti Božji zakon na zemlji, a na drugoj se strani nalaze pripadnici "đavoljeg grada", koji se u ime "nove humanosti" bore protiv Boga, dakle, protiv prave humanosti utemeljene na Stvoritelju.

Tko čini "đavolji grad", a tko "Božji grad"? Na tragu "Božjeg grada" prije Krista nalazio se i osnivač perzijskog monoteizma Zarathustra, ali njemu Bog nije predao cjelinu religiozne istine, već mu je dopustio uvid u prvinu istine: Bog je jedan, a svijetu dolazi Spasitelj. Iz dosadašnjeg razvoja povijesti znamo da "Božji grad" čini ponajprije izabrani narod, a potom kršćanska Crkva, dok su "đavolji grad" najprije činili pogani, jer su u cijelosti bili izvan zakona Božjeg, a potom od Kristova doba "đavolji grad" čine okultni gnostici koji se od vremena službene pojave na svjetlu dana godine 1717. u Engleskoj nazivaju Slobodni zidari ili masoni. Kršćanstvu su nanijeli neizmjernu štetu, a i nadalje ju uspješno čine. Time ćemo se još pozabaviti. Kako se sukob događa? Sve se odvija putem stoljetnog sukoba vjere i hereze, a u novije doba putem sukoba vjere i nevjere, vjere i ideologija: često niti ne znajući ljudski rod je slijedio i slijedi ideje i ideologije kojih duhovno nadahnuće ne dolaze od Boga, te do danas osporava Njegovu Objavu i objavljenu istinitost (komunizam, anarhizam, nacional-socijalizam, fašizam, liberalna demokracija, sektarstvo). Ako je izgledalo da su križarski ratovi prestali, nakon što je prestalo njihovo očitovanje proglasima i pozivima, povijest je pokazala da su na njihovo mjesto stupili ratovi ideja i ideologija koje su pretendirale da budu pravovjerne i "križarske" poput kršćanstva (fašizam, nacizam i komunizam pa i anarhizam), a na početku trećega milenija "križarske ratove" u ime Boga ili nekog višeg prava počele su proglašavati kolonijalne imperijalne demokracije (npr. slučaj Georgea Busha jr.), umišljajući si da samo one posjeduju pravu istinu ("liberalna demokracija" i njezina "globalizacija") koju imaju pravo nametnuti silom, bez prava čovjeka i naroda da se razvijaju u skladu sa svojim skromnim spoznajama i mogućnostima, na svojim prostorima.

Razvoj povijesti

Filozofija povijesti uvažava i promišlja:

a. Značajne religijske događaje
b. pojavu i navještaj mističara, koji su povijesna činjenica,
c. neke presudne političke trenutke i
d. idejna kretanja u kulturi

Ova Filozofija povijesti motri događaje u tri cjeline i naglasak stavlja na doba kršćanstva (cjelina 2):

1. Prvo razdoblje čovječanstva je apsolutno pogansko: ljudi vjeruju u lažne bogove ili ne znaju tko je Bog. Pojam Boga je zamućen, a divljaštvo se postepeno transformira u više stadije prvih i potom zrelih državnih organizacija. Plemenske vođe s vremenom postaju kraljevi. Na području Bliskoga Istoka Bog si stvara izabrani narod po Abrahamu (Katekizam KC, br. 60) i potom Mojsiju, da bi se u njemu mogao roditi Spasitelj svijeta: stvara se narod novih načela i razvija se mesijanska ideja onih koji su posvećeni (svećenstvo) i onih koji su poslani (proroci, kasnije apostoli).
2. Drugo vrijeme je vrijeme od dolaska Krista i krštenja naroda do pojave osobe Antikrista i općeg poklonstva Sotoni: najprije se razvija novi kršćanski kult i nova kultura, a u završnici rasula kršćanske uljudbe nameće se antikult i antikultra, koja osporava domete kršćanstva. U tom vremenu vjera se bori s ljudskim grijesima, zabludama i neznanjima: u prethodnom razdoblju Grčka se razvija u individualnu demokraciju malih država gradova - polisa (s izuzetkom pojave Aleksandra Velikog koji ujedinjuje Grčku i stari svijet) te joj načela izviru i ulijevaju se u individualizam, a Rim se u Imperij povijesno-pravno razvija počev od kraljevstva (754.-509. pr. Kr.), preko republike (509.-27. pr. Kr.), do Carstva (principat po Augustu, 27. pr. Kr. - 565. poslije Kr.)[7] kao teokratskog počela koje je preduvjet po kojem Europa nakon Cara Konstantina postupno postaje kršćanska i teokratska. (Nova vjera tako se lakše širi unutar granica jedne države). U vremenu rasula vjere (od francuske revolucije na ovamo) Europa prestaje biti kršćanska i postaje ujedinjena u nevjeri. To je vrijeme čovjekova iskušenja u ratovima i krvi. Vrijeme pokrštenja čovječanstva nije završeno sve dok sve nacije nisu obraćene i krštene. To je postulat Kristove povijesnosti. Sav "bolji svijet" bez njegove preobrazbe u Kristu, je laž i prijevara, kojoj ljudi podliježu. Tu je bit kulminacije drugog razdoblja: novi "naučitelji" poput Lenjina, Staljina, Hitlera, Mussolinija, Tita, Churchilla itd. slamaju vjeru i vjernike, kroz zločine, zabune, dezinformacije, teror i kaos. Dugotrajnost nekršćanskih državnih uređenja, bez kršćanskog zakonodavstva u svim verzijama heretičnog neopoganstva, stvara masovnu

naviku na kompromise sa zlom, te se idejno priprema put za mogućnost prihvaćanja novog svjetskog lidera - Antikrista. Ako se čovječanstvo mirilo sa svim predstavnicima zlih ideologija, u stanju mentalne i duhovne praznine afirmirati će i onoga koji će se činiti najsuperiornijim: Naime, Novi Zavjet onima koji ga smatraju mjerodavnim navješćuje: "…I sva su se plemena začudila pristajući uz zvijer. I pokloniše se zmaju što je dao vlast zvijeri. I pokloniše se zvijeri govoreći: '*tko je kao zvijer i tko se može boriti s njom*'?" (Otk 13/3-4) I "… tvojim čaranjem dadoše se zaluditi svi narodi" (Otk 18/23),.

3. Treće razdoblje je ono koje još nije došlo, ali je blizu: ono počinje s padom Antikrista. O trećem dobu se može govoriti kao o novom mileniju u kojem su svi narodi kršteni. To je vjerojatno ono razdoblje milenarizma ili hilijazma, kojeg navještaju mistici, od kojih mnogi zapadoše u hereze. Ovo se u Filozofiji povijesti može spoznati kao krajnji cilj "tu-bivstva", ovosvjetskih događaja i kao krajnji smisao povijesti, na ovome svijetu, čime ne pretendiramo reći da se sav smisao čovjeka, u njegovoj boljoj verziji, nalazi - na ovome svijetu. Povijest, međutim, ukida Apokalipsa nakon posljednjeg pada čovječanstva, na kraju milenija. Bog u završnici povijesti više ne će željeti trpjeti i gledati povijesne reprize obnove zla. I tada stupaju na snagu "novo Nebo i nova Zemlja", ukinuće povijesti, jer bezvremensko razdoblje i ispunjenje svega u Bogu ne pozna povijesnih potresa, političkih izbora, "evolucija" iz ne znanja u znanje i padova u kaos.

Vjera je uvijek apelirala na razum i razumijevanje poruke. Vjera je u povijesti nudila obraćenje i spoznaju po Duhu Svetomu, rast slobode u vjeri, protiv slobode bez Boga. Objava Boga je otkrivanje nepoznate istine, kakvu goli razum ne bi mogao dokučiti sam od sebe. Vjera je time postala darovana konačna istina za čovjeka i o čovjeku, stoga je njezina bit duboko filozofska. Posvećenje u vjeri dovodilo je do spoznaje istine. "Vjerujem da bih razumio" rekao bi Sv. Augustin. Svjetlost Duha dovodila je do razumnih spoznaja: ne može biti teologije bez filozofije. Suvremena filozofija od "prosvjetiteljstva" do XX. stoljeća zatvorila je čovjeka u goli empirizam, materijalizam i ovozemni pragmatizam, te se čovjek počeo vrtjeti u krugu svojih elementarnih, skromnih spoznajnih mogućnosti, a to se odrazilo i na

povijesnu znanost. Humanističke znanosti postale su okvir za razvoj znanstvenih ideologija, kako je to izvrsno protumačio pariški profesor sa Sorbone - Raymond Boudon![8] Ako se i pojavila neka metafizika ta je završavala u "ništavnosti subjekta", te su Bog i razum postale odvojene cjeline, metafizika se vratila u srednjovjekovni nominalizam[9] proglašavajući stvarni bitak - fikcijom. Suprotno od toga, Filozofija povijesti čovjekovu spoznaju vodi natrag Bogu iz kojega sve izvire, slijedeći tradiciju idealnog mišljenja i vlastito iskustvo, stoga ona ne traži pohvalu suvremene filozofije, a ne će se obazirati ni na pokude povjesničarskih materijalista, jer su nam metode pristupa - različite.

Drugo razdoblje (točka 2) razvoja čovječanstva jest stupanje na snagu mesijanske ideje. Narodi postaju kršćanskima i postaju baštinicima mesijanske ideje. Pokrštenje ujedno daje poslanje, te narodi u Kristu dobivaju novu mesijansku funkciju: poslani su nekrštenim narodima. Naime, i "…Laici (…) su dionici svećeničke, proročke i kraljevske vlasti Kristove…" (Katekizam KC, 873, 897) Ali kada u vrijeme renesanse i vjerskih raskola cijeli narodi otpadaju od Rima događa se preduvjet da mesijanska funkcija pojedinih naroda postane antikristovska i da vjeru naslijedi ideologija! U svojoj krajnjoj posljedici pozitivna pojava nacionalnog osjećaja kao nacionalizma, u Italiji je završila u ekstremnoj idolatriji talijanskog fašizma do sredine XX. st. i u Njemačkoj kao ideja njemačkog nacional-socijalizma, a naslijeđe kršćanske univerzalnosti bez vjere u Boga postao je komunizam u kojem je nacionalističke predodžbe diktirala vladajuća nacija (u Sovjetskom Savezu - Rusi, u Jugoslaviji - Srbi, u višenacionalnoj Kini vladajuća nacija koja je državi dala ime). Velika Britanija postala je predstavnik kolonijalne univerzalne globalizacijske ideologije, predominacije anglosaske rase: svi svoje banke i resurse moraju prodati njima, direktno ili preko posrednika. Cinizam neokolonijalizma ima svoj izraz i u simbolima: zastava Ujedinjene Europe (vijenac zvijezdi na plavoj podlozi) ista je i kao prva zastava Sjedinjenih Američkih Država iz doba prve revolucije u XVIII. st.: u kutu prve revolucionarne američke zastave nalazi se današnja Europska zastava. Univerzalna mjera svih vrijednosti nije više Bog i kršćanstvo, to je sada komuna Commonwealtha i barbarsko anglosasko običajno pravo, to je vjera u izabranu rasu koja diktira ideologiju, istinu i pravdu, to su Britanci i Amerikanci i njihove "specijalne veze".

Stoga je prirodni slijed nakon crkvenog raskola pojava:

- protestantizma i anglikanstva, (XVI. st.)
- razvijaju se brojne sekte,
- a potom se rađaju ideologije, kao surogat za vjeru koja je odbačena (Franc. revolucija, XVIII. st.), ili barem dovedena u sumnju.
- dolazi do rasula vjere i slijedi
- obnova vjere nakon propasti svih ljudskih i đavolskih obmana.

Rast Duha

Osnovno načelo prvotne preobrazbe i preobraćenja čovječanstva jest rast Duha u čovjeku ili rast u Duhu. No, to nije evolucija u darvinističkom smislu: čovjek koji je izgubio Duha po Evinu padu, poslije Krista, naizgled "evolutivnim putem", dobiva tog Duha natrag. Ljudski rod se kognitivno oporavlja: Iz generacije u generaciju rast u Duhu nastavlja se i napreduje. Jačanje tehnike nije samo rast magijskog elementa, što slijedi formulu "biti kao Bog" bez Boga, jer to je i oporavak stvarne ljudske moći darovane od Boga. No, i taj rast nije jednoznačan: mentalna spoznaja koja se razvija pod utjecajem Duha, razlikuje se od milosnog rasta u Duhu, karakterističnog za posvećene osobe. Ova dva utjecaja mogu biti i u jedinstvu, kao kod Sv. Augustina, ali ne moraju. Bog je, dakle, počelo i Stvoritelj svega postojećeg, a to znači da je naš razum Njegova stvaralačka iskra u nama. Mi nismo Bogovi, koji bi Bogu bili ravnopravni, već smo Stvoriteljev čin, pa bez Božje duhovne svenazočnosti ništa ne može postojati. "Svjetski Duh" ne raste u subjektima bez suradnje s tim subjektima - stvorenjima. Drugim riječima, od dolaska Kristova Bliski Istok i potom Zapad počinju duhovno rasti, jer On je svojim Svetima donio prvinu Duha, a oni su prenosili Svjetlost obnovljenog razuma na sve ljude. Dinamizam povijesnog duha s pojavom Krista i apostola prenosi se na Zapad. U ranom srednjem vijeku (I-IV. st.) sveti Oci, a osobito Sveti Augustin, glasnici su nove, znanstvene razumnosti čovjeka. Proglašavanje dogmi na prvim crkvenim saborima nije ništa drugo doli ponuda definiranog vjerovanja o objektivnosti dokučene istinitosti o bitnosti vjere, a protiv relativizma različitih uvjerenja. Razumnost je postala kristocentrična! Mistici najprije vjeruju, i ne usuđuju se sve razumjeti: "…Pustinjaci se nisu držali kompetentnima da govore o neizrecivim Božjim otajstvima. Njihov govor čista je suprotnost govoru srednjovjekovnih mistika…"[10] zato da se ne uzohole i ne zamjere Bogu. Tek kasnije kroz razvoj komunikacije s Bogom oni spoznaju po vjeri, i napokon razumiju, te otajstvenost vjere postaje shvaćena, racionalizirana. Naime, "…u idealnom svijetu, dakle, prije svega u povijesti, ono božansko odlaže veo, ono je oglašeni misterij božanskog carstva…",[11] tumači F. W. J. Schelling. Vjera nije tu da skriva Boga, već da ga otkriva: brojna mjesta hodočašća su mjesta Božjih poruka i afirmacije već objavljenog. Vjera se, dakle, počinje približavati razumu, ali ondje još ne stiže

do kraja: novu epohu razvoja razumnosti vjere dosiže tek Sv. Toma Akvinski (XII. st.) i evolucija povijesnog Duha dobiva novi rast i novo usmjerenje.

Nitko ne može osporiti rast inteligencije i znanja i Duha: od srednjega vijeka i vremena Sv. Tome Akvinskoga razvijaju se kršćanska sveučilišta i, odjednom, zaostala i primitivna Europa - unatoč unutarnjim sukobima - počinje napredovati. Inteligencija - to je dar Duha! Susret s islamom i Arapima bio je izazov za Zapad: Islam bijaše u potrazi za istinom razvijajući svoju filozofiju, povezavši ju sa grčkim duhom. U katoličanstvu Aristotelizam dobiva pročišćenje, rađa se crkvena filozofija - Tomizam. "…Epoha srednjovjekovlja je koncentrirala sve nutarnje snage čovjeka i u likovima vitezova i koludara (monaha) stvorila ljudsku osobnost i učvrstila ljudsku slobodu. Cijela kršćanska askeza je imala značenje usredotočenosti duhovnih snaga čovjeka i nedopuštanja da se one potrate. Duhovne sile čovjeka bile su iznutra prikupljene i usredotočene. (…) Da čovjek nije prošao asketsku školu suzdržavanja od traćenja svojih snaga, ne bi ušao u novu povijest s tako punim stvaralačkim moćima i srčanošću, kako je ušao u epohu renesanse. U tome je bitna suprotnost između srednjovjekovlja i novije povijesti (…)",[12] kaže Nikolaj Berdjajev. Renesansno doba nastoji biti humanizam, ono donosi razvitak tiska, umjetnosti i ideju obnove nacionalno organizirane države, što najbolje provodi Francuska. Ali događa se i odmetništvo duha. Venecijanski fratar i politički spletkar, antipapist, Paolo Sarpi (XV. st.) potiče empirizam kao znanstveni pristup, što u Engleskoj ne ostaje bez odjeka. Rađa se nova antimetafizička dogma: neposredno opće iskustvo, bez duhovnosti, počinje biti glavno mjerilo! Sukob dobra i zla po revolucijama XVIII. i XIX. stoljeća idući su izazov filozofskome umu, te se nova disciplina, *Filozofija povijesti*, počinje baviti proučavanjem dosega razvitka i utjecaja Duha tj. čovjekova razuma. To se uvijek ne odvija u duhu kršćanstva, jer nositelji nove filozofije povijesti često su pripadnici tajnih (protukršćanskih) društava masona (Hegel,[13] Schelling), ali novi razvoj umnosti postaje izazov koji pruža prigodu za novu dimenziju spoznaje. O tome svoj sud daje i Hegelov suvremenik, katolički filozof povijesti, Bečanin Friedrich Schlegel, koji osuđuje protuvjerske tokove u povijesti.

Organizacija proizvodnje i pojava novih izuma intenzivno se razvija kao odraz stanja duha, a ne kao društvena uvjetovanost kako bi htjeli Marksisti, i već je XVIII. stoljeće znatno naprednije od prethodnih razdoblja. XIX. st., te donosi pojavu telegrafa, parnoga broda i potom

pojavu prvog automobila (Henry Ford ga omasovljuje). Pušku s jednim metkom iz XVI. i još početka XIX. stoljeća naglom promjenom zamjenjuje - strojnica, na kraju istog XIX. stoljeća. Početak XX. stoljeća u ratove naglo uvodi tenk i zrakoplov. Ako je đavo i uznastojao oko poticaja proizvodnje savršenih oružja za masovno uništenje, Bog je bio taj čiji je Duh stajao u pozadini velikih čovjekovih dostignuća: načelo strojnog mehanizma može se upotrijebiti za svakojaku svrhu. Na čovjeku je da odluči za koju. Razvoj velikih umnih ideja nije bio bez odnosa sa rastom kršćanske discipline u duhovnosti. Spoznaja je rasla, a zahtjevi i potrebe su usmjeravale stvaralačku mogućnost.

Vidljivo je da paradigma kršćanski usmjerene filozofije povijesti nastoji biti sveobuhvatna, koliko je najviše moguće: filozofija povijesti uzima u obzir ne samo događaje na polju religije i političke povijesti, već uključuje i važna odvijanja na području civilizacije, tehnike i aspekta umjetnosti. Ljudski problem ne čini nevidljivost i neshvatljivost nazočnosti Duha, već način motrenja, shvaćanja i poznavanja stvarnosti oko nas. Filozofija povijesti nudila je i nudi novi pogled na stvarnost.

O tome je ovdje riječ.

2. poglavlje:

Pitanje "Propasti Zapada"

Osnovno pitanje koje muči XX. i XXI. stoljeće je pitanje urušavanja zapadne civilizacije, pitanje pada vjere i pitanje urušavanja kriterija. Objavljen je cijeli niz naslova knjiga sa zabrinjavajućom porukom: "Konac novog vijeka" čuvenog katoličkog teologa Romana Guardinija, "Smrt Zapada", američkog političara katoličkog uvjerenja Patricka J. Buchanana, "Zašto će propasti Amerika?" Rusa Olega Platonova, "Svršetak povijesti", Hrvata Bruna Mikasa, "Arhitekti kulture smrti", Amerikanaca Donalda de Marca i Benjamina Wikera, i čuvena "Propast Zapada" Nijemca Oswalda Spenglera iz dvadesetih godina XX. stoljeća kao i mnoge druge. U čemu je problem?

Svaka ljudska organizacija koja postoji na svijetu sređena je kao jedno središte ili, drugim riječima, kao zapovjedni centar oko kojeg se kreće provedba rada i mišljenja ljudskog društva. Kada se nekim načinom uništi zdrava ideja središta, recimo, možda i zato jer je organizacija loše vođena - nastupa kriza ili raspad sustava, a to ujedno rađa nepovjerenje u cijeli sustav. Dakle, osnovna ideja ljudskog društva ima središte: Nukleus-središte ljudskog društva je obitelj (kasnije, npr. u Hrvatskoj seoska zadruga, do propasti NDH), u razvoju ljudskog društva idući nukleus bilo je nomadsko ili zemljoradničko selo, pa zajednica sela koja čini pleme, zatim grad (bivše najveće selo), potom regija ujedinjenih plemena i sela i konačno nacija ujedinjenih regija, tj. kraljevstvo nekadašnjih seoskih plemena i novonastalih gradova koje vezuje zajedničko podrijetlo i isto načelo. Što je držalo na okupu sve te ljude? Ujedinjavala ih je zajednička potreba, zajedničko običajno pravo, ideja zajedništva na temelju sličnosti ili istosti po nečemu, a kako svi ljudi nisu filozofi ni političari, ono što većinu ljudi na višoj razini društva stvarno vezuje jest religijsko uvjerenje, ili - kult koji sažima ideju o čovjeku i Bogu. To pak rađa solidarnost skupine: Sve do novijih vremena vjera je, bila ona kriva ili prava, ljudsko društvo vezivala oko zajedničkih vrijednosti. Tim putem nastajali su povijesni narodi.

Nepovijesne narode oblikovalo je osvajanje i kolonijalizam, kojim se npr. doseljenike iz matičnih država naseljavalo na tuđem tlu te su tako, procesom nove organizacije i separacije, nastajali novi

narodi i time nove države (SAD, Australija, Novi Zeland, Kanada, države Latinske Amerike itd). Nepovijesni narodi nisu nastajali prirodnim povijesnim procesima razvoja roda, plemena i kraljevstava. Nepovijesne narode oblikovala je, dakle, separacija od matičnih naroda, uslijed kolonijalizma ili uslijed trajne uspješne okupacije teritorija, koju su agresivniji narodi izvršili podjarmljujući matične narode, ili plemena, te je zbog novonametnutih vlasti i novih običaja, procesom memoricida, bivala izbrisana temeljna svijest o stvarnoj narodnoj pripadnosti i o stvarnim prvotnim narodnim interesima (primjer Osmanlija, koji regrutiraju janjičare). Tako su se iz potreba kolonijalizma, radi prividnog "toleriranja" mješavine različitog, razvile ideologije multikulturalizma (više rasa, religija ili nacija na jednom prostoru), a također i ideja federalizma (američke kolonije 1787. su prva federacija zapadne civilizacije!),[14] što je u XX. stoljeću kao formula ponuđeno ili nametnuto i nekim povijesnim narodima.

Nakon II. svjetskog rata jednonacionalna Njemačka postaje Savezna Država - federacija (a k tomu je bila rascijepana na dvije države.)! Kolonijalna podjela teritorija po velikim upravnim jedinicama, s privilegiranom oligarhijom na čelu, poznata je u SAD, SSSR, Indiji, Kini, Jugoslaviji itd. U višenacionalnim državama oblici federacije podjarmljuju manje savezne države i narode. Kolonijalizam je taj koji u XX. st. bijesni u dušama internacionalista: kolonijalizam rađa ideje klasne borbe,[15] regionalizma, federalizma, multikulturalizma i jedne anacionalne svjetske države. Globalizacija s kraja XX. st. u ime svojih potreba i načela, narušava prirodni povijesni razvoj procesa jedinstva i središta nacije, i naciju rastvara na "federalne" regije/regionalizme i multikulturnu ili multirasnu zajednicu, bez nacionalnog identiteta i bez vlastitog upravnog središta, da bi se razlomljenim društvom moglo manipulirati![16] Protuprirodni procesi, kakvih europska povijest nije poznavala (osim u robovlasničkom i kolonijalnom društvu) postaju načelom promjene svjetskih odnosa. Nikakvi sindikati ne mogu pomoći narodu koji nema svoju nacionalnu državnu vlast: ideja provedbe balkanizacije društva i anarhije u ekonomiji države, krajnji su ciljevi svjetske globalizacije pri razbijanju svake nacije i države. Neorganiziranoj, podjarmljenoj masi tada se s lakoćom nameće politička volja vanjske ekonomsko-političke i vojno-policijske moći. Razbijene mase koje više nemaju zajedničku dušu i svoje središte u jedinstvenom nacionalnom identitetu trebaju biti jeftina radna snaga svjetskog kolonijalizma: kao takve lako ih se može manipulirati iz

novog anacionalnog središta moći. To početkom XXI. stoljeća postaje imperativno načelo svjetske povijesti. To je središnja politička ideja nove filozofije povijesti, nove volje za moć nad narodima. A sve se odvija pod krinkom humanizma i egalitarizma!

Ali osim toga još je jedan čimbenik dao svoj doprinos razbijanju društva na manje socijalne skupine: s pojavom ateističkog individualizma, erodirao je povijesni princip nacionalne solidarnosti i jedinstva u Kristu, nastupilo je načelo egoizma koje je postalo - liberalizam. Sotona kolonijalistima pruža mamac prednosti ekonomske predominacije, a ono glavno što stradava su vjera i narodni interesi. Stoga smijemo tvrditi da je "sumrak Zapada", o kojem je riječ, nastupio i uslijed krivih uvjerenja, *uslijed propasti jedinstva* kulture i kršćanskog kulta, koji su napušteni ili su izobličeno shvaćeni. Kada je ljudsko društvo u XX. stoljeću u svojim vjerskim uvjerenjima erodiralo i postalo ateističko (s izuzetkom Hrvatske i još pokoje zemlje), ono je ujedno izgubilo i kriterije zajedničkih vrijednosti u koje su vjerovali oci i praoci, bake i prabake, te je to ljudsko društvo najprije zapalo u krizu, a potom počelo i odumirati.

Spenglerova ideja grabežljive zvijeri

Prvi koji je njemačkoj naciji preko filozofije povijesti uspješno sugerirao njezinu rasnu superiornost i pravo na svjetsku predominaciju bio je Englez Houston Stewart Chamberlain, (1855.-1927.), savjetnik njemačkoga Cara Wilhelma, kojeg je nagovarao (i kažu nagovorio) da uđe u I. svjetski rat. Godine 1908. Chamberlain je oženio kćer slavnog skladatelja Richarda Wagnera i u Njemačkoj je napravio sjajnu karijeru. Za Chamberlainove zasluge Car ga je odlikovao željeznim križem. Chamberlain je u svojoj knjizi "Temelji devetnaestog stoljeća",[17] koju je između 1903. i 1912. tiskao u 10 izdanja i prodao u oko 250.000 primjeraka, prvi zagovarao sve one ideje koje je nacizam plasirao kao svoju službenu ideologiju. A nacional-socijalistički ideolog Alfred Rosenberg osobno ga je upoznao s Adolfom Hitlerom.[18] No, niti Chamberlain svojim idejama nije doživio onu slavu koju je nakon njega postigao Oswald Spengler. Ali, netko se pobrinuo da se povijesni zaborav svakako i neizostavno dogodi.

Izgleda da je Oswald Spengler (1880.-1936.) ipak bio prvi koji je u XX. stoljeću svojom knjigom "Propast Zapada" (prvo izdanje 1918.-1922.) ozbiljno uzburkao europske i svjetske duhove. No, kako

po osobnom uvjerenju Spenglera, svi nisu ispravno shvatili, ono što je u svom glavnome djelu "Propast Zapada" želio reći, godine 1931. objavljuje Spengler opsežan esej "Čovjek i tehnika", kojim neposredno objašnjava svoju misao, stavlja naglasak, daje poantu. Prije svega recimo da Spengler u svom glavnom djelu "Propast Zapada" cjelokupnu povijest vidi kao trajanje osam visokih kultura koje kulminiraju i potom umiru, došavši pri vlastitu održanju u zonu zamora. To bi u suvremenoj povijesti uistinu uvijek i bilo tako, kada Bog ne bi bio mjerilo i vodstvo kršćanske povijesti i kada kršćanska vjera ne bi bila životvorni pokretač civilizacije i kulture kao jedne konačne cjeline: nekršćanske kulture odumiru u ratovima, zatim stoga jer napuštaju svoje vrijednosti (stari Rim napušta Vrlinu) i u poganstvu ne dosižu svoj konačni smisao, ili stoga što prelaze u krivi stadij vjerovanja, a kršćanska civilizacija i kultura propadaju zbog toga jer su kršćani odbacili načela kojima su pripadali. U eseju "Čovjek i tehnika", koji je kao sinteza mjerodavan za ukupan Spenglerov rad postaje, međutim, definitivno jasno da za opstanak zapadne civilizacije Spengler kršćanstvu ne pridaje nikakvu konačnu važnost, pa ga čak taj put niti ne spominje. Po Spenglerovu djelu jasno je da je kršćanstvo najvažnija i najjača religija, - ali to je po njemu samo jedna ciklička pojava, koju će zamijeniti neka druga!

Po Spengleru proizlazi da je cijela povijest samo borba jakih grabežljivih zvijeri i da završno pobjeđuje najjača zvijer. Naime, "…samo polazeći od *duše* može se shvatiti značenje tehničkog. Jer slobodno-pokretljivi život životinja jest borba i ništa drugo, a *taktika* života, njena nadmoć ili slabost prema "drugom", bila to živa ili neživa priroda, odlučuje o *povijesti* tog života: (…) *Tehnika jest taktika čitava života*. Ona je unutarnji oblik *postupka* u borbi, koji je istoznačan sa životom samim…" [19] Po Spengleru tehnika u povijesti razvija se iz osvajačkih pobuda "…jer, čovjek je grabežljiva zvijer. Profinjeni mislioci kao Montaigne i Nietzsche znali su to oduvijek. (…)…*Grabežljiva zvijer najviši je oblik slobodnog pokretljivog života*. Ona označuje maksimum slobode od drugih i za sebe, maksimum samoodgovornosti, osamljenosti, ekstrem nužnosti, da se *boreći, pobjeđujući, uništavajući* probije. Tipu čovjeka daje visok čin to, da je on grabežljiva zvijer. (…) Postoji lukavstvo, nadmudrivanje u stilu jakog i slabog. Pametne u ljudskom smislu, aktivno pametne, samo su grabežljive zvijeri (…) Ima grabežljivih zvijeri, koje hotimice umiru od gladi, kad su uhvaćene. Biljožderi ništa ne gube kad postaju domaće životinje. (…) Borba prirode iznutra protiv prirode vani ne osjeća

se više kao nevolja - tako su sebi zamišljali Schopenhauer i Darwin *struggle for life* - nego kao veliki smisao života, koji ga *oplemenjuje* - tako je mislio Nietzsche: *amor fatti*. A čovjek pripada toj vrsti…” [20] To je bit Spenglerove filozofije povijesti. Spengler nije Darwinist, već donekle nastavljač Nietzscheove misli i nema nikakve sumnje da mu je kao filozofu povijesti i prije 1931. g., kada je izišao esej, bilo jasno da će na vlast doći Hitler. A svoje temeljito obrazlaganje stanja Njemačke i svijeta daje u svojoj idućoj knjizi “Odlučne godine” godine 1933.

Spenglerova filozofija s jedne strane i sama je inspirirala ideologiju najrasnije zvijeri (vođena idejom Nietzscheove “Volje za moć” i Chamberlainom, kojeg je morao pročitati), a s druge strane autor bijaše suočen i s činjenicom da “najsnažnija zvijer” uskoro - pobjeđuje na njemačkim izborima. “…Iz uništenja pobijeđenog nastaje zakon, koji se nameće poraženom. Ljudsko je pravo uvijek pravo jačega, kojeg se slabiji mora držati, a to pravo, između plemena zamišljeno kao stalno, jest ‘*mir*’…”[21] “…OD FRANCUSKE DO NJEMAČKE REVOLUCIJE - uvijek se opet tražila odluka…”[22] (istaknuo E. Č.)

Nakon što je pala odluka, više nije bilo milosti: O “njemačkoj revoluciji” (nacional-socijalističkoj) i njezinoj sudbini ovdje je također riječ! Spengler je djelomice bio čak i u pravu: godine 1945. pobijedila je snažnija zvijer.[23] I nova sila ponijela se kao zvijer koja tehnički vlada lukavstvom i imaše cilj vladanja svijetom (rekao bi Spengler). Jer, što se događalo na prijelazu trećeg milenija doli provedba ideologije najjače zvijeri, koja pod svojom globalnom moći objedinjuje cijeli svijet? Stvarala se jedna država za sve narode pod vodstvom Amerike, Britanije i UN (za početak Ujedinjena Europa), kojoj svi moraju pristupiti. Poništavahu se uporno i dosljedno svi kulturni dometi kršćanstva i još samo manjkaše jedan vođa - nova najjača zvijer. Pod takvim uticajima “…ono što se mijenja, nisu sprave, nego *čovjek*. Još jednom: povijest čovjeka može se shvatiti polazeći samo od *duše*.…” [24] Točno tako: kada se u duši promijene vrijednosti, kada se one uruše, mijenjaju se i politički odnosi, mijenja se struktura društva, ideje i država i ako se čovjek u svojoj misli mijenja na pogrešan način, u krivom smjeru, onda se nacionalna država i društvo urušavaju. Čovjek postaje - zvijer. To je ono što uzrokuje smrt Zapada: ljudi su u cijelom XX. stoljeću prihvaćali pogrešan način mišljenja, postulate heretičkih filozofija, borili su se za krive vrijednosti i pogrešne ideologije, suprotno od onoga što im je gotovo dvije tisuće godina prije nudilo kršćanstvo i prirodni procesi povijesti vođeni Bogom. Ako je čovjek isključivo zvijer, tada vlada

isključivo pravo jačeg, a ako je čovjek Božji stvor, onda se u završnici obračuna sa zlom mora postupati prema Božjim kriterijima. Pa ipak, kršćanstvo je nemilosrdno spalilo određeni broj vještica i heretika da spriječi razvoj heretičkih ideja i ideologija, čije plodove uživamo danas, a komunizam, fašizam i demokracija, privremeno pobijedivši, potom su propustili biti čovječnima prema stotinama milijuna ljudi. Nakon ovakvih posljedica u razvoju povijesti izazovno pitanje glasi: Tko je bio u pravu?

Povijesne vrijednosti kao svijest nacije

Kojim kriterijima ćemo tumačiti povijest i sve što se dogodilo? Kako shvaćamo i doživljavamo svoju naciju, ako ne posredstvom povijesti? Ako sama nacija omalovaži svoje povijesne vrijednosti, vrijednosti koje su branili oci i praoci, onda takva nacija gubi svoj identitet i političku orijentaciju. Prihvatiti nekršćanske interpretacije kršćanske povijesti znači prihvatiti koncepciju koja je u suprotnosti s kontinuitetom kulturno-povijesnih kriterija i procesa. To je ono što se dogodilo Europljanima i Amerikancima, i to je razlog zbog kojeg se na mnogim sveučilišnim katedrama povijest i povijesne ideje studentima serviraju na krivotvoreni način, o čemu je progovorio i P. Buchanan, kandidat na predsjedničkim izborima SAD iz 2000. g.[25] Zbog čega je državama preko posjedovanja sveučilišnih katedri za povijest važno nadzirati i prisvojiti povijesnu interpretaciju,[26] koja ujedno čini okosnicu filozofije povijesti? "…Glede moderne države, formulu za brisanje pamćenja dao nam je Orwell partijskom krilaticom "velikog brata". '…Onaj tko kontrolira prošlost, kontrolira budućnost. Onaj tko kontrolira sadašnjost, kontrolira prošlost.'…"[27] "…Da bi stvorili 'novi narod' agenti kulturne revolucije moraju prvo stvoriti novu povijest. A taj je projekt dobrano uznapredovao…"[28] Takav projekt poznat je i nama u Hrvatskoj, a neokomunističkim "agentima kulturne revolucije" važan je stoga što ideja povijesti oblikuje ili mijenja stanje psihe nacije. Za naciju i njezino održanje, nakon zdravlja, vode i kruha - povijesna istina je najvažnija racionalna disciplina.

"…Ponajprije moramo istaknuti, da svako oblikovanje (povijesnog, E. Č.) materiala na temelju određenih vriednosti važi samo za onaj krug ljudi, koji te vriednosti de facto priznaju. Prema tome i poviest, napisana na osnovi određenih vriednosti, važi za one ljude, koji te vriednosti priznaju. Naš sustav vrjednota obilježen je područjima kao što su religija, crkva, pravo, država, znanost, jezik, književnost,

umjetnost, gospodarstvo itd. Ako napišemo poviest na temelju izbora bitnoga, koja se oslanja na spomenuti krug vrjednota, naići ćemo na priznanje kod ljudi koji pripadaju našem europskom kulturnom krugu (…) Mi ne možemo fundirati poviest kao znanost, ako ne priznamo absolutno važenje određenog sustava vriednosti (…) Objektivnost poviesti temelji se na (…) priznanju absolutnog važenja cijelog sustava vriednosti, na kojima se temelji kultura (…) Sustav vriednosti, kojemu priznajemo absolutno važenje možemo označiti kao naš ideal. Bez ideala u tom smislu nemoguća je bilo kakva kulturna djelatnost …”,[29] jer tada više ne postoji opći i objektivni kriterij. Dakle, kada je Zapad izgubio kršćanske kriterije života i ponašanja - urušio se i započela je njegova smrt, “Smrt Zapada”.

Patrick J. Buchanan u svojoj knjizi “Smrt Zapada” [30] nastojao je protumačiti uzroke onoga što se događa sa zapadnom civilizacijom, dakle sa Sjedinjenim Državama i Europom, i potvrdio je da proces propadanja Zapada proizlazi upravo iz gašenju vjere i tradicije. A kada je Amerika svoj način liberalnog mišljenja prenijela na okupirani Japan, i Japan je počeo umirati. Analiziravši statističke podatke Buchanan je uočio da su sve zapadne zemlje, zemlje bijele rase i Japan, jedinstvene u nekoliko bitnih crta: žene ne rađaju djecu na razini održivosti opstanka nacije i države,[31] komunistička ideologija Frankfurtske škole uspjela je u SAD lansirati model antikulturnog mišljenja kojim se gase i nadomještaju kršćanske vrijednosti, ovo se prenijelo natrag u Europu, (studentski pokreti u Europi 1968. g.!) pa kao kruna svemu političari više ne zastupaju interese nacija koje su ih izabrale, već provode politiku koja razara načelo nacionalnih kultura. Konzervativizam kao načelo u Europi i Americi uglavnom se ne poštuje, čak i kada deklarativno vlada. Je li to slučajno?

Zašto je, dakle, Amerika, koja je nastala kao plod britanskog kolonijalizma, odjednom počela napuštati svoj novoizgrađeni identitet američke kršćanske nacije? Problem Amerike nalazi se u samom njezinom začetku: stanovništvo je bilo protestantsko, ali Sjedinjene Američke Države osnovane su prema zamisli anglikanske deističke (dakle, protukršćanske) masonerije. Prva masonska revolucija odigrala se u SAD (1775.-1783.), a tu revoluciju podržala je francuska vojska katoličkog kralja Luja XVI. Francuzi su se htjeli osvetiti Englezima, za ratove što su ih prethodno izgubili u američkim kolonijama pa im se dogodila “operacija bumerang”: Francuska revolucija (1789.), koja je potom uslijedila bila je obična klonirana europska verzija američke

revolucije s britanskim i američkim akterima u pozadini zbivanja, i oni su oborili istog tog francuskog kralja, što je slao trupe u pomoć američkim republikancima (Luj XVI. pogubljen je 1793.). U pozadini Francuske revolucije stajali su i neki od otaca Amerike - Benjamin Franklin je kao diplomatski predstavnik Amerike (1776.-1785.) došao u Pariz, kad je već bio slavan zbog zasluga za svoju domovinu.[32] "…Ulazi u ložu "Les neufs soeurs". (…) U toj loži, zapravo akademiji znanosti i umjetnosti, (…) u prvom redu vrši propagandu za samu Američku revoluciju. (…) Franklin, nabožni mason, daje revoluciji pravo građanstva (…) vidi i zna da je najmoćniji čovjek u Francuskoj stari filozof Voltaire. (…) Voltaire ulazi u ložu "Les neufs soeurs", u kojoj je u dva navrata predsjedavao Franklin kao majstor…"[33] Tako su stvorene pristaše provedbe Francuske revolucije, koje je inspirirao Franklin. I Tomas Jefferson, još jedan od američkih otaca, potom postaje veleposlanik u Francuskoj. Posljedica Jeffersonovog destruktivnog političkog ponašanja bila je ta da se mason John Adams odlučio suprotstaviti Jeffersonovoj kandidaturi za predsjednika SAD 1796. godine, tvrdeći da je Jefferson "…koji je bio poslanik u Francuskoj (1785.-1789.) i koji se iskreno slagao s vlašću terora koji su iluminati raspirivali - upotrebljavao masonske lože u subverzivne svrhe…"[34] Svi osnivači SAD, osim navodno jednoga, bili su masoni. Uzor im je bio poganski Rim i Rimsko carstvo, pa su po uzoru na Rim Senatu u grb stavili sjekire omotane prućem (poznate su nam, jer su to ujedno oznake talijanskih fašista). Prvi predsjednik Sjedinjenih Američkih Država bio je mason George Washington.[35] Nekršćanska pozadina vladavine nad Amerikom od samoga početka bila je usmjerena na razaranje protestantskog društva, što se dogodilo tek nakon što se tehnika medija razvila do one granice koja u društvu omogućuje masovno plasiranje protukršćanskih ideja i pranje mozga. Tako se konačno dogodilo i to da je "…u ožujku 1970. godine crkva sotonina bila primljena u nacionalni savjet crkava SAD. U Pentagonu je usporedo s drugim konfesijama, bio predstavljen glavni kapelan crkve sotonine pod čijim je rukovodstvom služilo oko stotinu kapelana-sotonista, koji su podmirivali potrebe Oružanih snaga SAD. Prema podacima istraživača sotonizma J. Brennana, u SADu je postojalo oko 8 tisuća sotonističkih skupova koji okupljaju oko 100 tisuća sotonista. Američki sotonisti imaju mnoštvo filijala svojih organizacija u većini zemalja Zapadne Europe, Latinske Amerike, a također u Kanadi, Australiji i Novom Zelandu. (…) Predstavnici službenih sotonista, uvjereni da je njihova vladavina nastupila, javno priznaju svoje

namjere…"[36] Medijska promičba krivih vrijednost i vlast nad školstvom postala je potom ono što je tijekom XX. st. Ameriku preobrazilo u pogansko društvo.[37]

Zaraza masonskih revolucija i ideja širila se od XIX. st. i počeo se stvarati antimonarhijski, republikanski novi svjetski poredak, koji se prenio na Europu! Godina 1848. nije prva godina revolucije, ali te godine masonska revolucija je vrlo snažno zahvatila Europu i potresla ju je.[38] Revolucije mijenjaju vrijednosni sustav Europe! Kršćanski sustav se počinje urušavati. Godine 1917. kreće Ruska revolucija (liberali, pa komunisti), a tridesetih godina XX. stoljeća događa se ono što Spengler naziva "Njemačka revolucija" (nacional-socijalisti!). Španjolski rat 1936.-39. nastojanje je britanskih masona da preko komunista i anarhista obore španjolsko kršćanstvo i Crkvu.[39] Spriječio ih je Franco. Ima li u tome logike? Što su sve te revolucije obarale? Što im je bilo zajedničko? Zajednički nazivnik im je napad na monarhistički poredak i snagu kršćanstva. Iza tih europskih revolucija, kaže obilna briljantna literatura, stoje također engleski masoni, britanski imperijalisti. Zašto? "Đavlji grad" želi ukloniti bitnu zapreku za realizaciju svojih globalnih planova - Crkvu![40]

Kršćanstvo i Crkva u svome su ustroju - monarhija: kršćanska država ličila je na Crkvu. Revolucionarna republika je deistički projekt stvaranja države - bez kršćanskog Boga (to kaže i ideja Ustava Europske unije s početka XXI. st.!): ta je ideja zajednička demokraciji (razdvajanje države i Crkve!), komunizmu (razaranje Crkve), fašizmu (potiskivanje uloge Crkve) i nacional-socijalizmu (progon Crkve zbog kritike). Revolucionarne ideologije francuske revolucije osporile su korijene kršćanske Europe i nastojale su ih sasjeći do zadnje niti. Komunistička Frankfurtska škola (iz tridesetih godina XX. st.) bila je u razaranju kršćanstva tek zadnji suptilni intelektualni mehanizam preobražene ekstremne ljevice. Amerika je to osjetila prva, a da već nije bila sagrađena na pogrešnim antikršćanskim temeljima, Frankfurtska škola ondje bi bila tek nemoćna grupa disidenata: čim su učenja Maxa Horkheimera, Theodora W. Adorna, Herberta Marcusea, Ericha Fromma, Jürgena Habermansa i Franza L. Neumana tridesetih godina XX. st. iz Njemačke stigla u SAD, odmah su im na elitnim sveučilištima otvorili sva vrata. Umjesto da ih kao komuniste izoliraju i posijeku, vodeći Amerikanci pomogli su im da otruju Ameriku. Nije li pomalo čudno da se jednoj subverzivnoj komunističkoj grupi za promičbeno djelovanje u Americi otvaraju sva vrata?…Komunizam je maska za nešto dublje.

Komunizam nije revolt „siromašnih“, već urota bogatih. Međunarodna urota ne počinje u Moskvi već, najvjerojatnije u New Yorku…“,[41] tvrdi američki povjesničar Epperson. Patrick Buchanan opisao je štetu koju su komunisti napravili, kao i način kojim su to postigli, ali nije prepoznao prve razloge i uzroke: Amerika je od samog početka bila zasnovana na masonskoj pseudo-religiji, koja je poticala i podržavala stvaranje svih novih nekršćanskih ideologija, uključujući i komunizam. Posljedice su u završnici XX. st. postale strašne: protukršćanska globalizacija ujedinila je svijet.

3. Poglavlje

Principi europske civilizacije: poganstvo Stare Grčke

Za filozofa povijesti povijest je proročište, ona mu govori daleko više i točnije nego li su Delfi govorili Grcima. Kršćanska fatimska objava s početka XX. st. najavljivala je teške dane koji dolaze čovječanstvu, a filozof povijesti iz konstatacije zakonitosti općih tendencija vidi što se mora zbiti i približno pogađa vrijeme kada će se nešto zbiti. Oswald Spengler, koji je - kako smo rekli - uočio smrtonosne simptome propasti Zapada i godine 1933. piše svoju zadnju značajnu knjigu "Jahre der Entscheidung" ("Godine odluke") u kojoj u Uvodu objašnjava da je već u knjizi "Propast Zapada" 1918. najavio dolazak vladavine "pruskog i socijalističkog" u Njemačkoj (nacional-socijalističkog!), ali užasnut je mišlju da bi Njemačka uskoro mogla propasti, najavljujući u predgovoru te knjige i skori dolazak II. svjetskog rata. Otkuda je sve to znao? Proučivši načela kulturno-političkog mišljenja zapadne civilizacije bilo mu je jasno gdje će tokovi povijesti konačno završiti: povijest obično vode politički poluinteligenti, pa završetak mora biti tragičan. Još u starom Egiptu, u prvom prijelaznom razdoblju u XXI. pr. Krista, dogodio se tako težak slom tradicionalnih vrijednosti da su sve sačuvane pjesme toga vremena prepune pesimizma i očaja, a povijest nam kazuje da se "…slom svih tradicionalnih institucija istodobno očituje u agnosticizmu i pesimizmu te u oduševljenju uživanjem, što pak ne može prikriti duboko beznađe. (… Staroegipatska) "Pjesma harfista" podsjeća na neke druge krize beznađa - u Izraelu, Grčkoj, drevnoj Indiji - na krize izazvane rušenjem tradicionalnih vrijednosti…"[42] Naime, tko poznaje principe razvoja i odumiranja kulture i civilizacije - taj zna. I prije početka XX. stoljeća, u XVIII. st., vrijednosti zapadne civilizacije već su se urušile i stvoreni su uvjeti za svjetske ratove i katastrofe. A Spengler je to - znao.

Ali, gdje se nalaze i u čemu se prepoznaju načela Zapadne civilizacije? Zapadna kultura i civilizacija temelji se na poštivanju jednog zajedničkog načela utemeljenog u Božanskome. Možemo primijetiti da "…tek s Perzijskim Carstvom ulazimo u vezu povijesti. Perzijanci su prvi povijesni narod, Perzija je prvo carstvo, koje je prošlo. … Perzija je podvrgnuta razvojima i prevratima, koji jedino pokazuju

neko povijesno stanje. (…) Ovdje u Perziji najprije sviće svjetlo, koje sja i obasjava drugo, jer tek Zoroastrovo svijetlo pripada svijetu svijesti. (…) Princip razvoja počinje s poviješću Perzije, a zato ona predstavlja pravi početak svjetske povijesti…”[43], jer u njoj se razvija načelo duha u povijesti koji je načelo općenitog, te se Perzijanac stavlja u donos prema božansko-općenitim i s Njime se poistovjećuje. Ali Perzijsko Carstvo taj princip nije prenijelo na sve narode kojima je vladalo, stoga je perzijska vladavina dovela do kontradiktorne posljedice: proizvoljna autoritarnost vladara i nepoštivanje jednog poretka dovelo je Perzijsko Carstvo do poraza i propasti. Jer “… nedostatak je perzijskog principa samo to, da se za jedinstvo opreke ne zna u savršenu liku…”,[44] te Perzijanci nisu umjeli realizirati jedinstvo različitosti. Perzijsko Carstvo na Bliskome je Istoku bilo robovlasnička federacija, ili (drugačije rečeno) savez satrapija. Dodirnuli su teokratsko načelo, ali ga nisu dosljedno crpli i provodili. A na Zapadu narod koji se oblikovao oko načela uobličenih u zakon bili su Grci, stoga su oni jedan od naroda koji su oblikovali načela poganske Europe. Zakon je bio pobožanstvenjeni duh Stare Grčke, koji ujedinjuje različitosti demosa-polisa, kako u militarističko-rasističkoj Sparti, tako i u demokratskoj Ateni.

Načela koja ujedinjuju počela su se razvijati u pretkršćanskom, poganskom Egiptu, zatim u Izraelu, a potom su se prenijela naългаpogansku Grčku, gdje su se dalje razvijala. Slična načela kršćanstvo je razvilo donijevši vjeru u Krista i etičko-filozofski pročistilo od zabluda i nastranosti. “…Prije svega valja ovdje navesti onu osobitost, koju nam pripovijeda Herodot, naime da su Egipćani bili prvi, koji su izrekli misao, da je čovječja duša b e s m r t n a.…”[45] Naime, i Egipat je imao “…teogoniju i kozmogoniju (koju) je stvorila stvaralačka moć misli i riječi jednog jedinog Boga. To je bez sumnje najviši izraz egipatske metafizičke misli…”[46] To je bilo učenje koje se, po sličnosti, donekle može usporediti s kršćanskom teologijom Logosa, ali ga ne dokučuje do kraja. Ali, tko je bio egipatski bog? Egipat je, obožavajući životinje, tražio dublji smisao njihove pojavnosti na jedan primitivan način i poistovjećivao je životinjsko i ljudsko, pa nije bilo suprotnosti između transcendentnog i ovostranog, “…jer su Egipćani u životinjskome carstvu vidjeli ono unutrašnje i neshvatljivo. (…) Kod Egipćana je, međutim, to obožavanje na svaki način otišlo do najtupljeg i najnečovječnijeg praznovjerja…”[47] Grci su, međutim, tražili razumska objašnjenja i formulirali su bogove i mitove kao izraz svojih težnji i shvaćanja, koja ne odlaze dalje od razine kaosa i slijepe sudbine.

Kao i kod Egipćana i u Grka su bogovi bili dio svakidašnjice. Kod Grka bog Apolon nalazio se u odnosu prema idejama poretka i zakona, kojih se Grci moraju pridržavati da bi bili slobodni. Platon Apolona naziva "otačkim tumačem": i Atena i Sparta vjerovale su porukama iz Delfa izricanima u Apolonovo ime. Grk je, k tome oko 522. godine prije Krista, na vrhuncu svoje civilizacije, kada je završila tiranija na otoku Samu, ustanovio kult "Zeusa slobode", a nakon obaranja zadnjeg atenskog tirana Grci se nisu htjeli podrediti nikome, a najmanje životinjskome kultu. "Jedna od zadnjih velikih tiranida u Grčkoj propala je 510. pr. Kr. Bila je to vladavina Pizistratove dinastije u Ateni (…) Atenjani su odjednom morali znatno drugačije upravljati državom…"[48] Slobodarska težnja grčke civilizacije nije htjela trpjeti vladara faraonova tipa, i ničiju tuđinsku vlast, kako u Sparti tako i u Ateni. Model polisa i grčkog nacionalizma prožimao se: U početku se na vlasti izmjenjivahu aristokracije i tiranije, ali tiranije se nikada nisu pretvorile u dugotrajne dinastije, (za razliku od Egipta) jer su se Grci prije ili kasnije pobunili. Tiranije bi u vrijeme raskola među aristokracijama prigrabile vlast, ali nakon što je Atena konačno oborila svoju posljednju tiraniju (510. g.) kult "Zeusa slobode" postao je temeljnom idejom kulta atensko-grčkog građanstva protiv hirovite zloporabe vlasti, pa "…simbol grčkog grada-države bijaše hram, a ne kraljevska palača.…"[49] K tome, u kontekstu kulture koja je zahtijevala slobodu pojedinca i bogovi su smjeli imati slabosti, te grčki bogovi, zbog svojih tipično ljudskih slabosti, u povijesti religija zauzimaju zasebno mjesto. Negativna posljedica toga bila je moralna permisivnost, moralni relativizam sofista. To se u kasnijem procesu prenijelo na ono što danas nazivamo "bizantinstvo" istočnog, bizantskog kršćanstva.

Što se tiče razvoja grčke demokracije, u početku se pojam demokracije odnosio na one muškarce koji su bili privilegirana vojnička kasta (Spartanci) ili na Atenjane koji žive u samoj Ateni, a ne u okolici, i sposobni su nositi štit i mač. U Sparti pravo glasa muškarac ima od tridesete godine, a da se ne bi uzurpirala vlast, biraju se dva kralja. Građanska prava nisu se davala ne-Grcima. "… Važna načela kasnijeg slobodnog, čak demokratskog političkog života u Grčkoj izvorno su potjecala iz aristokratsko-tiranskog doba u sedmom i šestom stoljeću prije Krista.… Otprilike između 650. i 520. pr. Kr. "država" je neprestano rasla.... Razvijali su se zakonski postupci… U demokracijama koje su uslijedile, ti će se postupci proširiti i primijeniti na muško građanstvo kao cjelinu…"[50] U Staroj je Grčkoj demokracija bila moguća ne zbog

organizacije gole administracije, kakva je u zapadnoj civilizaciji reprezentativno vladala u XX. i XXI. stoljeću (poslije Kr.), već temeljem aktivnog sudjelovanja muških građana polisa. Princip grčke civilizacije glasio je: "u konačnim odlukama, svi smo kao jedan!" Jednakost se temeljila na udjelu u odgovornosti, a ne na praznoj deklarativnosti. Ne postoje jednako pametni i jednako talentirani! Ali postoji jednaka odgovornost za dobro države i naroda, kod svakoga prema njegovoj mjeri! Na malom prostoru, na kojem su se svi poznavali, dogovor se poštivao i provodio. Princip jedinstva Grčke, bio je princip jedinstva Helena unutar jednog polisa i zatim princip jedinstva krvne i rasne pripadnosti, na jednom tlu. A kada su se Grci i ujedinjavali radi ratova protiv Perzije, oni nikada nisu sklapali državnu federaciju, koja bi nad polisima provodila trajnu tiraniju, već su stvarali konfederativne veze (npr. "Helenski savez", 481. g.) u kojima se tražio sporazum o primatu zapovijedanja, što je s vremenom dovelo i do suparništva Sparte i Atene: kada bi opasnost prošla načelo samostalne države-polisa vračalo se u život. Oko 440-tih godina Atena je imala konfederativne saveze s više od dvjesto grčkih zajednica sa svrhom očuvanja njihove neovisnosti od Perzije i zaštite od obnove tiranija. Velike atenske narodne porote pri suđenjima su štitile načelo nepovredivosti prava i pravde u polisima.[51] Princip održanja polisa-države i lokalnih običaja bio je u ono vrijeme samodostatan! Svi koji nisu bili Grci smatrani su barbarima, uključujući i Perzijance, koje su Grci porazili u ratovima. Grčki nacionalizam nije trpio tuđe zahtjeve na svome teritoriju. Ali grčki nacionalizam nije nadilazio atomsku jedinicu polisa!

Perzijance toga doba smatralo se barbarima upravo zato, jer njima nije vladao jedinstveni princip reda: već smo rekli da zarathustranci načelo Jednog Boga nisu uspjeli nametnuti svim članovima carskog saveza! Iako su poštovali Ormuzda, jednoga Boga, "…kada bi se ratnici sakupili, onda bi se dali na put s onim karakterom nemira i lutalačkog načina, koji sačinjava osebujnost Perzijanaca. Tako su išli u Egipat, na Siciliju, u Traciju, tako naposljetku u Grčku, gdje se ta golema moć imala slomiti. …Svaki je imao drugi red i drugi način borbe… Herodot nam o toj različitosti daje sjajnu sliku prilikom velikog Kserksova pohoda naroda (kažu da je s njime išlo dva milijuna ljudi). No, budući da su ti narodi bili tako nejednako disciplinirani, tako različiti po snazi i hrabrosti, zato je lako shvatiti, kako su malene, disciplinirane, jednako nadahnute, grčke čete pod odličnim vodstvom mogle davati otpor onim neizmjernim, ali nesređenim snagama…"[52] U ratovima Starih Grka

prvi puta u povijesti Zapada bio je poražen princip multikulturalizma - mozaik mnoštva! Kod Grka nije postojao nikakav multikulturalizam, već načelo preuzimanja najboljeg iz tuđih kultura i integracija najboljih utjecaja u vlastitu kulturu. "… *Više ih je zanimalo podrijetlo određene etničke skupine, grada, dinastije*. (istaknuo E. Č.) Mnoge su obitelji smatrale da potječu od heroja koji su pak potjecali iz veze božanstava i smrtnika…"[53]

Slika Azije je, međutim, mozaik proizvoljnih načela. U Perzijanaca "…"pravda" se određivala prema kraljevim interesima. Osvojena područja rastućeg carstva nisu dolazila ni pod kakav novi "perzijski zakon"…"[54] A kada je Grčka definitivno porazila Perziju godine 479. spartanski je kralj Pauzanija na glavnoj Agori male Plateje prinio žrtvu "Zeusu slobode", bogu svih bogova, jer su Grci definitivno porazili "roblje jednog gospodara" i obranili princip slobode, u koji su vjerovali i koji su nalazili su Zeusu. S druge strane, vjerovali su u slijepu sudbinu, a ne u Providnost,[55] koju nisu poznavali, ali dokučili su osnovne zakonitosti ispravnog održanja svoje kulture i rase. Štoviše, izgleda da su svoja kasnija filozofska uvjerenja oblikovali pod utjecajem židovstva. Naime, Euzebije Cezarejski, najstariji pisac kršćanske crkvene povijesti iz IV. st., naveo je kako je aleksandrijski Židov Aristobul, koji je živio u drugom stoljeću prije Krista, "…tvrdio da su davni grčki pjesnici i filozofi misli i učenja obilato preuzimali od Mojsija. Po Aristobulu i peripatetička filozofija zavisi od Mojsija i drugih proroka…",[56] što znači da su Grci svoja racionalna načela razvijali pod neposrednim utjecajima pravoga Boga. Ideja zakona također je i starozavjetna biblijska ideja, prevedena na jezik apolinijskog poganstva! Kao i u Izraelu, na vlastitome tlu prava je imao samo jedan narod: onaj koji drži vlast nad zemljom.

Kršćanstvo je poganskome redu starih civilizacija dalo čistoću, produbljenje i novi smisao.

Propast grčkog duha i uspon Rima

Pa, ipak, unatoč posjedovanju smisla za red, ujedinjenog u pojmu kalokagathia, - Grčka je s vremenom izgubila samostalnost: prvo su je osvojili Makedonci (338. pr. Kr., bitka kod Herenoje u Boeciji), a potom Rimljani, pošto su porazili zadnjeg makedonskog kralja koji je objedinjavao Grčku (oko 145. g. pr. Kr.). Hegel kazuje da je do propasti grčkoga duha, došlo uslijed pada grčke ćudorednosti.

Jer, kako je sad od jednom, narod koji je pobijedio neusporedivo veću Perziju, bio poražen od brojčano slabije Makedonije, pa potom od Rima (koji Grčku nije napadao s milijunima vojnika, kao Perzija!)? "…Najljepše cvjetanje grčkog života trajalo je otprilike samo 60 godina, od medijskih ratova 492. do peloponeskog rata 431., prije Kristova rođenja.…"[57] No, budući da Grci nisu posjedovali čvrstu duhovnu objektivnu i subjektivnu religijsku formu propisane ćudorednosti (kakva je poznata kršćanstvu) postupno su se prepustili vlastitom subjektivitetu, vlastitoj subjektivnosti zanimanja i probitaka. Princip polisa kao subjekta slobode počelo se svoditi na princip sebične borbe za unutrašnju prevlast. O tome nam ponešto kažu i *Demostenovi govori* iz razdoblja prije pada sustava Grčkih polisa. Uslijed toga, nakon što su Grci iskrvarili u Peloponeskim ratovima između Sparte i Atene (do 403. pr. Kr. poginuo je svaki drugi Atenjanin, 50 posto!), u zadnja tri desetljeća petog stoljeća prije Krista, dolazi do promjene ćudorednog raspoloženja, te pri kraju četvrtog stoljeća u grčku religioznost sve više prodire kult boga Dioniza, za kojeg se ne zna sa sigurnošću od kuda je došao: jedni tvrde da je došao od Tračana, drugi da ga pozna još mikenska civilizacija, a treći da je u svakom slučaju bog koji je "kasno uveden" (Herod). "…Pojava Dioniza, boga vina, pojašnjava koliko se promijenio muški ideal u odnosu na prijeratnu Atenu. Ova težnja za veličanjem ne toliko snage koliko ljepote utjecat će i na kipove žena…"[58] Dakle, mijenja se naglasak shvaćanja ljepote, postavlja se jači naglasak na nježno i sjetilno, a takav osjećaj ideala ljepote sigurno ne doprinosi discipliniranoj i surovoj borbenosti grčkoga duha. Kult Dioniza time je ujedno postupno mijenjao principe božanske objektivnosti apolinijskog grčkog osjećaja i mišljenja, došlo je do otklona u negativni poganski ekstrem, te je u početku "…Dioniz morao izazvati otpor i progone, jer je religiozno iskustvo koje je poticao prijetilo čitavu načinu života i univerzumu vrijednosti. Riječ je, naravno, o prevlasti olimpijske religije i njezinih institucija…"[59] Apolinijski princip bio je načelo objektivnog reda, zakona i discipline, a dionizijsko načelo vodilo je ka subjektivizmu, raspuštenosti i sebičnom individualizmu: sukob je bio implicitan.

Uslijed takvog razvoja iduće načelo grčkoga duha postavlja Filip Makedonski, a njegovo djelo nastavlja njegov slavni sin Aleksandar Veliki. Filip Makedonski ujedinjuje grčku naciju pod jednom kraljevskom krunom, pa rojalizam tuđina obuzdava posvađanu grčku demokraciju. Naime, ondje gdje demokracija gubi svoje jedinstvo

i smisao za red, onda kada polis više nema svoju jedinstvenu idejnu političku orijentaciju, tada nastupa ili tiranija i diktatura ili rojalizam - da disciplinira razulareni duh, pa bio taj rojalizam domaćeg ili tuđinskog podrijetla. Kada Grci gube smisao za discipliniranost i princip obrane slobode, "Zeusa slobode", dobivaju – tuđeg kralja. Jer bez sjedinjujućeg načela sloge ništa ne može opstati, te je očito kako je duhovni princip slobode polisa bez vladara, morala zamijeniti regulativna sila kralja, ili unutrašnja propast. Kraljevska vlast nad Grčkom postaje idući princip duha: u stvari, teško je govoriti o nacionalnom duhu Grčke, jer nacionalizam u kršćanskom smislu ondje nije postojao. Prije je Grke ujedinjavao apolinijski osjećaj zakona, kult zakona polisa, potom ih je razjedinjavao dionizijski subjektivizam. Sada su Makedonci za neko vrijeme odgodili propast posvađanog i smekšalog grčkog duha, a njihova su osvajanja proširila grčku kulturu na cijeli do tada Grcima poznati svijet. Pa ipak, "… grčki gradovi … zbog svog unutrašnjeg ustrojstva nisu mogli naprosto biti podvrgnuti neograničenoj kraljevoj vlasti: … glavnina grada pomirila se s kraljevskim vrhovništvom, a da se ipak nije potpuno odrekla svoje samostalnosti…"[60] Grci (Makedonci!) su ponovno jedinstveni i u savršenom vojnom ustroju iznova pobjeđuju Perziju: Perzijsko Carstvo iznova pada pred silom vojnog ustroja grčkoga jedinstva, ali ovaj puta na perzijskom teritoriju (Gaugamela, 331. pr. Kr.). Netko bi, međutim, mogao primijetiti da Makedonci nisu Grci. Sudeći po povijesnim izvorima tadašnji Makedonci - izolirani u makedonskim planinama - podrijetlom bijahu Grci, koje je ostala Grčka prezirala, jer nisu bili uljuđeni na način Grka. Sam Filip Makedonski baš se i nije mogao pohvaliti uglađenošću grčkog duha, ali makedonski dvor nije mogao izbjeći utjecaj obližnje Grčke, te je Filip Makedonski svome sinu Aleksandru za učitelja doveo Platonova učenika - Aristotela. Tako je disciplina i ideja grčkog duha u Makedonaca nastavljala živjeti, ali u najvišem staležu - na dvoru. Ovo se pak načelo duha Grčke, nakon pobjedonosnih ratova u Perziji prenijelo na cijeli Bliski Istok, sve do Baktrije u Indiji, gdje je zaživjelo grčko Baktrijsko Carstvo. Kada se Grčka nakon smrti Aleksandra Velikog (Babilon, 323. pr. Kr.) iznova razjedinila i zaratila među sobom, došli su Rimljani da ih stave pod svoje. Dionizijska razularenost razjedinjenog grčkog subjektiviteta iznova je dovela do podvrgnuća stranome gospodaru.

Nova načela poganske Europe: Stari Rim

Uspon Rima i rimskog državnog prava

Dakle, u slučaju Grčke uočavamo transformaciju ideje jedinstva od idejno-duhovnog (jedinstvo apolinijskog načela) do pragmatičnog teokratsko-rojalističkog načela (najsnažniji vladar). Providnost djeluje i onda kada pogani ne znaju za njezinu moć: tek s Kristom kod pokrštenih pogana dolazi do svijesti o Providnosti koja vodi povijest, kojoj je On središte: Providnost je proces realizacije višeg smisla stvarnosti, a teokracija je odraz Krista kao središta svega (najsnažniji vladar je - Krist).[61] Ključni europski narod starih Grka širi i nestalno ujedinjuje svoju silu, a onda kada doseže svoj vrhunac s Aleksandrom Velikim, nakon njegove smrti, Grčko Carstvo se raspada na tri dijela, jer Aleksandar Makedonski ne ostavlja svojoj državi ni nasljednika ni sustav pravnih načela s činovništvom koje bi državu dalje obdržavalo temeljem državnog prava, a kamo li monoteističku religiju. Dok je živio vrhovni zapovjednik živjelo je i Carstvo, a kada on umire više ne postoji kohezivna snaga kojom bi se djelo očuvalo u svojoj cjelini. Za razliku od Grčke, koja nema pisani pravni sustav propisan za cijelu Grčku,[62] na Zapadu se diže nova sila - Rim, koji stvara sustav očuvanja države temeljem Rimskog državnog prava. Rimljani tako stupaju na scenu povijesti kao "*narod koji ima viši i trajnijih duh*" organizacije, kako bi rekao Hegel.

I dok je Grčka svoj sustav gradila na demokratskim glasovanjima i aristokratskim previranjima i prolaznim tiranijama, Rim je svoj sustav gradio na patrijarhalnoj legendi o Eneju te Romulu i Remu tj. na kultu poštivanja očeva i predaka, što je dovelo do izgradnje države na načelima očinske aristokracije (Senat = vijeće staraca). Kult predaka tako se brižno njegovao da su Rimljani zapisali točan nadnevak osnutka Rima, 21. travnja 753. (pr. Kr.) "…U Grčkoj bila je demokracija osnovno određenje političkog života, kao na Orijentu despotizam: ovdje je to sada aristokracija, i to ukočena aristokracija, koja stoji nasuprot narodu…"!,[63] realno, nova verzija despotizma i tiranije.

U stvari, na početku rimske države, u kraljevsko doba[64] 754.-509., pr. Kr., patriciji su bili jedini punopravni članovi rimskih gentes (gentiles), bili su povlašteni stalež kojemu je jedinom pripadala građanska

i politička uprava: s vremenom su patriciji postali vrsta nasljednog plemstva koje ima svoje običajno pravo. Razlog tome odnosu nalazio se u narodnoj izvornosti patricija: smatrahu se utemeljiteljima Rima, a plebejci su bili građanima drugog reda, jer s početka najčešće nisu bili pravi Rimljani. "…Najvjerojatnije bijahu patriciji, kao osnivači (conditores) rimske države izpočetka i jedini njezini građani, pak je rimska država sa svojim već spomenutim podjelama na tribuse, kurije i gentes bila u k r a lj e v s k o d o b a i z k lj u č i v o p a t r i c i j s k a d r ž a v a. Plebejci su bili različiti strani doseljenici (…) koji su pravno stajali izvan rimske *civitas* i nisu imali izpočetka uobće nikakvih političkih prava…"[65] Plebejci su imali svoju vlastitu organizaciju izvan Rima i tek su postupnim dugim procesom postali Rimljanima, ali ih patriciji još vrlo dugo nisu pripuštali na upravne pozicije. Nepisano običajno pravo u praktičnoj primjeni nema sigurnih granica, jer "kadija tuži, kadija sudi", pa su upravo plebejci bili ti koji su zahtijevali da se pravo uzakoni kao napisana riječ. Time je Rimsko pravo dobilo pravnu čvrstinu, zrelost i originalnost, kakvu prije toga ne nalazimo. Za Rimljane Domovina je bila samo Rim: ostalo su bila državi pridružena područja. Rimskim pravom princip grčkog polisa ovdje je dignut na višu razinu pisanog zakona, koji vrijedi za sve rimske državljane. Ovdje vidimo kako Rimljani-patriciji svoje narodno pravo ne puštaju iz ruku i ne predaju ga u druge ruke sve do trenutka kad plebejci legitimno osvajaju svoja prava, postavši tako cjelovitim i pravno dokazanim Rimljanima. Komunisti bi rekli da se radilo o klasnoj borbi, a vidljivo je da se radilo o borbi stranačkih klanova: plebs je htio nešto za sebe, a uvijek je dobivao samo ono što su mu vođe htjele dati. Ako pučko vodstvo nije vodila neka viša etika, plebs je u povijesti uvijek bio - deklasiran.

Oko osamsto godina Senat je bio glavno upravno i zakonodavno tijelo, koje se dugo suprotstavljalo utjecaju plebejaca, a kada su plebejci konačno ušli u Senat, s vremenom su i njihovi predstavnici postali tijelo koje se stopilo s patricijima i suprotstavljalo se osiromašenom rimskome puku! Na početku Carstva na prijelazu iz starog u novi vijek po Kristu umjesto dualizma patricija i plebejaca, dolazi do dvojstva klase Nobilitas sa viteškim staležom (*ordo equester*), nasuprot novostvorenog osiromašenog plebsa, bezemljaša.[66] Formalno-pravno i kraljevski i senatorski Rim bili su demokracije podijeljene po tribusima (po plemenima *Ramnes, Tities i Luceres*), ali svi su pravni odnosi bili podešeni tako da narod, pri glasovanju na lokalnim izborima triju

temeljnih plemena, na Senat ima minimalan, ili nikakav utjecaj. "…Kroz sva tri prva razdoblja rimske pravne povijesti, sve onamo do (carskog) dominata, sačinjavahu temelje ustavnog ustrojstva rimske države tri čimbenika: magistratura, senat i narod u narodnim skupštinama…"[67] Načelo narodne skupštine u prvo vrijeme kraljevstva već je načelo demokracije, ali senatori su našli načina da otjeraju kraljeve i stišaju glas naroda, te se sila Rima sve više koncentrirala u rukama Senata i nekolicine moćnika, sve dok nakon krize i pada Republike sva vlast nije završila najprije u rukama diktatora Kornelija Sule (prije 80. g. pr. Kr.), potom Gaja Julija Cezara (oko 40. g. pr. Kr.), a u konačnici se diktatura pretvorila u Carstvo, čiji je prvi imperator bio Cezar August (od 27. g. prije Kr.). Načelo Rima od samoga početka sastojalo se iz volje za moć strogog centralizma, a disciplina pri provođenju centralizma bila je odlučna i po potrebi nemilosrdna. Ta disciplina centralizma i novačenja svih Rimljana u vojsku (koja se služila i do 25 godina!) dovela je do profesionalnog vođenja države i pobjedonosnog širenja Rima na sve četiri strane svijeta, od Britanije do Dacije, i od granica Perzije do Egipta. Pa ipak, valjda po uzoru na Staru Grčku, Rim je bio - konfederacija, te je načelo jedinstvenog zakonodavstva ulilo duh u načelo samostalnog polisa i njegove visoke samouprave za rimsko građanstvo.[68]

Povijest Rima i Grčke pokazuje da su obje države bile jake dok ih je vodio neki princip jedinstva: kao što smo opisali, kod Grka je središte duhovno počelo izraženo u olimpijskoj religiji, ujedinjeno je oko ideje "Zeusa slobode" i boga-zakonodavca Apolona. U slučajevima rata protiv Perzije taj se princip slobode i zakona projicirao u političku konfederaciju koja brani zajedničke ideale i zajedničke bogove, a propada kada to više ne čini. Kod Rimljana je cijela religioznost u službi održanja države, pa i "Jupiter slobode", te je često sva vlast u zadnjem razdoblju ujedinjena u rukama magistrata-imperatora, pa "…su magistrati preko Senata odlučivali i o vjerskim stvarima, ukoliko bi se radilo o političkim posljedicama istih…"[69] Rimljani nisu bili filozofični poput Grka, a nisu bili ni carstvo raznolikosti poput Perzije: pobjeđivali su jer su svuda unosili jedinstvenu ideju, nemilosrdno kažnjavanje i pravni princip Rima, donijeli su latinski jezik, koji se svuda morao primjenjivati, i jedinstvenu vojnu disciplinu kakvu su morali provoditi svi koji su pristupili rimskim legijama, uključujući i kasnije barbare iz raznih provincija Carstva. Time su i oni dokazali da je snažan onaj narod koji se vodi jedinstvenim načelima i idealima. S druge strane, s početka, ideja imperija nastala je iz potrebe obrane i zaštite interesa od okolnih

Latina-Italika, te se kroz pobjede teritorij Rima širio, a potom nakon učestalih uspjeha, imperij se širio kao sredstvo bogaćenja i moći Rima. Kada su uvidjeli da su najbolji na maču vojne organizacije, Rimljani više nisu mogli, a nisu niti htjeli stati.

U Rimu je najkraće trajalo razdoblje kraljevstva, kojih dvjesto šezdeset godina (754.-509. pr. Kr.), senatorska republika potrajala je oko petsto godina (509.-27. pr. Kr.), a Carstvo je trajalo nešto duže od toga (27. pr. Kr. - 565. poslije Kr.), oko šesto godina. Razlog radi kojeg je došlo do pojave vladara u osobi Rimskoga Cara uzrokovan je učestalim sukobima senata i plebejaca kao i građanskim ratovima koji su zadnjih stotinjak godina (prije pojave ustanove Imperatora) razdirali Rim. Čak su se Latini-Italici dizali na ustanke protiv Rima, te su "…italski saveznici - sama jezgra rimske zemlje - zaratili protiv Rima od 91.-89. pr. Krista. Čak su proglasili "Italiju" i svoj senat. Kovali su novac koji je prikazivao spolno uzbuđenog bika kako razdire rimsku vučicu…"Sloboda" je bila krilatica buntovničkih Italika",[70] a razlog je bio što im Rimljani nisu htjeli dodijeliti rimsko državljanstvo iz čega je jasno da Rimljani pola trajanja svoje povijesti Italike nisu smatrali za svoj narod. Kada su dobili državljanstvo tada su se Italici smirili, ali je problem ostao na relaciji Senat i plebejci. Već su Tiberije Grakho i njegov brat Gaj (oko 133. pr. Kr.) na narodnim skupštinama izglasavali socijalna prava i pozivali na narodni suverenitet, ali više iz probitačnosti nego li zbog pravičnosti. Time su plebejci uz Italike patricijima pričinjali problem održavanja jedinstva Rimske Republike, prema njihovim zamislima. Stoga su Senatori dali ubiti Tiberija Grakha i on je likvidiran pod vodstvom vrhovnog svećenika na samom Kapitolu. Njegov brat Gaj Grakho preuzeo je potom Tiberijevo mjesto i predložio da se italskim narodima dodijeli rimsko građanstvo: svojim zakonodavstvom remetio je primat Senata pa je konzul Opimije u ime Senata ubio i njega. Sigurno da ovakvi događaji nisu služili jedinstvu Rima i da su ga u nastavku dijelili na dva tabora. Ovo je pak imalo odjeka u rimskim građanskim ratovima, te se tako dogodilo da se prvi diktator Sula oslanjao na senatorsku stranku, a kasnije Gaj Julije Cezar na narodnu stranku. Sula "…kao protivnik … pučke stranke (…) ukinu sve reforme braće Grakha, potisnuo je viteški stalež koji je zbog svojih opreka sa senatom uviek podupirao pučku stranku, ograničio je položaj pučkih tribuna, a Senatu je vratio svu vlast i ugled (…) No niti Sula nije još težio za monarhičkom vlašću. Sve svoje reforme proveo je putem zakona, prihvaćenih po narodnim skupštinama (…). Znatno je

drugačije postupao Cezar, koji se zbog sukoba sa Senatom vratio u Italiju s pobjedničkom vojskom iz Galije… Raskrstivši sa Senatom on se opet oslonio na narod (pučku stranku) i na vojsku…”[71] te je de facto (ne još i de jure!) postavio temelje monarhije! Dokle god su u Rimu vladali sukobi načela dotle se Rim stalno ljuljao na rubovima mogućeg sloma, a kada je konačno uspostavljen principat Imperatora dovinuo se Rim do svoje najviše moći i do svoga zenita. Jer, pod čvrstom je rukom ideja državnog jedinstva za neko bila vrijeme osigurana. Carske straže kasnije su često mijenjale Careve, ali pripazile su da novac uvijek dobiju iz ruku Imperatora: da su pretorijanci vlast vratili Senatu, Senat bi ih raspustio. Tako je jednom uspostavljeni Imperij uvijek ispočetka bio podržavan najbolje plaćenom vojnom silom - pretorijancima i kasnijim palatinima.

No, prvi pravi reformator i utemeljitelj carske monarhije bio je tek Cezarov nasljednik Cezar August. Augustov se ustav pravno smatra diobom vlasti između princepsa kao prvog i doživotnog magistrata (Cara) s jedne strane i Senata pod vodstvom konzula s druge strane. No, uistinu Carstvom je od sada vladao samo Car, a što se rimsko pravo dalje razvijalo to su konačno narodni tribuni sasvim iščezli, a careve se pod utjecajem Bliskog Istoka počelo proglašavati bogovima. Ovim je na čelo Europe stupio prvi teokratski princip jedinstva države i hrama i te je poganski teokratski princip postao priprava za pojavu Konstantina I. Velikog koji (prema legendi) izvanrednim Kristovim zahvatom u povijest (to je Providnost!) postaje kršćaninom i omogućuje kršćanstvu da se proširi i bude ravnopravnom (313. g., Milanski Edikt), pa zatim državnom religijom. Ali ne stoji samo u tome Cezarova i Augustova zasluga. Dok Gaj Julije Cezar nije bio nikakav moralist, dotle je Cezar August pod utjecajem stoičke filozofije to postajao sve više i više. Po sudu kršćanskog povjesnika Euzebija Cezarejskog (IV, st.) “… Rimljani su, preuzevši grčku uljudbu i filozofiju, unaprijedili ćudoredno stanje i položaj u narodima nad kojima su silom zagospodarili. Tako se čovječanstvo duhovno pripremilo, te je moglo s korišću i plodom prigrliti dolazak Isusa Krista…”[72] Upravo je Cezar August postavio zakone za zaštitu rimske obitelji i rimskog morala, i u tome bio je toliko dosljedan da je s dvora protjerao vlastitu kćer, kada je te zakone javno prekršila (imavši ljubavnika - kao trudna žena!). “…August, koji je svojim zakonskim reformama nastojao učvrstit obitelj i podići moral rimskoga društva dao je novi poticaj različitim vjerskim bratstvima i udrugama nastojeći uzpostaviti stari kult i poštivanje bogova…”[73]

Posljedica Augustove moralne strogoće bilo je moralno popravljanje Rima, premda ne u mjeri u kojoj bi to, recimo, očekivalo kršćanstvo: i dalje su se održavale gladijatorske krvave igre, orgije i tome slično. Ali, Cezara Augusta Providnost je postavila da pripravi Rim za djelo Konstantina Velikog, te je se jedno načelo Europe u završnici kristaliziralo kao kršćanska monarhistička teokracija: od sada Car više ne će biti bog, ali će državom upravljati s Crkvom, u Božje ime. Europsko zakonodavstvo carskom se voljom sve više pravno ujedinjuje i konačno dobiva izraz u Justinijanovoj kodifikaciji u VI. st. (Codex Iustinianus, od 7. travnja, 529.) Time je razvojni rast načela grčkog i rimskog jedinstva dobio svoj konačni smisao: zakon daje jedinstvo države i sve do francuske revolucije temeljit će se na vladaru, moralu i Bogu. Pad jedinstva Europe u daljoj budućnosti uvjetuje već Dioklecianova i konačna Teodozijava (395.) administrativna podjela Europe na zapadni i istočni dio, a budući crkveni raskoli tome daju pečat, donoseći potom u europske narode različite običaje i oblikujući različite nove mentalitete. Francuska revolucija (1789.), ruska (1917.) i njemačka revolucija (Spengler, 1933.) Europi su zabili čavao u lijes: trebalo je pričekati na uskrsnuće svijeta posredstvom - novog religioznog preporoda.

4. poglavlje

Junaci, bogovi, mučenici:

Načelo heroizma Grčke i Rima

Iz izloženog smo vidjeli da antička načela europske civilizacije izvorno čini

1. načelo konfederativnosti,[74]
2. načelo unutarnje jedinstvenosti zakona (duhovni apolinijski princip, pa pisano Rimsko pravo)
3. demokracija, bila ona narodna ili senatorska (liktorski fasces!), i konačno
4. teokratsko načelo, kao zadnji princip u razvoju načela jedinstva duha Europe.

No, antičku Europu krasilo je još jedno načelo koje je inspiriralo civilizaciju za njezin razvoj i požrtvovanost, a to je načelo heroizma. Grčka mitologija, kao i kasnije rimska, povezivala je bogove i heroje. Heroji su bili miljenici bogova, ali često bi padali i u nemilost istih. Ono što je Grčku motiviralo za hrabrost u borbi bili su baš ti mitski likovi heroja.

Umrijeti u borbi za svoje kraljevstvo, za svoju Domovinu, grčkome je vojniku činilo čast: pred očima je imao velike uzore. Nakon pobjedonosnog Maratona (490. pr. Kr.) bitku Spartanaca protiv Perzijanaca u Termopilskome klancu, u grčko-perzijskom ratu, ovjekovječio je spartanski kralj Leonida sa svojih tri stotine izabranih boraca kraljevske garde (480. pr. Kr.), kojima za Grčku nije bilo teško umrijeti. I umrli su. Poginuvši izgubili su bitku, ali su dobili rat: iza njih je ostalo ležati na desetke tisuća napadača. Perzijski Kralj Kraljeva za neko vrijeme nije se usudio ići u dubinu Grčke, iako je prolaz bio slobodan. Grčki mit se potvrdio u praksi i Grčka je još jednom bila nadahnuta za besmrtnu borbu. Svi perzijski vojnici su znali: ako se par stotina Grka tako bori, što nas čeka u Grčkoj? A svi grčki vojnici su znali: ako je Leonida mogao onako boriti se uz tristo svojih boraca - i mi moramo! I ostale tri ključne bitke bile su za Grke pobjedonosne!

Princip heroizma ispjevao je već Homer u “Ilijadi” i “Odiseji”.

Naime, "…Epovi tvore završni ciklus najstarijih grčkih mitova i legenda.…"[75], a mitovi i legende su metafizički izrečene istine zakrabuljene bajkovitim sadržajima. Događaji se sigurno nisu odvijali na način na koji to pripovijedaju mitovi, ali maštoviti mitovi su bili sredstvo za očuvanje narodnog pamćenja: nešto važno se dogodilo, kazuje mit. Tako mit priča najvjerojatniju istinu da "… ni junaci koji su iz Troje sretno doplovili kući nisu izbjegli kazni zbog prolivene krvi. Kralj Diomed, koji se nije bojao proročanstava ni bogova (…) zatekao je svoju ženu u naručju ljubavnika i odselio iz Arga. (…) Najstrašnija sudbina zadesila je kralja Agamemnona: (…) nakon slavna dočeka Egist (bratić) je uveo Agamemnona u dvornicu, a kad je gozba bila na vrhuncu, dao je znak skrivenim vojnicima, koji su Agamemnona i njegove pratioce mučki poubijali. Trojanski se rat završio katastrofom: propašću poraženih i smrću pobjednika …"[76] Svi heroji grčkoga mita hrabro stupaju na scenu, pa ako u početku i imaju sreće da pobijede, do kraja navedenih spjevova ipak pogibaju: ono što je Grcima stajalo pred očima bila je ideja tragičnosti svih likova. Heroji su bili - mučenici ovosvjetske slijepe sudbine. Pa, kada se već mre nek' se mre junački, s karakterom i obrazom, smatrali su Grci. Tako je mit heroja postao model ponašanja onih koji su se u grčkoj civilizaciji smatrali najboljima i najdostojnijima. Živjelo se za prolazni užitak, za 'hedone', ali i za junačku smrt, ako ju bogovi pošalju. "…Standardni put mitološke avanture heroja jest veličanje formule predstavljene u ritualima prijelaza: *odvajanje-inicijacija-povratak*, što se može nazvati nukleusom monomita. Heroj iz svakidašnjice ulazi u opasan pothvat, u područje nadnaravnog čuda: susreo se sa strahovitim silama i odnio je odlučnu pobjedu; heroj se vraća iz te tajnovite avanture s moći da svojim bližnjima udjeli neko dobro.…"[77]

Zanimljivo je da je rimska mitologija izražavala vjerovanje kako je rimska civilizacija nasljednica - Troje.[78] Uz brojne bogove glavni heroji Rima bili su Herkules, te trojanski heroj Eneja i braća Romul i Rem, kao jedna grana iz obitelji utemeljitelja Eneje. Izgleda da su glavni junaci Troje prošli bolje: heroj Troje, Paris preživio je i legenda kaže da je utemeljio današnji Pariz, a Eneja je došao do obala Tibera i oženio kći lokalnog kralja Latinusa, po njemu dao narodu ime Latina, te preuzeo kraljevstvo. Romul i Rem - po legendi - (koju je ispjevao Vergilije) sinovi su Rhee Silve, krvne nasljednice iz Enejine obitelji koja ih je rodila protuzakonito. Time iznova na snagu stupa mit o bogovima i herojima: Eneja je miljenik boga Apolona, principa

zakona. Nakon što su radi navodnog bezakonja majke odbačeni i čudesno posvojeni od vučice, Romul i Rem postaju osnivačima grada koji će vladati antičkim svijetom. I kao što Romul ubija Rema, tako i građanski ratovi razdiru Rim.

Rimska mitologija nastavlja vjerovanje u načelo da se ništa ne događa bez bogova i heroja. Heroji, ako su ratni pobjednici u Rimu dobivaju pravo na - trijumf, na proslavu moći, uz vojnu paradu i gladijatorske igre. Moć, vlast i čast herojski su pokretači i principi rimskih osvajanja. I gladijatori su doživljavali trijumf, ako su bili pobjednici, pa se tako ni sam Spartak nije borio protiv ideje ropstva, već u završnici za samu vlast: i sam je držao robove. Najbolji među gladijatorima na kraju su se borili za rimske privilegije. Rimski imperijalizam živio je za trijumf, a kršćanski kolonijalizam pojedinih imperijalnih nacija, nakon što je propalo Sveto Rimsko carstvo, počeo se boriti za prvenstvo kao i Stari Rim. Nakon pada Bizanta rusko kneževstvo, Moskoviti, zbog crkvenih veza s Bizantskim Carstvom smatraju da njihovo, jedino državotvorno i slobodno, pravoslavlje nasljeđuje baštinu Rima i nazivaju se - Treći Rim. Talijanski fašizam, nastoji obnoviti poganska načela Staroga Rima: talijanski fašisti grade zdanja u starorimskom stilu, a Njemačka ih od 1933. slijedi.

Pravo na herojsku smrt za vlastite ideje i ideale postaje obnovljeni princip Trećeg Reicha: nacional-socijalizam gradi svoj mit na mučenicima i herojima, pa Njemačka II. sv. rat veličanstveno gubi, u stilu mitova Stare Grčke i Wagnerovih mitova u operi - poganski, junački i apokaliptički. U XX. stoljeću heroizam antičke Europe postaje neopoganizam Nove Europe Centralnih sila osovine. Slava Rima i stare Grčke bili su inspiracija novim ideologijama: one su grčko-rimski mit željele obnoviti. U duhu svojih neopoganskih shvaćanja završili su tragično - zamalo poput Troje.

Načelo heroizma kršćanskog mučeništva

S dolaskom Isusa Krista ne rađa se samo nova vjera i novi svjetonazor, već se pojavljuje i novi način širenja vjere, a to je put mučeništva. Grčki je heroj stajao sam nasuprot većih sila, slijepe sudbine i okrutnih i hirovitih bogova, a kršćanski mučenik-heroj, po uzoru na svoga Boga Isusa Krista, stajao je sam nasuprot - cijelome poganskom svijetu, poduprt Božjom silom. Mitskog grčkoga heroja razumio je cijeli antički svijet i divio mu se, odobravajući mu ono što čini, plačući

radi njega, jer "…heroj se na sceni pojavljivao u raznim oblicima u skladu s promjenjivim potrebama (svoje) rase …".[79] Kršćanski heroj u antičkim arenama doživljavao je da se masa raduje njegovoj smrti dok je stajao sam - pred Bogom: sveti kršćani prvih stoljeća revno su podnosili herojsku smrt.[80] S dolaskom Isusa Krista načelo heroizma dijelom se dopunilo, a dijelom se preokrenulo: Grčki i rimski heroji umiru za čast, slavu i vlastiti obraz, ne očekujući nikakvu nagradu od bogova. ."…Božanske sile (…) otkrile su da su cijelo vrijeme nazočne u srcu heroja. On je 'kraljev sin' koji je došao da sazna tko je on u stvari…"[81] No, kršćanski heroj sve čini radi - Boga, radi širenja vjere i za spasenje čovječanstva. Rođeno je novo načelo tipično jedino za kršćansku Europu. Na Dalekom Istoku budizam i bez Grčke razvija model grčkoga heroja: u Japanu se rađa samuraj koji umire za čast, za svoga gospodara, u borbi. Samo europski kršćanski heroj prvi je koji predaje svoj život s borbom, ili bez borbe - za i radi Boga.

Smrt grčkog heroja-ratnika svojim uzorom širila je broj onih koji su odlučili umirati junačkom smrću. To je bila čast. Smrt kršćanskog heroja povećavala je broj onih koji su pristupali vjeri i umirali za pravu vjeru. To je bilo ispunjenje dužnosti i časne obaveze prema Bogu. Iz tog principa rasla je kršćanska vjera, kultura i civilizacija.

Poslije pobjedonosne bitke grčke i rimske vojske na bojnom polju ostavljale bi znamenje pobjede - Tropaion, Trope (trofej), spomenik izgrađen od oružja pobijeđenih neprijatelja. Kršćani na mjestima mučeništva svojih svetih kao pobjedonosne trofeje podižu crkve s relikvijama pogubljenih svetaca.[82] Svetima je smrt u kušnji, ili bitci s neprijateljem značila pobjedonosni ulazak u Nebo, a Grcima samo osobnu čast. Značenje pobjedonosne bitke se promijenilo.

Posljednja kršćanska sinteza grčkog heroizma i kršćanske požrtvovnosti može se naći kod križara. Papina vojska u XI. st. osvaja Jeruzalem u iščekivanju Kristova dolaska, jer na Sudnji dan žele biti s Njime, sa svojim Bogom Kristom. Križarstvo u svom razvojnom stadiju doseže osnivanje redovničkog reda vitezova templara, koji su posvećeni Bogu i junačkoj borbi protiv heretika.[83] Križari smrt u bitci smatraju postignućem svetosti: ovdje princip heroizma za motivaciju ima najuzvišeniji cilj - postići naklonost samoga Boga uz besprijekoran ulazak u Nebo. Princip *odvajanje-inicijacija-povratak*, projicirao se u načelo: *staleško izdvajanje-redovničko posvećenje-sveta smrt*. Heroj ovdje više nije mit koji stoji nasuprot bogova ili biva miljenikom bogova: kršćanski vitez ujedinjenje metafizički princip uzvišene borbe i stvarnost svoje kršćanske žrtve. Kralj Kraljeva, Krist, afirmira se u svojim vitezovima.

I tako, dok god su kršćani živjeli u odricanjima i mučeništvu kršćanska se vjera afirmirala rastući iz novog načela, a kada su se i kršćani kasnijih stoljeća prepustili hedonizmu i ateizmu rodilo se neopoganstvo bez ikakvih načela, po mnogočemu gore od onoga grčkog: Stari Grci i Rimljani imali su pojam časti, koji je neopoganska europska civilizacija u XX. i XXI. stoljeću u cijelosti izgubila.

IDEJA PROVIDNOSTI I TEOKRACIJA

Ideja Providnosti kao temelj filozofije povijesti

Patristička filozofija i Providnost

Često se među kršćanima čuje da su teologija i filozofija dvije strogo odvojene discipline, koje se dopunjuju. Uistinu, ako promotrimo sustav obrazovanja studenta teologije i studenta filozofije, vidimo da te dvije skupine studiraju različite predmete, s tim da teologija ipak u obrazovanje uključuje i dio filozofskog obrazovanja, a filozofija mora dotaći i teologiju. No, ako promotrimo središnji predmet kojim se te dvije discipline bave od početka svojeg postojanja, onda vidimo da je to još u pogansko vrijeme kod vrhunskih filozofa (teologa!) bio odnos Boga i svijeta, a kod kršćana se od Kristova dolaska radi o istoj stvari, ali kroz prizmu spasenja čovjeka. Bog i svijet bili su i jesu zajednički predmeti spoznajnog proučavanja teologije i filozofije, u svrhu sticanja istine kao životne orijentacije.

Crkveni otac Grgur Nazijanski (IV. st.) od starih crkvenih otaca je među prvima koji veličaju filozofiju, dajući joj važno mjesto u teološkim razglabanjima. Svoj dvadeset i peti govor posvećuje filozofiji tvrdeći: "… po mom mišljenju, čovjek mora biti filozof ili častiti filozofiju. U protivnom, upadamo u pogibelj da posve otpadnemo od dobra i budemo osuđeni zbog nemarnosti mada smo sazdani razumni i po riječi hitimo prema Riječi…"[84] "…Razmišljajući o teologiji, u dva se navrata poslužio riječju *pragma (*pragma*)*. Riječ odista ima veliki broj značenja. U osnovi *pragma* izražava ono što netko čini. To je čin, djelo, radnja, posao. Ali u riječi *pragma* možemo također nazreti značenje sposobnost, vještina, sklonost. Uzmemo li u obzir sve navedeno smijemo kazati da je teologija, po Grguru, *pragma*, jer je posao za koji treba posjedovati naročitu spremnost i iznimni dar (…) Grgur teologiju najuže povezuje s onim što naziva theoria. Ne može biti teolog onaj tko ne posjeduje tu odliku. Po sebi *theoria* izražava čin i djelovanje kojim se nešto gleda, motri, ispituje, istražuje. To je djelo ljudske duše, razuma i duha. Stoga je *theoria* zapravo razmatranje, proučavanje, razmišljanje. Onaj koga ne resi ta sposobnost ne može biti djelatnik na području teologije …"[85] Iste definicije vrijedile bi i za filozofiju (filozof = ljubitelj mudrosti!). Stoga možemo reći da teologija i filozofija isti predmet proučavaju iz različitog kuta motrišta, radi

se o različitoj paradigmi: teologija do istine dolazi polazeći od Boga objavljenog u svijetu, a filozofija do istine nastoji doći iz poniranja u svijet, pri čemu najmudriji i najprodorniji filozofi dolaze do spoznaje Boga, dok filozofi povijesti dolaze do spoznaje providnosne djelatnosti Boga u svijetu i vladajućih principa, koji usmjeravaju buduće događaje. Tako su filozofi povijesti pragmatični teoretičari teološke paradigme ili *pragmatični idealisti*. Različiti su putovi, a isti je cilj: cjelovita istina, supstancija, bit.

U procesu spoznaje kod ovih dvaju disciplina dolazi, međutim, i do sukoba, jer filozofi empirijsko-materijalističkog smjera teologiju (između ostalog) optužuju da istini pristupa s polazišta vjere, što određeni dio njih odbacuje kao nevjerodostojno. Kao da filozofija sama do (svoje) istine ne dolazi *kroz vjeru* u vlastitu spoznajnu moć, u autoritet učitelja i iskustvo te u logički aparat koji joj stoji na raspolaganju! Filozofija se oslanja na mogućnosti čovjeka - teologija se oslanja na Boga, ili čovjeka u suradnji s Bogom! Početak razvoja svakog religioznog i filozofskog uvjerenja temelji se na susretu sa spoznajnim poticajom ili poticateljem. Kao što postoji mnoštvo religija tako postoji i mnoštvo filozofskih pravaca, koji se ne slažu i sukobljuju se: postoje religijska krivovjerja i pogrešna filozofska učenja (u najmanju ruku, tako se odnose jedni prema drugima!)! Ovo je važno spomenuti uslijed toga što je na početku pojave kršćanstva u Europi došlo do snažnog sukoba vjere i grčke filozofije (o čemu govore i Djela apostolska, NZ!) nakon čega se u idućim stoljećima kristalizirala kršćanska filozofija, u kojoj su Providnost i Trojstvo dobili tumačenja svojstvena kršćanima. Rođena je nova filozofija koja je koristila pročišćenu grčku filozofsku terminologiju, o čemu je izvanrednu knjigu *Povijest patrističke filozofije* napisao Talijan Claudio Moreschini. Nakon ove knjige mijenja se cjelokupno shvaćanje odnosa filozofije i vjere s početka kršćanske ere! Navodeći cijeli niz učenja crkvenih otaca, koji do sada s latinskog jezika nikada nisu u cijelosti prevedeni (ne samo na hrvatski jezik već i na mnoge druge), autor knjige - među ostalim - daje dubok uvid u principe koji oblikuju filozofiju povijesti, davno prije nego li se taj naziv pojavio. Na mediteranskom bazenu, postala je vidljiva providnosna dopuna grčke filozofije i hebrejske vjere kršćana, od samih početaka. Nije kršćanska vjera osudila filozofiju kao metodu i disciplinu spoznaje, već napad poganske filozofije na vjeru, kao i učenja koja su se kosila s kršćanskim učenjima.

Shvaćanje pojma Providnosti

Iako su grčki filozofi poznavali pojam Providnosti (Pitagora, Platon, stoici…), u Starih Grka kao naroda prevladavala je mitološka vjera u bogove i slijepu sudbinu. Kod kršćana pitanje Providnosti postavljeno je već u prva dva stoljeća kršćanstva na novi način. "…Vjerovanje da Bog poznaje budućnost pojedinaca i naroda naširoko je potvrđena u Starom zavjetu. Izraz koji je na grčkom mogao poslužiti da opiše tu osobinu Boga bio je rijedak; češće se upotrebljava u Novom zavjetu, kao na primjer u *Dj 2,23* i *Pt 1,2.* Ta je terminologija bila sve učestalija nakon doticaja s filozofijom, kada se apologetima produbilo razmišljanje o naravi i osobinama Boga; Justin (mučenik, II. st.) poznaje izvedenicu *prognostes*, "providnosni", da opiše pravog Boga koji jedini poznaje budućnost…"[86] Tertulijan (II.-III. st.), kao i neki drugi, protivio se korištenju filozofskih izraza iz poganske filozofije, ali njegovo učenje o Bogu proizlazi iz grčke apologetike, "…s cjelokupnom filozofskom, stoičkom i srednjoplatonskom pozadinom (…) Izrazi kršćanske teologije preuzeti su iz poganske religije i filozofije, ali su propisno reinterpretirani. Stoički vokabular vezan uz Božju Providnost, kada je latiniziran, obično se izražavao korištenjem glagola *praescire* i *providere.* Izraz *praescius* bio je poznat bar od Vergilijeva doba (Eneida VI 66), ako ne i ranije. Da bi se oblikovao izraz koji bi po značenju odgovarao terminu *prognosis* moralo se ili izabrati riječ najbližu tom terminu, a to je *providentia* sa svojim izvornim značenjem "predviđanje", "znati nešto unaprijed" (usp. Ciceron, iIzum *II 56, 160:* možda je upravo Ciceron skovao izraz *providentia*; Seneka, *Providnost* 5,8), ili pribjeći neologizmu. Tertulijan, dakako, koristi *Providentia*. Ali se ubrzo osjetila potreba da se izrazu *praescire* dadne apstraktna izvedenica kako se ne bi narušio sklad sa sličnim grčkim izrazima. To je apstraktni izraz *praestientia*, a vjerojatno je izabran kada se uočila dvoznačnost izraza *pronoia*, što znači "Providnost". **Novi zavjet uopće ne sadrži *stoičku ideju* providnosti**. (Istaknuo E. Č.) Ista se odsutnost susreće u Starom zavjetu, ako se izuzmu dva ili tri ulomka koji potječu od aleksandrijskog židovstva (…) Posljedica toga je da pri susretu s *providentia*, koji je istoznačan stoičkom shvaćanju božanske "providnosti", Tertulijan taj izraz promatra kao nešto sasvim strano kršćanstvu. Navedeni se izraz obično koristi u odnosu na poganske filozofije, kao u *Apologeticumu*, ili u heretičkim sustavima, kao u djelu *Protiv valentinaca.* Ulomak iz *De anima* 20,5 stavlja u isti plan

sudbinu, providnost i slobodnu volju, i odatle se vidi da je za Tertulijana taj izraz vezan uz nekršćansku viziju svijeta. Iz tih je tekstova jasno da je Tertulijan božansku Providnost doživljavao kao neki suparnički pojam u odnosu na Boga i kršćansku objavu: znajući da su stoički filozofi hipostazirali ili divinizirali Providnost (i na političko-vjerskom području moglo se susresti s *providentia deorum i providentia Augusti*) te zbog važnosti koju je taj pojam imao u poganskoj religiji II. stoljeća, on se nije usuđivao služiti tom riječju (…) … “[87]

Nekršćanska vizija svijeta isključivala je čovjekovu slobodnu volju i sudbinu je uzimala kao nešto mehanički strogo determinirano od Boga ili bogova. Tako je pojam *Providentia* prošao dugi put do svog pročišćenja u kršćanskom smislu razumijevanja te riječi. “…Problem slobodne volje kod Origena (II.-III. st.), prvog kršćanskog pisca nakon dugotrajne rasprave u koju su u njegovo doba uključeni i stoici, platonisti i peripatetici (dovoljno je podsjetiti na velikog Aristotelovog komentatora, Aleksandra Afrodizijskog, koji mu je neposredno prethodio), vezan je uz pitanje Božje Providnosti. (…) Temelj Origenova obrazlaganja u obrani pomirljivosti slobodne volje s Providnošću jest da se *‘ništa ne događa samo zato što je to poznato Bogu, nego stoga što se događa, Bogu je to unaprijed poznato*’. Spoznaja koju Bog ima o budućim zbivanjima njih dakle ne determinira, već su oni ti koji uzrokuju ili determiniraju njegovo prethodno znanje (…) Na taj način Bog ne poznaje unaprijed samo pojedina djela nego sve događaje: već prije stvaranja Bog, budući da se ništa ne zbiva bez nekog uzroka, zna što će se zbiti, i zbog kojih uzroka. (…) Poganski su, naime, filozofi tragom takozvane “stoičke paradigme” pretpostavljali da Bog može unaprijed znati samo ono što se iz nužde ili preko određenih uzroka povezuje u neki lanac uzroka; drugim riječima smatrali su da su zbivanja kojima mi sada svjedočimo dala mogućnost da ih se već unaprijed poznaje, jer sve se događa po nekom lancu uzroka…”[88] Dakle, po njima, prisila uzroka mehanički stvara nove uzroke, što je samo djelomično točno. No, iz kršćanskog kuta gledanja čovjek bira svoj stav prema prouzročenim događajima, a Bog unaprijed poznaje čovjeka i silnice u nastupanju pred kojima će pojedinačna ljudska volja popustiti, ili za kojima će se pojedinac povesti (ili ne će). Sila (ne)moralne volje u čovjeku zauzima stav i provodi izbor postavljajući se prema vanjskim silnicama. Budući, da je i Bog subjekt povijesti i On sam reagira na pojedine događaje i utječe na ljude, i osobno ne dopuštajući da se baš sve u povijesti odigrava mehaničkim putem.

Na razlici tih shvaćanja, nakon pobjede kršćanstva i kršćanske filozofije,[89] postala je moguća filozofija povijesti koja je svoj, kako se čini, prvi idejni izraz dobila u filozofiji Justina apologeta i mučenika, koji je protiv filozofije pogana počeo koristiti argumente tipične za filozofiju povijesti. Po Euzebiju Cezarejskom Justin je bio "…pravi *ljubitelj istinite filozofije*, (koji je) život provodio vježbajući se u grčkim pismima. (…) "[90] "…Za njega se sigurnost božanskog podrijetla kršćanstva i jamstvo njegove istinitosti temelje na stvarnim, očitim činjenicama, čiji je trag vidljiv u stvarnim povijesnim zbivanjima (…) proročki dokaz pokazuje da je *Bog učitelj povijesti* i da je ova povijest upravljena spasenju ljudskog roda…"[91] (Ukošeno E. Č.) Povijesne činjenice ostavljaju metafizički otisak svoga Tvorca, povijest je vođena Providnošću, jer Bog unaprijed zna kako će ljudi reagirati na Njegov poticaj i ponudu sudjelovanja u spasenju čovječanstva, stoga postupa i vodi plan spasenja u skladu sa svojim očekivanjima: da bi ostvario svoje planove Bog koristi ljude (koji pozitivno odgovaraju na njegove poticaje) u vrijeme u kojima ih ima na raspolaganju.

Klement Aleksandrijski (II.-III. st.) je, kako se čini "…napisao zasebno djelo u kojem je razmišljao o Božjoj Providnosti. Djelo je s tim naslovom *vjerojatno prvo u povijesti teološkog pisanja*. Providnost je stožerna svetopisamska istina (…)"[92] Klement naučava da "…*cijelom poviješću civilizacije, dakle, upravlja jedan božanski naum koji je usmjerava, a ona se sastoji od različitih etapa* (istaknuo E. Č.) u kojima više ili manje interveniraju sam Logos (u povijesti Židova) i niže sile (demoni, prim. E. Č., u povijesti Grka)…" Boreći se protiv gnostičkih učenja Klement Aleksandrijski daje svoju definiciju kršćanske gnoze (spoznaje!) tvrdeći da "…Filozofija ima vrlo važnu ulogu u povijesti čovječanstva: ona mora pripraviti Grke za primanje kršćanske poruke, koja je prava filozofija, prava gnoza. Gnoza se ne zasniva samo na kršćanskoj objavi i određenim općenitim shvaćanjima o Bogu, već nadasve na istini koja se podudara s božanskim Logosom (Kristom) (…) Učitelj te gnoze je Krist, a on je zemaljsko utjelovljenje Logosa. Krist ne samo da je apostolima prenio svoje učenje nego ih je poučio ispravnom tumačenju svetih pisama, znači - kako doseći istinu. *Proučavanje filozofije i tumačenje svetih pisama u biti mogu jednako dovesti do istine*. (Istaknuo E. Č.) Filozofija je, prema tome, nešto više od jednostavne patine koja pokriva kršćansku misao; ona joj pruža također norme za tumačenje samog Pisma. (…) *Kršćanstvo je dakle "filozofija", štoviše, prava "filozofija": to je proglas,* možda malo

previše komotan i premalo obziran spram kršćanske specifičnosti*, koji Klement upućuje poganskoj učenoj publici*…"[93] (Ukošeno E. Č.) Po Klementu "…filozofsko razmišljanje uvježbava um, čisti dušu i pruža određenu svetost života. Filozofija kojoj je uspjelo dokučiti određeni dio istine duh upućuje i usmjeruje na uporno traženje cijele i potpune istine. Štoviše, ona pomaže braniti istinu svaki put kad je napadnuta…"[94] Njegovo stajalište prema filozofiji, još prije Sv. Augustina (!), bilo je od odlučujućeg značaja za kršćansku teologiju budućnosti, dakle, i za cijelu kršćansku kulturu i civilizaciju, ali Augustin je razvio svoju paradigmu filozofije povijesti.

Indikativno je da su vjera kao i filozofija smatrani prosvjetiteljima uma, a radi svjetla razuma što su ga trebali primiti po krštenju, kandidati za krštenje zvali su se *illuminandi*, a poslije krštenja postajali bi ***illuminati*, tj. oni koji su prosvijetljeni**: duh vjere, Sv. Duh, davao je ljudima duh prosvijetljenog razuma, kojem je središte povijesti bio Krist.[95] Stoga Klement na drugom mjestu veli: "…Doista, kako se čini, od svih spoznaja najveća je poznavanje samoga sebe. Tko, naime, sebe pozna, spoznat će Boga. Ali tko pozna Boga posvema će se upriličiti Bogu (…) To je ćudorednost, sveta haljina…"[96], a Sv. Augustin dvjesta godina nakon njega izriče onu čuvenu misao "vjerujem da bih razumio": dakle, onaj koji je *iluminat/prosvjećeni* taj je spoznao sebe u Bogu i ispravno se situirao u povijesnom trenutku u kome živi.

Nova kršćanska filozofija je, dakle, Duh Božje Mudrosti koji stoji u funkciji vjerskog prosvjećenja, posvećenja i razumijevanja svetopisamske poruke i povijesnih događaja (!) i čovjeku omogućuje da se s razumijevanjem umije postaviti prema situaciji u prostoru i vremenu, u skladu sa svojom vjerom! To je ujedno i funkcija filozofije povijesti: ispravan uvid u povijesnu situaciju, i interpretacija koja daje ispravnu orijentaciju u životu i postupanju! Spoznati sebe u Bogu ujedno je i spoznati sebe u povijesnom trenutku! Crkveni Oci time su kod kršćana postavili temelje za prihvaćanje smisla povijesnih događaja: sve važno je ujedno znakovito! Što god se dogodilo, treba sudjelovati i kreirati povijest, ali treba moći prihvatiti i poraz, jer će i to Bog znati iskoristiti za svoju konačnu pobjedu, objašnjavao je kršćanski nauk!

Naukom o čovjekovu spasenju započinje i pouka o suvislosti protoka povijesnih događaja. Spasitelj je Krist, On je u središtu povijesnih događaja. Pobijediti mora ideja dobra, jer sve izvire iz Boga koji je dobar, a pobjede zla tijekom povijesti u funkciji su obraćenja nakon velikih političkih i filozofskih zabluda i služe spoznaji konačnog

i najvišeg dobra. U svemu se iznova krije ideja filozofije povijesti.

I Laktancije Apologet (IV. st.) "…Nakon što odbacuje lažnu mudrost i krivu religiju (…) promatra kršćanstvo kao neku sintezu između *sapientia* i *religio*. (…) Ta sjedinjenost mudrosti i religije proizlazi iz hermetičke gnoze, čiji je Laktancije bio pomni čitatelj. (…) Poziv iz *Institutiones divinae* VII 27,1 da se zajedno prakticiraju religija i spoznaja podudara se s poticajem iz *Corpus Hermeticuma VI 5…*"[97] Već pogani uzimaju za slogan da je mudrost poznavati Boga, a kršćani se ne mogu ne složiti, no cijeloj ideji daju novu dimenziju, novi smisao. I mudrost pogana dolazila je do pouzdanih istina, a kršćani su te istine prihvatili i produbili. "…Mudrost o kojoj govori Laktancije usko je vezana uz religiju, te daje mistično značenje spoznaji Boga…"[98] Hermetička mudrost Laktancija projicira se u religijsku praksu, u djelovanje: na planu filozofije povijesti to bi značilo izvršenje providnosnog Božjeg plana u životu vjernika.

I Laktancije ideju Božje Providnosti preuzima iz platonsko-aristotelovske i stoičke tradicije i u svom spisu *De opificio Dei* započinje polemiku s Epikurom, koji je zbog svog shvaćanja bogova nametao učenje da se Bog ne brine za ljude. Naime, ako se Bog ne brine za ljude, onda ne vodi ni povijest. No, Bog reagira na ljudska djela i ljudska nedjela: ideja srdžbe Božje iskaz je Božje reakcije na djela pojedinaca tu na zemlji i u povijesti. "…Poganski filozofi, smatra Laktancije, nisu došli do ispravna shvaćanja srdžbe, zato što nisu razlikovali pravednu srdžbu i nepravednu srdžbu, već su govorili da srdžba jednostavno proizlazi iz strasti. (…) Božja srdžba bila je tema vrlo raširena u biblijskim spisima, ali je u suprotnosti s poganskom filozofijom, prema kojoj se Bog ne srdi, jer je srdžba *pathos*…"[99] No, po kršćanskom nauku teški grješnici također su i zapreka Njegovim providnosnim planovima, oni razaraju, stoga se On na njih srdi i kažnjava ih. "…*Bog u povijesti djeluje slobodno. Njegov je konačni cilj nepromjenjiv i jamačno će se obistiniti*. Bog, kako ga naviješta (prorok) Joel bitno se razlikuje od poganskog poimanja božanstva. Bog oprašta raskajanom grješniku i kaznom prijeti dobrome ako se iskvari. *Joel predviđa da će Bog, kada dođe njegov dan, konačno obračunati sa svim svojim neprijateljima*. Potom će nastupiti novo doba kada će za Božji narod nastupiti vječni spokoj i smirenje…"[100] (Ukošeno E. Č.) Cilj Božje vizije povijesti je *pobjeda nad neprijateljima koje On ima i ovdje na zemlji*! ("*Nisam došao da donesem mir već mač* "!, Matej 10, 34) Povijest je, dakle, bojište dobra i zla, a Bog je stožerni general s jasnom vizijom svih bitaka!

Koliko god nam ideja kažnjavanja izgledalo odbojno moramo zaključiti da su i kažnjavanja ljudi u funkciji vođenja povijesti, prema nekom svrhovitom cilju. Kod vjernika se postavlja pitanje: imaju li oni povjerenja u Boga? Obraćaju li mu se za pomoć? Mogu li prihvatiti svoju sudbinu kao izraz Božje volje s kojom surađuju? Svačiji život je jedan Božji plan, a plan se s jednim ljudskim životom ispunja više ili manje. Poziv na svetost u kršćana Božji je poziv da se Njegov plan s ljudskim životom ispuni u cijelosti, ali čovjeku se ta ideja ne mora sviđati. Jedan se ljudski život zato kao plan Božji može realizirati 35, 60 ili 100 posto, ovisno o čovjekovoj suradnji ili nesuradnji s Bogom: vrijeme povijesti trajati će toliko dugo koliko je potrebno da se cijeli Božji plan providnosnog vođenja povijesti, preko određenih ljudi, ispuni sto posto! Tragove Božjih planova i smisao sukoba dobra i zla u povijesti može, međutim, prepoznati jedino vrsni filozof povijesti, koji ima pregled nad akumulacijom bitnih, metafizičkih ideja u povijesti! Laktancije kršćanstvu dodaje hermetičko učenje ispunjeno kršćanskim sadržajima, utire putove i trinitarnoj dogmi,[101] a tumačeći ideju Providnosti, zajedno s ostalim crkvenim ocima utire i dug razvojni put učenja o smislu povijesti. Laktancije se ideji Providnosti vraća u svim svojim kasnijim djelima: ideja filozofije povijesti besmislena je ako nema zajedničkog idejnog nazivnika svih događaja, ako ne postoji plan općih ideja, ako nema Božje Providnosti (koja je u sukobu sa sotonom i njegovim demonima). S druge strane, izgrađeni uvid filozofije povijesti svjedoči o ciklusima povijesti i o Bogu kao općem i zajedničkom načelu povijesti. Crkveni oci ranog pobožnog/srednjeg vijeka sve su to već uočili (već u prvim stoljećima!), ne predavši disciplini svoga mišljenja odgovarajuće ime ni razvijeni pregled povijesnog mišljenja, sve do Euzebija Cezarejskog u IV. st. koji piše prvu Povijest Crkve: prethodnici su bili tek sijaći sjemena kojem je dugo trebalo da nikne.

Filozofija povijesti teško se probijala na svom razvojnom putu, jer je najprije trebalo razviti razumijevanje odnosa Providnosti, genijalnosti uma i povijesnosti.

Sv. Augustin i znakovitost povijesti

Idući ugaoni kamen na tom razvojnom putu bio je Sv. Augustin (IV-V. st.); a mnogo je o tome rekao i njegov suvremenik Sv. Jeronim, npr. u svojem “Tumačenju Jone proroka”.

Filozofi povijesti, a od kojih je prvi najistaknutiji predstavnik

postao Sv. Aurelije Augustin (IV.-V. st.), događaje mogu iščitati u duhu, u skladu s vlastitim obrazovanjem i razvijenom mentalnom percepcijom razumijevanja predominacije metafizičkih ideja i simptomatičnih događaja: Tako na primjer, Sv. Augustin tvrdi: "…Ono što je Gospodin učinio imalo je stanovito značenje. ***Događaji su, ako se tako smije kazati, nešto kao vidljive riječi koje nešto znače***. (Ukošeno-podebljano E. Č.) To se nadasve vidi kod toga što je Gospodin u nevrijeme na stablu tražio voće i kada ga nije našao prokleo je stablo te se ono osušilo. (usp. Mk 11, 13-14) Ako se taj događaj ne shvati slikovito, doima se ludim. Ponajprije, Gospodin je na voćki tražio voće kada nije bilo vrijeme da ga ima na ijednoj voćki. Potom, da je već bilo vrijeme voća, zar bi bila krivnja na stablu što ga na njemu nema? Međutim, Gospodin je htio naznačiti da ne traži samo lišće već i plod, tj. da ne traži samo riječi nego i ljudska djela. Time što je sasušio stablo gdje je našao samo lišće, izrazio je kaznu za one koji mogu dobro govoriti, ali ne će da čine dobro. Tako je, dakle, i ovdje. Doduše, to je otajstvo. Onaj koji sve unaprijed zna veli: "Tko me dodirnuo?" Stvoritelj se upriličuje neupućenome. Ne pita onaj koji nije jedino to znao već onaj koji je i ostalo unaprijed znao. Prema tome, ***ima nešto što nam Gospodin znakovito govori kroz tajnu***.…"[102] (Podebljano-ukošeno E. Č.) Iščitavajući događaje na sličan način, *poput vidljivih riječi koje nešto znače*, i filozof povijesti izvodi zaključke da će se povijest najvjerojatnije odvijati na "*taj i takav način*", ukoliko sam Bog preko jakih pojedinaca ne promijeni tijek odvijanja događaja, ili upravo zahvaljujući njima.

Već u Starom Zavjetu Bog po imenima proroka u povijest odašilje šifriranu poruku o onome što se u povijesti ima dogoditi. "…Hošea znači "onaj koji spašava". To možemo izraziti riječju *spasitelj*. Joel "onaj koji počinje". To je *začetnik*. Amos znači "onaj koji nosi". To se latinski kaže *nositelj*. Obadija je "sluga Gospodnji", tj. Gospodnji rob. Jona dolazi od riječi "golub".…"[103] itd. Da bi Bog u povijesti mogao spasonosno djelovati On treba suradnike koji se odazivaju pozivu. To su proroci koji nose ime svoje misije! Poziv upućuje Osobno On! Drugim riječima povijest treba umjeti razumjeti: povijest je duhovna poruka, ne samo na razini Biblije i biblijske povijesti, već na razini sveukupne povijesti!

Za Augustina postoji samo jedan Bog, a to je bitak, koji susreće Mojsije. Taj bitak surađuje s čovjekom i skupinom izabranog naroda, te povijest spasenja postaje promišljena, planirana, providnosna povijest svijeta. To su u danom trenutku Mojsije i izabrana skupina danas

poznata kao - Židovi. Bitak Boga udara temelje za velike zahvate u povijesti. Po prof. Moreschiniju Augustinova "… originalnost naspram ostalih latinskih otaca sastoji se u tome što je ontologiju združio sa soteriologijom (nauk o spasenju, prim. E. Č.): Bog je objavio Mojsiju ne samo svoj *nomen substantiae* (ime svoje biti, prim. E. Č.) već također *nomen misericordiae* (ime milosrđa, E. Č.). Bog je Bog Abrahama, Izaka i Jakova…"[104], no, ontologiju je sa soteriologijom u svojim spisima združio i Sv. Jeronim, Augustinov suvremenik i katkada suparnik, koji tumačeći Božje spasonosno djelovanje u Izabranom narodu, kaže: "…Niniva je nastojala iskorijeniti Izrael. *Pad Ninive pokazuje da Bog ravna poviješću i događajima. U provedbi svojih nakana Bog se ne služi samo Izraelom već svakim drugim narodom koji za to odabere*. (…) Božja je vlast neograničena i opća. Pred njom je svaka ovozemna sila ništavilo. Bog gospodari narodima.…"[105] A i prorok "…Habakuk je bio potpuno osvjedočen da je Bog gospodar svakog stvorenja i cijele povijesti…"[106] "…Hebrejski jezik nema zasebnu i točnu riječ kojom bi izrazio pojam Providnost. (…) Ali *posvuda u Bibliji vlada osvjedočenje da se Bog s puno ljubavi i skrbi brine za čovjeka. To je osnovna biblijska misao…*"[107], veli Sv. Jeronim. (Ukošeno E. Č.)

U širem sklopu tajanstvenih (mističnih) zbivanja povijest se može odvijati prema providnosnome planu i stoga što je naš um dio Božjeg Uma. U Augustinovom djelu "… *De ordine* II 11,31 kaže se da *"Razum proizlazi iz razumske Duše (Boga) te ide prema razumskim stvarnostima koja se čine ili se govore"*. U djelima što ih ljudi ostvaruju uz pomoć svoga razuma treba tražiti onaj Razum na djelu, da bi se prispjelo onom božanskom izvoru koji je razumska duša svijeta. Proizlaženje Razuma, koje se ovdje promatra, jest emanacija o kojoj se govori u II 5,16. To proizlaženje ima svoj izvor u razumskoj duši. Tu se možda krije razlog poistovjećivanja razumske Duše s Duhom; Augustin cilja na Treću Plotinovu hipostazu u njezinoj ulozi sveopćeg uma koji uvodi red u svijetu. Razum emanira po toj funkciji i kreće se sve do osjetilne stvarnosti kako bi u njoj uveo red i dao joj život…"[108]

Izgleda da je Plotinova rasprava *O Providnosti* bila je ta koja je utjecala na Augustinov način mišljenja, jer se grčki mislilac u bitnim misaonim konstrukcijama nije razlikovao od kršćanskog razmišljanja o Trojstvu i Providnosti. Štoviše, došavši do mističnih istina analitičkim razmišljanjem, Plotin je kršćanstvu ponudio neka ispravna filozofska rješenja i Augustin ih je domislio, razvio i - ovjekovječio. Dopunio ga je Grgur (Gregorije) Nazijanski (IV.-V. st.). Naime, "…Plotinovu

nepokretnom Jednom suprotstavlja se Gregorijev Bog koji se mora "prelijevati" van, kao što "prelijevanju" Jednog odgovara gibanje Monade, to jest Oca. Pred sobom imamo, dakle, i u ovom slučaju tumačenje Plotinove misli (…) Plotinovo Jedno prelijeva se u Um; Gregorije preinačujući tu sliku kaže da se Bog posvema prelijeva van; Plotin je rekao: Jedno, nepokretno, rađa se mnogostruko (Um); a Gregorije to ispravlja: krećući se Otac (…) rađa dijadu (Sina) sve dok se taj pokret-rađanje ne zaustavi na Trijadi (…)"[109] Ovo "prelijevanje" Duha nastavlja se prema ljudima, koji se u Njemu kreću, misle i jesu, kako je to izrazio Sv. Pavao. Proizlazi, da je ljudski um samosvijest utemeljena na Božjoj svijesti, naš um dio je Njegova Uma, i mi kao stvorena bića, nismo uvijek svjesni podrijetla zamisli koje struje našim umom: možemo te zamisli prihvatiti ili odbiti, i u tome se sastoji ideja ljudske slobode dane od Boga, ali kad ih jednom prihvatimo Bog će se potruditi da nam se na putu nađe sve što je potrebno za provedbu tih zamisli (ukoliko su ideje stvarno Njegove). Bog kroz nas vidi naša djela! No, kako je povijest sukob Boga i criminatora/đavla jasno je da pojedine ideje mogu imati i demonsko podrijetlo, što se na političkoj razini očituje kao vojni sukob dobra i zla, ili sukob manjeg i većeg zla. Demonske ideje prijemljive su onom ljudskom duhu koji se moralno udaljio od Božanskog izvora i nadahnuća što se očituje u opakim ideologijama ili u opakom zakonodavstvu (koje se nalazi u sukobu s Božjim zapovijedima).

Tako postaje jasno (ukoliko smo svjesni Božjeg bića i bitka) da religija ne može biti odvojena od politike, jer je politika projekcija Božjih ili demonskih ideja, a vrhunski zajednički (metafizički!) izraz Božanskoga Duha (nakon Crkve) jesu država i nacija (kako je to točno rekao i Hegel), jer oni funkcioniraju kao cjelovita ideja unutarnjeg reda i poretka po načelu "kako na Nebu tako i na zemlji".

U svojoj posljednjoj knjizi "Utjeha filozofije",[110] što ju je napisao pred svoje smaknuće, slavni filozof i mučenik Boetije (V. st.), govoreći o Providnosti, tvrdi da slučaj ne postoji, odnosno da postoji samo prividno i duguje se činjenici što ljudi ne poznaju uzroke događaja. Boetije za opisivanje Božje Providnosti često koristi izraz "predviđanje" ili "prethodno poznavanje". Da bi objasnio Providnost Boetije ju stavlja u odnos sa sudbinom i borbom dobra i zla. "…Providnost i sudbina su dva lica iste stvarnosti: prva predstavlja racionalnost koja počiva na Bogu koji sve vodi po uzoru na svoju jednostavnost i nepromjenljivost samog bića: sudbina je isti poredak, ali promatran sa stanovišta svijeta;

ona znači mnogostruku isprepletenost svih stvari koje postaju i koje se kreću: sve što je podložno sudbini podložno je također Providnosti, jer je ovo prvo podređeno ovom drugom. Providnost i sudbina ravnaju čovjekovim životom, jer Bog unaprijed poznaje dobro i zlo. Premda ih čovjek ne zna razlikovati, ipak mora imati vjeru u Božje vodstvo. Sudbina se, uz to, ostvaruje uz pomoć šest različitih entiteta koji stoje kao posrednici između Boga i čovjeka: ili posredstvom božanskih duhova koji vrše nadzor u divinaciji, ili putem duše svijeta, ili putem naravi svega, ili putem kretanja zvijezda, ili anđeoskim silama, ili djelovanjem demona. Dakle, svaka sudbina, bila ona dobra ili zla, dodjeljuje se ljudima zato da bi se dobri usavršili u vršenju kreposti i podnošenju materijalnog zla, ili da bi zli iz nje izvukli sredstva koja služe tome da poboljšaju svoje postupke. Zato je svaka sudbina u biti dobra, premda je ljudi ne smatraju takvom: no oni, zbog svoje ograničenosti nisu kadri uvidjeti njezinu dublju stvarnost…”[111] Sudbinu je preciznije objasnio Sv. Toma Akvinski.

Jedini Božji duhovi koji mistično djeluju i na nas, a za koje znamo iz Objave - su anđeli, pa Boetije u stvari imenuje istu stvarnost u dva imena, a što se tiče utjecaja zvijezda na našu sudbinu, tu bi mu crkveni oci ozbiljno prigovorili, jer se utjecaj zvijezda na našu dušu i um odbacuje sa stanovišta slobode ljudske volje. Zvijezde vjerojatno mogu utjecati na naše raspoloženje (promjene ciklusa i razna zračenja), ali ne mogu upravljati našom dušom. Boetije uviđa da “…Ljudi nisu kadri vidjeti i poznavati stvarnost na isti način na koji je poznaje Bog. Stvarnost se, naime, suprotno od onoga što se misli, ne poznaje na temelju njezine biti, već sukladno sposobnostima onih koji je poznaju: te su sposobnosti razvrstane (…) prema mjestu što ga u kozmičkoj stvarnosti zauzima onaj koji je kadar spoznavati. (…) Hijerarhijska struktura svemira odražava se također na ljestvici spoznaje. Tako ljudi mogu vidjeti na privremen i ograničen način, dok Bog, zahvaljujući jednostavnosti (*simplicitas*) vlastite naravi, posjeduje sposobnost vidjeti svemir u njegovoj cjelovitosti. (…) Znači, ukoliko Providnost događaje, koji nastaju djelovanjem čovjekove slobodne volje, vidi unaprijed ona ih zbog toga ne determinira, već se ograničava na to da ih vidi neposredno i u njihovoj cjelokupnosti. (Isto je tvrdio i Origen, prim. E. Č. …) Slijedi da je apsurdno misliti da Bog svojim prethodnim poznavanjem determinira budućnost, jer se sve događa u Njegovoj prisutnosti u nekom vječnom sada, kako ono što se događa iz nužnosti tako i ono što se događa kao posljedica slobodne volje…”[112] No, ako

razmotrimo i usporedimo osnovnu ideju Providnosti, tada uočavamo da Boetije učenje o Providnosti dograđuje kompleksom događaja zvanih "sudbina". Kao što su istaknuli npr. Sv. Augustin i Sv. Jeronim, Bog intervenira u povijest podižući u njoj izabrane ljude, genije povijesti, da u povijesti, u suradnji s Njime, potaknu i ostvare pozitivne pomake, a kompleks "sudbine" sudjeluje u svemu tome: Ako smo i slobodni, ipak to nismo do kraja, jer su naši izbori ograničeni kompleksom situacijskih problema kojima ravna Bog. Ako smo stavljeni u situaciju u kojoj ne želimo biti, morati ćemo birati i ono što ne želimo izabrati: Mi nismo determinirani ili "programirani" iznutra poput robota, već smo poticani i postavljani u sudbonosne situacije. Tako će nas sudbina, spletom od Boga planiranih okolnosti providnosno gurnuti u onom smjeru u kojem nas Bog želi imati.

O tome je svoju riječ u dvije rasprave *Rasprava o sudbini* i *Rasprava o Providnosti* rekao i Aleksandar Afrodizijski (V. st.): "… Božansko biće može i hoće provoditi u djelo svoju Providnost nad zemaljskim stvarima: ali ako hoće i može jasno je da to i čini. Prema tome, logično je da se ništa od onoga što je slučajno ne događa bez božanske namisli i volje …".[113] Tako, ako i pobjedi neko zlo u našem životu, to se dogodilo vjerojatno zato da ne bismo podlegli još većem zlu i da bismo se pokorili Božjoj promisli.

Pobjeda zla, po toj je logici uvijek usmjerena k nekom krajnjem dobru do kojeg ljudska zajednica mora doći po svom osvjedočenom uvjerenju i za koje se konačno mora opredijeliti: došavši do krajnjih granica zla, ljudi se moraju vratiti na put koji su napustili i uspostaviti prvotni Božji poredak, koji nisu odmah prihvatili. Providnost nalazi svoje putove da dođe do svojih ciljeva, a Božji zahvati u naše živote i povijest nisu uvijek jasno vidljivi, a nisu uvijek niti ugodni. Posljednja vremena su razdoblje u kojem Bog pobjedonosno provodi svoj konačni naum: zlo vremenito pobjeđuje u velikim ciklusima povijesti, da bi Bog nakon obračuna s ljudskim zabludama i njihovim političkim emanacijama došao do konačnog hijalističkog trijumfa na zemlji i jasnog izražaja svoje vlasti i moći - na Nebu.

Sveti Augustin i teokracija
-
temelji filozofije i teologije povijesti

Sveti Augustin (13.XI.354., Tagasta – 28.VIII.430., Hipon, sj. Afrika) svojim je djelom "O Državi Božjoj" postavio temelje kršćanskog filozofsko-povijesnog mišljenja o Božjoj vladavini kako ju je on vidio duhovno projiciranu s Neba na zemlju. Premda je Augustinov povod za pisanje ovoga opsežnog djela bio povijesno prolazan (provala Gota u Rim pod zapovjedništvom kralja Alarika) posljedice tog djela ostale su trajne. Iz povijesti kršćanske Europe znamo da je odnos kršćanskih kraljeva i Papa u zrelom razdoblju kršćanske Europe bio odnos viteških vazala pomazanih i ovisnih od Papa, kojima su ti kraljevi zavjetovali poslušnost i pokornost (premda u mnogim povijesnim slučajevima nije bilo tako, te su Pape znale i stradavati od nekih kraljeva). Nas, zbog toga, zanima idejni, filozofsko-vjerski temelj na kojem se zasnivalo shvaćanje kršćanske teokracije. Nema nikakve dvojbe da je Stari Zavjet sa kraljem Davidom i drugim židovskim kraljevima bio prvi primjer i temelj rojalističkog odnosa kršćana, temelj shvaćanja po kojem kralja pomazuje Bog, ali prve prave teološko-filozofski racionalizirane temelje opravdanja kršćanske države utemeljene na Bogu i Božjim zakonima dao nam je Sv. Augustin.

Iz mnoštva Augustinovih tumačenja o odnosu Boga i države za ovu prigodu počinjemo citatom koji izdvajamo kao primjer kršćanske potrebe da narod Božji svoju državu temelji na Kristu Kralju. Augustin, među ostalim kaže: "…Istinske pravednosti (…) nema osim u onoj državi kojoj je utemeljitelj i vladar Krist, ako takvu priliči nazivati državom, jer ne možemo nijekati da je ona stvar puka…"[114] Ovom rečenicom Augustin ukazuje na potrebu da ljudi u svim svojim činima postupaju u Duhu Kristovu i iz tog iskaza logički proizlazi da bi kršćani morali utemeljivati i razvijati države koje su u zakonskom i svakom odnosu prožete zapovijedima Božjim. Ili drugim riječima smisao Providnosti u povijesti jest ostvarenje teokratske Države Božje! To je bit kršćanske filozofije povijesti i teologije povijesti!

Pogubni običaji uništavaju državu, kao što su uništili onu starorimsku, kako primjećuje Augustin na istoj stranici knjige, a običaji utemeljeni na Kristu grade državu, - kako možemo zaključiti. Naime,

"…sam puk, nije bilo koji skup mnoštva, nego ga određuje kao skup (…) zajednički osjećaj prava i zajedničke koristi…",[115] a taj osjećaj prava i zajedničke koristi ne smije biti u sukobu s Kristovim moralom koji poziva na ljubav i milosrđe prema bližnjemu, što isključuje pljačkaški odnos bilo prema vlastitom bilo prema tuđem narodu. Jer, u odnosu na rimski i svaki drugi nekršćanski imperijalizam kaže Augustin: "…odmakne li se pravda, što su kraljevstva ako ne velike razbojničke družine? Jer, što su drugo razbojničke družine negoli mala kraljevstva? [116] (…) A zaratiti protiv susjeda, pa zatim dalje napadati te ništiti i podjarmljivati narode, koji ti ničim ne smetaju, jedino zbog pohlepe za vladavinom, - kako da se to drugačije nazove negoli velikim razbojstvom? (…) [117] Jer i duhovito i istinito odvratio je Aleksandru Velikom neki zarobljeni gusar. Kada je tog čovjeka kralj upitao, što je mislio, kad se upustio po moru napadati, on mu je otvoreno i drsko odgovorio; ' Isto što i ti kad si napao cijeli svijet; jer to ja činim s malim brodom, zovu me lopovom; a ti s golemim brodovljem, i zovu te carem…"[118]

Naša volja određuje što ćemo čini i kako ćemo izabrati, tumači u kasnijim poglavljima Sv. Augustin, no naša volja dio je velike u svemoćne Božje volje, jer Bog "…sve zna prije negoli ono postane i ništa ne ostavlja neuređeno; od Njega su sve moći, iako od Njega nisu i volje sviju …",[119] te "…ljudska kraljevstva nedvojbeno nastaju po božanskoj Providnosti …",[120] pa mi sve svoje izbore i čine imamo uskladiti s Bogom, a to znači da svojim dobrim ili grješnim postupcima također gradimo ili razaramo državu, kao veliku kolektivnu zajednicu naroda Božjeg i Božje volje. Naime, "… zapravo, i same naše volje nalaze se u poretku uzroka, koji je određen za Boga i sadržane su u Njegovu predznanju, jer su i ljudske volje uzroci ljudskih činova; stoga, Onaj koji je unaprijed znao sve uzroke stvari, među tima uzrocima nije mogao ne znati i za naše volje, o kojima je unaprijed znao da su uzroci naših čina…", [121] pa iz toga možemo izvesti zaključak da je savršena ona država u kojoj su srca svih njezinih sugrađana prožeta Kristovim zakonom, Kristovim srcem, jer jedino takva država živi i u cijelosti funkcionira u Bogu. Sve nas to iznova upućuje na jasan teološko-teoretski zaključak kako niti jedna država koja nije utemeljena na Kristovim zakonima nije i ne može u cijelosti biti Božja, a ako kršćani žele biti Kristovi državljani, tada moraju težiti duhovnoj izgradnji svoga srca prema Kristovu srcu, jer pravičnost ovozemne države biti će posljedica kršćanske ljubavi, Božja država biti će posljedica osobne duhovne izgrađenosti i usklađenosti s Bogom.

Analiziravši uspon i pad Rimskog Carstva Sv. Augustin je našao kako se u temelju rimske države nalazila vrlina: "…Stari su vrline označili kao umijeće pravična i dobra življenja. Otuda su mislili kako su od vrline Latini izveli riječ umijeće (ars). (…)[122] Pjesnik umijeća Rimljana postavlja iznad umijeća ostalih naroda: vladanje, zapovijedanje, pokoravanje i pobjeđivanje naroda. (…) A ta umijeća oni to vještije primjenjivahu što se manje predavahu nasladama, slabljenju duše i tijela u pohlepi za što većim bogatstvom (koje izopačuju dobre običaje), (……) Tim valjanim umijećima, to jest vrlinom, a ne prijevarnim častohlepljem, stiže se do časti, slave i vlasti; a ove jednako žele i valjan čovjek i nevaljalac; ali prvim naime, valjan čovjek, teži tima pravim putem. Put je vrlina, kojom se teži doseći konačnu svrhu, to jest: slavu, čast i vlast. Kako to bješe usađeno Rimljanima pokazuju i svetišta bogova, koja podigoše veoma blizu jedno do drugog, Vrlini i Časti, držeći za bogove ono što je dar od Boga. Odatle se može shvatiti kakvu svrhu željahu svojoj vrlini.…"[123] Kada su Rimljani napustili svoju vrlinu, starog Carstva je nestalo.

Uspoređujući kršćanske i rimske vrline, koje su Rimljane dovele do stvaranja Carstva, Augustin primjećuje da je po Apostolu "Slava naša ovo: svjedočanstvo naše savjesti (…) Neka svatko ispita svoje djelo, pa će tada jedino u samome sebi naći razlog slave, a ne u drugome …"[124] Dakle, ispravni čini, dovode do pravih posljedica te slava, čast i vlast dolaze u ruke onima koji su ovladali umijećima, baš kao što sjena slijedi tijelo, kako bi govorili Stari Kinezi.[125] Premda Sv. Augustin osuđuje isprazno slavohleplje i častohleplje, proizlazi da je vrlina temelj dobra osobnog vladanja, učenja i pravilnog postupanja, pa bi se i Država Božja morala temeljiti na kršćanskim vrlinama: "… ljubav za pravdom trebala bi nadmašiti žudnju za slavom, tako da, ako gdjegdje zapinju, kada su pravedne i dobre stvari, pa ne nailaze na opće priznanje, ljubav za ljudskom pohvalom trebala bi se posramiti i popustiti pred ljubavlju prema istini …"[126] Spominjući ljubav i istinitost Sveti Augustin u igru uvodi i ističe kršćanski čimbenik društvene izgradnje. Ili kako to kaže uvodničar u djelo Sv. Augustina, Agostino Trape, "…ne postoji *res publica* kada nema istinske pravednosti, kojom se zahtijeva pokoravanje i ljubav prema Bogu…" [127]

Prema Sv. Augustinu izgradnja Države Božje odigrava se u procesu borbe dobra i zla, odnosno u procesu borbe članova Božje i đavolje države. On kaže: "…Sav ljudski rod, (…) od Adama do svršetka

svijeta, upravljan je zakonima Providnosti, i javlja se razdijeljen u dvije čete: u jednoj je gomila bezbožnika (…), a u drugoj naraštaj naroda Božjeg …"[128] Primijenjeno na povijest možemo uvidjeti i reći da je proces spasenjskog stvaranja Božje Države vidljiv u sukobu sotonske masonerije koja se svojim utjecajima manifestirala u raznim političkim ateističkim i relativističkim strankama tijelom čitave povijesti, npr. poput socijaldemokrata, komunista i liberala (o čemu su Pape svojedobno objavljivali i brojne enciklike) čije su doktrine suprotne katoličkim doktrinama, i Crkvene kršćanske ideje koja ističe da se čovjek ne spašava sam, već posredstvom Krista, čija providnost vodi ljudske sudbine i sudbine naroda i država.

Taj sukob protivnici Božje Države čak su formulirali i u vlastitu antikristovsku teologiju čija središnja misao glasi: "…Njegova se misija nije sastojala u otkupljenju ljudskih grijeha, nego u prenošenju znanja o putu do prosvjetljenja. Jedino spasenje koje je Učitelj donio bilo je spasenje od neznanja, a ne od grijeha. …"[129] Nasuprot toj tezi Sv. Augustin dokazuje da grijeh postoji i da čini državu razbojničkom, te da ju u konačnici i rastače, što se vidi na primjeru Rima. Sličnu tezu postavili su u svojoj prvoj enciklopediji i Stari Kinezi (Ly Bu We, "Proljeća i jeseni").

I na kraju zaključimo: Jedini lijek rastakanju države nalazi se u Kristovu nauku o odreknuću od grijeha i rastu u kršćanskim vrlinama. Jer, ljubav prema Bogu, u zajednici s Bogom, postavlja temelje za svako zakonito i ispravno djelovanje, a takvo briše granice između Božje države na nebu i ljudske države na zemlji, koja se preobražava u teokratsku Državu Božju, vođenu od Providnosti.

POBOŽNI VIJEK

Kasna antika i pobožni vijek

Providnosno oblikovanje teokracije:

Ideja gospodstva države i Crkve

Početak kršćanske civilizacije, naravno, odmah nije bio kraj svega onog što je bila antička civilizacija. Geostrateška pozicija Rimskoga Carstva utjecala je ne samo na protok roba već i na širenje ideja i vjere. Rimsko Carstvo je mediteranska civilizacija, stoga je prirodno da je na samome moru, u jednom trenutku, Konstantinopol postao nova prijestolnica (330. g.): geostrateški taj se grad našao na granici svjetova. S toga su mjesta carevi mogli brže reagirati na događaje s područja maloazijskog poluotoka i iz same Perzije, skupljati i slati vojsku. No, u trenutku propasti istočnog Rimskog carstva Konstantinopol (Byzantion) platio je najstrašniju cijenu - zauvijek je pao pod okupaciju turskog osvajača (= Istanbul!). Geopolitička prednost pretvorila se u propast kršćanske civilizacije na ključnom dijelu grčkoga tla.

Konstantin Veliki (274.-337.), stekao je nesumnjive zasluge za kršćanstvo učinivši ga Milanskim ediktom religijom koja je ravnopravna s poganstvom, a realno kršćanstvo je već tada postalo državna religija kojoj je on stajao na čelu, postavljajući se i iznad pape. Za Konstantina znamo da nikad nije bio sasvim načistu s herezom biskupa Arija: ipak 325. g. u Nici je sazvao prvi opći sabor Crkava i na općem saboru izrečena je dogma o Isusovu Božanstvu, te je formulirano Nicejsko vjerovanje. Konstantin se postavljao kao osoba koja stoji iznad Crkve: Bog mu je, kaže legenda, dodijelio pobjedu u odlučnoj bitci i on je sada Bogu vrlo diplomatski otvarao sva vrata. "…Vrlo je teško bilo zadržati cijeli teritorij pod jednim vladarom, pa je Konstantin usvojio postojeću komunikaciju mrežu vlasti kršćanskih crkava kao neku vrstu državne službe. Počeo je posredovati u bilo kojim doktrinarnim raspravama koje su pobudile njegovu pozornost (unatoč činjenici da u tim stvarima nije posjedovao osobito znanje, *a nije bio ni kršten do svoje samrtničke postelje*)…"[130] (ukošeno istaknuo, E. Č.)

Cezarska vlast

Bog se providnosno služi ljudima takvima kakvi oni jesu, te je tako Konstantin poslužio stvaranju novog, kršćanskog modela upravljanja državom. Vladar je bio na čelu kršćanske države i naređivao je Crkvi što da čini, te se ovaj model podređenosti Crkve vladaru u istočnoj grčkoj (pravoslavnoj) Crkvi zadržao kao mentalni sklop i istočni teokratski model za vremena što su uslijedila. Simbioza države i Crkve zadržali su se na Istoku kao idejni princip koji se ne napušta. A kako i ne bi: moćni Car i predstavnik vjere impresionirao je pogane te su oni, ne samo iz uvjerena preobraćenja već i iz poštovanja prema idolatriji moći odlučili primiti kršćanstvo kao vlastitu vjeru. Naime, "… cilj svih Germana koji ulaze u Carstvo jest služiti mu i od njega imati koristi. Prema njemu osjećaju poštovanje, poštovanje barbara prema onome što je civilizirano. Čim se nađu u Carstvu odmah usvajaju njegov jezik, a također i njegovu vjeru, gubeći nacionalne bogove, posjećujući iste crkve oni se malo-pomalo stapaju sa stanovništvom Carstva. Uskoro će gotovo cijela vojska biti sastavljena od barbara, a mnogi među njima, poput Vandala Stilihona, Gota Gainasa ili Sveva Ricimera u Carstvu će napravit karijeru…"[131] Sukobi Germana i drugih pogana s idućim carevima ne će promijeniti jednu stvar: Carevi će, doduše, izgubiti neposrednu vlast nad zemljama i gradovima Zapada, i priznat će kraljeve i pokrajine novih naroda, ali duhovno prvenstvo Cara ostat će nepovredivo te će svi novi kraljevi smatrati za osobitu čast, ako im iz Bizanta dođe kakva privilegija. Naime, ni u VI. stoljeću, "… s pravnog gledišta Car nije nestao. On nije ništa izgubio od svoje suverenosti. Stara se zamisao federata (saveznika) nastavlja. A pridošlice i same priznaju njegov primat. Jedino ga Anglosasi ignoriraju. Za ostale, Car ostaje eminentan vladar. Teodorik vlada u njegovo ime. Burgundski kralj Sigismund piše mu 516.-518: *Vester quidem est populus mesus*. Klodvig se ponosi što prima naslov konzula. Ni jedan se ne usuđuje uzeti naslov cara. Za to će trebati pričekati Karla Velikog. Konstantinopol ostaje prijestolnica toga sklopa. Njega vizigotski, ostrogotski, i vandalski kraljevi uzimaju kao arbitra kod svojih sporova. Carstvo pravno opstaje kroz neku vrstu mistične nazočnosti; zapravo - a to je mnogo važnije - preživljava *Romania*…"[132] I kada na tlo današnje Hrvatske oko 626. g. stupaju hrvatske konjaničke čete, da suzbiju Avare, povijesni izvori

kažu kako se to odvija na poziv bizantskoga Cara Heraklija (610.-641.), koji Hrvatima nakon pobjede i formalno dodjeljuje teritorij.[133] Cijela Europa na prijelazu kasne antike u rani pobožni vijek formalno pravno pripada - bizantskome Caru! U sedmome stoljeću "…kraljevsko se dostojanstvo razvija prema bizantskom sustavu…",[134] "…Kraljev se apsolutizam objašnjava njegovom financijskom snagom. Posvuda, *kao carev namjesnik*, on raspolaže državnom imovinom i porezima…"[135] "…Međutim, postoji još jedan segment po kojem barbarske države nastavljaju antičku tradiciju: to je njihov laički karakter. Sva uprava, na svim razinama, jest svjetovna. Premda se kraljevi dobro slažu s biskupima, ni jedan od ovih nije dobio javnu službu, za razliku od onoga što će se događati u Srednjem vijeku. Naprotiv, mnogi su biskupi bivši kraljevski referendariji. Tu postoji jasna oprečnost s politikom Karla Velikog koja se zasnivala na službama što su je obavljali *missi* čija su polovica nužno bili biskupi. (…) Tako se laička merovinška država vrlo jasno suprotstavljala (kasnijoj) karolinškoj vjerskoj državi. A ono što vrijedi za Merovinge, vrijedi i za ostale (…) Sam je kralj po svemu laik i nikakva vjerska ceremonija ne potpomaže njegovu moć. *Crkva mu je podčinjena…*"[136] (Ukošeno istaknuo E. Č.)

Rađaju se nova kraljevstva, ali ideja Rimskoga Carstva po modelu kršćanskog Cara Konstantina živi kao nepoljuljani duhovni princip: po modelu Konstantina Velikog na svojem teritoriju vladar stoji nad Crkvom. I sve do časa kada se papinstvo osamostaljuje, dijeleći kraljevske i carske krune, bez da pita politički oslabjela bizantskog Cara - Bizant je jedini juridički nasljednik Konstantinovog rimskog carstva. Koja je to sila učinila da se rimska Crkva osamostaljuje od bizantskoga Cara, a da ovaj ništa ne čini da to spriječi? To nisu samo udari Germana već svakako pojava Arapa i militantnog islama, te posljednji veliki rat Rimskog i Perzijskog Carstva, u kojem Car Heraklije 627. godine Perzijance definitivno i zauvijek pobjeđuje. Perzija je slomljena, a nakon pobjede Bizant je iscrpljen, te uslijed toga fanatični arapski muslimani uspijevaju osvojiti ogromne prostore bizantskoga Carstva i same Perzije. Od sedmoga stoljeća na dalje oslabljeni Bizant usredotočen je na novog neprijatelja, te se na Zapadu i time otvara prostor za uspon i uspostavu nove političke kraljevske, carske i papinske moći. Aristokracija rimske Crkve regrutira se iz antičke aristokracije staroga Rima[137] te tako i na papinstvo prelazi povijesno naslijeđe pravne tradicije Zapada. Papa traži novoga vladara i predstavnika Crkve najprije nalazi u Karlu Velikom (768.-814.), a 2. veljače, 962. g. u bazilici Svetog Petra

njemačkog vladara Otona I. (912.-973.) kruni za Cara,[138] čime su (na baštini i snazi Franačkog Carstva) položeni temelji Svetog Rimskog Carstva (962.-1806.), čija je glavna funkcija trebala biti zaštita svete Crkve, pravovjerja i kršćanstva.

U svojoj knjizi "Sveto Rimsko Carstvo" francuski autor F. Noel govori o "… konačnoj propasti Zapadnog Rimskog Carstva u okruženju barbarske Europe…",[139] ali kao što smo vidjeli njegov kolega i zemljak H. Pirrene ukazao je na to da je rimska ideja imala izvanrednu moć preživljavanja ne samo zato jer je postala mit, nakon "propasti Carstva", već stoga što je cijelo glavno pravno naslijeđe Rima s državnom upravom preselilo u Konstantinopol/Bizant, što se jasno vidi i iz brojnih djela drugih autora. Sam Car Konstantin iz Italije odlazi u svoju novu prijestolnicu! Nitko ga nije porazio ni protjerao iz Italije, da bi on zato morao otići u Bizant! Suprotno od toga - Konstantin je Rimski Car pobjednik. Kasniji su udari Germana doduše uzdrmali Rimsko Carstvo, ali ga nisu uništili, jer su se Germani integrirali u Carstvo (pa ga od 962. na Zapadu i preuzimaju), a Konstantin ima legitimne nasljednike po kojima Carstvo na istoku Europe živi sve do pada pod Osmanlije, u XV. stoljeću. Podjela Rimskog Carstva na istočni i zapadni dio nije odmah i stvarna propast, već je preoblikovanje.[140] "…Germani su uništili carsku vladavinu *in partibus occidentis*, (u zapadnom dijelu, E. Č.) ali ne i Carstvo. Naselivši se kao *foderati* i oni sami ga priznaju. (…) Velika novost toga vremena je politička činjenica: na Zapadu je pluralitet država zamijenilo jedinstvo rimske države. (…) Izgled Europe se mijenja, ali se njen život u biti ne mijenja. Te države, koje nazivamo nacionalnima, zapravo uopće nisu nacionalne već samo fragmenti velike cjeline koju se zamijenile…"[141] Rimsko Carstvo nikada nije propalo! Njegovo pravo naslijeđe preselilo je u nove centre moći i nasljedno-pravno živi do današnjeg dana! Kada je pao Carigrad, Rim i Sveto Rimsko Carstvo bili su glavni nasljednici poganskog Rima!

Podjela na Zapad i Istok

Kako rekosmo, oslabjeli politički utjecaj bizantskih Careva na Zapadu, nakon rata sa Perzijom i zbog početka ratova s novim islamskim neprijateljem u VII. stoljeću, pravi su razlog što je papinstvo počelo razvijati svoju političku neovisnost i tražiti novu uzdanicu na Zapadu. Ta nova uzdanica najprije su postali karolinzi: "…Pape su u prošlosti, istina, svojatali vrhovništvo nad carevima, no izvor carske vlasti na

Zapadu bio je u krunidbi Karla Velikoga za cara na Božić 800. i carevi su imali dužnosti koje su se mogle tumačiti na način da ih one čine pukim oruđem Crkve. Nešto sasvim drugo bila je na Zapadu kraljevska vlast (… jer se) Papa u pogledu uplitanja u obnašanje kraljevske vlasti nije mogao pozvati ni na kakav zbiljski presedan, osim što je papa Zaharija sredinom VIII. st. na krajnje sumnjiv način odobrio svrgnuće franačkog kralja Hilderika…”[142] Papa je trebao jakog vladara ovisna o Crkvi! “…Nakon carske krunidbe 800. godine, koja je rimska već po samom mjestu, bula koju je izdao Karlo Veliki (768.-814.) najavila je *Renovatio Romani Imperii*, i nekoliko mjeseci poslije vladar je za svoj uobičajeni naslov uzeo naslov “kralja Franaka…” koji vlada Rimskim Carstvom”. Najprije neodlučan, postupak se ubrzo ustalio kad se Luj II. (844.-875.) javno proglasio za “cara Rimljana”. Obnova iz 962. značila je, naime, u prvom redu određeno povlačenje u tom smislu. Oton I. najčešće će se zadovoljiti golim naslovom “cara”, ali je bilo značajno to što je držao do toga da ga primi u Rimu, a povremeno mu je znao dati i pridjev “rimski”…”[143] Što je bizantski Car mogao učini protiv podizanja nove sile na Zapadu i uzurpacije svoga naslova? Ništa! Na Istoku Car se tukao sa islamom u usponu, a stupanje u rat na Zapadu, da je to iz bilo kojih razloga i htio, odmah bi uništilo sve njegove održive snage. Već “…za vladavine Konstantina II. (641.-668.) arapski brodovi kalifa Muavije (660.) počinju napadati bizantske vode. (…)”, godine 698. muslimanski vojskovođa Hasan zauvijek zaposjeda Kartagu i Bizant gubi gospodstvo nad Sredozemljem.[144] Izgleda da su Arapi oko 740. pokorili provansalsku obalu, te ih je “…Pipin odande istjerao 752. godine, ali je bez uspjeha napadao Narbonnu. Naposljetku će ju osvojiti tek 759. Ova pobjeda označava, ako ne kraj pohoda na Provansu, a ono barem kraj muslimanskog širenja na zapadnom kontinentu…”.[145] S podizanjem sile Karla Velikog i njegova sina Pipina Papinstvo je za neko vrijeme moglo predahnuti pred islamskom opasnošću, no ne jako dugo. Krajem IX. stoljeća (oko 878.) Papa preklinje bizantskoga Cara da mu pritekne upomoć, ali ovaj ne može. Iz toga se vidi da je slabljenje carske vojne moći bilo je ono što je dovelo je do toga da se papinstvo trajno može izvući ispod nadzora Cara i konstantinovske ideje carske vlasti što upravlja Crkvom. Ključna je i briljantna povijesna interpretacija Henria Pirrenea, koji u citiranoj knjizi tvrdi da je “… islam prekinuo mediteransko jedinstvo koje germanske provale nisu uništile. ***To je najbitniji događaj u europskoj povijesti nakon punskih ratova. On označava kraj antičke tradicije i početak Srednjega vijeka,***

upravo u trenutku kada je Europa bila na putu bizantizacije…!*”*[146] (ukošeno-podebljano istaknuo E. Č.) Islam je položio preduvjete za slom jedinstvene kršćanske Europe po bizantskom carskom modelu, tj. omogućio je novu diobu Europe na istočnu i zapadnu sferu: u VIII. i IX. stoljeću među kršćanima više uopće nema pomorskog mediteranskog prometa “osim na bizantskim obalama…”[147] Ovo je, međutim, papinstvo oslobodilo velikodržavnog carskog pritiska i stimuliralo razvoj novih duhovnih silnica Zapada. Rodila se ideja obnove Rimskog Carstva na – Zapadu!

Novi duhovni polet doveo je i do toga da je “…najveće zasluge za školstvo stekao Karlo Veliki, jer je naredio da se uvedu škole kod raznih samostana i kod biskupskih središta. Pa, i na svome dvoru ustanovio je uzornu školu. Da sve što bolje uredi, pozvao je najbolje suradnike na svoj dvor. Među ovima se nadasve ističe Alkuin (oko 730.-804.). …”[148] U tadašnjim školama uvedene su artes liberales (slobodne vještine) podijeljene u dvije skupine: trivium i quadrivium, a filozofija se, već od vremena Alkuina i njegova učenika Hrabanusa Maurusa, studira u okviru slobodnih vještina. “…Zato se kasnije, kad su postala sveučilišta, filozofski fakultet zvao “facultas artium”, a *doktor filozofije zvao se “Magister artium”* …”[149] Nevolja je prisililila Crkvu i Zapad da svoje mišljenje usustavi i razvije na nov način!

Šizma kojom 1054. godine dolazi do definitivnog raskola između grčke i rimske Crkve na Zapadu čak jača Papinu idejnu i političku moć: “… Može se reći da je islamska invazija bila jednako tako odlučujuća za Istok kao i za Zapad Europe. Prije nje Car Konstantin je u Konstantinopolu još rimski Car. U tom pogledu je Justinijanova politika znakovita: on želi zadržati pod carskom vlašću cijelo Sredozemlje. Međutim, nakon invazije Car je sveden na obranu grčkih voda, sve dok nije u XI. stoljeću pozvao Zapad u pomoć. Islam ga je blokirao i posve zaokupio. (…) Zapad mu je odsad zatvoren. (…) U unutrašnjosti Italije, Bizant se više ne može odupirati Langobardima te će njegova nemoć izazvati pobunu zemlje i Papino odmetništvo…”[150] dokazuje Pirrene. Na vjerskom planu Papa niti formalno nije mogao biti odmetnik, jer je imao i od Cara priznato doktrinarno prvenstvo (a to nema nikakve veze s *Konstantinovom “psudo-darovnicom”*), a k tome su carevi i sami davali povoda za Papino izdvajanje.[151] No na političkom planu mijenja se odnos snaga te se sve mijenja: zbog toga što Venecija ostaje pod odvojenom upravom i utjecajem Bizanta, iako formalno katolička, ona na tlu Italije postaje vječni neprijatelj Pape![152]

Duhovno jedinstvo kršćanstva Istoka i Zapada urušeno je, ali rodila se ideja zapadnog modela teokracije, Božanske Monarhije, koju kruni rimski Papa: već godine 751. Papa Zaharije započinje obaranje merovinške dinastije podupirući Karolinga Pipina. Papinom ovlašću 754. g. Pipin postaje zaštitnik Rima: bizantskog Cara se više ne pita za mišljenje. Koji su bili idejni temelji za razvoj političkog mišljenja i postupanja objašnjava nam doktrina Papinog prvenstva što se razvila u Srednjem vijeku, temeljem izjave Pape Gelazija I. u pismu naslovljenom na Cara Anastazija godine 494. g. A pismo je glasilo:

"…Ovim svijetom, uzvišeni Care, uglavnom vladaju dvoje: posvećeni autoritet biskupa i kraljevska vlast. Među njima je odgovornost svećenika važnija, jer će oni odgovarati za vladare ljudi na božanskom sudu. Ti znaš, najmiliji sine, premda dostojanstvom imaš prvenstvo pred cijelim čovječanstvom, ipak se pobožno klanjaš onima koji su zaduženi za božanske poslove i tražiš od njih sredstvo spasenja, pa stoga shvaćaš da se moraš pokoriti, kad je posrijedi vjera, u pitanjima koja se tiču primanja i ispravnog pružanja svetih sakramenata, a ne vladati, te da u tim pitanjima moraš ovisiti o njihovu sudu, a ne nastojati podvrgnuti ih svojoj volji…"[153]

Križarski rat

U razdoblju od šestog stoljeća preko karolinškog "carskog mira" pa sve do XI. st. stvorena je ideologija "Božjeg mira" koja je iz ideje dvojnosti vlasti postupno jačala papinski politički primat.[154] Rekli smo "ideologija" jer je skup ideja malo po malo oblikovao organiziranje i postupke srednjovjekovnog društva. A Mirovni pokret koji se u kršćanskome društvu razvio iz te ideje osnažio je položaj Crkve u odnosu na svjetovnu vlast. "…Preuzimanje vodeće uloge u mirotvornim i mirovnim aktivnostima, koje su bile elementarne funkcije kraljevske vlasti, bilo je presudno za uspon Crkve na najvažniji položaj u kršćanskom društvu. (…) Propisi mirovnih koncila dali su Crkvi i vlast kojom je ona mogla određivati tko se može koristiti oružjem, u koju svrhu, na čiju zapovijed, protiv koga i kada. To ukazuje da je Crkva sada smatrala nasilje dopuštenim, u određenim okolnostima…"[155]

U stoljećima koja su uslijedila Papama nije uvijek uspijevalo da im vladari budu pobožni, podložni i poslušni, no rođena je ideja papinskog političkog prvenstva, te su se Pape trudili oko pokretanja mnogih akcija.

Od svršetka VIII. stoljeća mnogo je Papa bilo angažirano u ratovima, a mnogi su se borili i osobno. Već su Sv. Augustin, Ambrozije iz Milana i Grgur I. dali doktrinarne formulacije po kojima je uporaba sile protiv heretika opravdana,[156] a za Pape Ivana VIII. i Lava IV. u IX. stoljeću rat protiv nevjernika bio je posvećen rat![157] Od sada će papinstvo imati i ključni politički utjecaj koji će pokrenuti svete križarske ratove, stvoriti Papine vojnike-templare i s vremenom roditi Papinsku državu!

"…S kanonskom deklaracijom da "kršćanin ne smije ubiti drugog kršćanina, jer tko god ubije kršćanina prolijeva Kristovu krv", mirovni pokret došao je u svom razvoju do kritičnog trenutka: do nametanja mira u cijelom kršćanskom društvu. U otprilike tom trenutku reformirano papinstvo usvojilo je mirovni pokret. Tako je npr. Leon IX. proglasio Božji mir na Reimskoj sinodi 1049. godine, a Nikola II. dao je opće papinsko odobrenje Božjem miru i primirju na Lateranskoj sinodi 1059…"[158]

Unutrašnja agresivnost kršćanskih vojnika i vitezova usmjerena je prema islamskim područjima te je tako križarski rat bio dovršenje i ostvarenje ideala kršćanskog mirovnog pokreta. Od sada je onaj tko u križarskom ratu nije htio sudjelovati, a mogao je - smatran osobom koja odbija izvršiti vjersku obavezu![159] Tim više što je pokretač Prvog križarskog rata, Papa Urban, 1095. na sebe preuzeo ulogu Cara u obrani kršćanske republike, u trenutku kad njemačkog vladara Henrika nije priznavao Carem. Pokretanjem križarskih ratova papinstvo je uspješno preuzelo kontrolu nad mirom i ratom i time osvojilo "svjetsku monarhiju". Grgur VII. je prije toga svrgnuo kralja: Urban II. je na sebe preuzeo upravnu dužnost svjetovnog vladara, pozivajući Kristovu vojsku na oslobođenje kršćanske zemlje.[160] Po novoj doktrini kršćanski vitez ne ubija ljude već svojim pokorničkim pohodom pobjeđuje zlo, a križaru će milošću Božjom biti otpušteni svi njegovi grijesi! Kršćansko ratovanje stavljeno je na istu vrijednosnu razinu s molitvom, djelima milosrđa i postom: ako ratnik pogine, to je čin pokore s punim oproštenjem grijeha.[161] "…Riječ je o revolucionarnoj novini bez presedana u kršćanskoj povijesti…"[162]

Oko tisućite godine iskristalizirala se još jedna uloga redovništva - pisanje povijesti, na tragu ideja Sv. Augustina. Ne samo da su popisivali događaje već su ih i interpretirali, čime su povijesti dali intonaciju traženja smisla u duhu Sv. Pisma i u duhu stvaranja kršćanske filozofije povijesti, kako izvrsno primjećuje Georges Duby. "…Proučavanje klasičnog latinskog u samostanima temeljilo se više na komentarima

poganskih povjesničara nego pjesnika: Salustije je za vjeru smatran manje opasnim od Vergilija; djela Tita Livija nalazila su se na popisu koji je 1049. godine bio preporučen redovnicima u Clunyju za vrijeme korizme. No, sklonost prema povijesnim djelima u skladu je s krajnjim ciljevima redovničke kulture. (…) *(Povijest) nudi sliku čovjeka, drugim riječima, sliku Boga*. Benediktinski redovnik i najbolji povjesničar svoga vremena, **Orderic Vital**, ovako određuje povijest: *'Povijest treba pjevati kao hvalospjev Stvoritelju i pravednom Vladaru svih stvari*'. Kao slavljenički pjev i povijest se uvrštava u liturgiju. Konačno, povijest nam omogućuje da unutar protoka vremena jasno razaberemo put kojim čovječanstvo kroči prema spasenju, da prepoznamo njegove etape i točno odredimo njegov smjer. *Povijest završava s predviđanjem budućnosti čovječanstva*. Ona nam pomaže da izaberemo pravi put, da plivamo pravom strujom, da sigurno stignemo u luku. *Od postanka pa do kraja svijeta ocrtava se određeno kontinuirano kretanje*… (…) Procesije u opatijskim crkvama simbolično predstavljaju povijest. One prelaze prag posljednje etape, simuliraju ulazak u Kraljevstvo…"[163]! (Ukošeno istaknuo E. Č.) U razmišljanjima ovaj trenutak redovničke povijesti Europe nije dovoljno uočen: nakon svetog Augustina ideja filozofije povijesti uvijek je latentno nazočna, a razdoblje oko 1100. g. predstavlja pravi novi vrhunac filozofsko-povijesnog shvaćanja, ali samozatajnost redovnika postaje i samozatajnost filozofije povijesti. Nisu li kršćani neprekidno nastojali pročitati povijesne znakove dolaska Antikrista? A kako su to činili nego li nastojanjem da si stvore ispravnu sintezu povijesnih događaja!? Danas pred nevjernicima ti redovnici izgledaju praznovjerno ili smiješno, ali iako su mali antikristi bili stalno prisutni - redovnička slika povijesti nije bila cjelovita, jer povijest još nije bila na svome vrhuncu, ali način mišljenja bio je sasvim izgrađeni sustav filozofije povijesti! Tu već imamo: 1. uvid u događaje, 2. sintetičko shvaćanje i 3. interpretaciju koja traži i (u skladu sa svojim vremenom) nalazi duhovnu dubinu povijesti, ne pogađa sve u cijelosti - ali ispravno shvaća projekciju Božjeg Duha i đavla, tu i sada.

Nova teokracija

Iako je papinstvo podiglo Sveto Rimsko Carstvo s ciljem da ono služi Crkvi, mnogo puta se događalo da je njemački Car Papi postajao neprijatelj i rival.[164] Već je Oton I. Papu koji ga je okrunio nakon nekog vremena poslao u zatvor, te je pravu prevlast u kršćanskom društvu

Papa dobio tek u drugoj polovici XI. stoljeća. Pojam "papinstvo" (papatus) navodno se prvi puta javlja nakon 1047. godine, pošto je Papa postao stvarni i priznati monarh Crkve, iznad Cara.[165] No, taj status Pape njemačkim carevima nije davao mira: protiv Pape su padale najteže optužbe! "…Stvari su se promijenile u XIV. stoljeću kada je konsolidacija teritorijalne vlasti pojačala odgovornost teritorijalnog vladara za vojnu organizaciju i ratovanje kao i njegovu kontrolu nad njima. (…) Organizacija križarskog rata kao univerzalnog kršćanskog pothvata postala je teritorijalno usredotočena…"[166] Njemačko Sveto Rimsko Carstvo i carska vlast kao takva u kršćanskoj civilizaciji dobivaju vrijednost moralnog predvodništva Zapada:[167] za Careve se redovito biraju Nijemci, što izluđuje francuske kraljeve čiji su se vitezovi i vojnici istakli u brojnim križarskim ratovima, te postupno dolazi do rivaliteta usmjerenog protiv Njemačke.

No, kada pod udarom osmanlijske Turske drugi Rim u XV. st. (29., svibnja, 1453.) zauvijek pada, na Zapadu već odavno stoji razvijeno novo **Sveto Rimsko Carstvo** (prvi put spomenuto pod tim nazivom 1254.) kasnije **Njemačkoga Naroda** (1512.). Pravoslavna hijerarhija bježi u Kijev, koji osvajaju Rusi, pa si Moskoviti s vremenom uobražavaju da je (kasnija) Rusija - treći Rim. Kako iz protoka povijesti možemo uočiti, ideja naslijeđa rimskog imperija i trećeg Rima s vremenom se u velikih naroda pretvara u ideologiju europskih imperijalizama.[168] Konačno, živa ideja Rimskog imperija još jednom oživljuje 1922. s pojavom fašističke Italije, koja želi obnoviti Rimsko Carstvo, a ideja Svetog Rimskog Carstva Njemačkog Naroda nakon carske abdikacije 1806., obnavlja se 1933. s pojavom III. Reicha! Njemačka tada iznova traži pravo na prevlast iz osobnih i povijesnih razloga! Senat Sjedinjenih Američkih Država i dan danas u svome grbu ima liktorski znak rimske zakonodavne vlasti, kakav su na zastavi koristili - talijanski fašisti! Britanija se bori za pravo prvenstva krune koju je podijelio - Papa! Ideja državnog prava rimskog imperija, i s time vezanog shvaćanja bogomdanog nacionalnog poslanja, postaje motivacija za širenje državnih vlasti velikih nacija na tuđe teritorije. Pobožni vijek pruža nam sliku povijesnih ideja za cjeloviti mozaik povijesti ideologija: ideologije žive od cjelovite slike i tumačenja spoznaje povijesti - od filozofije povijesti!

Početak pada kršćanskog društva:

Templari kao vrhunac i štit Božje vlasti u kršćanskom društvu

Nakon Konstantina Velikog, dinastije Karolinga, te Svetog Rimskog Carstva ključna pojava i vrhunac stabilnosti kršćanskog društva svakako su bili srednjovjekovni vitezovi templari. Vrlo značajnu knjigu o njima 2004. g. u Italiji je objavila talijanska povjesničarka Barbara Frale i krajem 2010. ta se knjiga u prijevodu pojavila i u Hrvatskoj (izdanje "Profil"). Knjiga je potvrdila mnoge već poznate činjenice, ali bacila je i novo svjetlo na prave razloge uništenja ovog viteškog reda.

Mnogo toga što se o templarima vjerovalo demantirali su rezultati najnovijih istraživanja dokumenata u Tajnom vatikanskom arhivu, tako da sada znamo prave uzroke i razloge uništenja Papinske vojske, koja je - uz Sveto Rimsko Carstvo - Europi jedina mogla jamčiti političko jedinstvo, budućnost i stabilnost.

Naravno, pojava templarskog reda vezana je uz križarske ratove. Nakon što je Papa Urban II. 1095. pokrenuo I. križarski rat, tim ratom ništa nije bilo trajno riješeno. Razlozi za pokretanje svetog viteškog rata bili su mnogostruki: s jedne strane u Europi su buktjeli velikaški obračuni i razbojnički prepadi, pa je divlju snagu viteštva trebalo kanalizirati u druge svrhe, a s druge strane papinstvo je željelo jamčiti očuvanje Svetoga Groba u Jeruzalemu, kao i sigurnost kršćanskih hodočasnika koji su na putovanju do Jeruzalema vrlo često bili izmasakrirani. K tome, kršćani sigurno nisu samo tako mogli zaboraviti da su im Sveta Zemlja i cijeli niz bliskoistočnih zemalja u prethodnom povijesnom razdoblju naprosto oteti surovom vojnom silom nove religije islama. Vojna sila ne može osporiti pravno prvenstvo nečijeg vlasništva: okupacija je uvijek stanje nasilne otimačine.

Kršćanstvo se pokrenulo, ali nakon nekog vremena nije bilo stabilne sile koja bi na solidan način očuvala kršćansko osvajanje Jeruzalema iz g. 1099., pa i samo jedinstvo kršćanskog Zapada. Da bi riješio taj problem Rim je odlučio podržati ideju francuskog viteza Huguesa de Payensa o osnivanju vojničkog viteškog reda, u skladu sa pravilom svetog Bernarda iz Clairvauxa (XII. st.), koji je i sam potjecao iz viteške obitelji te je razumio plemenitu stranu razloga za uporabu mača.

"…U godinama otkad su Hugues de Payens i drugovi pred patrijarhom Germondom de Picquignyjem (1120.) preuzeli vjerski zavjet, pa do misije budućeg templarskog poglavara na Zapadu (1127.), papinstvo se nalazilo u stalnoj opasnosti šizme (…)" U jednom trenutku Francuzi su preuzeli nadzor nad kurijom te je "… Kalist II. (1119.-1124.) porijeklom iz Burgundije i izabran za Papu u samostanu u Clunyju, pokrenuo reorganizaciju Kurije i utisnuo crkvenoj politici drugačije usmjerenje, koje je davalo prvenstvo biskupima, cistercitima i novim redovničkim redovima (augustincima, premonstratenzima)…." (str. 47-55) Francuski diplomatski utjecaj je ojačao pa su i idućeg Papu Honorija II. uz silovitu oružanu prisilu Frangipana (vjerojatni pretci i rođaci hrvatskih Frankopana!) odobrili Francuzi (kancelar kard. Ameryc de Bourgogne), te je Honorije II. godine 1129. ratificirao templarski plan na čelu sa Huguesom de Payensom, i tako je francuski viteški red postao temelj vitezova kasnijeg Jeruzalemskog Hrama - za cijelu Europu. "…Na koncilu u Pisi 1135. g., koji označava važan korak u pobjedi Inocenta II. i u povijesti templara, Papa osobno ratificira propis novog reda i vjerojatno upotpunjuje njegov nacrt…" (str. 55), u skladu s naukom Sv. Aurelija Augustina i u duhu papinskih kanonika iz reda augustinaca, koji su nauk svoga naučitelja o svetom ratu ispravno shvatili.

Prvi puta u kršćanskoj povijesti mač je, uz pravovjerno doktrinarno opravdanje, ujedinjen i sa svetim redom: templari doduše nisu mogli postati svećenicima, ali postali su privilegirani redovnici odgovorni jedino Papi. Tako je kršćanstvo dobilo svoju vlastitu naddržavnu vojsku. Međutim, nakon manje od dvije stotine godina postojanja templara godina 1307. početak je njihove propasti. Zašto? Ključni problem na vrhuncu templarske moći postala je činjenica da je templarski red francuskih vitezova svoje sjedište imao u Francuskoj i da je tako bio vezan uz teritorij francuskog kralja, koji se uoči templarske tragedije nastojao domoći njihova imetka i uzdići i iznad samoga papinstva!

Lakomislenost Filipa Lijepog i kukavičluk Pape Bonifacija VIII.

Povijest nas uči da su drskost, glupost i slabost vladajućih slojeva uzrok svih društvenih katastrofa, radilo se o državnicima ili o crkvenoj hijerarhiji; agresivna nametljivost političke klase uvijek je

nabijala strah u kosti crkvenoj hijerarhiji, te se ova - u pravilu - često radije odlučivala popuštati najjačoj političkoj sili, nego li junački braniti svoje poslanje i, štiteći svoje prvenstvo dano od Boga, junački poginuti na Križu, suprotstavljajući se tako zloj moći *kneza ovoga svijeta* (kako kaže evanđelje!) po uzoru na sina Božjega - Isusa Krista, koji je za sebe odista mogao reći: “Ja sam pobijedio svijet”.

Naime, Francuski kralj Filip Lijepi usred Francuske imao je moćne templare, koji su postali bankari. Nepotreban rat sa engleskim kraljevstvom iscrpio je njegovu blagajnu i kralj se zadužio kod templara. Problem nije bio u tome da bi im novac smjesta trebalo vratiti - problem je nastao kada je kralj poželio preuzeti svu imovinu templara, da umnoži bogatstvo svoje države. Kralj je (kao i kralj Engleske) uslijed rata najprije krenuo u namete novih poreza svećenstvu, čemu se usprotivio već Papa Bonifacije VIII., ali problem je eskalirao do razine heretičkog uzdizanja nove ideološke orijentacije francuskoga kralja iznad vlasti samoga Pape, koji je u Europi imao moralno i političko prvenstvo: Filip Lijepi među srednjovjekovnim vladarima bio je možda prvi kršćanski heretik koji je vladara proglasio “…autoritetom potpuno lišenim obaveza i neovisnom od bilo koje druge vlasti…”, (str. 140) što se odnosilo na osporavanje podređenosti Papi. A k tome se uzdizao iznad doktrinarnog papinskog prvenstva postavivši tezu da “… francuski vladar potječe od blagoslovljene dinastije Klodviga, koji je prema tradiciji bio posvećen čudesnom karizmom… (Duha Svetog pa su) …francuski kraljevi svoj suverenitet izvodili direktno iz Božje volje…”! (sic, str. 143) Papa, dakle, nije potreban! Temeljem ovakvog stava, (još daleko prije engleskog kralja Henrika VIII. u XVI. st.) francuski je kralj uhitio i, radi uvrede veličanstva, 1301. g. pogubio biskupa Saisseta, ne obazirući se na Papin primat u pitanjima svećenstva, a 1307. g., bez Papina odobrenja - izigravši inkvizitore - uhitio je i vitezove templare.[169]

Taj teški incident mogao je i sretno završiti, ali savjetnici francuskog kralja nisu bili sasvim naivni: trebao im je ozbiljan grijeh da se templare likvidira i našli su ga. Do sada se vjerovalo u masonsku verziju priče o poklonstvu sotoni ili bogu Bafometu, no dokumentacija Tajnog papinskog arhiva pokazuje da se templari u 99% slučajeva takvome idolu ipak nisu klanjali. A i grijeh homoseksualizma pokazao se kao neosnovani predmet optužbe. Problem je ležao na drugome mjestu: ne znamo kada se to dogodilo, ali u zadnjih stotinjak godina postojanja templarskog reda netko od vođa uveo je nimalo duhovit običaj iskušavanja novopridošlih novaka. Nakon što bi novak položio

zavjet poslušnosti i vjernosti sve do smrti, u idućoj prostoriji čekala ga je kušnja u kojoj se od novaka zahtijevalo da pljune na križ ili da ga zgazi nogama, te da potom u znak vjernosti zapovjednika poljubi u stražnjicu! Vodstvo templara ovim se činom u svakom slučaju postavljalo iznad samoga Boga: templari su Boga svakako teško uvrijedili, ali ih je Papa ipak mogao spasiti. "…Kralj je 25. listopada (1307. g.) organizirao javno saslušanje na kojem je vođa templara priznao da se svojevremeno morao odreći Krista i pljunuti prema Križu, za vrijeme svoje pristupne ceremonije, što je izazvalo zgražanje prisutnih, koji očito nisu ništa znali o pozadini cijele stvari…" (str. 177) Tako je kraljev sporedni motiv postao glavnim razlogom koji je, u pokušaju nadvisivanja Pape, vodio do uništenja templara, jer se potom Papa Klement V. uplašio - ne Boga već francuskog Kralja.

Uzalud je Papa Klement V. templarima nakon ispovjedi oprostio taj grijeh: Filip je Lijepi odlučio likvidirati templare, a Papa nije posjedovao hrabrost templara, niti je kroz suprotstavljanje kralju svoj život želio prinijeti kao žrtvu okajnicu za grijehe templara. Grijeh Pape Klementa V. sastojao se u tome što se on na kraju priče, pobojavši se političke spletke tj. osporavanja svoga legaliteta kao Pape, više nije usudio zaštititi templare, koji su mu pokajnički izjavljivali odanost, te su stoga templari izgubili zaštitu i bili prepušteni uništenju i pogubljenju. Na ovom povijesnom primjeru vidimo kako hrabrost ili kukavičluk crkvene hijerarhije može odrediti crkvenu politiku: Papa Klement V. bio je doduše doktrinarno u pravu, ali također je bio slab karakter, te je uslijed toga Europa izgubila svoju kršćansku vojsku i u nastavku povijesnog razvoja papinstvo je izgubilo svoju političku snagu, a potom je ulaženjem u brojne povijesne kompromise izgubilo i političku stabilnost i dosljednost u obrani ispravne doktrine prvenstva vlasti crkvene hijerarhije koja se provodila u ime Božje i, dakle, - teokratsku moć utemeljenu na ideji dvaju mačeva (kralja i Pape). Dogodilo se nešto užasno: S padom templara počeo je i pad teokratske moći Crkve, kao predstavnice Božje. Sada je ilegalna sila okultne masonerije bila sve bliže provedbi ideje o razdvajanju Crkve od politike: protestantizam i engleski kralj Henrik VIII. u XVI. stoljeću doveli su do iduće faze slabljenja Papine moći, a vrhunac katastrofe bila je francuska revolucija 1789. godine: grijeh francuskog kralja Filipa Lijepog i propust Klementa V. postavili su temelje za rušenje kršćanskog društva kao i apostolskog poslanja Francuske Monarhije. Uništenje Papine vojske templara dovelo je do rastakanja moći Crkve i plemenite teokratske doktrine o

prvenstvu moralne i političke moći Pape, čemu je temelje u IV. stoljeću postavio još Konstantin Veliki.

Dakle, već u XIV. st. počelo je postupno rastakanje kršćanskog društva: s templarima su stradala čvrsta teokratska načela Države Božje, po učenju Sv. Augustina, a sotonina moć postupno je iznova ovladala državama i vladarima. Pa, nije li već od XV. st. dio renesanse bio pokušaj povratka poganstvu? Kraljevstva koja surađuju sve su više postajala kraljevstvima koja se sukobljuju. Doktrina "aggiornamenta" Crkve u XX. st. u završnici se prilagodila - sekularizmu, tj. moći Kneza i duha ovoga svijeta: nekadašnji kršćanski kontinent u XX. st. postao je Europska Unija ujedinjena u bezbožništvu.

Sv. Toma Akvinski

i

Providnost koja oblikuje povijest

Godine 1960. veliki francuski filozof Etienne Gilson objavio je knjigu skromna naslova “Uvod u kršćansku filozofiju”[170] koja se uistinu trebala zvati “Bit i središte kršćanske filozofije”. Filozof Gilson nije htio izgledati nametljivo, pa je stoga dao diskretan naslov, ali na stotinjak stranica dao je sve najvažnije što bi o misli Tome Akvinskog morao znati svaki kršćanski intelektualac. I više od toga; Gilson je dao pregled Akvinčeve okosnice razumijevanja djelovanja Boga u povijesti, što zadire u samu filozofiju povijesti.

Uvodničar knjige, Borislav Dadić, od samog početka naglašava da je bit filozofije, a to je metafizika, u suvremenim misaonim tokovima sasvim neshvaćena i odbačena. No, na metafizička filozofska pitanja, što su stara kao i ljudski rod, u kršćanstvu je jasne odgovore (uz prethodne oce) dao i Sv. Toma Akvinski, a oni koji su nad njegovim uvidima sposobni zamisliti se, moraju priznati da je naučitelj u svom mišljenu originalan, logičan i dosljedan. Gilson je Božje bivstvovanje, temeljem Akvinčeva *habens esse (ono što ima bitak),* našao unutar Božjeg bića, a ne izvan njega: to je iskonski akt čijom snagom Božje biće bivstvuje. “…**Bitak je Bogu vlastiti učinak**. (Istaknuo E. Č.) Doista, budući da je vlastito ime Božje *Qui Est (Koji Jest)*, i budući da svaki uzrok proizvodi neki učinak na svoju sliku, nužno je da stvoreno biće sliči Bogu, prije svega i najprije, jer i ono pripada bivstvovanju. Odatle opetovana tvrdnja sv. Tome da je bitak prvi učinak Božji, budući da svi ostali učinci pretpostavljaju ovaj…(…) Međutim, ne može se postaviti bitak kao Bogu vlastiti učinak, a da se istovremeno ne kaže da jedino Bog ima moć uzrokovati bitak, tj. stvarati… Prvi uzrok, budući da je stvaralački, uzrok je svakoj uzročnosti… “[171]

Svoju stvaralačku snagu Bog prenosi na ostala bića, konačna (stvorena) bića, te time ova postaju ovisna od Božjeg postojanja. “…Drugim riječima, uzročnost uzroka pretpostavlja njihov bitak, kojemu je jedino Bog uzrok…”[172] U njemu se krećemo i jesmo, što ujedno znači da je Bog u povijesti nazočan - kroz nas: mi stvaramo povijest, ali nikada bez Njega! “…Budući da svako pojedinačno biće, ukoliko je

biće, participira na naravi, božanskog bitka: ne kao što dio participira na cjelini, već kao što učinak participira na tvornom uzroku…"[173] planiranje povijesti, ili Providnost je dio sveobuhvatnosti Božjeg bića, čiji smo mi stvoreni dio, jer Bog cijelo vrijeme ne može ne utjecati na - stvoreni dio.

Ili riječima Sv. Tome: "… Bog jedini jest biće po svojoj biti, a sve ostale stvari jesu bića po udioništvovanju…"[174] "…Pokazano je da su sve stvari koje na bilo koji način imaju bitak - Božji učinci i da Bog sve čini radi svrhe, a to je On sam. Prema tome, On se služi svim stvarima upravljajući ih svrsi. A to znači njima upravljati. Prema tome, Bog je svojom providnošću upravitelj svih stvari. (…) Bog svojom providnošću upravlja i ravna svim stvarima koje se pokreću k svrsi: bilo da se pokreću tjelesno bilo duhovno…"[175] "…Poretku uzroka odgovara poredak učinaka. Međutim, prvi među učincima jest bitak; jer sve ostalo je samo neko njegovo određenje…"[176]

Prirodni poredak, ustroj planeta, hijerarhijski ustroj ljudskog društva itd, sve to ukazuje na svrhovitost poretka, koji izvire iz nekog uzroka koji umije organizirati cijeli svemir. Sv. Toma u svome djelu citira Sv. Augustina koji kaže da "…svijet ni tren oka ne bi mogao opstati ako bi mu Bog uskratio svoje upravljanje…"[177] "…Bitak pak nije narav ili bit neke stvorene stvari, nego samog Boga, (…) Prema tome, nijedna stvar ne može ostati u postojanju ako prestane Božja radnja…"[178] U povijesti se, dakle, ništa nije dogodilo bez Božjeg dopuštenja i sve je *pokrenuto* u svrhu izgradnje konačnog cilja (koji je postao povijest). "…Jer u odnosu na Boga ništa, ni u ljudskim stvarima ni u nekoj drugoj stvari, ne može biti slučajno i nepredviđeno…"[179] "…Naime, pokretač i pokretano treba da budu skupa, kako dokazuje Filozof u VII. knjizi Fizike…"[180] "…Ipak, ne valja smatrati da je On tako u stvarima kao da bi bio s njima pomiješan … Nego je u svemu kao djelatni uzrok…"[181] Mi sebi bez vjere i/ili analitičkog razmišljanja ne bismo mogli objasniti što nam daje gibanje i život, ali ako vjerom i razumom dokučimo da nam život u nama daje Bog, da je Bog izvor našeg gibanja, tada nam postaje jasno i to da je koliko gibanje u nama, tako i gibanje u povijesti, usmjereno k nekom višem konačnom cilju. Jer, "…usmjeriti stvari cilju svojstveno je Bogu…"[182]

Taj cilj je plan u ispunjenju koji nazivamo - *Providnost*. Stvarnost naše slobode ukalkulirana je u realizaciju Providnosti. Mi biramo, ali Bog već zna što ćemo izabrati i gdje će stvari završiti, pa računa s time.

Međutim, u povijesti se događa i duhovna pojava koju zovemo zlo i grijeh. Kako je moguće zlo ako je Bog sve u svima? Tu se moramo vratiti na biblijski početak: čovjek je istjeran iz Raja zahvaljujući đavolovoj intervenciji u ljudski život, "…A zakon Providnosti je da svaku pojedinu stvar giblje njezin bliski uzrok…"[183] U početku je samo Bog davao voljno gibanje: potom je voljno gibanje poremetio netko drugi, davši drugačiju ponudu! Jer, "…*ljudsku spoznaju koja spada na um Bog uređuje* ***posredstvom anđela***…",[184] a zna se da je jedan anđeo Evin um zaokupio nedozvoljenim razmišljanjem. "…*Božja Providnost, koja upravlja stvarima, ne priječi da se u stvarima nađe nestanak i nedostatak i zlo*…"[185] (Istaknuo E. Č.) Sila zla imala je slobodu djelovanja. U čovjekovu dušu je ušlo odstupanje od Božje "dobrosti" kako kaže Akvinac, tj. đavolji duh ljudskim je grijehom dobio pristup ljudskoj duši i mističnim putem svoga prava na izbor duša je počela primati i razvijati ne samo ideje dobra već i ideje duha zla. "…Zbog suprotnosti i nespojivosti koja je u stvarima, jedna stvar izazivlje nestanak druge stvari. Prema tome, ne spada na Božju Providnost posve isključiti zlo od stvari…"[186] A kako "…Providnost volji ne uskraćuje slobodu…",[187] ne uskraćuje joj ni pravo krivog, odnosno zlog postupka.

Zlo je ušlo u povijest, te je fenomen povijesti nastao upravo zato, jer povijest je religijsko-politički fenomen borbe dobra i zla: rast Duha u povijesti o kojem govori Hegel, samo je jedna strana istine o Bogu u povijesti. Politička povijest postoji samo kao sukob dobra i zla, pri čemu je interpretacija dobra i zla često uzimana s osobne točke nekog ideološkog gledišta ili političkog interesa, što povijest kao znanost ničim nije skrivila. Ispravno ili krivo tumačenje filozofije povijesti i same povijesti utemeljeno je na moralnom i duhovnom stavu te osobnoj inteligenciji i sposobnosti uvida interpreta povijesti. Povijest je *događajnica* (omiljeli pojam A. Starčevića), koju predstavlja skup zbivanja, što se po intenzitetu i kvaliteti uzdižu iznad običnog događaja.

No, bez borbe dobra i zla život bi bio isključivo obično odvijanje svakodnevnih događaja. "…Naime, zla ne bi bilo kad ne bi bilo poretka dobra; zlo se sastoji u njegovu lišenju. No, tog poretka ne bi bilo kad ne bi bilo Boga…"[188] To odvijanje svakodnevnih događaja u Bogu, bez postojanja zla, činilo bi blaženo jedinstvo postojanja i užitak novog stvaranja u Bogu: početak postojanja u Bogu, bez pojave zla, je kraj povijesti i početak blaženog disanja Božjeg života u ljudskoj duši (koji mistici nazivaju "gledanjem Boga"). "S ove strane dobra i zla"

jedino kulturna povijest je povijest Božjeg disanja u duši umjetnika tj. kreativnog stvaranja kao transcendentnog obogaćenja života (ukoliko je umjetnik nadahnut pravim vrijednostima!).

I da zaključimo: Objektivni uzroci i objektivni ishodi događaja predstavljaju realizaciju neke duhovne biti. Kad bi Bog svim povjesničarima bio kriterij povijesti, u shvaćanju i tumačenju povijesti ne bi bilo ideoloških izobličenja. Ako je interpret povijesti usidren u ispravnim ili Božjim kriterijima i vođen Duhom, on daleko bolje može pronaći krajnje uzroke činjenica i krajnje razloge za razumijevanje tog i takvog razvitka povijesti, jer bolje ponire u dubinu duhovne pozadine stvarnosti. Što povjesničar bolje ponire u dubinu povijesti to je sve više filozof povijesti, a što manje razumije materijal pred sobom - to je više faktograf povijesti. Povjesničari su često faktografi upravo stoga, što ne umiju dati uopćavajuće, transcendentno intelektualno obrazloženje stvarnosti s temeljitim uvidom u zadnje razloge. Granica dubine uvida u zadnje razloge je granica između filozofije kao metafizike i faktografije kao empirije (faktografije).

Nakon Sv. Augustina, i otaca antičkog kršćanstva, Toma Akvinski bio je općepriznati srednjovjekovni vrhunac duha, koji je kršćanima dao temelje za ispravno oblikovanje mišljenja i još jednu podlogu za opravdanje filozofije povijesti kao aspekta metafizike.

Pragmatični objektivizam Tome Akvinskog

Maritainova knjiga o Akvincu, "Anđeoski naučitelj", u stoljećima intelektualne zbrke stvari stavlja na svoje mjesto, objašnjavajući ne samo biografiju već i povijesnu ulogu Tome Akvinskoga, kršćanskog naučitelja i borca protiv filozofskih nejasnoća i zabluda. Akvinčeva filozofija opravdava i filozofiju povijesti, jer biće dovodi u odnos s Bogom, koji na biće utječe i tako stvara povijest.

"Anđeoski naučitelj" kršćanstvu i Crkvi bio je neophodan, jer je pri razvoju spoznaje koja je lutala i ujedno rasla, kršćanskoj vjeri sve više trebalo uporište i opravdanje u zdravom razumu. Već je na početku kršćanske povijesti postojao sukob između filozofa i apostola, propovjednika, te u Novome Zavjetu imamo više izjava apostola protiv filozofa i filozofije, ali ne zbog same discipline, već radi filozofskih stavova i zabluda koje su se sukobljavale s vjerom, pa je tek Sv. Klement Aleksandrijski filozofiju štitio i dao joj opravdanje. Uzrok tome nije teško pronaći: filozofija u vrijeme povijesti pojave kršćanstva bila na razini spoznajnih sposobnosti pogana i u sebi je imala mnogo pravaca (stoici, epikurejci, pitagorejci, neoplatonisti, itd) te su stavovi i mišljenja filozofa često bila u sukobu s kršćanskom objavom, jer dotadašnja spoznaja nije bila dorasla ni Kristu ni kršćanstvu. S vremenom Crkva antike prihvatila je pročišćene platonske postavke, ali stoljećima su brojna pitanja ostala neriješena, a s obnovom Aristotelovoga mišljenja, u vrijeme pojave islama, kršćanstvo se našlo u čudu i sukobu s novim strujanjima. Bog je problem riješio tako da je, nakon Sv. Augustina i ostalih naučitelja, kršćanskoj civilizaciji poslao Sv. Tomu Akvinskog, te je ovaj pročistivši i ujedinivši platonsko i aristotelovsko mišljenje filozofiji dao puninu, u skladu s pouzdanošću objave.

Čitajući predgovor dominikanca Hijacinta Boškovića (1900.-1947.) vidimo da i on navodi kako su franjevci u prvoj polovici dvadesetog stoljeća zbunjeni aristotelovskim stavovima Akvinca, jer "… Ako je istina ono, što svi historičari opažaju, da je idealizam vezan na misao Platona, a realizam uz filozofiju Aristotela, tada je sigurno da se mi nalazimo pred dvjema filozofijama, koje ne mogu imati međusobno ništa zajedničko…", a daljnja franjevačka razmišljanja navedena u

njegovu članku govore tome u prilog. No, Maritain je i te kako, upravo u ovoj svoj knjizi, upozorio na činjenicu da je Akvinac u mišljenju, u povijesti filozofije spajao te dvije struje, jednu realističku, i drugu idealističku, ali su oni koji su ga čitali često ostali u čudu, uočavajući uglavnom Aristotelov aspekt, ili nisu mogli prihvatiti jedan ili drugi aspekt jedinstvenog uvida u istinu.

I ne razmišljajući posebno o Tomi Akvinskom, a baveći se u praksi filozofijom i estetikom glazbe, te filozofijom povijesti, još u svoj ranoj mladosti došao sam do pojma *pragmatičnog idealizma* koji je, onima koji nisu shvatili (naročito profesori filozofije) da sam stare pojmove ispunio novim sadržajima, izgledao kao “drveno željezo”, dakle, nešto nespojivo. Čitajući kasnije Tomu Akvinskog, a ne pretendirajući da od njega - koji je susretao samoga Boga - budem pametniji, shvatio sam da je prije mene postojao čovjek koji je, tražeći istinu i nastojeći spojiti idealno i realno, u svome pristupu napravio sličnu - da ne kažem istu stvar. “…Kad razmišlja o tome što ljudski razum može spoznati o Bogu vlastitim snagama, bez pomoći židovsko-kršćanske objave, Sv. Toma postavlja problem, ne samo s Aristotelova gledišta, već u funkciji cijele povijesti grčke filozofije. Jer tu je za njega nazočna cijela povijest filozofije, budući da je naredno doba bilo doba komentatora i svetaca…”[189] Toma Akvinski je shvatio da su, iz svojih aspekata gledanja i uvida, i Platon i Aristotel uglavnom bili u pravu, a budući da je u njegovo doba u kršćanskoj civilizaciji Aristotelu posvećena veća pozornost, i kako je tu bilo i zabluda, Akvinac je - kao uči Crkva - u suradnji s Bogom pomeo te zablude i dao solidnu sintezu koja ono najvrjednije u Aristotelu ne osporava već afirmira. Maritain je to ispravno uočio i objasnio u ovoj knjizi.

Apsurdno je to da su određena strujanja u redovničkim zajednicama željela razlikovati između istine i ljubavi na račun filozofije Akvinca, pa im je Duns Scot - koji se suprotstavljao nekim zaključcima Akvinca - postao temelj za pojam ljubavi, kao da je to pitanje na kojima se istina i ljubav dijele, pa ljubav ne može biti istina, a istina ne bi mogla biti i ljubav: sadržajno je čak i tako, ali istina i ljubav se prožimaju, pa je pojam prožimanja ono što kod Akvinca ujedinjuje bit i bivstvo. Postoji individualna odijeljenost ovih pojmova, ali kod Akvinca, koji metafizički uopćava, istina je metafizička cjelina koja ne isključuje ljubav i individualnost. K tome, kako nalazimo kod Hijacinta Boškovića, franjevci su se nekada radi filozofije D. Scota opredjeljivali za Platona, odbacujući obnovljeni aristotelizam Tome Akvinskog, pa

tako uviđamo i to da je do rascjepa došlo ne zbog Tominih zabluda, već zbog neprihvaćanja i neshvaćanja da se suprotnosti mogu dopunjavati na način koji je izložio Akvinac. U svojim pisanjima Akvinac se maksimalno trudio da bude jasan, pa vrlo često iste istine iskazuje u preformuliranim rečenicama, kojima nastoji izbjeći nesporazume, ali očito je da je bilo dosta ljudi koji njegovu metafiziku iz nekih razloga ipak nisu razumjeli, a Maritain se potrudio objasniti i time afirmirati Tominu filozofiju i stavove. "…Dodajmo tomu, da je franjevački utjecaj u XIV. stoljeću nedjeljiv od utjecaja oksfordskog sveučilišta i britanskog genija. Oksford će rastvoriti, što je Pariz stvorio. Duns Scot pripravlja Okama, a Okam u više od jedne točke naviješta duh moderne filozofije. Ako se promatra s tomističkog stajališta pokret, koji započinje s Duns Scotom, očito je da se ne može promatrati drugačije nego li kao početak dekadence…"[190] citira isusovac Franjo Šanc u njegovo vrijeme već slavnog francuskog tomista Etiennea Gilsona (1884.-1978.).

S druge strane, dobiva se dojam da su neke struje u Crkvi preko Scota pokušale uzdrmati metafiziku tomizma, jer je naknadno ustanovljeno da mnogi stavovi protiv Tome u stvari i nisu Scotovi, već su izrečeni u njegovo ime, i to putem djela koja nisu Scotova,[191] a sam Scot nije bio protivnik već zastupnik metafizike, iz svojeg kuta gledanja. Problem nastaje kada Scot gubi pravu predodžbu o Tominoj definiciji pojma *esse*: "…'Što je uopće taj tomistički *Esse*, koji bi se dodao stvarnosti da bi bivstvovala, kao da onome što jest treba još nešto što bi učinilo da bivstvuje? Ja to ne razumijem', kaže Duns Scot. Doista, za njega je biće sama bit, i budući da je bit bivstvovanje nema potrebe ni za kakvim dodatkom: *nullum esse dicit aliquid additum essentiae*. Tako još uvijek misle skotisti. I zašto im se suprotstavljati? Bit je najprimjereniji objekt ljudskom umu u njegovu sadašnjem stanju. Sveti Toma to priznaje, kao što priznaje teškoću pojmiti u sebi taj *esse*, koji, premda je akt bivstvovanja biti, on sam nije neka bit. (…) Bez sumnje postoje teškoće, jer stvarnost, pravo govoreći nije bit - već individuum. Odgovor je poznat i skotistička se škola često ponosi naglašenim smislom za individualnost (…) Skotizam je tako postao metafizika individualnog, upravo zbog teškoće da se objasni individuum polazeći od skotističkog pojma bića…",[192] objasnio nam je E. Gilson. Za Tomu "…biće je ono što jest. Ono, što biće mora imati, da bude biće zove se bitak. Treba dakle razlikovati između bića i bitka (…) Ono što subjekt mora imati ili primiti, da bude biće, Toma zove "*esse*" ili "*actus essendi*", bitak ili bivanje, ili djelo bivanja, ili lik bivanja…"[193]

Scot je u svojoj filozofiji primat dao volji, stavivši je (za razliku od Tome) iznad razuma, a formu bića prvenstveno je shvatio isključivo kao individualnu, zasebnu, (ne uvidjevši da je ona i opća), te je bez velike vlastite krivice otvorio Pandorinu kutiju, jer su kasniji subjektivisti u volji i individualizmu našli prostor za razvijanje svojih individualističkih quazi-filozofija, kojima su razorili metafiziku jedinstva bića i bitka u Bogu, koje je svojim stajalištima obrazložio upravo Sv. Toma Akvinski. Po Akvincu "…bit je uvjet same mogućnosti bivstvovanja konačnih bića…",[194] a "…obćenite istine spoznajemo razumom, ukoliko promatramo biti, koje su izražene u obćenitim pojmovima. To su oni principi, kojima govori Boecije pod naslovom "*communis animi principi*", a Sv. Toma "*veritas per se nota"* dok ih Kant naziva "*analitičkim sudovima*" (…) Obćenite pojmove stičemo time što zamišljamo stvari bez pojedinačnosti, premda ne mogu obstati bez pojedinačnosti…"[195] Tako je jasno da Akvinac uistinu nije osporavao individualne razlike u općoj formi pojedinih bića, ali ga je Scot tako shvatio.[196] To je otvorilo mogućnost pojave i razvitka nominalista i nominalizma, koji ne razumije da opći pojam nije samo običan umišljaj već stvarni metafizički temelj svega, kao i raskola u razumijevanju filozofije unutar samih crkvenih redova, a na svjetovnom planu posljedice su bile dalekosežnije, razornije i postale su nesagledive. Jer, u povijesti mišljenja pobožni (srednji) je vijek ipak bio važna karika u lancu, koja je davala smjer budućeg razumijevanja i mišljenja.

Lutheranstvo i djelomično renesansno iskliznuće u magijska vjerovanja, tj. "alkemiju" kao najvišu mudrost, dali su novi podstrek okretanju k subjektivnom, a na racionalnom planu u XVII. stoljeću Descartes razvija svoju "anđeosku" filozofiju, kojom raskida s pojmom Tomine filozofske objektivnosti. Ili kako je rekao Maritain "…Kartezijanski prevrat uvodi ništa manje nego li korjenitu promjenu pojma pojmljivosti i, sukladno tome, samog tipa znanstvenog poimanja i "tumačenja". Kako je načelno nesposobna shvatiti analogiju bitka i njome se poslužiti, kartezijanska analiza na taj način otprve zatvara pristup božanskim stvarima. (…) Shvaćanje će u buduće biti razlučivanje; biti pojmljiv znači moći se matematički rekonstruirati. Rasklopiti neki mehanizam i ponovno ga sklopiti, eto živa djela što ga izvodi um. *Mehanicističko shvaćanje postaje jedinim pojmljivim tipom znanstvenog tumačenja*…"[197] (ukošeno istaknuo E. Č.) pa je u daljnjem razvoju um u cijelosti isključio metafizičko pojmovno mišljenje, jer su "moderna" filozofija tj. filozofi postali nesposobni za istinski duhovni

uvid u metafizičku dubinu, koju je Stara Grčka postavila kao princip, a Tomizam logički pročistio potvrdivši taj princip i u nauku vjere. Od sada filozofija će postati plitka "strukturalna analiza", koja doduše umije biti logična, ali duhovno ostaje prazna i promašena.

Povratak svetog Tome, "Anđeoskog naučitelja" u Maritainovoj obradbi, određenom će intelektualnom krugu željnom istine objasniti što se dogodilo s europskom filozofijom i zbog čega u ovome dobu filozofija više nije mudrost već verbalno iživljavanje retoričkog relativizma nad realnošću duha u biću i bitku, koja je prepoznatljiva svakome tko je potraži na drevnim izvorima. U jednom povijesnom trenutku Maritain je, kao Tomist, objasnio ključne probleme i zablude filozofa, a ova je knjižica njegov bitan doprinos afirmaciji metafizičke istine. Katoličanstvo je posredstvom Sv. Tome svijetu dalo svjedočanstvo o svojoj istinitosti, a Sv. Toma po svome je filozofskom djelu posvjedočio o svome Nadahnitelju i razložnoj dubini filozofije povijesti!

RENESANSA I NJEZINE IDEJE

Renesansa i njezine ideje

Mnoštvo je velikih imena i silnica koje su oblikovale renesansu, pa veličinu renesansnih ideja, odnosno, njihov kršćanski (ili čak antikršćanski) aspekt možemo prilično teško prepoznati i uočiti. Djela, učinci i ideje velikana, ili spornih osoba tek su u novije vrijeme vrednovani temeljem novih uvida, a ti su uvidi razbacani u mnoštvu sjajnih knjiga. Još 1860. g. u knjizi *"Kultura renesanse u Italiji"* [198] švicarski (njemački) povjesničar Jacob Burckhardt (Švicarska, 1816.-1897.) dao je osnovni vrijedni pregled duhovnog stanja renesanse za ispravno razumijevanje renesanse, a i taj je termin za povijesnu periodizaciju upotrijebljen nedugo prije te knjige,[199] upravo u XIX. stoljeću. Premda je Burckhardt u svoj knjizi *"Razmišljanja o svjetskoj povijesti"*[200] pokušao osporiti ideju solidne filozofije povijesti, on je ipak jednim dijelom svojeg pristupa dodirnuo takvo shvaćanje povijesti, a njegovo neshvaćanje ideje filozofije povijesti svakako je rezultat osobnog nesnalaženja i nenalaženja zajedničke žarišne točke u kronologiji povijesnih epoha kao i neprepoznavanja borbe ideja dobra i zla, kao borbe nadnaravnih sila, jer ako sudimo po njegovim razmišljanjima - Burckhardt nije bio vjernik, pa ni veliki filozof, te mu je odsutnost čvrstoće osvjedočenosti o konačnoj istini u religiji i filozofiji onemogućila duhovno poniranje u razumijevanje dubine povijesti. No, kako Burckardtova knjiga *"Kultura renesanse u Italiji"* u sebi ipak nosi neke jasne dominantne ideje o obilježjima renesanse, ona je većim djelom svakako mjerodavna, ne samo za razumijevanje renesanse u Italiji već i načelno, za cijelu europsku renesansu. Naime, renesansa je svoje uzorno središte ionako imala u Italiji!

I s političke, a ne samo s intelektualne i umjetničke točke gledišta, Italija je bila poseban slučaj. Jer, dok je u ostalim europskim državnim središtima moći tog vremena sila sasvim koncentrirana u rukama jednog svjetovnog vladara/kralja, u Italiji specijalan tip vladarske moći bio je - Papa. Kako smo u prethodnim povijesnim pregledima vidjeli, od Konstantinova vremena (IV. st.), kao središte kršćanske vjerske i političke moći, Rim je pokretao kulturni i politički razvoj. Papa je dugo bio ovisan o Caru (najprije Konstantinu) i Bizantu, ali s uzdignućem Karolinga, pa potom Svetog Rimskog Carstva, Papa u Italiji ima specijalan status, on je u jednom trenutku vrhovni duhovni

teokratski vladar, koji oko sebe ima mnoštvo malih sukobljenih talijanskih kneževa, vojvoda, tirana - jednom riječju vladare koji iskorištavaju nestabilnu situaciju. Ali bio je i vladar koji sam stvara nestabilnu situaciju da bi promijenio odnose političkih snaga, o čemu u svojem djelu "Vladar" svjedoči Niccolo Machiavelli,[201] pa papinstvo iznova ima političkih problema. Na terenu vladari/kneževi razvijaju lokalno gospodstvo, gradsku samoupravu i stvaraju gradove-države, kao u Staroj Grčkoj, da bi potom iz toga nastajale federacije gradova. Papa pokušava uspostaviti kontrolu nad Italijom, pa to kasnije uzrokuje pojavu papista - gvelfa, kao i nastanak pristalica njemačkoga cara (koji se Papi protive) - gibelina, te stvaranje dvaju najjačih središta političke moći: s jedne strane najprije se diže Venecija, a s druge strane (nakon mnogih unutarnjih borbi) evo na sceni i Firence, koja ne samo da konkurira Veneciji nego - na polju znanosti, državništva i umjetnosti - prednjači pred njom. Ali ne, i u trgovini i pomorstvu. No, dok je Firenca, kao i ostali talijanski gardovi, bila podijeljena na gvelfe i gibeline, dotle je Venecija prvenstveno postala antipapinska sila. Nastaju i dvije duhovne dimenzije: jedna je služila preporodu vjere i jačanju papinstva, a druga dimenzija okretala se protiv Pape i usporedno s time razvijao se i okultni pokret (npr. Firentinac M. Ficino!) koji je svoj pogled usmjerio prema poganstvu stare Grčke i Rima, služeći se *"Kaldejskim proroštvima"*, koje su renesansni neognostici pripisivali iranskom proroku i mazdaističkom utemeljitelju religije Zarathustri/Zoroastru.

U ono vrijeme iz političkog ustroja-polisa talijanskog poluotoka u Italiji razvija se snažni individualizam, sličan onom starogrčkom, jer "… renesansa je bila djelo pojedinca i na stanovit način individualizam je bio njezin pravi smisao. Prvi najveći među tim pojedincima bio je Dante Alighieri (1265.-1321.). Dante je dolazio iz Firence…, a Tomin aristotelizam daje Danteovu djelu strukturu, unutarnju dosljednost i strogost. Na drugome je mjestu Danteov mentor Brunetto Latini… Nakon Dantea pisani talijanski (na toskanski način) postaje činjenica… "[202] Dante je bio koliko srednjovjekovni toliko i renesansni čovjek, štoviše, on je bio preteča renesanse jer je samu renesansu pokrenuo kao novo doba.[203] Za razliku od kasnijih tendencija, Danteov sukob sa Papom (Bonifacijem VIII.) nije bio ni vjerskog ni okultnog već moralno-političkog karaktera. "…Premda je pripadao gvelfima (papistima! E. Č.) dojmio ga se njemački Car Henrik VII., koji je 1310. došao u Italiju i pridobio Dantea za ideju jedinstvenog Carstva…",[204] te je ta ideja oblikovala Danteov političko-filozofski stav, pa i njegovu političku sudbinu (izgnanstvo!).

Okolnosti razvoja renesanse

Rast protestantizma, koji je omogućila i poganska Venecija, trebao je ojačati opće poganstvo kao i snagu Venecije. Pojam "renesansa" time je postao ime koje obuhvaća suprotne kvalitete, jer su nove pojave donosile bitne promjene, tipične za tu povijesnu epohu, te je idejno-politički sukob zapadnoj civilizaciji sa sobom donio i nove borbe i, u posljedičnom razvoju, zahvaljujući Veneciji - smrt vjere u XX. st., kako je to u svojoj knjizi "Protiv oligarhije - Venecija i Britanija" izvrsno prikazao dr. Webster Tarply. [205]

Naime, još "… u jeku krize u tijeku XIII. stoljeća, prijatelji Dantea i Petrarce položili su temelj za *talijansku zlatnu renesansu* koja je dosegla svoj vrhunac s Nikolom Kuzanskim, papom Pijom II. i Firentinskim koncilom, koji su sponzorirali Medici 1439. godine. Venecijanci su se borili protiv renesanse politikom ekspanzije na talijanski kontinent, *terra firma*, što ih je dovelo nadomak Milana. Još fundamentalnije, Venecijanci su promicali pogansku filozofiju (poganski aspekt, prim. E. Č.) Aristotela protiv kršćanskog platonizma Firentinaca. Škola na Rialtu bila je aristotelistička akademija u kojoj su venecijanski patriciji čitali i proučavali svog omiljenog filozofa. Autori Barbaro i Bembo popularizirali su nekakav aristotelistički "humanizam"….",[206] a taj aristotelizam nije bio pročišćeni skolastički Tomizam. Zahvaljujući Veneciji i njezinim političkim spletkama stradavala je i politička filozofija ustrojavanja država – nacija, te se "…pokazalo kako je program Kuzanskoga, Pija II., Machiavellija, Leonarda da Vincija i drugih talijanskih renesansnih vođa, u Italiji bilo nemoguće provesti. Prva nacija-država (prema renesansom modelu i smislu te riječi, prim. E. Č.) bila je stvorena u Francuskoj za Luja XI. tijekom 1460-tih i 1470-tih godina. Uspješne metode Luja XI. u podizanju nacije izazvale su pozornost i bile su oponašane u Engleskoj i u Španjolskoj…"[207] Francuska je, dakle, postala uporište i oslonac papinske renesansne državotvorne ideje, pa nije nikakvo čudo da se našla na udaru Engleske i Venecije. Ideja o Božanskoj zamisli organizacije spasenja ostvarenoj po naciji zasmetala je poganskoj Veneciji, a potom i ekspanzivnoj Engleskoj, budućoj Britaniji: sukob ideja bio je ujedno sukob duhova dobra i zla.

Kako rekosmo, ima više čimbenika koji su omogućili procvat renesansnih ideja, a jedan od najvažnijih svakako je bilo otkriće knjigotiska i pojava *Gutenbergove biblije* iz 1450. Bez tog tehničkog noviteta razvoj i širenje novih ideja i zamah humanističkog duha na prijelazu stoljeća u širim slojevima građanstva i plemstva bio bi mnogo teže provediv, ako bi uopće i bio zamisliv! Knjiga je vodećim slojevima uistinu dala zajednički duh odnosno metaideju, pa radilo se o kršćanskom pravovjerju, ili o širenju hereza! "…Godine 1500., manje od pola stoljeća nakon prve tiskane knjige, pojavile su se tiskarske tvrtke u šest njemačkih gradova…",[208] a glavni čimbenik širenja protestantske ideje postala je Venecija, kako to lijepo prikazuje Webster Tarpley. Naime, osvajačka Venecija, kao glavni neprijatelj papinstva, cijelo je vrijeme bila katolička samo formalno, te je širila protestantizam tiskajući u svojim tiskarama protestantske knjige, pa će "…venecijanske komunikacijske mreže biti … mobilizirane da bi zajamčile širenje lutheranstva i njegovih varijanti po Njemačkoj…",[209] a to je bilo moguće, jer je "…sama Venecija imala 150 tiskara…"[210]

Slabljenje papinskog Svetog Rimskog Carstva Njemačkog Naroda kroz vjerske ratove i širenje protestantizma štitilo je interese poganske Venecije, kojoj osim vlastite moći ništa nije bilo sveto: nikada niti jedna država, koja se predstavljala kao kršćanska, nije imala veću moć nad svojim građanstvom, pa je tako katoličko svećenstvo Venecije bilo je u potpunoj vlasti Venecije, a kod kurije kardinali Venecije služili su kao špijuni,[211] i u povijesti Venecije nije bilo ničega što ova nije pokušala da bi oslabila, ili srušila Papinu moć. Tako je npr. godine 1500. kardinal Domenico Grimani u blizini Rima izručio povjerljive depeše Asconiju Sforzi, a taj ih je predao svome bratu Lodovicu Morou, koji ih je poslao u Veneciju…"[212] Stoga je na početku XVI. st. oko lika Pape "…cijela Italija sabrala mržnju protiv osvajačke Venecije…"[213], te je 1509. u bitci kod Agnadella papinska europska *Liga iz Cambraija* za neko vrijeme uništila venecijansku političku moć. Ali, na žalost, ne i ustrajnost i zle posljedice te moći, jer im se Papa smilovao: Veneciju nisu zatukli do kraja!

Političko gibanje bilo je, dakle, uzrokovano poganskim uvjerenjima i grabežljivim stavovima Venecije, a to se opet reflektiralo natrag na podupiranje heretičkih pokreta i poganskih filozofskih učenja, koja su se uspješno širila dotadašnjim kršćanskim svijetom.

Povijesno mišljenje, renesansa i venecijansko poganstvo

Talijanski povjesničar filozofije Eugenio Garin "…upravo u odnosu prema magiji iščitava raskid između srednjeg vijeka i renesanse, jer sad ova kroz srednji vijek proskribirana disciplina postaje "*la suprema arte umana*", dakle, najviše ljudsko umijeće. U tome otkrivamo duh sukoba sotone i Boga, povijesnu ideju borbe dobra i zla. Intenzivan interes renesansnih intelektualaca za magiju Garin dovodi u vezu s oživljavanjem drevnih filozofsko-teologijskih tradicija, prije svega s hermetičkom tradicijom, što je ipak najuže povezano s prijevodima na latinski tzv. hermetičkih spisa pripisanih legendarnom Hermesu Trismegistosu, a te je prijevode sačinio Marsillio Ficino…",[214] firentinski filozof i svećenik! (sic!) Također, "…Marsillio Ficino, vođa Platonističke akademije u Firenzi, koju je upravo na poticaj Georgija Gemista Pletona osnovao Cosimo Medici, imao je kopiju - prijepis Pletonovih tekstova o *Oracula (Kaldejskih proroštva)*. Mnoge je izvode iz *Oracula* uvrstio u svoje glavno djelo *Teologia plationica*, gdje donosi i latinski prijevod svakog izvoda… U svom spisu *De religione christiana* izričito povezuje kaldejska učenja s kršćanskim…"[215] Ficinov grijeh prema kršćanstvu nije se sastojao u prevođenju, već u tumačenju i oživljavanju "…čiste i neiskvarene religije …"[216] prema gnostičkom shvaćanju tradicije Hermesa, Mojsija, Orfeja Pitagore i Platona. U svojim nastojanjima da opravda magiju i stavove iz Hermesova djela "Asclepius" Marsillio Ficino je prvi u renesansi pokušao dokazati da je npr. Hermesovo korištenje glazbe, u svrhu privlačenja duhova u idole, kako bi preko toga medija čovjek komunicirao sa nadnaravnom silom, opravdano učenjem Tome Akvinskoga. No, Toma je djelo "Asclepius" izričito osudio ukazavši na istu takvu osudu, upravo tog odlomka, kod crkvenog naučitelja Sv. Augustina.[217] Ficinova magija namijenjena utjecaju na ljudske duše bila je nova religija, poganska teurgija astrološkog politeizma. Iako se drži da Ficinova magija nije bila neki uspjeh,[218] Marsillio Ficino pokrenuo je duhove udaljavajući ih od crkvene doktrine, s dalekosežnim budućim učinkom.

"…U renesansi *Kaldejskim proroštvima* (koja se tada pripisuju Zaratustri, prim. E, Č.) bave se gotovo svi najznačajniji predstavnici Platoničke akademije u Firenzi, pa tako i Marsilio Ficino, glava te akademije, Pico de Mirandola, i Agostino Streuco iz Gubbija. Naročita

uloga u posredovanju spisa Zapadu pripada Georgiju Gemistu Pletonu… ”[219] Pri tome je Zaratustri pridodano tumačenje gnostičkog karaktera, koje nikako ne pripada religiji Zoroastrizma, ali neki renesansni filozofi obnovu poganstva nastojali su provesti u ime "pravovjerja". Ali ne i Pleton koji je bio vrlo direktan. Naime, "…drugi značajni moment vezan uz Pletona jest činjenica da on ne nastoji uskladiti učenja Zaratustre/ Zoroastra, Orfeja, Pitagore i Platona s kršćanskim naukom. Štoviše, njegov je naum ponovnog oživljavanja jedne panhelenske religije na platoničkim temeljima ocijenjen antikršćanskim i heretičkim, pa je njegov suvremenik Sholarije dao zapaliti njegovo najznačajnije djelo *Rasprava o zakonima*. U nastojanju da oživi jednu helensku religiju Pleton prvi uspostavlja tradiciju učenja kojoj je ishodište u Zoroastrovu nauku što su ga preuzeli Pitagora i Platon…",[220] dakle, Pleton uspostavlja pogansku tradiciju shvaćanja Zoroastra, na što se nadovezuje Ficino. A to nema pravog temelja, jer Zoroaster je iranski prorok, koji naviješta Spasitelja (očito Isusa Krista), dakle naviješta *posrednika po Duhu milosti* u spasenju, a ne spasenje po gnostičkoj spoznaji. Renesansna obnova poganstva nastojala je ući u kršćanstvo temeljem nepoznavanja starih činjenica i završila je u - herezi. Ovdje se očituje Augustinova i starozavjetna ideja borbe dobra i zla kroz ljude, ideje i ideologije koje nastoje postati pravovjerjem.

Daniel Pickering Walker i Frances Amelia Yates, uz neke talijanske povjesničare filozofije kao što je spomenuti Eugenio Garin, spadaju među prve koji su upozorili na značenje magije u renesansnom mišljenju i doživljaju svijeta. U njihovim istraživanjima nalazimo i značajne uvide u djelatnost na tlu Italije tj. Venecije, Firence i ostalih važnijih žarišta. Uz spomenute uvide Tarpleya, Walker daje preglede strujanja koja upozoravaju na to da je od Marsillia Ficina (1433.-1499.) do Tommasoa Campanelle (1568.-1639.) talijanska renesansa bila prožeta učenjima koja su sukobljena sa Crkvom, a Venecija je u svemu tome imala značajan udio. Ako je Marsillio Ficino i bio najznačajniji predstavnik renesansnog neoplatonizma i vođa Platoničke akademije u Firenzi, osnivača Cosima de Medicija[221] (a obitelj Medici nije bila tko god!),[222] ipak je Venecija bila onaj državni ustroj koji je magijskom elementu davao državno pokroviteljstvo i ulagao je u promičbu novih strujanja - u ime razvoja znanosti. Spiritualizam je čovjeka vraćao demonima, od kojih ga je otkinulo kršćanstvo, a početak takvog snažnog "znanstvenog newageovskog" procesa nalazimo - u renesansi.

Što je Venecija duhovno predstavljala u svijetu renesanse, ako apstrahiramo od njezinih prekrasnih građevina, kazuje podatak o postojanju, djelovanju i okupljanju venecijanske elite oko institucije "*Accademia degli Uranici*" (1587.-1593.) koja potom nastavlja postojati kao "*Accademia Veneziana*". Akademija je bila prožeta magijskim vjerovanjima i simbolima pa je već "…"Impresa", pečat akademije *Uranici* predstavljao osmu sferu, s geslom "*Mens agitat molem*". Akademiju je službeno potvrdila *Signoria* Venecije, a među njenim članovima bili su filozofi, teolozi, pravnici, povjesničari, govornici, ambasadori, te mnogi venecijanski plemići.…"[223] Čelni čovjek bio je Fabio Paolini, profesor grčkog jezika i književnosti u Veneciji, koji u svojim spisima nije skrivao svoju duhovnu pozadinu i inspiraciju. On nije bio tek početak jedne duhovne dekadencije nekršćanskog renesansnog mišljenja u Veneciji već sam vrhunac venecijanskog duha, zajedno sa svojim intelektualnim okruženjem. Godine 1589. objavljuje knjigu "*Hebdomades"* podijeljenu u sedam dijelova, sa sedam poglavlja. U toj knjizi Paolini "… sve vrijeme prikazuje, izvanredno cjelovito, ne samo teoriju Ficinove magije već i cijeli korpus teorija kojih je Ficinova teorija bila dio: neoplatoničku kozmologiju i astrologiju na kojoj se ta magija zasniva, teorije o *prisca theologia & magia (izvornoj teologiji i magiji,* prim. E. Č.*)*, o moći glazbe, o četiri *furores*, te o harmoniji sfera, sa svim tipovima matematičkih i numeroloških analogija. Štoviše, iako je utjecaj Ficina jak i očigledan, Paolini nije tek puki ponavljač firentinskog platonizma: (…) On ga kombinira s drugim spekulativnim pravcima, onima koji su poslije i često bili čak divergentni. Doista, *on gotovo da rezimira cijelu tu tradiciju, onako kako se bila razvijala tijekom stotinu godina*. (istaknuo, E. Č.) Ni on ni njegova knjiga nije tek razmišljanje nekog izoliranog pojedinca: sastoji se iz niza govora održanih u jednoj akademiji u kojoj je imao glavnu ulogu…"![224] "… Paolinijeve "*Hebdomades" u cjelini se bave temama usko povezanima s neoplatoničkom magijom,* (koso istaknuo E. Č.) no, fokus njegovih ideja o magiji jedna je dugačka rasprava o "učincima" Orfejeve glazbe: na koji je to način Orfejeva glazba mogla proizvesti vidljive učinke …"[225]

Dakle, u razdoblju renesanse razvoj neopoganskog mišljenja pripremao je svoj legitimitet punih stotinu godina, a to upućuje i na uvid da pogansko mišljenje u kršćanskom društvu nikada nije odumrlo! Ono je "…nastavak srednjovjekovne magije, kakvu se može naći u

Avicene, Rogera Bacona, u “Picatrixa”, u Arnaldusa od Villanove ili u Pietra di Abanoa (…) *To je jedan korak dalje u opasnom smjeru…* ”.[226] (Koso istaknuo E. Č.) Paolini je bio svjestan da su takve stvari bile zabranjene po koncilima i papama, kako u svojoj raspravi i sam kaže, ali nije odustajao od poganskih filozofija. Ovakav vrhunac neoplatoničke okultističke magijske filozofije renesanse u Veneciji ne bi bio moguć bez vlasti koja je to podupirala: to je bilo pravo lice Venecije, u vrijeme crkvene inkvizicije, koja je ondje očito bila nemoćna! Razlozi sukoba u Italiji ličili su na gospodarsko-političke, a stvarno su bili duhovni izraz nadnaravnog sukoba Boga i sotone! Vladari su bili licemjerni, ali pozadina ideje vlasti bila je bitno različita!

Tommaso Campanella početkom je XVII. st., u razdoblju povijesnog pretakanja u rani barok, Ficinova učenja nastavio provoditi u Napulju, Rimu, te na francuskom dvoru i navodno je u zabludu doveo i Papu Urbana VIII., te je očito baš tada “đavo ušao u Crkvu”, ali to nije poremetilo crkveni nauk: ipak, regrutirani su novi učenici i rođen je “nauk o astrološkom usponu i padu religija”,[227] što se u XX./XXI. st. reflektira u newageovskoj doktrini Vodenjaka. Tomasso Campanella stigao je na francuski dvor 1634. godine. “…Kardinal Richelieu je bez problema ugovorio Campanellin susret s kraljicom. Pritom je, na iznenađenje dvorana, mag odvažno predvidio da će francuska monarhija uskoro biti blagoslovljena nasljednikom. Štoviše, rekao je da će nasljednik biti dječak koji će poput Sunca obasjavati svijet i inaugurirati i zlatno doba čovječanstva…”[228] Bio je to Luis XIV., “Kralj Sunce”. No, Campanella nije uspio ostvariti svoju želju i stvoriti državu boga Sunca (Lucifera!), kakvom je potajice postala Venecija, ali je na francuskom dvoru postavio temelje za gnostičku revoluciju (kasniju francusku revoluciju) i državu “boga sunca”.[229] S druge strane, zanimljivo je da je njemački filozof i teolog Stephan Otto utvrdio da je Campanella razvijao ispravno razumijevanje čistog metafizičkog mišljenja te da je, suprotno dosadašnjim zaključcima njemačkih i drugih filozofa, primarno bio orijentiran na logičko-ontologijsku problematiku, o čemu svjedoči Campanellin rad “Metaphisica”/ “De ratione categoriarum”. Naime, “…Campanella misli ideju apsolutnog jedinstva kao *objektiviranu* u Božjem biću…”,[230] a to je metafizička pojmovna kategorija. No, budući da je zalutao u magiju moramo se upitati tko je bio njegov Bog? Arhitekt svemira, Lucifer?

Firenca je u renesansi imala ulogu veću od bilo kojeg grada: iz nje je dolazio pravovjerni pjesnik i navjestitelj Dante Alighieri (1265.-

1321.), ondje se između 1570.-1590. sastajala firentinska *Camerata*, kružok plemića, koji raspravlja o glazbi u grčkoj kulturi iz čega nastaje prva opera Jacopoa Perija (po uzoru na pogansku Grčku!),[231] ali tu su i Marsillio Ficino, pa i Machiavelli. "…Mnogi teoretičari iz sredine XVI. st. bili su zabrinuti što njihova glazba nije mogla proizvesti moćne psihološke i katkada čudesne efekte na slušatelje za koje se smatralo da ih je grčka glazba bila sposobna učiniti…"[232] Ali, Firenca je imala Ficina kao pokretača i ideologa poganskog neoplatonizma, koji je vjerovao da ima ključ mistične glazbe, a imala je i Machiavellija koji je bio teoretičar i praktičar političke lukavosti: Venecija je očito prihvatila Ficinovu doktrinu, razvivši magiju u tamošnjih akademika, s podrškom državnih vlasti, a njezina politika bila je pravi machiavellizam.

Machiavelli i njegovi principi političke povijesti

Nezaobilazni renesansni politički teoretičar, Machiavelli, osoba je koja je imala znatan utjecaj na suvremenu političku misao. U sintezi bljeskovitih ideja ovdje ćemo istaknuti neke misli koje su načelno svakako utjecale na kršćansku civilizaciju i ideje koje su tipične za oblikovanje mišljenja filozofije povijesti. Među ostalim, premda izgleda kontradiktoran i diskutabilan, Machavelli je ipak istakao crkvenu državu kao idealnu, jer takve države "… učvršćuju uredbe koje se oslanjaju na vjeru, a te su države toliko moćne i tako su uređene da svoje vladare održavaju na vlasti *ma kako oni postupali i živjeli* (malo cinizma, E. Č.). Jedino oni imaju državu, a ne brane je, imaju podanike i ne vladaju njima…"[233] Dakle, želeći biti ciničan Machiavelli je naznačio da crkvena država njegova vremena vlada strahovladom, a ako je navedenom mišlju želio izraziti dubinu ideje - onda je izrekao da je teokratska država idealna, jer su obični ljudi slobodni u Bogu i ravnaju se po vjeri uzdajući se u Boga, bez obzira na karakter vladara. Ali, kako nisu uvijek bili idealni oni koji su upravljali takvim državama, povijest je krenula iz umjerenog prema najgorem.

Također Machiavelli je postavio načelo za obrazovanog vladara po kojem "…vladar mora čitati povijest i proučavati djela velikih ljudi, paziti kako su se držali u ratovima, istraživati uzroke njihovih pobjeda i poraza da ih može nasljedovati, odnosno izbjegavati…",[234] te su modeli povijesnih postupaka ovdje postavljeni kao modeli prevladavajućih tipičnih ideja onog što je općenito najbolje, a ovaj stav je tipičan za

filozofiju povijesti. Tu se filozofija povijesti još nije ni rodila kao cjelovit model, ali javili su se tipizirani oblici mišljenja koji su utjecali na buduće mislitelje.

No, s druge strane Machiavelli je objasnio i motive političkih postupaka vojskovođa i vladara i izveo dalekosežne zaključke o nužnosti okrutnog postupanja zavojevača, tako da je u stoljećima gubitka svakog morala Machiavellijeva filozofija zasigurno poslužila i kao uzorak zlog postupanja s pobijeđenima, jer povijest je pobjednike učila da "… zavojevač mora, u času kad zaposjeda državu, dobro razmisliti o svim nasiljima koja su mu neizbježna i počiniti ih sve odjednom, da ih ne bi danomice morao obnavljati (…) Nasilja valja učiniti u jedan mah, tako da manje bole, jer se slabije osjećaju: dobročinstva pak postepeno, da se bolje očituju…".[235] A kako su u povijesti često pobjeđivali oni koji su najgori, a rijetko kad oni koji su najbolji, to je jasno da je okrutan postupak poslužio rastu sotonine moći u kršćanskome svijetu, dakle, Antikristu. K tome, Erazmo Roterdamski i njegova plemenita ideja "Kršćanskog vladara"[236] zahvaljujući vlastitoj sklonosti herezi i licemjerju opakih kršćana u općoj političkoj praksi nisu imali trajnog i velikog uspjeha.

Renesansno rađanje filozofije povijesti

Najsjajniju analizu/prikaz razvoja suvremene ideje filozofije povijesti krajem XX. stoljeća u svojim "Ogledima o filozofiji renesanse"[237] svakako je dao dr. Stephan Otto. Zanimljivo je to što je ustvrdio da je revolucionarno djelo na području humanističkih znanosti, na polju filozofije povijesti, bilo djelo hrvatskog renesansnog filozofa Frane Petrića, koji je svoju metodu filozofije povijesti izložio u svojih "Deset dijaloga o povijesti".[238] Frane Petrić također je koketirao sa gnostičkim *"Kaldejskim proroštvima"* i čak je jednom papi sugerirao da ih uzme zdravo za gotovo, kao pravi kršćanski nauk, ali u filozofiji povijesti ipak je ostavio trag dubokih spoznaja i ispravnih ideja.

Premda je, prema dosadašnjim uvidima o srednjem vijeku, pjesnik Petrarca prvi dao formulacije za novovjeko mišljenje o povijesti, slijedeći Grynaeusov zahtjev (1533. g.) da se sve znanstvene discipline orijentiraju prema geometriji, Petrić "…formulira misao da je sama priroda ta koja nas preko uvida u geometrijske relacije (…) vodi do spoznaje *jedinstva*; nije slučajno što tvrdi da matematičkoj znanosti pri objašnjavanju univerzuma pripada konstitutivna uloga…

”[239] te time povijesti i sam pristupa tako da povijesnim događajima *daje metafizički zajednički nazivnik*, sličan matematičkom zbroju. No, njemu matematika nije zamjena za metafiziku, već potvrda metafizike! Za razliku od osakaćene empirijske filozofije koja se bavi razlaganjima i beskrajnim “strukturalnim”[240] rastvaranjima predmeta, Petrić je pojam geometrijskog shvatio tomistički, tj. na sintetičkoj razini biti. Dok humanisti prije Petrića retoriku i povijest promatraju kao oblike života povezane sa svakodnevnom primjenom, Petrić zahtjeva sintetičku interpretaciju povijesti koja pruža ne samo dokaz da se nešto dogodilo već i temeljne i opće razloge zbog kojih se opisani dokaz dogodio, što je u interpretaciji izvedeno iz pouzdanih uzroka i sigurnih načela. “…Budući da na temelju “paradigme” geometrijske metode pokušava dati “definiciju” povijesti, Petrić istiskuje shvaćanje povijesti kao “opus maxime oratorium” i utire put k novovjekoj povijesnoj znanosti i filozofiji povijesti (…) *Nesumnjivo je točna tvrdnja da Petrićev spis predstavlja početak znanstvene metodologije povijesne znanosti* (istaknuo E. Č.); u tom pogledu istraživanje daje jednoznačan sud (…) Historiografski problem više nije stilski problem već problem metode u potrazi za istinom…[241] Petrić vidi presudni konstitutiv znanosti u “geometrijskoj” definiciji biti, a ne u “aristotelovskom” dokaznom postupku, koji vjeruje da može proizvoditi znanost tako što pokazuje povezani sklop odredaba i svojstava. Petrić očevidno s Foxom Morzillom dijeli znanstveno-teorijsko uvjerenje da istom definicijski postupak uopće daje sigurnu podlogu dokaznom postupku i da mu stoga mora biti nadređen…”,[242] a sama povijest ostaje obična znanost opažanja sve dok se ne spozna njezina filozofska bit![243] A k tome, po samome Petriću povijest je sjećanje i ima otvoren horizont prema budućnosti, jer se iz prošlosti može sagledati budućnost, pod uvjetom da je filozof povijesti dovoljno prosvijetljena osoba![244] Jer, “…geometrijsko određenje biti povijesti pomoću pojma “memoria” sadržajno se dopunjuje klasifikacijskim znanstvenim istraživanjem “cose humane”, to jest onih vrijednosnih predodžaba koje čovjek u povijesti nastoji realizirati …”,[245] pa kada shvatimo što u duhu povijesnih sjećanja (planova!) misle političari, tada shvaćamo i što nam donosi budućnost, jer “…bez poznavanja motiva (radnji) povjesničar gotovo da i ne zna ništa o istini povijesti…[246] (…) Čim, naime, počne tragati za skrivenim uzrocima suvremenih “povijesnih posljedica”, on postaje filozofom koji više ne promatra samo fenomene, već pita o uzrocima, motivima i pozadini ‘*a volio bih’* dodaje Petrić *‘da svi povjesničari budu takva mješavina filozofa i povjesničara kao što je bio Polibije…*”![247]

Filozofija povijesti u daljnjem razvoju ide još i dalje: ponavljani opći razlozi (utvrđeni uzročnici) povijesnih događaja daju konačnu metaideju: kod Hegela to je "svjetski Duh". Ali, očitio, etička pozadina svih pojedinačnih metaideja upućuje još dalekosežnije i dublje na duhovne čimbenike koji su im pokretači: u bitci dobra i zla to su duhovni i idejni inspiratori povijesnih događaja - Bog ili sotona! Želim reći da prava filozofija povijesti počiva na temeljima zajedničkog nazivnika metafizičke biti izražene u općem pojmu kao nositelju ideje duha! A Petrić je takvu shvaćanju, pod aspektom sagledavanja i uvida svoga vremena, postavio ispravne temelje valjane za budućnost! Ne znamo koliko su neki važni filozofi povijesti upoznali ovo djelo Petrića,[248] ali Petrić je filozofiji povijesti pružio opravdanje i metodu zajedničkog nazivnika, koju kasnije nalazimo kod Giambattista Vica i G. F. Hegela. Taj zajednički nazivnik kod Sv. Augustina i Vica je Providnost, kod Hegela Svjetski Duh, a kod N. Berdjajeva Krist kao središte povijesti.

Cijela knjiga "Ogledi o filozofiji renesanse" Stephana Otta spada u vrijednu sintezu o filozofiji renesanse, ali kako je ovdje filozofija povijesti glavna tema tako je posebno istaknut Franjo Petrić, jer je to osoba koja je dala bitan doprinos ispravnom shvaćanju povijesti kao znanosti i filozofiji povijesti kao glavnom sadržaju povijesti. Vidimo da je renesansno mišljenje metafiziku razvilo do vrhunca, te je slijedeći "… Aristotelovo utemeljenje retorike kao filozofske pragmatike…" renesansni jezični humanizam, unatoč razbijačkim pojavama nominalizma, govoreni jezik vrednovao "…ne samo nominalistički, kao puki "znak" mišljenja, već i kao samu kognitivnu veličinu, (te je reflektirao) riječ kao prikaz istine koji nalikuje istini…".[249] Frano Petrić pročistio je i iskoristio humanističku retoriku davši joj na planu povijesti kognitivnu veličinu.

Renesansa je kršćanstvu donijela neognostičku obnovu poganstva, ali i pročišćenu ideju povijesti, preobrazbu kulturne perspektive i jasan uvid u duhovni sukob ideja dobra i zla, koji je u prethodnim povijesnim razdobljima bio skrovit ili barem - ne sasvim jasan. Sve se to odrazilo na budućnost i duhovni razvoj čovječanstva.

BAROK I FILOZOFIJA POVIJESTI

Giambattista Vico i filozofija povijesti

Iako se na početak filozofije povijesti opravdano stavlja misao Sv. Aurelija Augustina, ima i mišljenja (Croce) da filozofija povijesti počinje sa G. Vicom,[250] a to mišljenje nije točno, jer je odnos povijesti i Providnosti u kršćanstvu prvi sustavno izložio Sv. Augustin u svome djelu "O državi Božjoj", o čemu je već bilo riječi, a jasno je da Benedetto Croce nije uvažio Akvinca niti uočio F. Petrića. Po svemu sudeći, nakon Sv. Augustina filozofija povijesti dobiva svoje teorijsko opravdanje kod Tome Akvinca, kod Frane Petrića u renesansi, a kao znanost o odnosu činjenica i filozofskih shvaćanja tih činjenica nastavlja se razvijati tek u baroku i to s pojavom G. Vica, što nam kazuje i koliko je Sv. Augustin bio ispred svoga vremena i koliko je snažno dao intonaciju i poticaj za razvijanje humanističkih znanosti! Tek u razdoblju baroka spoznaja sazrijeva dovoljno duboko i pregledno da bi bio moguć nov filozofski pogled na svijet - a to je filozofija povijesti. Giambattista Vico (1668.-1744.) dao je važne nove uvide o načelima razvoja ljudske povijesti, i kod Vica "… jedan od neprestanih napora (…) bit će dokazivanje da je prirodno plemensko pravo nastalo kod svakog naroda zasebno, a da oni jedan o drugom ništa nisu znali; ono je kasnije prilikom ratova, poslanstava, savezništava i trgovinskih veza postalo kao zajedničko cijelom ljudskom rodu…".[251] Dakle, istovjetne ideje koje su vodile poganske narode kod oblikovanja kulta, zakona, obitelji i grada-države dolazile su ljudima kao providnosni Božji poticaj i vodile su ih u oblikovanju nacija prema istom cilju. Zajednički nazivnik povijesnih postupaka u raznih nacija bio je jedan od principa, u kojima se očituje Providnost. U povijesnim analizama Vico se obilno služi analizom pojmova u antičkih jezika, jer "…jezik neke antičke nacije, koji se očuvao kao vladajući do svog nestanka, treba biti važan svjedok iz prvih razdoblja svijeta…",[252] a analizu jezika Vico provodi temeljito i vrlo uvjerljivo. Vico je velik u svome tumačenju obnove ljudskog društva u Bogu. Služeći se pučkim predajama i mitovima, a i na tragu grčkih filozofa, Vico pronalazi da su prvi vladari svijeta bili kraljevi-mudraci-zakonodavci i da je prvi oblik vladavine bio monarhija i to ona najjednostavnija monarhija očeva nad sinovima,[253] koja je polako od plemenitaške republike ujedinjenih obitelji polisa, npr. Grčke, ili Rima, u završnoj fazi iznova prerastala u monarhiju, u ovom slučaju

npr. Rimsko Carstvo sa Cezarom Augustom. Također "…nalazimo da sve drevne nacije obiluju klijentima i klijentelama, što se najbolje može shvatiti kao pojam vazala i feuda. A oni koji su proučavali feudalno pravo ne nalaze bolje objašnjenje od latinskih termina *clientes* i *clientelae*.… "[254] Rast ljudskog društva u raznim fazama povijesti imao je procese koji su se ponavljali, pa je odnos vazala i feuda bio odnos klijentela, tj. odnos kralja i feudalca koji posjeduje zemlju pod zakonitim uvjetima lojalnosti kralju. Tako se sustav ljudskog društva gradio od podnožja do zapovjednog vrha, na istovjetan način: i u dalekom Japanu samuraj je podložan šogunu, a ovaj caru. Plemstvo izgrađuje religijski kult, a kultovi postaju temeljni nositelji regulacije zakona. Nema ateističkih nacija, konstatira Vico, jer bez zajedničkog kulta nije moguće ujediniti i organizirati ljudsko društvo: vjera je temelj obitelji, zatim obitelji ujedinjenih u plemstvo i polise, te konačno nacionalnog kulta koji se prostire na širokim područjima, koja čine naciju i državu. U tome se uočava smisleni čin Providnosti, koja kultovima organizira, duhovno usmjerava i objedinjava ljudsko društvo: poganski kultovi nisu od Duha Svetog, ali daju odraz višeg smisla povijesti.

Barokno razdoblje, u kojem djeluje Giambattista Vico, je vrijeme pojačanog pročišćavanja pojmova, vrijeme snažnih pojava i kontrasta u umjetnosti i Vico je slikar povijesnih razdoblja koja se jednako tako nalaze u odnosima snažnih i skladnih kontrasta. Mit kod Vica nije nikakva iracionalna bajka, već metajezik. Vico uspijeva naći ključ za razumijevanje mitova, jer ih dovodi u odnos s povijesnim razdobljima i procesima u kojima su nastajali. Onima koji misle logično Vico je dokazao da je mit povijesna šifra i poruka budućim generacijama ispričana preko pjesnika, koji su prvi povjesničari, te je zato i moguće oteti povijest zaboravu, jer je iskazana u snažnim slikama i snažnim emocijama, pa "…budući da su pjesnici živjeli prije narodnih povjesničara, prva je povijest morala biti pjesništvo…".[255] Stoga Benedetto Croce ujedno nalazi da je Vico i prvi estetičar jer je preko antičkog pjesništva analitički protumačio smisao lijepog, u povijesti kao metaforičnoj slici stvarnih događaja: "…To se ovom metaforičkom kritikom i dokazuje; da su mitovi, koji su pri svom nastanku bili ispravni i prikladni, do Homera prispjeli iskrivljeni i okrnjeni - što se može zamijetiti u cijeloj *Pjesničkoj mudrosti*, o kojoj je ranije bilo riječi - da su *svi mitovi s početka bili istinite priče koje su se postupno mijenjale i postajale loše, (...) Stoga Homera treba postaviti u treće razdoblje herojskih pjesnika: nakon prvog koje je mitove zateklo u uporabi kao*

*istinito pripovijedanje, u prvom neposrednom značenju imena MITHOS , što su Grci definirali kao "**istinito pripovijedanje**" ...*"[256] (Prije drugog razdoblja onih koji su to pripovijedanje, po Vicovom zaključku, izmijenili i pokvarili; ukošeno istaknuo E. Č.)

Zanimljiv je u Vicov uvid u antičko shvaćanje Providnosti. Iz dosadašnjih uvida u kršćansko poimanje povijesti vidjeli smo da je središte povijesnosti Krist, koji dolazi u povijest da provede djelo spasenja i povijest dovede do punine ispunjenja u obraćenju u Kristu. Uočili smo i poganski religijski stav antike po kojem su Bogovi hiroviti i nasilni, dakle, kaotični - što isključuje spasonosnu providnosnu brigu za svakog pojedinca (ako on nije miljenik bogova - plemić). Međutim, Vico na više mjesta uočava i ističe da antika ipak znade za Providnost. Te je "…Ciceron imao pravo kada je govorio Atiku, jer je ovaj bio epikurejac, da ne može s njim raspravljati o zakonima, ako mu ovaj ne prizna da postoji božanska Providnost. Toliko se slažu te dvije sekte, stoička i epirurejska, s rimskom pravnom znanošću, koja božansku Providnost postavlja za glavno načelo…" [257]

Što je Providnost za antiku, a što je Providnost za kršćanstvo? U kršćanstvu svaki običan vjernik morao je čuti za Providnost, slušajući propovjednike u crkvama. Providnost je Božja nazočnost u životu svakog čovjeka, kao djelo spasenja i vođenja ljudskog života, a u povijesti to je opći plan spasenja. U antici o Providnosti se raspravlja i stoici bi htjeli da je Jupiter podložan sudbini,[258] a to znači da nije najmoćniji i da nije neovisan od bogova (principi aristokratske demokracije), no u mitu "…da bi dokazao da je on kralj ljudi i Bogova, Jupiter predlaže da se na jednoj strani lanca uhvate svi ljudi i Bogovi, a da će on sam sa suprotne strane sve povući za sobom…"[259], što znači da vrhovni Bog upravlja životima ljudi. A to je djelo Providnosti, što su pojedini antički filozofi i prepoznali, ali ne na razini božanskog spasenja, već na razini Božjeg djelovanja u ovozemnom životu čovjeka. Vico govori da su prvobitni mudraci "…u oblacima prvobitnih oluja i bljeskanju munja spoznali slijedeću istinu: da Božja providnost ima vrhovni nadzor nad spasenjem cijelog ljudskog roda. Tako da ova Znanost postaje po tom vidu uljuđena rasudbena teologija Providnosti, koja je započela pučkom mudrošću zakonodavaca, koji su utemeljili nacije promatrajući Boga preko njegova svojstva Providnosti …", [260] ali u cijeloj toj priči u antici nema spasenja duše u kršćanskom smislu, tako da je ovakvo Vicovo shvaćanje Providnosti u razdoblju antike prenategnuto, pa o Providnosti možemo govoriti samo u granicama tadašnjeg filozofskog iskustva, jer

i sam Vico spominje da "…postojanje Providnosti … prvi narodi nisu prihvaćali…".[261] Božansko providenje za antičkog čovjeka višeg staleža bilo je vezano uz Jupiterova znamenja i proricanja, a plemstvo je smatralo da na ta Jupiterova znamenja (pretvorena u plemićke grbove) posjeduje pravo te su u skladu s tim znamenjima i pravima plemstva nastali i zakoni, kao djelo Providnosti.[262] Vico Providnost i pravnu znanost (kao njezinu projekciju) dovodi u neposrednu vezu, a stoički Ciceron jedan je od primjera kojim dokazuje tadašnje uvjerenje o postojanju Providnosti i njezinoj povezanosti sa zakonima. Kod antičkog čovjeka Providnost je čin izdvojenog djelovanja Božanstva, izražen u stvaranju plemstva i zakona, u židovstvu Providnost je djelovanje u korist Izabranog Naroda na jednom ograničenom geografskom području, a u kršćanstvu Providnost je *sveukupnost* Božjeg djelovanja u povijesti spasenja za sve ljude. U cjelovitom smislu Providnost je kompletna samo u kršćanstvu.

Kod Vica 1. najprije stoji božanski autoritet, 2. tom božanskom autoritetu slijedi ljudski autoritet utemeljen na filozofskoj eleganciji i ljudskoj prirodi, 3. ljudskom autoritetu slijedi autoritet prirodnog prava na posjed zemljišta u značenju "vlasništva" i *Zakonika na 12 ploča*. I konačno, rađa se povijest ljudskih ideja, koja se kod Grka bavi uzvišenim promatranjem dijelova neba u svrhu proricanja: *theoremata* i *mathemata*.[263] "Božanske stvari za promatranje" sintetiziraju se u simbole i metafore, a simbol i metafora pravi su metajezici kojima se pokušavaju shvatiti i izraziti znaci Nebeske Volje, odnosno Providnosti koju u prvom redu kod antičkih pogana izražavaju Jupiter i Apolon. A, Apolon je "…bog znanosti proricanja, zapravo znanosti o znamenjima: a mi smo prethodno otkrili da je on također bog plemstva, jer je znanost o znamenjima, kako smo tolikom dokazima pokazali, pripadala samo plemićima…"[264] I kako smo na početku zaključili, ako je tome tako, tada je Apolon i poganskim bogom zakona!

Plemić i heroj su identični, a Providnost je usmjerena njima, patricijima. Ovdje uviđamo razliku između poganskog shvaćanja Providnosti i kršćanskog shvaćanja Providnosti: u kršćanstvu Providnost je sveobuhvatna briga za spas čovječanstva, cjelovita intervencija u život pojedinca. U poganstvu plebejci su tretirani kao bespravna stoka koja je u početcima izručena patricijima,[265] te njima upravlja "slučajnost". U kršćanstvu Providnost ljude čini braćom u Kristu.

Svojim djelom Giambattista Vico omogućuje nam pregled razvoja Božanskog Duha u kultu i civilizaciji. Antički čovjek Providnost

nalazi u tragovima ruke i prsta Božjega, a kršćanstvo ga nalazi objavljenog u osobi Isusa Krista. Do Krista Providnost se traži i nalazi u znamenjima i veže se uz magiju. Od Krista Providnost u povijest ulazi po Božanskoj osobi, koja je više od znamenja. Ona je uosobljena nazočnost Boga u povijesti spasenja, a veličina G. Vica nalazi se stoga u tome što nam je omogućio da shvatimo rast nazočnosti Duha u povijesti (o čemu je potom govorio Hegel) i obnovu ljudskog društva u Bogu, po Kristu (o čemu je mogao govoriti samo netko tko je kršćanin - a to je Vico).[266] "…Stoga je, zbog takvog ljudskog dobra, kršćanska vjera bolja od svih ostalih na svijetu, jer objedinjuje zapovijeđenu sa rasudbenom mudrošću, pomoću najprobranije doktrine filozofa i najobrazovanije erudicije filologa…"

Barok i duhovne tendencije umjetnosti i mišljenja

Kako smo već uvidjeli, renesansa je u sebi nosila bipolarnost kršćanskog preporoda i nastojanja oko obnove (preporoda) poganstva. Sa barokom nije bilo mnogo drugačije. Osim u umjetničkom izrazu razlika se sastojala i u činjenici da ovoga puta naziv stila nije krenuo iz likovne umjetnosti i da je stil svoj naziv vjerojatno dobio iz glazbe, a možda je isti duh težnje za promjenom prostrujao u kratkom roku u svim umjetnostima. "…Francuski filozof Noel-Antoine Pluche upotrijebio je riječ "baroque" 1746. godine da bi okarakterizirao stil sviranja Jeana Pierrea Guignona kao suprotan onome Jeana Baptistea Aneta, tada dvojice najslavljenijih violinista u Parizu. Rekao je da je Guignon želio isticati hitrost kako bi zabavio i iznenadio. Anet je s druge strane preferirao suzdržan izražajni stil koji je težio liričnosti ljudskoga glasa (…) Ova usporedba dovela je Pluchea do razlikovanja dviju vrsta glazbi, zajedničkih i Francuskoj i Italiji. Postojala je "musique chantante" (pjevajuća glazba), bogata melodijama koje su prirođene glasu, bez napora, izvještačenosti i bez kreveljenja. Druga vrsta glazbe težila je zapanjiti smionošću svojeg zvukovlja i obrata i nadići urođene sposobnosti pjevača svojom brzinom i bukom. To je ono što naziva "musique baroque" (baroknom glazbom). Termin je nastavio biti pomodan kada mu je 1768. Jean-Jacques Rousseau dao natuknicu u svojem glazbenom rječniku…."[267] Baroknu glazbu potom je obilježila estetika i teorija glazbenih strasti, afekata koji nisu isto što i osjećaji, jer "…Lorenzo Giacomini, pjesnički kritičar iz XVI. st., definirao je afekt kao 'duhovni pokret ili operaciju uma u kojima je um privučen ili odbijen predmetom koji je spoznao'… A *afekt* i *strast* dva su termina za isti proces: prvi ga opisuje s gledišta tijela, a drugi sa stajališta uma. Promjena krvi duhova *utječe* na tijelo, dok um *pasivno* podnosi smetnju… ".[268] Tako je izgledalo teorijsko opravdanje baroka, na razini pojma i psihe. U toj ideji se već očituje izvjesno duhovno skretanje. Idejno i ideološki i barok je imao mnogo dublje temelje, usađene u religijsko mišljenje kršćanstva i produbljenog poganstva. Dok je duhovnost kršćanstva zatomljivala strasti i nadzirala osjećaje,

svjetovnost i poganstvo su ih razvezivali! S druge strane, Crkva je te osjećaje pretvarala u monumentalno obožavanje svega svetog. Protestantski skladatelji Johann Sebastian Bach (npr. njegove pasije i mise), Georg Friedrich Händel (npr. *Mesija*) i mnogi drugi veliki skladatelji, na tragu svetopisamskih nadahnuća, postali su vrhunac iskaza te zajedničke ideje sveukupnog kršćanstva i Boga izražene u viskom baroku!

U knjizi "Gubljenje središta" Hans Sedlmayr izrekao je da se dijagnoza duha jednog vremena najbolje može vidjeti u likovnoj umjetnosti koja očituje nesvjesne manifestacije ideja. Iako se usredotočio na devetnaesto i dvadeseto stoljeće, kao ključno središte poremećaja duha (te ćemo se zbog toga na Sedlmayra još vraćati), jasne tendencije poremećaja duhovnog središta uočio je već i u razdoblju baroka. "… Nema sumnje da će se u temelje povijesti umjetnosti usmjerene prema višim ciljevima morati ugraditi obuhvatan i duboko utemeljen nauk o slici. (…) Kao što srednjovjekovno tumačenje *Svetog pisma* poznaje višestruki tekstovni smisao, tako i za sliku postoji višestruki slikovni smisao: pored rememoracijskog smisla stoji alegorijski, a k tome i tropologijski (koji se odnosi na dušu), odnosno anagogijski (koji se odnosi na onostranost)…"[269] Iz tog kuta gledanja postaje nam jasna namjera i ideja koja oblikuje neku umjetnost. Naime, sve do razdoblja renesanse i ranog baroka, dakle, prije 1760. godine odrednice umjetnosti vezane su najprije uz Crkvu (Bog kao središte svega!), a potom za dvorac, palaču i crkvu (vladar po milosti Božjoj). Od oko 1720. godine u Engleskoj se uobličuje ideja vrtnog krajolika, a od 1760. g. "engleski vrt" osvaja cijeli europski kontinent. "… Od renesanse na ovamo jedna od stalnih tema teorije umjetnosti ticala se natjecanja raznih umjetnosti za prvenstvo. *Sada po prvi put vrtna umjetnost zahtjeva prvenstvo*. (…) Kao prvo, vrtna umjetnost je najobuhvatnija od svih umjetnosti, jer u sebi obuhvaća prostornu arhitekturu i skulpturu, ornamentiku i slikarstvo. Ona, dakle, tvori najobuhvatniji oblik cjelokupnog umjetničkog djela, kakvo se uopće može zamisliti: cjelokupno umjetničko djelo koje nadilazi samog sebe. (…) Ona gradi sliku prirode od samih prirodnih sastavina…" [270] U ovim zapažanjima autora uočljivo je i zanimljivo da on Englesku nalazi kao središte iz kojeg se preko umjetnosti *panteističke tendencije* razlijevaju na kršćanski kontinent: dok katolička obnova preko isusovaca i ostalih redova u barok unosi motiv proslave Krista i Neba, religiozna tendencija britanskog deizma u Europu se prelijeva preko pojma prirode izražene u - engleskom vrtu.

Vrlo moćna britanska subverzija! Zanimljivo je uočiti kako se deizam i panteizam pojavljuju u jedinstvu. "…Sve govori u prilog tome da je vrtni krajolik nešto daleko više od pukog novog stila vrta. On znači revoluciju protiv hegemonije arhitekture i on znači nov odnos čovjeka prema prirodi i jedno novo shvaćanje umjetnosti uopće. (…) Riječ "priroda" sama po sebi sadrži religioznu nijansu. "Priroda" se sada, u panteističkom smislu, ne uzdiže kao nešto tuđe već je on (čovjek) u nju "simpatično" utkan (…) *Čovjek ima povjerenja u prirodu kao najvišu instancu i kao sposobnost za lijepo*. Englez **Ashley Cooper, treći grof od Shaftesburyja** (1671.-1713.) - Goethe ga je ubrojio u duhove koji su odredili stoljeće - prorok je ove panteističke prirodne religije, koja je izvršila snažan utjecaj na cijelu Europu, *a osobito Njemačku*…"[271] (ukošeno istaknuo E. Č.) Nikakvo čudo, jer u tom razdoblju za Britaniju je simptomatično da ona razvija i svoju panteističku ideologiju i religiju: 1717. na površinu izlazi britanska masonerija kao moćna službena britanska organizacija, koja sve religije ubraja u ravnopravne, a kao projekcija te "religije" - službene filozofije Britanije su empirizam i deizam. Ovom empirijskom panteizmu "… vrtovi su kultna mjesta određenog kulta prirode u kojima sve, duša i mašta, trebaju podsjećati na svemoćnog vladara, koji se izričito osjeća posredstvom svekolike prostorne raznolikosti i promjenjivosti… Sve do danas preživjela je zamisao o prirodi - na primjer šumi - kao o najuzvišenijem obliku crkve…" [272] Nakon razdoblja baroka "…arhitektura i priroda, koje su u baroknom cjelokupnom djelu bile stopljene u jedno, sada postaju posve oprečne jedna drugoj … na monument sada spada ukočena zapanjenost pred nadljudskim uzvišenim…" [273] U razdoblju 1760.-1830, koje već čini klasiku s prijelazom u rani romantizam, priroda i njezini vrtovi još imaju važnost, ali naglasak se postupno mijenja prema nadljudskome, i nakon božanske prirode umjetnost i književnost ponovno (nakon renesanse!) sve više u središte stavljaju čovjeka i njegovu subjektivnost (koja je već stasala u nekim idejama baroka).

U razdoblju visokog baroka idejno su se dogodila još neka odstupanja od dotadašnjeg teističkog usmjerenja prema kršćanskom Nebu. U kršćanstvu slike vječnog nebeskog grada, izraženog u arhitekturi Crkve, moraju izražavati svjetlost i bezvremenost Neba. "…One se moraju očistiti od elemenata tjelesnosti, zemaljske prostornosti i vremenitosti - kako je to već i Plotin tražio od 'pneumatičnih' slika. Njegovo poimanje slike s odgovarajućim modifikacijama postalo je temeljem kršćanske likovne umjetnosti za cijeli niz stoljeća, jednako kao što je neoplatonička

filozofija bila temeljem za kršćansku filozofiju…”[274] U baroku razvija se arhitektonski ‘*noćni pogled na život*’. “…Pripremljen u Francuskoj kod Delafossea, u Italiji kod Piranesija - naraštaju 1720.-1730. - ovaj će noćni pogled postati osnovni doživljaj za naraštaj rođen oko 1770. (…) Arhitektura (francuske) revolucije ponovno uzdiže dugo potisnute stare misli o arhitektonskom, kao što je slučaj s motivom nagnutog zida koji više nije bio moguć tijekom tisućljeća. Dolazi do sasvim novog pogleda na grčku arhitekturu koja je težište imala u prasili arhaičnog, dorskog.… ”[275] Francuska revolucija, u razdoblju koji Francuzi smještaju uz sam kraj baroka i vezuju uz ime Luja XVI. sve do 1792., deističke tendencije poganstva, koje su se pojavile već u renesansi, dovodi do vrhunca i to iz razloga što njezini ideolozi napadaju katolištvo i uspostavljaju religiju poganstva. Osim uklanjanja monarhije i uspostave republike kao ideala revolucionara “…postoji i drugi dalekosežniji cilj, a mogli bismo reći i iskorjenjivanje samog kršćanstva s tla Francuske. To je cilj usvojen kao službena politika tijekom zime 1793., nekoliko mjeseci *nakon održavanja Izidnih ceremonija* na ruševinama Bastille i potaknuo je intenzivnu i sustavnu nacionalnu kampanju ‘dekristijanizacije’…”,[276] a to je počivalo na idejama engleskih filozofa deizma i na utjecaju koji su ti krugovi preko loža izvršili na Voltairea, Rousseaua i ostale “prosvjetitelje”/enciklopediste.[277] Oštar otklon od sredine baroka dolazi do vrhunca na kraju baroka, nakon čega slijedi objektivni klasicizam. Štovanje Boga Diderot zamjenjuje štovanjem potomstva i to izriče riječima “*Potomstvo je za filozofe ono što je onostranost za religiozne ljude*…”[278](!), pa spomenici postaju kult čovječanstva, nacije i kulta genija čovječanstva. Potomstvo, čovječanstvo, genij - to na kraju baroka u Francuskoj postaju panteističke i deističke ideje koje se prelijevaju u kult umjetnosti, istiskujući Boga i svece. Nastupa “religija spomenika”,[279] svojevrsno idolopoklonstvo. Dok Katolička Crkva instituciju crkvene zgrade ispunja umjetničkom grandioznošću usmjerenom na Boga, umjetnost masonske religije u središte svog modela baroka postavlja - čovjeka (deistički panteizam: svi ljudi su - bogovi!). Nedostaje jedino osjećaj za pojam *svetog*: dok je u kršćanstvu kip sveca reprezentacija Boga, koji je sveca uzdigao do stanja svetosti, deistički panteizam obožava ljudskost kao samodostatan ideal. Tu se nastavlja točka promjene koja je prvi vrhunac dobila u okultizmu renesanse. “.…Ova *religija vječnosti* - u svoj ledenoj apstrakciji srodna s *kultom razuma* - uglavnom je manje poznata od kulta prirode, koji je njezin suprotan pol. (…) Ako je park prirode najsnažniji izraz

panteističke religije, onda su tako shvaćeni spomenik i grobnica najsnažniji izraz određenog deizma, čiji je bog neosoban i nepoznat (!), bog filozofa, ideja vječnosti i besmrtnosti. "*Vječnost, najveći idol, najmoćniji protivnik*"… (G. K. Chesterton) Među nacrtima hrama ovog vremena javlja se hram Zemlje i hram besmrtnosti; čak štoviše, na kraju se iz njih začinje svetište *bilo kojeg* boga. Nacrt Duranda i Thibaulta (1803.) pokazuje monumentalno 'mjesto gdje se građani ujedinjuju u zajednicu prakticiranja *bilo kojeg kulta*' (!)……"[280] Na kraju baroka u Francuskoj "…na uličnim festivalima koji su se održavali u doba francuske revolucije 'božicu Razum' je iznova utjelovljivala glumica ogrnuta trobojnim crveno-bijelo-plavim velom i frigijskom kapom na glavi (…) ***Frigijska kapa je tipičan ukras na glavi dvaju dobro poznatih poganskih božanstava: Kibele i boga Mitre***…"[281] (istaknuo E. Č.) Pa, ako je u likovnoj umjetnosti vrt bio jedan novi početak skretanja u napuštanje kršćanskog Boga i tihi proglas panteizma (sve je Bog, nema Spasitelja), ovdje je jasno da se radilo o otvorenoj pobuni protiv kršćanskog Boga, a to je za kršćane predstavljalo eksplicitni sotonizam!

Kako se to dogodilo?

U pozadini svega stajala je nova engleska filozofija znanstvenog empirizma, koja svoj vrhunac ima u "znanstvenosti" XX. st. i kasnije. Prema vrlo solidnoj povijesnoj analizi dvojice povjesničara, Grahama Hancocka i Roberta Bauvala, u knjizi "Talisman" jedan od središnjih filozofskih ideologa deističkog neognosticizma bio je Francis Bacon (1561.-1626.). Njegova ključna djela postala su *O unapređenju znanja*, 1605., *Kuća Salamonova* i *Nova Atlantida*, (pronađena posmrtno 1627.). Živeći i preminuvši u doba ranog baroka svojim je deističkim i rosenkreutzerskim idejama dao duhovni temelj koliko za prirodnost Ashley Coopera, trećeg grofa od Shaftesburyja, toliko i za deizam francuske revolucije (čemu su kumovali i francuski filozofi na tragu Baconovih ideja, na politički krvavom kraju baroka).[282] "…Bacon je izronio iz hermetičke predaje, iz renesansne magije i kabale, u onom obliku u kojem su do njega stigle posredstvom posvećenika *prirodne magije* … Baconova znanost je uvijek dijelom okultna…", tvrdi stručnjakinja za deističke i okultne pokrete Frances Yates.[283] To shvaćanje "posvećenika *prirodne magije*" dovodi deista i panteista do uvjerenja da je on jedno s prirodom i da joj je magijski gospodar. Takav odnos i takve ideje pretočile su se ne samo u tajna društva rosenkreutzera, maga i iluminata nego su se odrazila i na oblikovanje umjetničkog stila, koji

je u jednom dijelu baroknog vremena i stila izrazio poganska duhovna stremljenja. Umjetnost je primjetno objavljivala sukob duhova: slična tehnička forma nosila je različite sadržaje.

U glazbi se rađa opera. Glazbeni barok se računa od oko 1590., a i on nastavlja neke bitne tendencije renesanse: povratak grčkom poganstvu. I gle čuda, firentinski skladatelj Jacopo Peri, u skladu sa željama plemićkog društva, daje model za operu koja počiva na nastojanju da se obnovi grčki stil tragedije. Nastaju opere *Daphne*, *Euridice* i druge, a pobožni Claudio Monteverdi piše operu *Orfej*, također vraćajući u opticaj grčku mitologiju.

Uz spomenute tendencije, u katoličkim zemljama u kojima se nije razlio duh engleskog empirizma i okultnog deizma, cvjetao je sadržaj duha katoličke obnove Tridentinskog koncila, pa je npr. u samome središtu hrvatske katoličke kulture - Dubrovniku - gotovo sva hrvatska barokna književnost bila prožeta tridentinskim duhom katoličke obnove.[284] Forma barokne književnosti intenzivira "mobilnost i pardiranje jezika",[285] ali sadržaj ideja u formi jezika oštro se razlikuje. I u baroku filozofija povijesti jasno uočava borbu Boga i zloduha: jer svijet je trajno ogledalo dobra i zla, Neba i pakla.

NOVE TENDENCIJE U STOLJEĆIMA DEIZMA I ATEIZMA

Filozofija povijesti i razdoblje do početka XXI. stoljeća

O Hegelu je ovdje u bitnim crtama već bilo riječi. Hegel je najvažniji predstavnik filozofije povijesti u XIX. stoljeću. Na njegovom tragu na ljevici se najčešće spominje Karla Marxa, ali njegov mesijanizam radničke klase i svršetak povijesti u komunizmu predstavljaju tragediju sotonističke zablude, pa ću se na tu temu vraćati u kontekstu borbe dobra i zla, Boga i sotone.

Zanimljivu knjigu filozofsko-analitičkih eseja "Duh vremena, esej o masovnoj kulturi" o suvremenom društvu godine 1962. (prvi dio) i 1975. (drugi dio) u duhu marksizma u Parizu je objavio Edgar Morin (1921.-?!). I sam je priznao da ga zaprepašćuju društveni procesi koji su zahvatili Europu, i rekao da u cijelosti ne razumije kako se to dogodilo, ali pokušao je zahvatiti i protumačiti procese, te je dao obilje podataka, koji su važni za razumijevanje pozadine svega što se dogodilo.

Morin ne dopire u dubinu posljednje točke religijske metafizike događaja, jer nije religiozna osoba, ali pokušavajući pronaći i protumačiti uzroke nove masovne kulture, izvodeći opće zaključke i prepoznajući opće zakonitosti djelovanja, svojom analitičkom metodom unutar sociologije i antropologije stvara neku vrstu socijalne metafizike i u dimenziju metafizike postavlja masmedije. Time, svjesno ili ne, zadire u filozofiju povijesti. Morin *polazi od događaja kao slučajnosti*, koja je predmet sociologije, i u njega ne ćemo naći ideju planiranja povijesnih događaja. Morin primjećuje da su "…moderna društva polikulturna. Aktivno djeluju kulturna žarišta različite prirode: religija (ili religije), nacionalna država, tradicije humanističkih znanosti suprotstavljaju, ili ujedinjuju svoje etike, svoje mitove, svoje uzore, u okviru škole izvan nje. Tim različitim kulturama treba priključiti masovnu kulturu …" [286] Ovaj uvid odraz je vremena kojem manjka idejne dubine, jer kulturna policentričnost, koja na ovakav način svoje opravdanje nalazi u suprotstavljanju etika ili mitova, ima problem sa istinitošću: ne postoje dvije istine, niti su stvarno moguća dva jednako vrijedna morala. Jedno je istina, a drugo je lažno uvjerenje. Važan slučaj, ili važna slučajnost su odraz duhovne odluke i duhovnog stava koji se izlijevaju iz duša i kada se nešto počinje odvijati prema duhovnim stereotipovima tada se opravdano mora potražiti model planiranja i model postupanja. Morin

ne traži modele svjesnih uzrokovanja, ali dolazi do modela koji na to upućuju i stoga nas potiču da stvar iznova razmotrimo, te tako dopunimo sve ono u što je Morin ušao, ali nije dorekao, jer nije mogao. Dakle, svojom analizom Morin je ušao u dimenziju filozofije povijesti, ali ne trenscendira do njezine dubine, jer mu to ne dopušta stanje vlastita duha i svjetonazora.

Morin u svojoj knjizi "Duh vremena 2" primjećuje da zajedno sa nastupom masovne kulture tridesetih godina XX. stoljeća na scenu intenzivno stupa i astrologija koja se postavlja kao znanost o međusobnim ljudskim odnosima, Morin primjećuje da se astrologija pred društvom naizgled oslobađa okultne dimenzije "…predstavljajući se kao znanost da bi opravdala magiju i ističući magiju da bi prikrila svoju 'neznanstvenost' …"[287] (…) "…Vidi se kako se iz kulturne 'ničije zemlje', koja se najzad izvlači iz okultizma kao začahurena lutka, pomalja lik jedne '*nove gnoze*' … 'Nova gnoza' i sama obuhvaća čežnju za izgubljenom istinom, apokaliptičko proročanstvo nade u novi svijet. Stoga je i prisutna u začecima egzistencijalnih ili kulturnih revolucija koje se javljaju tu i tamo. (…) Astrologija sa svojom antropo-kozmološkom osnovom *sudjeluje u mesijanskom najavljivanju novog doba* (istaknuo E. Č.): spasonosno doba Vodenjaka – Aquariusa – koje djeci ilovače otvara novi ciklus…"!!! [288] Novo doba služi se masovnom kulturom da bi prevrednovalo sustav društva, uvjerenja i mišljenja. K tome, u Francuskoj u svibnju 1968. godine dolazi do cvjetanja komunističkih studentskih pokreta i ondje "…zastava marksizma znak je kojim studentski revolucionarni pokret želi pokazati da radi za opće dobro …" [289] Ljevičarska ideologija i pseudo-religija postaju nositeljima masovne kulture, zajedno s ideologijom potrošačkog društva: *novi duh gubitka kršćanske vjere objedinjuju gnosticizam, ideologija i konzumerizam.*

Što je ispravno uvjerenje i gdje leži istina i ispravno uvjerenje? Istinito uvjerenje leži u dubini kršćanske civilizacije, koja je stoljećima preispitivala svoj sustav vjerovanja i preispitujući se došla je do sustava znanja koje danas čini fond humanističkih i vrhunce tehnoloških znanja izraslih iz obrazovnih institucija vjere. Ali, prekid s vjerom doveo je kršćansku Europu do prekida cjelovitosti znanja, do izoliranih iskustava i sustava znanja. A izolirana iskustva znanja počela su proizvoditi svoje "gnostičke" virtualne svjetove, tj. najpovršniji i najplitkiji svijet masovne kulture.

Tisućljećima kršćanska je kultura prožimala sve pore života i policentričnost sukobljenih uzora nije postojala. Jedan uzor davao je kreativnosti poticaj na svim razinama, a policentričnost masovne kulture rezultat je egoizma raznih čimbenika kulture, koji motive i inspiracije traže u sebi, ili u nekršćanskim modelima ideologija, ili religija. Stoga je točna Morinova konstatacija da su "…u novoj kulturi u pitanje dovedeni različiti slojevi našeg društva i naše civilizacije: Direktno smo upućeni na globalni *kompleks*. …" [290] A globalni kompleks ideja određuje "…birokratska organizacija (koja) filtrira stvaralačku ideju (…) 'kulturna moć' stvaratelja šansone, članka, filmskog projekta, zamisli za neku emisiju biva prignječena između te birokratske i tehničke vlasti …" [291] To što je Morin primijetio religiozni je uvid, u koji autor ne ulazi. Postavlja se pitanje koji je to duh, kakav je to duh koji vlada svim birokracijama svijeta, da one osakaćuju kreativni duh stvaratelja, koji može pripadati višoj razini religijskih vrijednosti?! Kojim pravom birokracija i tehnokracija zauzimaju položaj kritičkog uma jednog kritičara umjetnosti, glazbe ili poznavatelja teoloških dubina i vrijednosti iznesenih ideja? Kulturna industrija stvara stereotipove, koje netko proizvodi i želi ih nametnuti: "…Standardizacija je dinamična proturječnost masovne kulture. To je njezin mehanizam za prilagodbu publici i za prilagodbu publike njoj …" [292] Standardizacija s vremenom proizvodi homogenizaciju, a "… težnja za homogenošću istovremeno je *kozmopolitska težnja* koja nastoji umanjiti nacionalne razlike u korist kulture velikih međunarodnih područja …",[293] a kultura velikih međunarodni područja je kultura koju je određivao imperijalizam bankara i kolonijalista, kojima u interesu nije bio razvoj estetskih vrijednosti u istini vjere i nasljeđa tradicije, već razbijanje nacionalnih identiteta. Tko je vladao sa dvije trećine svijeta do kraja Drugog svjetskog rata? Britanski imperij bio je taj koji je pokrivao dvije trećine svijeta! Kakav domet je Britanija postizala u glazbi i likovnoj umjetnosti u usporedbi s Italijom, Francuskom, ili Njemačkom? Za jedno veliko carstvo Britanija je imala trećerazredni kulturni domet: jednino što je mogla ponuditi bila je industrija plitke zabave, u kojoj plitki sadržaji oblikuju zajednički nivo nekulturnih masa! Na toj bazi gradila se masovna kultura i *kozmopolitizam* plitkih, a u drugoj polovini XX. st. Britanija u industriji zabave, uz SAD zauzima prvo mjesto.

Morin u svojim esejima "Duh vremena" naglašava da se masovna kultura počela razvijati tridesetih godina XX. st. najprije u Sjedinjenim Američkim Državama. Muzikologija je, međutim,

registrirala da se taj proces počeo odvijati znatno ranije, već u XIX. stoljeću s omasovljenjem tiskarske proizvodnje nota i knjiga. Edgar Morin daje pregled mehanizma stvaranja masovne kulture kroz pojednostavljivanje klasičnih djela, kroz modernizaciju i psihologiju identifikacija publike sa glavnim likom ili zvijezdom, ali ne uspijeva dokučiti krajnju političku pozadinu manipulacije masama, iako to naslućuje, rekavši slijedeće: "… Kako je rekao Lo Bogart u djelu *The Age of Television* (str. 7, god. 1959.) 'mas mediji su raširili popularnu predodžbu o tome što je u stvari "dobar život". I učinivši taj život bliskim, oni su ga za široke mase učinili koliko mogućim toliko i poželjnim.' Masovna kultura postaje dakle, veliki proizvođač mitova, koji usmjeravaju dokolicu, sreću ljubav; otuda u njezinoj osnovi leže koliko težnja da se stvarno prelije u imaginarno, toliko i težnja da se imaginarno prelije u stvarno. Ona nije samo ***bijeg***, ona je istovremeno i proturječje – ***integracija***." [294] (istaknuo Morin)

Kako smo mogli uvidjeti iz literature vezane uz realizirane političke urote, metafizika masovne kulture vezana je *uz religijske stavove najvišeg sloja* političke birokracije i tehnokracije. U knjizi "Komitet 300" bivši britanski obavještajac John Coleman svjedočio je o tome da je slavni ansambl "Beatlesi" šezdesetih godina bio programiran na rušenje kršćanskih vrijednosti i stvaranje nove nekršćanske slike svijeta, a u knjizi "Tavistock institut" unuk ruskog agenta, KGBovca, Daniel Estulin dokazuje istu stvar dopunjujući sliku svijeta. "…Početkom tridesetih godina nova struja masovne kulture u sektoru informativnog sve jače i jače počinje uvoditi izvjesne sheme i teme, koje je već pobjednički uvela u područje imaginarnog. Drugačije rečeno, masovna kultura prelazi granice imaginarnog i osvaja područje informativnog.[295] (…) Kratke vijesti zamjenjuju tragediju, 'vedetizacija'* – mitologiju…" [296] "…Već su 1930. g. *Payne Fund Studies* utvrdile da mladi Amerikanci u postupcima filmskih junaka nalaze ne samo poticaj za sanjarenje već i uzore *ponašanja…*" [297] Metafizika homogene masovne kulture je, kako proizlazi, svjesna i programirana manipulacijama idejama masa, to je nova religija lišena kršćanskih vrijednosti, s ciljem stvaranja ugođaja ispunjenog egoizma i samozadovoljne ekstatičke svijesti, koja se u stvarnosti miri sa ropstvom, koje masama nameće lažna birokratska elita, pseudo-elita novog plemstva, koje nije plemenito.

Ideologizirana masovna kultura stvara novu religijsku sliku svijeta kakve nikada u povijesti nije bilo. Morin odlično primjećuje da se "…počev od tridesetih godina XX. st. sve jače povezuje realistička

struja, simpatični junak i *happy end*. *Happy end* je sreća simpatičnih junaka, stečena gotovo Providnošću, poslije iskušenja koja bi normalno trebala dovesti do neuspjeha, ili tragičnog ishoda. Proturječnost na kojoj počiva svaki dramski zaplet (borba protiv fatalnosti, sukob s prirodom, sredinom ili samim sobom) umjesto da nađu izlaz kao u tragediji, bilo u smrti junaka, bilo u nekom dugotrajnom iskušenju ili ispaštanju, razrješavaju se – *happy endom*. Masovno izvođenje *happy enda* sužava mjesto tragičnog u suvremenom imaginarnom. Prekida se s tisućgodišnjom tradicijom iz grčke tragedije, koja se nastavlja sa španjolskim kazalištem Zlatnog stoljeća, sa elizabetanskom dramom, francuskom klasicističkom tragedijom (…) *Happy end* prekida ne samo sa zapadnom već i sa univerzalnom tradicijom, koja se uostalom još uvijek djelomično održala u latinsko-američkim filmovima, a još više u indijskim i egipatskim. Po univerzalnoj i tisućljetnoj tradiciji, junak, iskupitelj ili mučenik, privlači na sebe, ponekad čak i u obliku smrti, nesreću i patnju. Ispašta tuđe greške, praroditeljski grijeh, i svojom žrtvom ublažava prokletstvo, ili gnjev sudbine. Velikoj tradiciji je potrebno ne samo kažnjavanje zlih, već i žrtvovanje nedužnih, čistih plemenitih. (…) Uslijed masovne navale *happy enda* u carstvu imaginarnog ostvaruje se revolucija. Ideja o sreći (…) postaje osjećajna jezgra novog imaginarnog. A *happy end* usporedno s tim implicira još jaču identifikaciju s junakom. U isto vrijeme, dok se junaci približavaju običnim ljudima, dok su sasvim među njima, dok nameću svoje psihološke probleme, oni su sve manje i manje izabrani svećenici u nekom svetom obredu, da bi na kraju postali gledateljev *alter ego*. Sentimentalna i osobna veza koja se uspostavlja između gledatelja i junaka je takva da gledatelj više ne podnosi da njegov *alter ego* bude žrtvovan. Naprotiv, od njega očekuje uspjeh, pobjedu (…) Masovna kultura *hapy endom* uspostavlja jedan novi estetsko-realistički modus, ***koji je zamjena za spasenje kroz vjeru***, u kojem čovjek posredno ostvaruje svoju težnju za besmrtnošću…” [298] (ukošeno-podebljano istaknuo E. Č.) “…Tiranija *happy enda* odgovara novom demosu…” [299] “… Masovna kultura trudi se da na idealan način obrazuje klub prijatelja ogromnih razmjera, veliku obitelj u kojoj ne vlada nikakva hijerarhija (…) i počinje nuditi obrasce za *savršen život*…”,[300] u kojem nema ni oltara, ni moralnosti, ni svetosti, dok sredstva javnog obavještavanja iz beznačajnih osoba prave legendarne zvijezde, a nevažne događaje tretiraju kao one od povijesne važnosti: “…Kao i svaka kultura, MASOVNA KULTURA rađa svoje heroje, svoje polubogove, (jednu praksu i jednu mitologiju),

iako SE ZASNIVA NA NEČEMU ŠTO, U STVARI, RUŠI SVETO: TO SU SPEKTAKL I ESTETSKO…”[301] (istaknuo E. Č.).[302]

Ovaj opsežan i vrlo bitan opis duhovnog profila masovne kulture potvrđuje nam da su koordinate suvremene kulture identične s kršćanskim pojmom kulture smrti. Kultura smrti svoju je kulminaciju realizirala početkom XXI. st. propagandom homoseksualizma i apoteozom prostitucije i općeg nemorala. A prije toga masovna kultura Zapada stvorila je opći ugođaj vezivanja ljudskih duša uz nove ideale ovog svijeta, koji više ne zna ni za vječnost ni za spasenje po Kristu. Iza svega toga stajao je meta-politički plan masonskih državnih birokracija Zapada,[303] koje su u igru polagano uvodile paradigmu ovozemnog mesijanizma države i religiozne obdarenosti vođe.

Edgar Moren u poglavlju “Olimpijci” (a tako vladajuće strukture svijeta naziva i dr. John Coleman u svojoj knjizi “Komitet 300”) metodički dosljedno opisuje modele novih “supermena” od šefova država do filmskih junaka, koji u svom ponašanju imaju jednu zajedničku crtu, a to je tema zakona i pustolovne slobode. Državnici i happy-end junaci slobodni su od svih stega i uspješno ostvaruju prijelaz od kaosa ka redu! Model je to pobjednika, koji nije Krist razapet na križu, već suprotno od toga.

Početkom drugog desetljeća dvadeset i prvog stoljeća dolazi do eksplozije promicanja homoseksualizma i “prava homoseksualaca”, iako ih nitko nije dirao, niti je ta marginalna skupina zdravu većinu ljudi uopće zanimala. No, u XV. poglavlju s naslovom “Veličanje ženskih vrijednosti” Edgar Morin daje jasan analitički prikaz medijskog mijenjanja paradigme žena-muškarac. Muškarca se sve više nastoji medijski feminizirati, a “…sociološka autodeterminacija koju je žena stekla postaje sada psihološka autodeterminacija. Iza ženskih vanjskih obilježja izbijaju samostalno i samosvjesno ponašanje…”,[304] što znači da je ženski rod većim dijelom prihvatio propagandu raznih nekršćanskih izvora o neposlušnosti žene mužu, po uzoru na onog anđela koji je Bogu rekao – ‘ne ću služiti’. Gdje je to počelo? Morin primjećuje da je tzv. ‘ženski pokret’ krenuo paralelno u Americi i Francuskoj oko 1967. godine. Ali pobune komunističkih studentskih pokreta iz 1968. godine su one koje u Francuskoj i Europi daju odlučujući podstrek bujanju feminizma i homoseksualizma. Naime, “… iskustvo svibnja 1968. bit će posredno odlučujuće za ženski pokret. Svibanj 1968. g. ne započinje proces, ali je katalizator elemenata koji će djelovati u procesu (…) S jedne strane, nešto se egzistencijalno izmijenilo – široki val, noseći neke

druge težnje neodređene potrebe prostrujao je životom žena, a radari časopisa *Elle* u jesen 1967., a potom *Marie Claire*, ga brzo otkrivaju … te vrše prve kulturne osmoze ženstvenosti i feminizma. S druge strane, ljevičarski udarni val u Francuskoj, pod pritiskom američkog udarnog vala *Women's Lib-a* konačno izaziva čisto feministički francuski udarni val. *U Francuskoj, kao i u Sjedinjenim Državama, za mobilizaciju žena značajna je istovremenost masovnog i udarnog vala, koji se javljaju 1967. g. ...*"[305] (Istaknuo ukošeno E. Č.) Također, "…zanimljivo je napomenuti da, u krajnjoj liniji, revolucionarni feminizam Zapada, takorekuć, klasično muško ljevičarstvo i borbu žena svodi na klasnu borbu, eksploataciju žene na kapitalističku eksploataciju. Na drugoj krajnosti ženstvenost zapada u lezbijstvo, tj. u odbacivanje jednog osnovnog obilježja žene – odnosa s muškarcem. U stvari, *marksističko krilo i lezbijsko krilo su borbeni dijelovi udarnog vala* …"[306], (ukošeno ist. E. Č.) koji razara kršćansko društvo i sve vrijednosti razvijane u prethodnih 1900. godina, a događaji 1967.-1971. tek su početak općeg poremećaja, koji je proizvela liberalno-komunistička ljevica.

U takvom društvu ne postoji opća etika društvene solidarnosti, kakva je tipična za kršćanstvo. "…Turgenjevljevi *Očevi i djeca*, Jidoovo *Obitelji, mrzim* vas utrli su put procesu, koji je danas doveo do početka kraja očeva. Velika obitelj zasnovana na autoritetu glave kuće ustupila je mjesto suženoj obitelji, zasnovanoj na paru. Emancipacija žene i opće veličanje ženskih vrijednosti s pijedestala su skinuli suverena – muškarca… Došlo je do propadanja očinske slike …" [307] "… Stripovi i američki filmovi će nametnuti vladavinu junaka bez obitelji. Nekada je to bila herojska tema – mitološki junaci su siročad ili vanbračna djeca bogova, kao što su Prometej i Herkul (…) U masovnoj kulturi postoji središnja zona, u kojoj nema teme o roditeljima…"[308] Kard. Jose Maria Caro y Rodriguez (1866.-1958.) uzroke pogrješnoj paradigmi i društvenog rasula možda je najbolje formulirao citatom iz knjige "Uzrok svjetskih nemira" ("The Cause of the World Unrest"), London 1920., priređivača Howella Arthura Gwynnea, koji "…piše da sloboda za savršeno inicirane masone znači potpunu i neograničenu neovisnost čovjeka, nepoštivanje nijednog zakona i nijednog autoriteta, odnosno potpuno bezvlađe. Prema takvom tumačenju slobode osoba koja poštuje vlast nije slobodna, sin koji sluša oca nije slobodan, žena koja sluša muža nije slobodna, ni čovjek koji živi okružen društvom nije slobodan…"[309] Nekad davno svećenik je na vjenčanju pitao ženu hoće li biti poslušna mužu! A danas? Danas je društvo toliko prožeto paradigmom ljevice

da je sotonin model Eve, koja ubire jabuku iz Rajskog vrta – opći model postupanja ljudskog društva! S katoličkog gledišta, u razaranju ljudskog društva sotona je izveo istu operaciju, koju ju je preko Evine pobune proveo u Raju. Operaciji razaranja prirodne i kršćanske slike čovjeka prethodio je, dakle, dugi niz pripravnih operacija, koje su trajale i duže od stoljeća, a šezdesetih godina XX. st. to je postajalo toliko primjetno da je o tome mogao progovoriti i sociološki antropolog E. Morin, koji sam ne nalazi pravog krajnjeg uzroka novim pojavama, jer kao religijski neukorijenjen intelektualac on ne uviđa da je rasulo društvenih vrijednosti rezultat metafizičke bitke sila sotone protiv kršćanstva i Kristove Crkve.

Metafizika zla sredstvima masovne kulture zauzela je, u stvari, promičbeni položaj koji je nekada imala srednja klasa i učinila ju je rastrganom i nemoćnom, pa Morin odlično primjećuje da "… *masovna kultura povećava tu nemoć* iznutra nagrizajući mentalnu strukturu koja je osiguravala pobjedničku snagu srednjih i građanskih klasa Zapada. Ove posljednje ostvarile su svoj povijesni uspon u znaku etike poduzetništva, obiteljske kohezije, privatnog *ulaganja* vezanog uz moral odgođenog uživanja (građanski 'puritanizam', koji je sjajno opisao Max Weber). Međutim, s masovnom kulturom uzori neposrednog uživanja, dokolice, udobnosti, blagostanja, osobnog individualizma, potrošnje, postaju veliki uzori srednjih klasa i građanskih klasa. Ove klase su od tada povijesno, društveno, nacionalno, nekako iščupane iz korijena. (…) Masovna kultura tako (…) ruši tradicionalne vrijednosti, naslijeđene uzore …", [310] te je razorna snaga masovne kulture trostruka: 1. masovna kultura postaje religijski oltar novih "vrednota", 2. masovna kultura istiskuje intelektualni sloj koji je oblikovao narodne vrijednosti, i 3. masovna kultura ujedno postaje opijum kojim se svi drogiraju. Mase nalaze svoje bezvrijedne uzore s kojima su zadovoljne ("kruha i igara"), a intelektualci gube svoju snagu u neorganiziranom individualizmu, koji je izgubio svoje kružoke i koruptivnom standardu udobnosti (ako ga ima) koji umu oduzima snagu radinosti i požrtvovnosti. Tako cijeli spektar vlasti ostaje prepušten državnim superstrukturama i "eliti vlasti". A Crkva se utapa u masovnoj glazbi hedonističke anticrkvene kulture, što su nekdašnji crkveni kanoni jasno zabranjivali.

Izbacujući intelektualce iz središta zbivanja i zadovoljavajući mase jeftinim kičem, masovna kultura postaje "embrio ovozemnog spasenja" ali, kako kaže Morin, tom spasenju manjkaju trajne vrijednosti etike, mita koji poučava, i vječnosti koja traje.

Surogat za religiju mnogim dušama oteo je Boga, i pripremio je teren za tehnički pojam "novog Spasitelja" koji je neki "vanzemaljski superman okružen materijaliziranim vanzemaljcima i letećim tanjurima", kojima će svi povjerovati, jer je takva verzija priče nakon bezbrojnih filmskih serija i mitova masama postala vjerojatna. Masovna kultura planetarno je nametnula novi realizam tehničko-iluzornog, koji je postao stvaran, stoga su analitička razmišljanja Edgara Morina pogodila u središte problema, ali bez snage uvida koji bi rješenje vidio u povratku religijskom životu i obraćenju vjeri kršćanskih praotaca, jer autor razmatranja ipak nije ni katolik, ni desničar.

Smisao povijesti objašnjava politički trenutak

Nikolaj Berdjajev (1874., Kijev. – 1948., Pariz) u XX. stoljeću izvrsno je i točno objasnio izgubljenu dušu XX., a posljedično tome i XXI. stoljeća: pokazao je i dokazao da je bestijalizam kapitalističkog imperijalizma porodio i socijalizam i komunizam, te fašizam i nacizam, kao poganske pokušaje korigiranja nastalog stanja, što je doveo do produbljenja rasula zapadne kulture sve do stanja intenzivnog raspada sustava civilizacije, u kojem se nalazimo danas.

Kako se čini, knjiga Berdjajeva "Sudbina čovjeka u suvremenom svijetu" s knjigama "Smisao povijesti" i "Novo srednjovjekovlje" čini trilogiju Berdjajevljeve teološke filozofije povijesti, koja niti ne može biti drugo doli vrhunska teološko-kršćanska povijesna spoznajna analiza i iskusna interpretacija stanja suvremenog svijeta.

Berdjajevljeva knjiga "Sudbina čovjeka u suvremenom svijetu" ne može se tumačiti niti sagledati bez odnosa s njegovim prethodnim djelima filozofije povijesti, stoga ćemo Berdjajevljevu analizu prikazati u cjelini njegovih uvida i misli. Prije svega, Berdjajev naučava donekle na tragu misli njemačke filozofije povijesti (Hegel, Schelling), ali ne bez odnosa s mišlju Dostojevskog. Naime, svijest o povijesnosti, o smislu povijesti koja ima konačan cilj počinje s Kristovim dolaskom, stoga kršćanska civilizacija svoju filozofiju povijesti, kao duboko sagledavanje smisla povijesti, ne može graditi bez teoloških uvida i istina, jer "…spoznaja smisla povijesti djelo je kršćanstva…" (str. 6, 'Sudbina…') stoga je svaka filozofija povijesti ujedno i teologija povijesti, te su tako tri discipline neraskidivo slivene jedna u drugu: vrhunske spoznate istine o tijekovima povijesti su interdisciplinarne, te predbacivati teologu da nije filozof, ili da nije povjesničar, naprosto postaje izrazom gluposti onog koji tako što tvrdi, jer teologija se ne može odvijati bez povijesnosti Krista, a objavljena istina nikada nije u sukobu s pravom filozofskom istinom. Naime, možemo konstatirati da filozof sigurno nije ona osoba koja napamet znade sve o filozofskim pravcima i školama, ukoliko nije sposoban ispravno metafizički spoznavati i filozofe pravilno ne shvaća. Nikolaj Berdjajev neprijatelj je spoznajnog relativizma: filozofija povijesti ujedno je i metafizika, jer drugo prava filozofija niti ne može biti.

Po Berdjajevu povijest je metafizički zahvat Boga, koji dolazi čovjeku i ulazi u povijest, te se objavljuje čovjeku, a čovjek zauzima stav i gradi svoj odnos prema Bogu: za Boga ili protiv Boga. Današnja "…apokalipsa ne znači kraj svijeta nego prodor vječnosti u vrijeme; ona ne znači objavu o smaku svijeta nego i objavu o događajima koji potresaju svijet unutar povijesti. Postoji unutar povijesna apokalipsa, sud nad poviješću koji se sada događa…" ('Sudbina…' str. 5-6). U toj drami odnosa Bog – čovjek nastaju političke filozofije (to su npr.: liberalizam, komunizam, nacizam, fašizam: njihovi ogranci staljinizam, maoizam, titoizam, neoliberalizam itd.), koje u svom djelovanju u XX. stoljeću odbacuju kršćanskoga Boga i u ime 'nove čovječnosti' čine nečuvene zločine kakve sveta inkvizicija, na koju se svi oni obično nabacuju s mržnjom, nikada nije počinila u toj i takvoj mjeri. Berdjajev nije nekritičan niti prema kršćanima: oni su često izdali Boga i kršćanstvo, te stoga ishod tijeka povijesti nije mogao ispasti drugačiji nego li danas jest. Mase koje su napustile Boga potražile su svoj spas u ideologijama: ideja potrebe kolektivizma uzajamne sigurnosti u liberalnom kapitalizmu bez Boga postala je najprije idejni socijalizam XIX. stoljeća, pa potom realizirani komunizam Rusije. Histerična obrana od bestijalnosti komunizma i dekadentno-zvjerskog kapitalizma završava u fašizmu i nacizmu s njihovim iluzijama i grijesima, a nakon njihova sloma kao posljedicu razvoja liberalizma bez granica danas dobivamo odvratnu homoseksualnu civilizaciju, u kojoj je sve dopušteno, a također i "New Age" 'filozofije' koje bi htjele pomiriti sve kulture i civilizacije u koncepciji čovjeka utopljenog u prirodne i kozmičke sile, umjesto čovjeka kojeg je Krist oslobađao 'prirodnih sila' poganskih demona i produhovljavao svojom milošću. Humanizam renesanse završava dehumanizacijom čovjeka, njegovim utapanjem u kolektivizam novih ideologija, ili utapanjem u silama prirode, tehnike i liberalno-individualističkog konzumizma. Naime, "…nazočimo procesu dehumanizacije u svim područjima kulture i društvenog života. Dehumanizira se nadasve moralna svijest. Čovjek nije samo prestao biti viša vrijednost, već je uopće prestao biti vrijednost. Mladež cijelog svijeta, komunistička, fašistička, nacional-socijalistička kao i ona koja je zanesena tehnikom i športom, nije nastrojena samo antihumanistički, već počesto i protuljudski. (…)", ali Berdjajev nije nikakav humanist, jer je humanizam i onako otrgnuo čovjeka od Boga, a "…od humanizma, koji je u svojoj biti trijumf prosječne ljudskosti, moguć je pokret u dva suprotna smjera – prema gore i prema dolje, k bogočovještvu i

bogozvjerstvu.…" (…) te se zato "…Čovjek, koji ne želi biti slika i prilika Božja, pretvara u sliku i priliku stroja …",[311] a taj stroj mišljenja i postupanja oblikuju liberalizam, komunizam i fašizam… Čovjek u svim tim ideologijama postaje automatizirani poslušni idiot, biološki robot tj. biorobot, kako je to godine 1995. o sektama i tehnici izrekao ruski jeromonah Anatolij Berestov u svoj knjizi "Broj zvijeri". A ovo je i 'Leitmotiv' čitave misli Berdjajeva. A Spenglerovu ideju tehnike, čovjeka i stroja, kao nove zvijeri, opisali smo već na početku knjige!

Već sami naslovi poglavlja knjige "Sudbina čovjeka u suvremenom svijetu" Berdjajeva tumače o čemu se radi, a glase: 1. 'Sud nad poviješću – Rat', 2. 'Sudbina čovjeka u povijesti – Humanizam i bestijalizam – Dehumanizacija – Kapitalizam – Demokracija – Komunizam – Fašizam – Diktatura svjetonazora', 3. 'Nove sile svjetskog života – nastupanje masa' …, 4. 'Aristokratsko načelo kulture i sudbina intelektualnog sloja', pod vladavinom mediokriteta trpi život u bijedi, pa zato 5. 'Suvremeni čovjek (živi) između straha i nade.… '

Analizirajući proces dehumanizacije u suvremenom svijetu Berdjajev je uvidio da je upravo umjetnost tog svijeta postala slika bestijalizacije čovjeka: "…Proces dehumanizacije je jak u suvremenom romanu. (…) Prije svega iščezava srce kao cjeloviti i središnji organ ljudskog bića, kao nositelj ljudskih čuvstava. (…) Kod suvremenih romanopisaca, onih najtalentiranijih, gotovo da nema ni traga stvaralačke fantazije, oni su uronjeni u sebe, ili prikazuju zlu stvarnost, kojom su ugroženi. (…) Stvaralački dar preobražavanja nestaje iz umjetnosti. Razmjerno su rijetki romani koji poniru u metafizičku i mističku dubinu …" (str. 26, 'Sudbina …') S filozofijom stvari ne stoje mnogo bolje, jer je "…filozofija Heideggera filozofija ničeg. Ništa 'ništuje'. Ta je ontologija ništavila, kao posljednja tajna bivstva, filozofija očaja, apsolutni pesimizam. Za našu epohu (to je) karakteristična filozofija. Iste motive moguće je naći i u Jaspersu, iako u dosta blažoj formi. (…) A ukoliko u Freuda ima metafizike to je metafizika smrti i ništavila. Vlasti seksualnog nagona suprotstavlja se uzvišeniji nagon smrti…" (Tako Berdjajev!, str. 28) Sva duhovna ostvarenja čovjeka u XX. stoljeću nose simptome i izraze promašenosti i smrti "velikih autora" ispraznih knjiga. "…Uznosita želja za neograničenom spoznajom dovela je do spoznaje granica znanja. Znanost se izjeda i degenerira u refleksiji. Filozofija je definitivno poražena bolešću refleksije, vječnom sumnjom u spoznajne moći čovjeka. Najnoviji gnoseološki pravci ionako do same spoznaje bitka i ne dolaze, zaustavljaju se na pragu

prave filozofske spoznaje svijeta. Filozofija je podvojena i više ne vjeruje u postizanje ciljeva spoznaje filozofskim putem. Počela je kriza filozofije, nutarnja nemoć, traganje za religioznim temeljima, slično kao i na kraju starog svijeta kad je filozofija bila mistički obojena. Isto se događa i na području umjetnosti. Počinje proces analitičkog mrvljenja, izrađanja, pojavljuje se futuristička umjetnost koja prestaje biti formom ljudskog stvaralaštva…”[312] i gubi se smisao za cjelovito lijepo. Sve umjetnosti gube središte u Bogu i zato prestaju biti umjetnosti i umjetnost postaje proizvodnja reklamiranog smeća. Danas se, dakle, filozofija i umjetničke akademije diplomiraju i doktoriraju ne samo na klasicima filozofije i prave umjetnosti, već i na običnom filozofskom i umjetničkom smeću. Prestalo se postavljati čak i Pilatovsko pitanje ‘Što je istina’? Što je ljepota? Za filozofskog glupana istine nema. Za umjetnika bez nadahnuća i kriterija umjetnina je obična konstrukcija, gluma je prenemaganje, glazba je ritam bez melodije i harmonije, slika je drljotina koju može kistom naslikati i običan pas, ili majmun. Umjetnik postaje svatko i zbog toga među svatkovićima umjetnik i filozof uistinu nije nitko, ili je malo tko. Došlo je do diktature relativizma spoznaje, do apsolutizacije gluposti, što je dovelo i do relativiziranja ljepote. O tome govori Berdjajev. Kako se uzdigniti pameću, u svijetu koji ne raspoznaje pamet? Kako uspjeti u stvaralaštvu najuzvišenije umjetnosti, u svijetu koji ne razumije ljepotu? Na vrh je isplivalo dno ljudske duševnosti, a uzvišenost je prognana na beznačajne društvene pozicije, ako uopće ima pravo na opstanak. Do daljnjega je i Bog “nemoćan” da progura one prave ljude. Stoga pravi čovjek više ništa ni ne očekuje.

Diktatura onečovječenih, duhovno praznih mediokriteta iz prošlosti, koji su formirali istovjetne nasljednike, u sadašnjosti je oblikovala milje prevladavajućih kloniranih kulturno-političkih glupana, te je stoga politički, umjetnički i filozofski moguće obnavljati promašene i potrošene ideje, kao što su titoizam, balkanština i jugoslavenstvo. Glupost se institucionalizirala, pa će budućnost stoga uvijek ponavljati potrošene modele, toliko koliko je promašena sama prošlost i stoga je trenutak sadašnjosti ujedno trenutak apokalipse, borbe između dobra i zla u svom završnom procesu, u dovršenju. Klonirani banauz ne može shvatiti da nema pravo povlačiti mase u svijet svojih promašenih iluzija, ali on ne vidi svijet bolji od onoga u kojeg je utopljen, stoga apokalipsa dobiva na intenzitetu. Naime, to je moguće zato jer se “…u kolektivima gasi osobna svijest i zamjenjuje se kolektivnom. Mišljenje postaje skupno; osobna se savjest paralizira i zamjenjuje kolektivnom.

Promjena svijesti je tako velika da se potpuno mijenja odnos prema istini i laži. Ono što je s gledišta osobne svijesti i osobne savjesti laž, s gledišta kolektivne svijesti i kolektive savjesti postaje istina i obveza.…" ('Sudbina…', str. 57) Trajnost predominacije svijesti u vladajućem sloju krivo mislećih postaje obveza za sve koje oni sebi podređuju, te i oni koji s njima ne pušu u isti rog bivaju zahvaćeni diktaturom gluposti: sudovi odlučuju o tome što je povijesna istina na temelju političkih interesa i laživanih konstrukcija predominantne skupine! Tako je bilo moguće i funkcioniranje prema kolonijalnim kriterijima Haaškog suda, iako je apsurd njegova funkcioniranja apsolutno očit. Tu počinje povijesna tragedija, jer "…iz ove krize kvalitativne kulture i jadne sudbine intelektualnog sloja (koji vidi a ništa ne može, prim. E. Č.) nema izlaza bez duhovne revolucije u svijetu, bez religioznog preporoda…" ('Sudbina…', str. 89). "…Stvarna pobjeda nad kaosom zahtjeva napor duha, duhovni prevrat i duhovni preporod, ona se ne oslanja na povijesni usud, niti na tanane iracionalne sile, već na ljudsku slobodu i na blagodatne Božje sile…" (isto, str. 13) Sve dok se ne dogodi religiozno osvještenje masa, na putu Kristovu, sve dok se ne preobrate oni koji misle krivo, dotle nema zdrave nade u sretan ishod, apokalipsa se sve intenzivnije približava. Gdje će sve završiti? U konačnoj intervenciji Božjoj, u direktnom sukobu dobra i zla, u novome apokaliptičkom ratu i novom religioznom preporodu čovjeka, jer Bog se objavljivao i on će se iznova objaviti. Naime, "…. jedna je od najzanimljivijih i najdubljih Schellingovih misli, misao da kršćanstvo u višem stupnju povijesno, da je kršćanstvo objava Boga u povijesti. Između kršćanstva i povijesti postoji povezanost kakva ne postoji ni u jednoj drugoj religiji, ni u jednoj drugoj duhovnoj sili svijeta. (…) Povijest je događanje koje ima svoj početak i kraj, svoje središte, svoj kauzalitet, povijest ide k činjenici – pojave Krista, i ide od činjenice – pojave Krista. (…)" (Smisao povijesti, str. 34/5) "…Kršćanstvo je razvilo ideju povijesti već time što je prvo u potpunosti priznalo da vječno može imati svoj izlaz u vremenitom; u kršćanskoj spoznaji vječno i vremensko bivaju neodvojivi; vječno ulazi u vremenito, a vremenito u vječno…" (isto, str. 36), a to znači da Bog neprekidno intervenira u povijesti i to znači da Bog može dopuštati predominacije zla, ali i da joj nikada ne će dopustiti konačnu pobjedu. Tako je npr. Bleiburški pokolj trijumf idejnog sotonizma novoproizvedenih sotonista dehumaniziranog XX. stoljeća: oni se ne mogu promijeniti i ustrajavati će na svojim dehumaniziranim antikristovskim/'antifašističkim' idealima i njihovi idoli do daljnjega

će zagađivati imena hrvatskih trgova i ulica, ali konačnu riječ povijesti protiv zlikovaca imati će Bog u kojeg oni ne vjeruju. U tome je naša nada i ovdje se nalazi razlog da ustrajemo u našoj borbi za dobrotu, ljepotu i - ideju nacionalne slobode. Berdjajev nam pomaže da svoju situaciju ispravno shvatimo: u temeljima ispravne spoznaje i načelne situacije povijesti - ništa se nije promijenilo.

Vladati moraju najbolji – nacionalna aristokracija duha

Još neposredno nakon ruske boljševičke revolucije, dvadesetih godina XX. st., Berdjajev objavljuje knjigu "Filozofija nejednakosti", koja na žalost još nije prevedena na hrvatski jezik. U toj knjizi već je obrazložio bijedu demokracije, koja je porodila sve revolucije, pa i boljševičku revoluciju, koja je tada bila u središtu aktualnosti. U knjizi Berdjajev obrazlaže da u ateiziranom svijetu, pa radilo se o liberalnoj demokraciji ili komunizmu, na vlast su morali doći oni koji su najgori, najlošiji, jer je politički svjetonazor o vlasti mase srušio ideju o vladavini prosvijećene aristokracije, ideju o vladavini najdarovitiji, najsposobnijih i jednom riječju – onih najboljih. Kada najbolji ne vladaju narodom – narod je obezglavljen. Takvu vlast suprotnu duhovnoj/intelektualnoj aristokraciji duha Berdjajev naziva ohlokracija (vlast najgorih), a na kraju knjige prvi puta nalazimo i pojam - sotonokracija (koji sam koristio davno prije nego li sam u ruke dobio ovu knjigu). Naime, "…duhovna aristokracija je carstvo svetosti, genijalnosti i viteštva, carstvo velikih i plemenitih, najviša ljudska rasa…",[313] te su "…aristokracija i demokracija dva intimno suprotna načela, ona su metafizički tuđa jedno drugom i uzajamno se isključuju (…) Čista monarhija je apstrakcija, ali monarhija sebe ponajprije ostvaruje kroz aristokraciju. I vrijednost je monarhije ponajprije u tome da odabere sposobnu aristokraciju, koja će ju rukovoditi i učvrstiti. Monarhija pada kada se okruži najgorima koje izabere…",[314] a taj trenutak korumpiranosti monarhije (francuska revolucija, ruska revolucija itd.) u povijesti je otvorio prostore za masonske revolucije (što Berdjajev također spominje), koje su u europski život uvele principe egalitarizma, lažne jednakosti svih (čega nema i nikada ne će biti), dok je na vlast stvarno doveden ološ gori od onoga što su ga u trenutku svoga raspada na vlasti imale monarhije: mase su pod monarhijom mislile da ne može biti gore. Prvi, a osobito drugi svjetski rat s njihovim novim ideologijama i masovnim revolucionarnim uništavanjima, koje je aristokracija prošlih stoljeća u ime Boga branila da se dogode, pokazali su da može biti i mnogo gore.

Da demokracija sa svojim lažnim patosom demokratizma nužno vodi u duhovnu smrt nacije i društva Berdjajev je vidio u tome što "…demokracija u svom krajnjem izrazu ne dopušta pravo na privatni život; ona pokazuje tendenciju da cijeli ljudski život pretvori

u javni život i teško je, veoma je teško sakriti se od demokracije… ”[315] Demokracija ruši ne samo politički najbolje, već i sam smisao za umjetnički i filozofski najdarovitije. I odista, u Berdjajevljevo doba još nije bilo pune provedbe ideologije “otvorenog društva”, ali mi smo u Hrvatskoj okusili tu Popperovu ideologiju (Goldstein-Pusičkina udruga Erazmus – Gilada: vidi knjigu “Magna fraus” Ive Bjondića), koju i u nas zagovara i financira bogatun Soros za kojeg je nacionalizam najgori neprijatelj “otvorenog društva” i NATO-pakta. U toj knjizi Berdjajev je “otvorenom društvu vikao”:

“…Vaše demokratsko javno mnijenje je najstrašnija tiranija, ono ugnjetava ljudski duh i podrezuje krila. Stara tiranija s lomačama inkvizicije je ostavljala više prostora ljudskoj individualnosti, više je računala na nju; najstrašnija netolerantnost može ipak biti izraz uvažavanja prema ljudskoj individualnosti, prema čovjekovom duhovnom životu. Kada Crkva izopćuje i anatemizira heretika ona priznaje beskonačnu vrijednost ljudske duše i s pažnjom se odnosi prema njezinoj neponovljivoj sudbini. Nepažnja i prezir demokracije prema ljudskoj duši, prema njezinom individualnom životu i sudbini su u demokraciji zaista strašniji i po čovjeka ubitačniji (…) Ideali demokracije su malograđanski ideali. (…) A pravu slobodu i prava čovjeka jamče samo načela koja imaju nadljudsku (Božansku, prim. E. Č.) prirodu, koja se izdiže iznad ljudske samovolje …”,[316] prema identitetu osobe i nacije. Sve to demokracija “otvorenog društva”, “propuh demokracija” ne uvažava, jer čovjek je samo izborni broj, a ne i individualnost, on je samo bezlični “građanin”, a ne i osoba s nacionalnim identitetom. Osobnost i identitet su zapreka za opću manipulaciju: ako ste “netko” s kičmom i identitetom, s vlastitim interesom – onda u demokraciji više ne možete biti “nitković” kojim se manipulira. Stoga je “…demokracija prijelazno stanje. U samom zametku demokracije dopuštena je laž, ona se rađa u demagogiji kroz ponizno laskanje interesima i instinktima mase. (…) Kriza demokracije nije politička kriza, to je prije svega duhovna kriza, u toj krizi se razotkriva laž religijskih temelja demokracije…”[317] Stoga je masa birača uvijek iznova prevarena i razočarana. Zato jer ju ne vodi aristokracija religioznog duha, već ohlokracija prevaranata, kod Hrvata vrlo često “bivših” srbokomunista, koji se nisu promijenili, jer se nisu preobratili ni kultivirali. Isti ljudi u duhu ostaju isti ljudi u karakteru: Pavlovska obraćenja su iznimka, a ne masovno pravilo.

Naime, takvi demokrati i “…demokracija ostaju ravnodušni prema dobru i zlu. Demokracija je tolerantna, jer je indiferentna, jer je

izgubila vjeru u istinu i nema snage da izabere istinu. Demokracija je skeptična, ona se javlja u skeptičnom vijeku, vijeku bezvjerja, kada su narodi izgubili kriterije istine i kada su nemoćni, da ispovijedaju makar kavu apsolutnu istinu. Demokracija je krajnji relativizam, poricanje svega apsolutnog.…"[318] stoga su u ratu napadnuti jednako krivi kao i napadači, ako je to u interesu službene istine demokracije. A "…istina je sakralna i društvo utemeljeno na istini ne može biti isključivo sekularno društvo. Sekularna demokracija znači otpad od ontološkog temelja društva, otpad ljudskog društva od Istine. Ona želi ljudsko društvo urediti tako, kao da istine ne bi ni bilo: to je temeljna pretpostavka čiste demokracije. I u tome je korijen idejne laži demokracije…"[319] Kako li se samo ponavljaju formule demokracije, kao da se ništa nije promijenilo! Budući da demokracija ponavlja svoje ideološke zablude ona isto tako ponavlja i svoje političke modele: u Hrvatskoj europska demokracija želi Zapadni Balkan, jer je to model laži, koji je ona odredila kao model svoga raja na zemlji – za svoje interese. Matrica demokratske tiranije vladajućih krugova ne dopušta narodima da kao narodi – osobe kroje svoju sudbinu. Ali, ta se tiranija verbalno vrlo rado koristi načelom "biračke većine"! Kada narodi na svojem ontološkom temelju (narod kao biće) određuju svoju sudbinu, oni izmiču iz nadzora određenih modela gospodara demokracije. Stoga će biračko pravo uvijek iznova biti manipulirano na način na koji to gospodari žele: ako Hrvatska mora u NATO, a narod to ne će – ne će biti ni referenduma. Ako Hrvatska mora u Zapadni Balkan, Zapadni Balkan postati će "demokratska" činjenica i prije nego li se ikoga pitalo za dopuštenje (Godina 2002., protuustavni skup Erazmus-Gilde, u Zagrebu!). Demokraciju ne zanima ni pravda ni istina, već interes vladajućih skupina (staro-novog kadra). Takva demokracija "… javlja se kada se raspada organičko jedinstvo narodne volje, kada se društvo atomizira, kada ginu narodna vjerovanja, koja su sjedinjavala narod u jednu cjelinu. Ideologija, koja priznaje vrhovnost i apsolutizam narodne volje, javlja se kada narodne volje više nema. Demokracija je ideologija kritičke, a ne organičke epohe u životu ljudskih društava. A cilj demokracije i jest da sabere narodnu volju, koja se raspala…" da bi tom voljom manipulirala protiv narodnog interesa, jer "…kada pada narodna volja, raspada se narod u atome…", a s takvim bezvoljnim narodom se lako vlada - kao s robljem.[320] Zorni primjeri: Kada je nastala Hrvatska država? Kada se čitav narod kao jedan digao da ju brani! A kada je država počela slabiti? Kad je narod manipulacijom dopustio da ga ponize, obeshrabre preko

medija, razoružaju mu vojsku i izruče ga Haagu.

Stoga je Berdjajev u svojoj "Filozofiji nejednakosti" u pravu kada kaže da "…država nije karakteristika koja određuje biće nacije, ali svaka nacija teži stvaranju vlastite države, da ju učvrsti i ojača. To je zdravi instinkt nacije. KADA NACIJA IZGUBI VLASTITU DRŽAVU, svoju samostalnost i suverenost TO JE VELIKA NESREĆA, TEŠKA BOLEST, NEŠTO ŠTO SAKATI NJEZINU DUŠU. (…) Čisto nacionalne ostaju samo države malih nacija. Velika nacija svjesna svoje misije u svijetu teži stvaranju imperijalističke države, koja izlazi izvan granica nacionalnog. Volja velikih nacija usmjerena je imperijalističkom ujedinjenju (…) Britanski imperij je kraj Engleske nacionalne države, to je stupanje engleske nacije na širine svjetskih prostora. … "(velikim slovima istaknuo E. Č.), [321] stoga filozofija povijesti Berdjajeva jasno kazuje što je Hrvatska država oduvijek bila Hrvatima i što je to ujedinjenje s velikim nacijama: ostvarenje njihova imperijalizma. Zato su *Oni* tako glasni o filozofiji građana i građanskoj jednakosti. Kada pada nacija diže se imperijalna ideologija "građana svijeta": svi su ravnopravni, jedino što su stranci "ravnopravniji". Ujedno postaje jesno tko je narodni izdajica: jedna zakonitost povijesne težnje za državom uvijek je bila jednaka za sve narode. Pa, ako i Hrvati žele preživjeti kao narod morati će štiti svoju državu i uspostaviti ispravne mehanizme vlasti, jer jedino tako mogu sačuvati svoj jezik, svoju glazbu, razvijati svoju kulturu i sačuvati svoja narodna bogatstva. Državni okvir je zaštita. Njegov gubitak može biti početak propasti.

Veliki učitelj Istine, Nikolaj Berdjajev, daje nam ispravan okvir za razmišljanje, kojim je jedino moguće razbiti okvir manipulacije. Filozofija povijesti ne služi lažnom mudrovanju nego ispravnom spoznavanju. U povijesti postoje univerzalne zakonitosti i filozofija povijesti nalazi paradigmu za definicije tih zakonitosti. Na nama je da to shvatimo i provedemo u djelo pravu stvar. Formula glasi: u narodu vladati moraju njegovi najbolji sinovi, teokratski aristokrati duha, koji će sačuvati državu izvan okvira svih imperijalizama. Vlast treba pripasti istini i pravednicima, a ne demokratskoj anarhiji.

Filozofija povijesti u razmatranjima Jacquesa Maritaina

Uvod: Metafizika i filozofija povijesti

Predmet filozofije povijesti, povezan s pojmom metafizike, zgodno se uklopio u područje mog osobnog bavljenja, jer to je način na koji ja analiziram povijest: sredstvima metafizičkog izvođenja fenomena na opći pojam. S jedne strane o povijesti se ne može filozofirati bez metafizičkog motrenja povijesti, a druge strane, slučaj Maritaina je zanimljiv, jer je Maritain jedan od rijetkih suvremenih filozofa, koji su se poviješću bavili načinom koji se nastojao približiti cjelovitom metafizičkom sagledavanju povijesti. Rečeno je da je Metafizika znanost o svemu. Opća znanost. Znanost o svim bićima. Metafizika iz pojedinačnog dolazi do općih zaključaka, ili postulira opće da bi ga potvrdila, ili osporila na pojedinačnom primjeru. Upravo iz tog razloga filozofija povijesti jest metafizika, jer uočava pojedinačno i nastoji doći do općeg zaključka. U svome pristupu filozofija povijesti je istovremeno idealistička i pragmatička. Idealistička je zato, jer "…idealizam znači … da se stvarnost shvaća kao duhovno događanje, pri čemu se realno uzvisuje do idealnog bitka …",[322] a pragmatična je zbog toga što na osvjedočujućem broju primjera ukazuje na stvarne tendencije, koje upućuju na pouzdane zaključke. Stoga je filozofija povijesti izraz jedne filozofije pragmatičnog idealizma, i na primjeru Maritaina ćemo vidjeti zašto i kako.

Bit filozofije povijesti

U disciplini filozofije sistematični filozofi povijesti su malobrojni, a u povijesti kao disciplini za sebe – uopće ih niti nema: povjesničar funkcioniraju kao skupljači listina i fakata, ne i kao metafizički interpreti. Među malobrojnim istaknutim filozofima povijesti spontano možemo istaknuti Svetoga Augustina, zatim Vica, Hegela, u Hrvatskoj Milana pl. Šufflaya i Filipa Lukasa, u Americi Carrolla Quigleya, u Francuskoj Jacquesa Maritaina i još neke istaknute u ovoj knjizi. Maritain na kraju knjige spominje i Engleza J. Toynbeea, ali i sam zaključuje da je taj pisac isforsirao zaključke i promašio dimenzije filozofije povijesti. Danas znamo i zašto: dotični Englez bio je jedan od ideologa britanskih imperijalista iz razdoblja sredine XX. st., kojima je povijest služila kao filozofsko opravdanje imperijalističke ideologije.[323]

Svaki pokušaj da se nabroji više filozofa od navedenih u knjizi predstavlja nepotreban dodatni istraživački napor, jer je preko ovih filozofa izrečena bit problematike filozofije fovijesti u suvremenom svijetu i bit uzroka propadanja tog svijeta, no načelno možemo utvrditi da postoji vrlo ograničeni broj istaknutih mislitelja s područja te filozofske grane. Maritainu na tom polju pripada istaknuto mjesto prvenstveno zato, jer se on nalazi na poziciji promicanih *kršćanskih* mislitelja te vrste u XX. stoljeću, a kojeg bismo ozbiljno mogli uzeti u obzir. I pisac ovih redaka osobno spada u grupu rijetkih filozofa povijesti, jer je objavio knjigu izabranih članaka u duhu filozofije povijesti,[324] pa Maritaina može obraditi kao svoj vlastiti specijalistički problem.

Maritain u svojoj "Filozofiji povijesti" ima sjajnih trenutaka, izvrsnih uvida u filozofiju povijesti, koju u kršćanskom duhu često kombinira s teologijom povijesti, ali njegov pristup ima i svojevrsnih previda, pa čak i nedorečenosti, o čemu će također biti riječi. Maritain je svoju filozofiju izložio u pet poglavlja, počevši s "Filozofijom povijesti razmatranom općenito", zatim je objasnio "Zakone povijesti, aksiomatske formule ili funkcionalne zakone", razložio je "Povijesne zakone, tipološke formule ili vektorske zakone", odnos "Boga i tajne svijeta" i dao "Posljednje napomene".

Odgovarajući na pitanje "Je li filozofija povijesti moguća", Maritain kaže da nas je "…kršćanstvo naučilo da povijest ima smisao, da ***ona djeluje u određenom smjeru***.…". (Istakao EČ) Međutim,

Maritain u nastavku tvrdi da "…povijest nije vječito ponavljanje, (jer se) ona ne kreće u kružnicama. Vrijeme je linearno, a ne ciklično…" [325] S ovim se djelomice možemo, a djelomice ne možemo složiti. Naime, nesumnjivo je da Božja Providnost vodi povijest na njoj svojstven način, ali odnedavna znamo i to da je u devetnaestom i dvadesetom stoljeću imperijalna ideologizirana filozofija povijesti Velike Britanije koristila povijesne uzorke upravljanja sudbinama naroda da bi na temelju ponavljanja tih uzoraka ponavljala užasan terorizam nad raznim narodima svijeta.[326] Tu mi vidimo da politički korištena, pragmatizirana vizija filozofije povijesti i te kako može poslužiti u svrhu ponavljanja obrazaca povijesti, a i sam Maritain u svojim izlaganjima filozofije povijesti potvrđuje da filozofija povijesti može biti korisno korištena, ako političari razumiju kontekst u kojem je mogu upotrijebiti. Naime, na kraju svoje rasprave Maritain nam čini veliku uslugu kada kaže kako se u djelu britanskog pseudofilozofa Toynbeea, "A Study of History", nalaze povijesne tipološke formule (vektorski zakoni), jer Toynbee "… na primjer, karakterizira neku civilizaciju (osmanlijsku ili spartansku) prema njezinom tipičnom dinamizmu…". Ova napomena nam je važna, jer je Toynbee bio jedan od onih britanskih imperijalističkih ideologa, koji su svoju filozofiju povijesti koristili prema modelu ponavljanih uzoraka. Izvan te dimenzije mišljenja, s druge strane, vrijeme se odista kreče linearno i u tom vremenu - uz čovjeka - u povijesti interveniraju i Bog i đavo. Kada kažemo "interveniraju i Bog i đavo" pri tome mislimo na filozofsku predodžbu koju je izrekao Sv. Augustin. Prema Sv. Augustinu izgradnja Države Božje odigrava se u procesu borbe dobra i zla, odnosno u procesu borbe članova Božje i đavolje države. On kaže: "…Sav ljudski rod, (…) od Adama do svršetka svijeta, upravljan je zakonima Providnosti, i javlja se razdijeljen u dvije čete: u jednoj je gomila bezbožnika …… a u drugoj naraštaj naroda Božjeg …" [327]

Maritain, međutim, ima i jedan pomalo rezerviran odnos prema povijesti, budući da u svom djelu na više mjesta tvrdi da povijest nije znanost. On kaže: "Povijest se odnosi na pojedinačno i konkretno, na slučajno, ***dok se znanost odnosi na općenito i nužno***. Povijest se odnosi na pojedine osobe i pojedine događaje. Istina, nema sumnje da se ono što se jednom dogodilo ne može mijenjati, pa je time dobilo i svojevrstan oblik nužde. Uza sve to, taj događaj kao takav bio je slučajan…"[328] Na ovome mjestu moramo se upitati slijedeće: Ako je Bog, po Svetome Augustinu, upravitelj povijesti - kako onda neki važan događaj može biti slučajan? Nisu li kockice mozaika povijesti vođene Providnošću, pa

slučajnosti uopće niti nema? K tome, kako to da povijest nije znanost, ako je znanost duhovno utvrđivanje tj. intelektualno izvođenje formalno uočenih, općenitih i nužno nepromjenjivih pojedinačnih činjenica, a događaji iz prošlosti nisu ništa drugo nego li duhovno realizirana stvarnost, koja je ujedno postala ostvarenom činjenicom, spoznatim objektom iz kojeg se izvode i poopćeni zaključci? Maritain nadalje tvrdi da "…filozofija povijesti ima drugi *objekt* nego li povijest. Ona se odnosi na objektivni sadržaj – skolastičkim izrazima: formalni objekt – nego li je onaj povijesti i povijesnog objašnjenja, jednako kao što filozofija prirode ima formalno drugi objekt nego li je onaj fizike i kemije. Ipak ćemo zabilježiti razliku. Ako je u pitanju filozofija prirode, formalni je objekt fizike i kemije znanstven, a formalni objekt filozofije prirode jest drugi razumljiv i općenit objekt, razumljiviji i općenitiji, na području spoznaje prirode. ***Ako je u pitanju filozofija povijesti, formalni objekt povijesti nije znanstven – on nije općenit, ni nuždan, niti uzdignut do razine apstraktne razumljivosti***…" [329] (Istaknuo E. Č.)

Maritain dokazuje da nam povijest ne može dati objašnjenja iz općenitih razloga postojanja, ali već sama konstatacija postojanja neke činjenice postaje jedan duhovni objekt, i to jest znanstvena konstatacija *koja može posjedovati formalni element potreban za apstrahiranje*: intelektualni aparat za interpretacije jest kritički aparat, koji apstrahirajući vrednuje i povezuje dimenzije događaja. Povjesničari su, u stvari, interpretatori opipljivih duhovnih relacija, a filozof povijesti jest na neki način interpret statistički dominantnih činjenica, koje izriču glavnu duhovnu/*formalnu* tendenciju u razvoju povijesti. Filozof povijesti ima zadatak da u svome duhu sagleda i iskaže formalni objekt stvaralačke i stvorene povijesti: Filozofija povijesti u svemu tome postaje poveznica događaja, ona ih sagledava u cjelini, uviđa konstantne dimenzije eventualnih političkih ponovljenih činjenica i daje interpretaciju njihove dalekosežnosti tj. protežnosti u odnosu na buduće događaje, te tako ne samo da jest znanstvena u smislu općih zaključaka o prošlosti, već postaje i hipotetički mjerodavna u odnosu na tumačenje razvoja povijesnih tendencija u budućnosti. Time filozofija povijesti zauzima poziciju kraljice filozofske znanosti, jer ne samo da metafizički interpretira, već i pragmatično ukazuje na iskustveno jasno dokazive odnose, i to tako jasno da takvo izlaganje dokaza može shvatiti i najveći mogući broj prosječno obrazovanih ljudi, bez prodavanja jezično mutnih filozofskih iskaza i teorijskih magla. Pa, na kraju, i sam Maritain kaže da "…povijesni podaci mogu

služiti filozofu povijesti kao materija, jer je povijest sposobna za istinitu sigurnost …". [330], čime potvrđuje da povijest jest i istinita, upravo zato što je duhovno stabilna. ***Zato jer može biti istinita povijest jest znanost***. Ona se zauvijek jest dogodila i u ovome "JEST" nalazi se istina iz koje možemo očitati djelovanje Providnosti, kao i tendenciju djelovanja duha sotone. *Tendencija djelovanja duha sotone jest, međutim, onaj moralni vid, moralni aspekt događaja u ponavljanju iz kojeg možemo iščitati konačne posljedice takvih zlih ponavljanja, koje ne mogu biti slučajne. (Na primjer: ponavljanje i dominacija gnostičkih ideja u nekim trenucima povijesti ukazuju na tvrdokornost gnoze. Uspješno širenje takvih učenja danas za posljedicu ima okretanje Europe istočnjačkim učenjima)*.

Maritain filozofiju povijesti situira u područje moralne filozofije. Ovaj kriterij utvrđivanja kojoj grani bi filozofija povijesti trebala pripadati nije tako loš, ali nije niti potpun, a niti je u središtu filozofije povijesti. Iz svoga iskustva mogu tvrditi da filozofija povijesti odgovara na pitanje: koje su tendencije prevladavajuće u politici, kulturi, religiji i drugim područjima duhovnih djelatnosti. Moralna dimenzija je važna u toliko što nam govori o konačnim nadnaravnim, tj. metafizičkim ciljevima sila dobra, kao i sila zla. Ali moral nam malo može reći o geopolitičkoj filozofiji povijesti i političkim filozofijama imperijalnih grabežljivaca. A, kao što smo rekli, filozofija povijesti je u stanju pročitati upravo generalne tokove, vizije i planove očitovane u tendencijama povijesti.

Bitno je reći i to da za Maritaina postoje tri vrste zabluda shvaćanja filozofije povijesti. To su 1. *antropokratska* obmana, 2. *sotonokratska* obmana i 3. *teokratska* obmana. Na temelju mojih vlastitih analitičkih iskustava s filozofijom povijesti, s Maritainom se mogu složiti jedino u mišljenju da je obmana antropokracija, jer je to aspekt deizma, koji naučava da je Bog sve predao čovjeku i da se za razvoj povijesti dalje ne brine. Teorija sotonokracije i teokracije imaju svoju potpunu ili djelomičnu utemeljenost. Naime, želim reći da sotonokratsko shvaćanje prema kojem je svijet prepušten zlu i nepravdi djelomice čak i točno: mi uočavamo da su masovni pokolji naroda i plemena mogući, a sankcije na ovome svijetu za takva nedjela ne postoje; nemilosrdno su istrijebljeni američki Indijanci, australski crnci, a Irci su bili na rubu istrjebljenja, Hrvatima je u cijelosti uništena vojska i država u drugome svjetskome ratu, vijetnamsko stanovništvo bilo je namjerno mučeno i ubijano od strane specijalno obučavanih Amerikanaca, upravo

sa zlom svrhom,[331] a terorističke države i narodi nakon toga nisu nestali sa lica zemlje. Čak su opravdavali i još opravdavaju svoje postupke umnažanjima ponavljanih političkih kleveta. Ogromna moć zla je očita: i Novi Zavjet navješćuje prolazni trenutak vladavine Antikrista, koji čini trenutak vladavine sotonokratske aristokracije, koja izlazi na svjetlost dana. Svi razvojni simptomi tendencije zla u budućnosti i prošlosti već se sada jasno mogu iščitati iz povijesti, i to upravo analitičkim aparatom filozofije povijesti. Uostalom, nije zgroženi američki agent dr. John Coleman uzalud napisao knjigu “Committe of 300”, u kojoj je do u detalje američkoj javnosti objasnio da Amerikom i Britanijom vladaju poklonici sotone, kojima na čelu stoji – britanska kraljica![332] Oni su svijetom širili komunizam i nacizam, da razore kršćanstvo, i uskoro će vladati svjetskom globalnom državom. Iz nekih drugih publikacija saznajemo da će im vladar biti – Antikrist.[333]

Kardinal Stepinac u oči drugog svjetskog rata istu je stvar izrekao ovim riječima: “… Svijet ide uistinu u propast, ako ga čudesnim načinom ne spasi ruka Božja. Pobijedi li Njemačka biti će grozan teror i propast za male narode. Pobijedi li Engleska ostati će na vlasti masoni, Židovi, prema tome nemoral, korupcija u našim zemljama. Pobjedi li SSSR onda je đavo dobio vlast nad svijetom i pakao. Dakle, kuda ćemo Gospodine nego k Tebi podići oči? ....…” Tako stoji u Dnevniku od 05. studenog 1940. [334] Zadatak filozofije povijesti jest da na takve tendencije upozori.

Ali, niti teokratsko shvaćanje povijesti nije pogrešno, jer povijest jest usmjerena prema vladavini Boga nad narodima: nakon kulminacije sotonokracije - teokracija je logičan ishod. Vladavina Boga počinje Kristovim dolaskom, nastavlja se razvojem teokratskih sila u Crkvi i državi, kako je to lijepo istakao Vladimir Solovjov u svojoj knjizi “Povijest i budućnost teokracije”,[335] a završava u vječnosti s vladavinom Boga Krista, kao Krista Kralja. Problem Maritaina kontinuirano se pojavljuje kao nemoć da on povijest shvati kao formalan iskaz i očitovanje Božjeg i sotonskog duha u ponovljenim tendencijama povijesti. Iako su neki Maritainovi uvidi i primjedbe upravo brilijantni, njegovi su pogledi na filozofiju povijesti često manjkavi. Hegel jest bio masonski filozof, koji je nastojao pobožanstveniti svijet, ali unatoč svim njegovim pogreškama u nekim aspektima viđenja, Hegel je svoju filozofiju ipak gradio, s jedne strane, na uočavanju povijesnih tendencija Duha, a s druge strane na svome iskustvu moralne države. Hegelova nemoć da u povijesti sagleda djelovanje zlih tendencija utemeljena je

na njegovoj vjeri da zloduh ne postoji i da je u svom konačnom razvoj sam čovjek ostvareni Bog. Ipak, svojim izlaganjem u svojoj "Filozofiji povijesti" Hegel je ukazao da postoji tendencija rasta produhovljenosti čovječanstva, a time je izrekao teokratski ideal o Božjoj nazočnosti u svijetu i rastu spoznaje po Duhu upravo zahvaljujući Bogu. Maritainova osuda Comteovog tumačenja razvoja filozofije povijesti čini se opravdana, jer "…za Comtea čovječanstvo i ljudski duh postupno su prolazili kroz teološko stanje, metafizičko stanje i pozitivno stanje…" [336], čime je Comte dokazao da nije filozof i da mu se mišljenje nikada nije uzdiglo iznad sposobnosti kontrole prizemnih činjenica. Stoga je točna Maritainova tvrdnja da je "…puki sofizam proglasiti da su teologija i metafizika zbrisale činjenicu da se munja ne mora tumačiti kao učinak neke nadnaravne srdžbe ili nekih 'skrivenih svojstava'…"[337]

Analiziravši razne pseudo-povijesne zakone u filozofiji Maritain je uočio bitan način kojim se razvijalo čovjekovo mišljenje, te se ono u tom razvoju uzdiglo sve do sposobnosti filozofiranja, a osobito filozofiranja u duhu filozofije povijesti. Maritain ističe da je čovječanstvo prošlo razvoj od magijskog znaka utemeljenog na mašti, sve do logičkog znaka utemeljenog na razumijevanju razvojnih odnosa, te opisuje primarno stanje primitivnog mišljenja kao "…duševno stanje primitivca (koje se) nalazi pod primatom mašte. Magijsko je stanje niže stanje, ali se nikako ne smije podcijeniti. To je stanje djetinjstva čovječanstva: plodno stanje kroz koje se moralo proći (… A danas,) sve što mi sebi predočujemo zapravo je ogrezlo u inteligenciji, i to u slobodnoj inteligenciji, koja strogo upravlja maštom. (…) Istina je da je logično stanje došlo nakon magijskog stanja – jer su sve duševne i kulturne funkcije ljudskog bića već u postanku bile pod vlašću magije, a sada su još pod vlašću logične misli. Sada je, u naše civilizirano doba, ostatke magijske spoznaje prigrabila, zbog procesa abnormalne inteligencije, pseudoznanost - okultizam…".[338] Naš se filozofski problem sastoji u tome što prizemni mislitelji, koji se petljaju u filozofiju, svaku filozofsko-povijesnu analizu tumače kao maštariju, nesposobni da uvide kako se u takvoj filozofiji akumulirao vrhunac ljudskog mišljenja. Ako smo do sada filozofijom mogli nalaziti Boga u svijetu i povijesti, od sada ćemo, analizirajući prošle događaje, moći razumjeti kako Bog može vidjeti i pretkazati i one buduće. U tome se filozofija povijesti, među duhovnim znanostima, nalazi na najuzvišenijem mjestu: sagledava prošlost i iz simptoma prošlosti može točno procijeniti budućnost. Pod uvjetom da je filozof povijesti intelektualno uronio u autentično iskustvo povijesnih događaja i tendencija.[339]

Što se Maritaina tiče, svojim pristupom ovaj je filozof dopunio i ispravio Hegela, ali niti jedan od njih svojim uvidom nije nadmašio prvog filozofa povijesti - Svetoga Augustina ("O Državi Božjoj").

Oswald Spengler i Novi svjetski poredak

Da bismo razumjeli suvremeni britansko - američki ubilački i klevetnički imperijalizam, moramo se vratiti na proroka XX. stoljeća – Oswalada Spenglera, filozofa povijesti, koji je objasnio sve događaje unaprijed i unazad, a upravo temeljem obuhvaćanja prošlosti. Posljednje vrijedno djelo na tragu svoje "Propasti Zapada" Oswald Spengler (1880. – 1936.) dovršio je u lipnju 1933. godine i ono je trebalo nositi naslov prema predavanju u Hamburgu, koje je održao 1930. godine pod naslovom "Njemačka u opasnosti", a kako je taj naslov u sebi nosio dvoznačnost, kojom se mogao zamjeriti svima, Spengler ga je izmijenio u naslov "Die Jahren der Entscheidung", „Godine odluke" ili „Odlučne godine", a 2013. g. imali smo osamdesetu obljetnicu proročkog djela.

Često smo čuli kovanicu "povijest pišu pobjednici". Iz Spenglerova viđenja Filozofa povijesti, iako on spomenutu rečenicu nije razlagao, jasno je da je povijest moguće ispisivati po narudžbi samo zato, jer to ne čine malobrojni filozofi povijesti, koji ulaze u objektivnu dubinu sudbine duhovnih uzroka, već najčešće naručena pozitivistički-politizirana piskarala, formalno akademski kvalificirana, koja povijesnu priču grade na zadanim i propisanim pretpostavkama mehaničko-matematičkih konstrukcija i željama vlastodržaca, koji očekuju da se njihova (često zločinačka) djelatnost opravdava pozlaćenim razlozima socioloških, psiholoških, itd teorija i hipoteza, koje dobivaju novu apstraktnu matematičku jednadžbu. Izokretanje i sakaćenje uzročno-posljedičnog niza faktografije događaja daje zadovoljavajuću naručenu povijesnu sliku, te tako pravda i nepravda često zamjenjuju uloge i povijesne pozicije. Analiza duhovnih uzroka i kulturnih dimenzija događaja pruža daleko točniju perspektivu i jednu takvu viziju XX. stoljeća Spengler je dao u knjizi "Godine odluke"/"Odlučne godine".

Dovršetak djela poklopio se s dolaskom nacional-socijalista na vlast i vidi se da je Spengler imao prigovor na pojam rase, jer je za njega *čovjek od rase* bio *rasni pojedinac*, dakle opisni pojam za *izvrsnu osobu* koja se ističe genijem i izvanrednom sposobnošću, kakvu nije pripisivao gomili, iako je od Nijemaca mnogo očekivao. Ipak, tri godine u oči svoje smrti, priznao je da ima velika očekivanja od *njemačke revolucije* iz 1933., ali i velika strahovanja za Njemačku, jer već i prije

te promjene okolnosti najavljuju II. svj. rat i (po Spenglerovu uvidu) napadaj na Njemačku poput onog iz 1914. g. Da, uistinu, Spengler je analitički ustanovio i objasnio da je Engleska u I. svj. ratu izvršila napadaj na Njemačku, da bi ju ekonomski spriječila i osakatila u rastu i prodoru: uvodne operacije opkoljavanja Njemačke izvedene su godine 1911. u Tripoliju i 1912. na Balkanu (gdje su Englezi kod Srba odavna pustili korijene), pa je zaključio da bi se nešto slično moglo ponoviti (IV. Poglavlje). Kako je izgledala engleska djelatnost u Hrvatskoj i na Balkanu opisao sam u knjizi "Povijest hrvatskih neprijatelja".

Spengler je poznavao povijest, razumio je britansku sposobnost političkog spletkarenja, i ozbiljno se zabrinuo. Konstatirao je: "…Ušli smo u eru svjetskih ratova. Ona počinje s XIX. stoljećem i nastavit će se u sadašnjem kao i u idućem (dvadeset i prvom st.). To označava prijelaz iz svijeta države osamnaestog stoljeća u *Imperium mundi* (svjetski imperij). (vidovito!, prim. E. Č…) Svijet država Zapada u osamnaestom stoljeću bio je obrazac strogog stila, kao i istovremeni oblici visoke glazbe i matematike …" (IV. poglavlje) Ali taj svijet političke časti se ruši i nastupa vrijeme sveopćeg imperijalizma, koji čovječanstvo u XXI. stoljeću osjeća i vidi kao rasprostiranje anglo-američkog imperijalizma, koji u XVIII. stoljeću počinje s Englezima tj. s razvojem Britanskog Carstva, koje do sredine XX. st. obuhvaća dvije trećine svijeta!

Još od devetnaestog stoljeća novostvorena Bismarckova Njemačka smeta Englezima, jer je to stari klasični državni oblik monarhijske i monetarne kontrole, koji stoji na putu novim oblicima anacionalnog svjetskog imperijalizma i bankarskog liberalizma, dok u svijetu moći bankarski dolar započinje novu ulogu.

Tada je napisao: "…Njemačka je u opasnosti. Moj strah za Njemačku nije se smanjio. ožujska pobjeda (nacional-socijalista g. 1933.) bila je prelagana da bi pobjednicima mogla otvoriti oči o opsegu opasnosti, njezinu podrijetlu i trajanju. Nitko ne može znati prema kakvim formama, položajima i osobnostima vodi ta korijenita promjena i kakva će vanjska protudjelovanja imati kao posljedicu. Svaka revolucija pogoršava vanjskopolitički položaj jedne zemlje i da bi tome bili dorasli, potrebni su nam državnici Bismarckova ranga. *Možda se već duboko nalazimo pred drugim svjetskim ratom, s nepoznatom podjelom moći i s nepredvidivim – vojnim, privrednim i revolucionarnim – sredstvima i ciljevima*. Nemamo vremena ograničavati se na unutrašnje političke poslove. Moramo biti "u formi" za svaki zamislivi događaj. Ako svoj odnos prema svijetu ne vidimo kao najvažniji problem upravo za nas,

sudbina će nas nemilosrdno zgaziti – i to kakva sudbina! (sic! …) No, nasuprot velikih problema napadaj u sebi sadrži i veće obećanje pobjede. To sam opisao. Hoće li ovo izazvati željeno djelovanje? … (srpanj, 1933.) …”. Povijest je potvrdila Spenglerovu zabrinutost.

U prvom poglavlju, u zadnjoj rečenici, uputio je i snažnu kritiku i nacional-socijalistima: “… A nacional-socijalisti vjeruju da svoje dvorce u zraku (maštarije, prim. E. Č.) *mogu dovršiti bez svijeta i protiv svijeta, bez ikakva vrlo zamjetnog, ili u najmanju ruku šutljivog djelovanja izvana.…*”, u korist Njemačke. Proročanske riječi koje su potvrdile da vidi dalje i točnije od svojih suvremenika. Britanija je uz političku promjenu učinila protupotez, napravivši 18. lipnja 1935. anglo-njemački mornarički sporazum. Taj je sporazum, što ga je zaključio Simon, Njemačkoj dopustio da sagradi do 35% veličine Britanske mornarice (i do 100% u podmornicama), čime je njemačka uspješno uvučena u klopku (izvor: C. Qugley, Anglo-američki Establishment). Pa, savez je zamalo bio sklopljen, a ugovor koji je to naviještao bio je tu. Uoči rata Hitler je 2. siječnja 1939. g. u engleskom “Timeu” čovjek godine!

No, naravno, pisci povijesti nakon II. svj. rata zaboravili su konzultirati Spenglerove analize i osvrte i zaboravljene objavljene podatke. Nisu se uklapali u trend organiziranog pljuvanja po Njemačkoj, po kojem je isključivo kriva morala biti Njemačka, a ne britanski imperijalizam koji je Njemačku stisnuo prije I. svj. rata i potom pripomogao usponu Hitlera na vlast (“Britanija će vladati na moru, a mi na kopnu” - Hitler je već znao što su se dogovorili).

Politika kao vrhunac licemjerja

Spengler je knjigu napisao, kao i u ključnom djelu “Propast Zapada”, s naglaskom na činjenicu da sile prošlosti oblikuju budućnost i da se u tom pogledu nikada ništa ne mijenja: on, Spengler, vidi dalje, jer poznaje zakonitosti povijesti i znade radi čega se sve stvari odvijaju na uvijek isti način, po jednoj zakonitosti. Spengler niti u jednom trenutku svojih interpretacija (na žalost) nije kršćanski vjernik, ali uočava zakonitosti stalnih interesa koji su isti, uočava zakonitosti moralnog propadanja u svim ciklusima civilizacija, uočava zakonitosti srljanja i nesmotrenosti tehnički napredne civilizacije bijele rase, i u svim tim zakonitostima primjećuje razloge urušavanja europske civilizacije. To što od I. svj. rata prijeti Njemačkoj, ujedno je sila koja prijeti cijelom

Zapadu: borba za primat isključuje iskrenu suradnju i neprekidno uključuje podlost i prijevaru. "… Sasvim je sigurno da pokretačke sile budućnosti nisu druge doli one iz prošlosti: volja jačeg, zdravi instinkti, rasa, volja za posjedovanjem i moći. (…) Pravi državnici su sve rjeđi. Većina onoga što je u ovom stoljeću učinjeno, ili se nije dogodilo, napravili su poluobrazovani (poluznalci) i diletanti, koji su imali sreće. (…) Prazni optimizam poluobrazovanih filistara prestao se bojati elementarnih činjenica prošlosti, te ih prezire…" (II. Poglavlje. Još jedna kritika tadašnjoj njemačkoj vlasti, u rukavicama.) Pa, nije li i promičba sadašnje boljševičko-liberalne propagande usmjerena na budućnost, bez osvrtanja na poznavanje prošlosti?

Opća dezorijentiranost već u Spenglerovo vrijeme vodi do toga da se mase protive ljudima od znanja, jer oni plitkim umovima izgledaju nerealno, pa diletanti i opasni tipovi bivaju birani na vlast da nadalje vode povijest, tvrdi Spengler. No, Spengler naglašava da je cijela ta tendencija započela još u vrijeme lažnog racionalizma koji je počeo stvarati apstrakcije bez odnosa sa realnošću: Spengler nalazi da racionalizam Rousseaua i Kanta dovodi do apstraktnih izmišljanja ideologija i praznih pseudo-znanstvenih konstrukcija "novih znanosti" (sociologija, nacionalna ekonomija, materijalističko shvaćanje povijesti, sve do tendencioznih romana i stranačkih programa). Sve postaje ideologija, a sa Spenglerom bi se svakako složio i francuski mislilac Raymond Boudon koji je istu stvar na sličan način objasnio u knjizi - "Ideologija, povijest i kritika jednog pojma…"[340].

Romantizam i idealizam po Spengleru gubitak su veze sa stvarnošću, koji je proizišao iz spomenutih misaonih konstrukcija i stremljenja. (II. poglavlje) Stoga Spengler poglavlje završava zaključkom da se svaka ideologija raspada na stvarnosti žive povijesti. Nakon Spenglera to se dogodilo nacional-socijalizmu i komunizmu. Što je, dakle, filozofija povijesti? To je istiniti govor i odgovor na misaone upite o tendencijama života u sadašnjosti, temeljem prošlosti – koje su iste i ponavljaju se u budućnosti.

Spengler nalazi da već tada zamjetna tendencija okretanja masa prema budizmu ili hinduizmu, u stvari, označuje početak straha pred životom, novu utopiju koja bi se mogla pretvoriti u novu svjetsku religiju! Dakle, gubitak poštivanja dotadašnjih autoriteta, prethodne vjere kao i vjere u samog sebe, te ovdje objašnjeno maštanje o *happy endu* dovodi do psihološke projekcije potrebe za novom religijom, koja odgovara naravi želja mase!

Demokracija kao manipulacija - izmijenjeni sadržaji pojmova vode do zabluda

Jakobinska politika francuske revolucije 1789. godine masama je ponudila manipulacije idejom demokracije i ideju o vladavini naroda po samome sebi. Ali da je to manipulacija i prijevara političkih demagoga vidi se iz činjenice da "… jedan narod sobom može vladati jednako tako malo koliko armija može voditi samu sebe…" (Spengler) bez generala i vođa. Revolucionarno i bankarsko rušenje starog poretka europskog društva vodilo je do anarhije i propasti starih tradicionalnih oblika, a kaos koji je iz toga slijedio – dovodi europske narode do propasti aristokracije, nacionalne ideje i time do propasti ideje Zapada, kazuje nam Spengler u poglavlju "Što je Metternich razumijevao pod 'kaosom' " (poglavlje V.) Koliko zadivljujuće istine u procjeni stanja! Spengler nije razumio kršćanstvo, ali je razumio masovnu psihologiju i patologiju duha vremena, kao i zadnju posljedicu – kamo sve to vodi, u ovom vremenu u kojem se nalazimo osamdeset godina nakon Spenglera.

Spenglerovo ukazivanje podrijetla tzv. "klasne podjele" i "klasne borbe" iz engleske ekonomske pseudofilozofije Adama Smitha i podsjećanje da ta filozofija potječe iz trgovačkog društva Engleske, koja sve mjeri novcem tj. klasificiranjem pojedinaca po novčanim prihodima, ujedno nas uvodi u ispravno razmišljanje o podrijetlu marksizma i lažnih racionalističkih konstrukcija o društvenim odnosima, te nas Spengler obavješćuje da takva klasifikacija razmišljanja o društvu, u stvari, napada već izgrađenu kulturu društvenog rasta obitelji i zanimanja kao zvanja, koje se ne bira radi gomilanja zarade, već iz društvenih potreba u kojima je čovjek nikao, a u skladu sa vlastitim sklonostima i darovima. Društvo po sebi ima strukturu i rangiranje po izobrazbi i zvanju. "…'Društvo' – to znači imati kulturu do najfinije crte držanja i mišljenja, formu koja je izgrađena dugim odgojem cijelih pokoljenja, strogih običaja i životnih shvaćanja (…) Pojedinac je živio bitak društva i tubitak društva bio je njegov vlastiti…" Spengler ispravno ukazuje na činjenicu da klasna podjela i klasna borba zbog zarade u stvarnosti razaraju kvalitetu društva i izgrađeni društveni poredak, a to znači vrijednosni sustav kršćanskog društva, kao i da su ti neprirodni ideološki pojmovi zajednički liberalizmu i marksizmu. Engleska ideologija liberalizma namjerno je potkopala europsko društvo da bi tim putem

društvu nametnula vlastite političke vizije svojih trgovačkih kramara i bankara, koje nadzire i njima ravna sredstvima upravljanih ideja i novčarskom korupcijom, kojom se urušava kršćansko društvo. Marx nije uzalud služio engleskim lordovima i bio financiran od engleskog bogataša Engelsa, na tragu britanske socijalističke ideologije prvog socijalista prof. dr. Johna Rusela. Time su utabani društveni temelji za rasulo kulture Zapada. Stoga je "Propast Zapada" bila ispravno konstatirana i odlično najavljena…

Bankarstvo i nova religija
- srozavanje idealnog na razinu banalnog

Nekadašnje jedinstvo civilizacije i kulture, pod utjecajem vrlo tanke britanske 'filozofije' trgovine, rasparano je na dvije odvojene dimenzije: "civilizacija" je postala istovjetna s posjedovanjem novca i "civilizacija" je vrednovanje svega i svih kroz novac. Kultura je od sada izdvojena duhovna dimenzija izgrađene duše, koja je posvećena vrijednostima svojih znanja i darova kao i tradicijskom naslijeđu predaka, a *kulturna duša je obezvrijeđena i bačena na razinu prezrenih ili neshvaćenih "gotovana"*. (11. poglavlje …. Rasap društva)

Pa, prvi zahtjevi za urušavanjem klasičnog društva dolaze iz Engleske sa zaboravljenim 'slučajem Willkies' 1762. i ovi bivaju oponašani u francuskoj revoluciji 1789. Sva dekadencija Zapada, od trgovine preko pobuna (prvi štrajk 1841. u Engleskoj) i TAJNIH DRUŠTAVA (koje Spengler ne zanemaruje!), došla je iz – Engleske. " …Taj aktivni liberalizam dosljedno napreduje od liberalizma do boljševizma. To nije suprotnost mišljenja i volje. To je rani i kasni oblik, početak jedinstvenog/homogenog pokreta … Liberalizam je oblik (…) kojim bolesno društvo izvršava samoubojstvo …", pa stoga liberalizam uvijek podupire boljševizam, pretvarajući se da su mu boljševici tobožnji protivnici. (Poglavlje 13. Klasna borba počinje oko 1770.). Danas imamo na stotine knjige koje su opisale kako su kapitalisti financirali Lenjina i Hitlera, da bi razorili kršćansku konkurenciju kontinentalne Europe.

Konačni zaključak koji bismo mogli izvesti iz Spenglerova veličanstvene i vidovite knjige, bio bi da je britanski imperijalizam trgovaca i bankara potrebama svoga pljačkaškog duha izmislio vrijednosni sustav (A. Smith) kojim je rad postao roba, a plaća je postala cijena (rada), pa je takav vrijednosni sustav na Zapadu izazvao

turbulencije i urušavanje dotadašnjih, u stvarnosti klasičnih kršćanskih vrijednosti rada, reda, aristokracije, i socijalnog ustroja društva koji se temeljio na realnoj vrijednosti proizvodnog rada. Neprirodna i nagla povećavanja ili smanjivanja prihoda svih slojeva stanovništva dovela su do gubitak poštivanja profesije i samoga rada, i do pojave licemjernih stranaka, koje na unutrašnjoj razini države vrše neprirodne ekonomske poremećaje u društvu.

Na razini državnog imperijalizma kolonijalne sile, koje su akumulirale najveća bogatstva, poduzele su sve potrebne mjere da privrednim ratom isključe konkurentne države. A kada im to nije uspijevalo, širenje svoje državne moći započele su ostvarivati svjetskim ratovima u kojima su poražene države svoju ekonomiju i politiku podvrgle pobjedničkim državama. Socijalizam i komunizam uništavali su ekonomiju država u kojima su plasirani, a liberalizam je obezvrijedio vrijednost rada. Dakle, priprema ere svjetskih ratova počinje već u XIX. stoljeću (Spengler sigurno nije čitao generala Alberta Pikea, američkog masona iz XIX. st. koji to najavljuje), a završava sa svjetskom državom u kojoj najmoćnija sila podvrgava i melje sve podređene narode (Britanija i Amerika!), namećući im novu svjetsku religiju iluzornih snova i monetarni sustav duševnog ropstva. Cezarizam - model Julija Cezara, biti će završni oblik svjetske države u kojoj će jedan čovjek bezobzirno gaziti mase, prognozirao je Spengler. Napadaj na Iran i Rusiju vjerojatna je prethodnica svemu tome - uviđa se tek danas.

Iz povijesti smo vidjeli kako izgleda vlast Lenjina, Staljina, Mussolinija, Hitlera, Tita, Mao Ze Tunga, Churchilla i raznih drugih modela antikrista. No, "…Cezarizam budućnosti bori se za moć protiv svake vrste stranke …", pretvarajući politiku u sredstvo poklonstva novoj religiji. Završnu riječ imati će jedan vođa koji će u bezobzirnosti nadmašiti sve svoje prethodnike, ali u kršćanstvu njegovo ime je najavljeno pod zagonetnim imenom - Antikrist. Filozofski prorok – Oswald Spengler - nije ga zamišljao takvog, ali njegova analiza povijesti objasnila nam je da živimo u eri najbrutalnije prijetvorne preobrazbe liberalizma u novi lažni moral i normu, koje postaju mjera bolesnog ponašanja kao zdravog i ujedno su i temelj uništenja cjelokupne kršćanske kulture Zapada.

Oswald Spengler – povijesna vizija genija

Da bi se ispravno razumjelo filozofiju povijesti, kao i prethodno izlaganje o Spengleru, potrebno je razumjeti duboku razliku između prirodnih i duhovnih znanosti, razliku između pojma kulture i pojma civilizacije, uočiti razliku između moralnog uspona i pada svake epohe, prepoznati zbrku u neshvaćanju pojma duha vremena u protoku i pojma golih faktografskih činjenica u koju upadaju povjesničari, potrebno je prepoznati ima li povijesne svijesti u jednoj epohi, ili je nema, i konačno, potrebno je prepoznati razliku u shvaćanju pojma sudbine u različitim epohama.

Sve to, i još mnogo više, u svome djelu "Propast Zapada" objasnio je Oswald Spegler, jedan od rijetkih koji se s pravom smije zvati filozofom, jer su mu misli metafizički duboke, te tako kazuje:

"… Ako se želi saznati u kojem će se obliku ostvariti sudbina zapadne kulture, najprije je potrebno shvatiti što *je to kultura*, u kakvom odnosu stoji prema vidljivoj povijesti, prema životu, duši, prirodi, prema duhu, u kojim sve oblicima stupa u pojavnost i u kojem su opsegu ovi oblici – narodi, jezici i epohe, bitke i ideje, države i božanstva, umjetnosti i umjetnička djela, znanost, pravo, privredni oblici i svjetonazori, veliki ljudi i veliki događaji – simboli takvima dadu označiti…". [341]

Spengler shvaćanje svijeta kao povijesnog svijeta suprotstavlja prirodoznanstvenom shvaćanju svijeta, koji sve promatra i važe temeljem razdvojenih pozitivističkih činjenica složenih uzročno-posljedično, radi kojih empirijski pozitivist, koji svijet promatra horizontalnom logikom, ne razumije povijesnu metafizičku sliku svijeta kao Providnosti, vertikale duha u protoku vremena koji je istovremeno činjenica i povezani simbol vremena. Filozofiju povijesti je nemoguće shvatiti, ako se čitatelj ne može uživjeti u duhovnu povezanost disciplina, tj. raznolikih duhovnih datosti, a Oswald Spengler je uspio objasniti upravo tu, na izgled, razlomljenu sliku svijeta. Cjelovitost svijeta je otisak i obilježje Duha providnosne sudbine i povijesnih epoha svijeta. *Morfologija srodstva duha* (bilo da se radi o jednoj epohi ili srodnim pojavama u raznim kulturnim epohama) kod Spenglera je zahvaćanje u cjelovitost povezanosti svih kulturnih i pragmatičnih fenomena: već duh privrede govori o politici svoga vremena, jednako kao što matematika upućuje na mogućnosti arhitekture i njezinog shvaćanja od Antike do današnjice. Ili Spenglerovim riječima: "…Tko znade da između diferencijalnog

računa i dinastičkog državnog principa iz vremena Luisa XIV., između antičkog državnog obila i euklidijske geometrije, prostorne perspektive zapadnog slikarstva u ulju i nadilaženja prostora pomoću željeznica, razglasa i dalekometnih oružja, između kontrapunktičke instrumentalne glazbe i privrednog kreditnog sustava postoji duboka veza forme?…” [342]

Ispravna je Spenglerova kritika matematičko-mehaničkog pristupa proučavanja povijesti kao niza uzroka i posljedica,[343] jer takav pristup nema duhovne dubine: profesionalni povjesničar najčešće ne shvaća krajnju duhovnu dubinu određenja sudbine povijesti, jer se ograničava na prirodoznanstvenu metodologiju, koja na povijest odista nije primjenjiva, jer daje okrnjenu sliku stvarnosti. “…Kronološki broj označuje jednokratno stvarno/ostvareno, a matematički ono stabilno/ trajno moguće …”[344] Matematički broj je gola faktografija, kronološki broj je stanje duha vremena. Tko ovo razumije, taj problem dubinski shvaća, tko ne – nikada ne. Stoga, “…Čovjek činjenica i pjesnik nikada se ne će razumjeti …”[345] Filozof povijesti i pjesnik imaju jednu bitnu zajedničku umjetničku crtu: razumiju stanje duha! To tek čini pravu znanost! I zbog toga: “… Pjesništvo i povijesno istraživanje su srodni… ”![346] I zato Spengler cijeni Goethea i uzima ga za svoj uzor! Jer, “… o povijesti ne može suditi nitko do li onaj tko je sam doživio povijest… (Goethe)”[347] Stoga Spengler konstatira da najbolji povjesničari najčešće nisu oni koji su to po svojoj profesiji, jer ih ne vodi detektivska intuicija već gola faktografija,[348] koja je ograničena i slijepa. “…Primjećujemo da povijesni materijalist, gotovo s nužnošću, vrijeme osjeća kao matematičku dimenziju …”[349] U svojoj dubini Spengler je slojeviti metafizičar, ali ipak nije vjerski mistik, te Spenglerova filozofija povijesti promovira novu znanost svih duhovnih činjenica proučenih, primljenih i protumačenih načelima homologije i analogije: kategorije sličnosti duhovnih epoha jasno su razgraničene. Zato je filozofiju povijesti nazvao *morfologija svjetske povijesti*. Jer, “…u svakoj znanosti, prema njezinu cilju i građi, čovjek priča o samome sebi. Znanstveno iskustvo je *duhovna samospoznaja*. …”,[350] a filozofija povijesti postaje portret, sinteza duha svih znanosti u povijesti, fiziognomika i morfologija ljudskog duha.

Spengler svijet politike i vjere ne promatra iz aspekta borbe Boga i sotone, on ih zaobilazi i ne prihvaća takvu kršćansku sliku svijeta kao jedinu ispravnu, pa zbog toga čak i ne razumije taj vid motrenja povijesti, koji je tipičan za Sv. Aurelija Augustina i za katolički način shvaćanja svijeta. Stoga ne percipira povijest svijeta na razini najdublje metafizike

kristološke duhovnosti, poput Nikolaja Berdjajeva. Ali u okviru prikaza jedinstva duha epohe Spengler je brilijantan i besprijekoran, te mu u načinu analitičkog razmatranja povijesti i futurističke vizije događaja u XX. i XXI. st. zamalo nema premca. Nije mu ravan niti Jaques Maritain, ali iz originalnosti svog kuta viđenja - Nikolaj Berdjajev sigurno jest.

Spengler naglašava da je pojam vremena tipičan za zapadnu civilizaciju u kojoj je i nastalo precizno mjerenje vremena (i to baš u Njemačkoj!) napravom koju nazivamo "sat",[351] što nije slučajno. "…Mi, ljudi zapadnoeuropske kulture, s našim povijesnim smislom iznimka smo, a ne pravilo, "svjetska povijest" naša je slika, a ne slika "čovječanstva"…"[352] U Platonovom vremenu uvodi se mjerenje vremena, ali – naglašava Spengler – to ne pomaže napretku povijesne svijesti. Sličnost pojma vremena i svijesti o povijesnosti postoji i u npr. staro-egipatskoj epohi, ali povezivanje zapadno-kršćanske civilizacije s grčkim naslijeđem u dimenziji svijesti o povijesti besmisleno je, jer Stara Grčka nema svijest o preciznom povijesnom vremenu, a smisao za *Sudbinu* u Starih Grka daleko je od svake veze s pojmom *Sudbine* i *Providnosti* u zapadnoj, dakle, kršćanskoj civilizaciji. U dimenziji shvaćanja Sudbine iz paradigme kršćanskog shvaćanja vremena, Stara Grčka stvarno nema pojam o sveobuhvatnosti Sudbine: Spengler odlično primjećuje da je u Grka sve fragmentarno i anegdotično: simbol grčke ograničenosti je pojam polisa, grada čiji nacionalni osjećaj se ne proteže dalje od zidina, a također i matematički odnosi, čija figurativnost isključuje pojam beskonačnosti. "Kvadratura kruga" je nastojanje razrješenja beskonačnog u konačnom, a takav je i duh Grka u svemu, kako je izvrsno dokazao Spengler.

Znatan dio analize Spengler je posvetio analizi odnosa kulture duha i matematičkog broja i došavši do originalnih zaključaka upozorio je da odnosi matematike i duhovnog pogleda na svijet nisu slučajni, već uzajamno prožeti. S jedne strane, Spengler ne voli miješanje matematike i filozofije povijesti, iz gledišta činjenice da matematika operacije razvija uzročno-posljedično, a filozofija povijesti motri i utvrđuje duh vremena u kronološkom nizu i komparira povijesne rezultate duhovnih odnosa. Povijest filozofije bavi se sudbinom razvoja kulture do krajnjih granica mogućnosti. Matematičko – znanstveni odnos bavi se neposrednim unutrašnjim odnosima, koji čovjeka vezuju za tuzemno i prizemno. Stoga Spengler humanističke znanstvenike (sociologe, psihologe, povjesnike) koji se ne bave dubinom duha kulture smatra površnima, dakle, promašenima. S druge strane, postaje jasno da je matematika

izraz duha mišljenja svoga vremena, te stoga Spengler obuhvaća i taj aspekt kulture duha, koji stručno i izvrsno razumije, ali za filozofiju povijesti duha i odbacuje kao neprimjerenu metodu.

Pojam *Providnosti* u povijesti još je jedan korak preko svega toga, ali za razliku od Augustina, Hegela, ili Berdjajeva - Spengler proučava razliku i razvoj Duha vremena u epohi, ali ne i providnosni rast kršćanske povijesti u Duhu po Kristu (Augustin), utjelovljenje Duha u svemu (panteizam Hegela), ili npr. sliku Božjeg i antikristovskog duha u povijesti ili u dušama ljudi (Berdjajev). Spengler posebno kritički odbija mističnu podjelu povijesti na razdoblje, Oca, Sina i Duha Svetoga Joachima de Florisa († 1202.),[353] jer u tome vidi okaminu koja diktira znanstveni pogled na neprihvatljiv način. Stoga je za Spenglera i podjela na stari, srednji i novi vijek neprihvatljiva, te se prema judejskom i kršćanskom viđenju odnosi djelomično negativno i to ne zato jer je takav pogled sasvim pogrešan, već zato jer je ograničen samo na pojavu judaizma i potom kršćanstva, koji Spengleru očito nisu najviši kriterij razvoja povijesti. Za Spenglera to su tek neke od civilizacija. Iako Zapadu priznaje superiornost, očito je da Spengler smatra da pojava židova i Krista nisu glavni povijesni kriteriji. Spenglerova opća analiza svjetske povijesti nipošto nije pogrešna, ali u svom stavu nije niti kršćanska, jer iako ističe *spasenje po milosti* kao temeljnu ideju duha Zapada koja sve pokreće,[354] kao veliki Filozof očito ne uviđa da je Krist apsolutni pokretač i središte sveukupne povijesti, dok je poganstvo prelazni period ljudskog pada prema višem stupnju razvoja Duha i spasenja. Ali, Spengler brilijantno uviđa stanje razvoja svijesti svake kulture i njezin raspad, kada kultura postane isključivo civilizacija odvojena od duha kulture koji ju je stvorio, kao zadnji stadij morala, uma i duha.

Spengler ne stvara izmišljeni sustav/sistem filozofskog mišljenja, i napada sve takve umjetne filozofske sustave (jasnom argumentacijom posebno uspješno napada Kanta). On objašnjava sustav ljudskog duha kulture, koji u trenutku moralnog rasapa postaje civilizacija bez duha. Stoga su konstatacije o umiranju kultura u povijesti u stvari konstatacije o smrti civilizacija, koje su došle do svog zadnjeg stupnja i nakon toga su se ugasile, bilo zbog moralnog rasula, bilo zbog toga što su došle do kraja svojih mogućnosti i više nisu mogle duhovno rasti. Jer, npr. Rimska "… usmjerenost imaginacije isključivo na praktičnu stranu (…) crta je koju u Ateni uopće ne srećemo. Grčka duša i rimski um – to je ono što razlikuje kulturu i civilizaciju…", jer rimski duh više nije kreativan, kasna Antika je naprosto brutalni život bez novih stvaralačkih ideja, golo oponašanje prethodne epohe…"[355]

Tek kada se uđe u dubinu duhovnih i idejnih uzroka kao i stanja duha, a ne fizičkih događaja i ideologiziranja, gradi se pretpostavka za sliku ispravnog horizonta istine. Stoga Filozofija povijesti počinje zauzimati mjesto vrhovnog i konačnog sudca organske istine - i to nakon dužeg vremenskog razmaka, kada se istina smije izreći. Tako npr. renesansna nastojanja da antiku stavi kao uzor i za jednaku ili bolju od vlastite kulture, Spengler ističe kao temeljnu ideološku grešku i projekciju naših zapadnjačkih želja, koje sa stvarnošću zapadne kulture kršćanstva nemaju nikakve veze.[356] Spengler ne spominje okultne borbe i okultne idejne projekcije neopoganstva u renesansi, kao suprotstavljene kršćanstvu na lukav način, ali ispravno uviđa da idejni svijet Stare Grčke i Zapadne kulture (kršćanstva) nema zajedničku paradigmu: ono što je renesansa pozitivnog i postigla, oponašajući antiku, postigla je snagama zapadnog duha, koji je duh kršćanstva. Idejni model nije sasvim isti. A pogreška promatranja odnosa Grčke i kršćanstva sastoji se u tome da kršćanstvo i (današnji) Zapad nisu uzročna posljedica Stare Grčke već sasvim novi svijet ideja, a zajednički im je samo način propadanja zbog napuštanja viših vrijednosti.

Smrt zapadne kulture, izvan područja političke pobjede najgorih na svijetu, Spengler vidi u velegradu kao središtu poništenja svake nacionalne tradicije. Jer, "… Velegrad znači kozmopolitizam umjesto "Domovine", hladan smisao za činjenice umjesto strahopoštovanja prema predaji i samoniklom, znanstvenu ireligioznost (nevjeru) kao fosilnu okaminu prethodne religije srca, "društvo" umjesto države, prirodna prava umjesto onih stečenih. (…) Velegradu ne pripada narod, već masa …",[357] iskorijenjena iz svih vrijednosti njegovanih na zemlji i selu, masa koja nema tradicije ni ukorijenjenost u duboke vrijednosti. Onoga časa kada duhovna kreativnost postane formalnost, larpurlartizam, onoga trena kada čovjek prestaje biti unutarnje biće duha i okreće se prema vanjskim praktičnim stvarima, toga časa umire kultura i počinje tehnički aspekt civilizacije, koja je naučila postupati i graditi, ili rušiti u materijalnom svijetu, ali više se više ne zna duhovno uživljavati i prodorno misliti. Imperijalizam je pri tome konačna politička posljedica projekcije širenja civilizacije moćnih država prema vanjskom svijetu, umjesto života prema unutarnjem svijetu Duha.

Spengler se u širem kontekstu pita je li nova filozofija uopće moguća, nakon što je svijet došao do svojih konačnih granica kulture spoznaje i umjetnih filozofskih konstrukcija?! Misao Zapada nije se potrošila samo u okvirima morala, moralnog pada i kulturnih

dostignuća. Misao Zapada povijesno se potrošila i u okvirima filozofskih konstrukcija, koje su najčešće projekcija povijesnih mogućnosti spoznaje iz jednog povijesnog perioda, jedne epohe.[358] No, tu nastaje i problem u protežnosti kršćanske religijske spoznaje: to je jedino područje na kojem se može napredovati, pod uvjetom da je čovjek vjernik povezan s Bogom. Spengler dobro i s pesimizmom primjećuje da je "*…jedno nereligiozno vrijeme*, koje se skroz poklapa s pojmom velegradskog (kozmopolitskog!), *vrijeme propasti…*". Za njega se cijeli sustav Zapada potrošio ili urušio, što je pretežito točno. Zapad po Spengleru nema budućnosti osim na području civilizacijskih dostignuća, ali za kršćanina Zapad još ima budućnost u protežnosti duhovnih mogućnosti rasta u Bogu, u kojem povijesnost konačno mora i završiti. Kršćanin još ima nadu u oporavak. Spengler te nade nema. Za njega je i Filozofija povijesti posljednja zapadnjačka suvisla filozofija koja proizlazi iz skepse, odričući se dosadašnjih apsolutnih točaka gledišta i promatrajući povijest kao organizam, kao iskaz i simbol vremena.[359]

Temelj Spenglerove filozofije je, kako sam priznaje, Goethe i njegovo jasno razlikovanje nastajućeg i stvaralačkog od okoštalog i postojećeg, tj. dovršenog! U tome i sam Spengler vidi razliku u procesima razvitka kulture i njezinog umiranja u okoštalosti ili raspadu civilizacije koja ne poštuje kulturu, jer iako proizišla iz nje – više ju ne razumije. Spenglera ne zanima geografska podjela kulture, već stanje duha kulture i civilizacije. On jasno vidi da Grčka kultura, iako geografski pripada Europi, ne pripada duhu Zapada. Naravno, postoji srodnost na polju filozofije Platona i Aristotela, koju je Zapad prihvatio i preradio (jer istina je uvijek istina), ali na svim ostalim područjima postoje krupne razlike, a drugačije ne može ni biti, jer je Zapad o kojem Spengler govori, područje duha katoličke kulture. Spenglerova razgraničenja su jasna i silovita.

Spengler i Rusiju novog doba isključuje iz duha Zapada, što je većim djelom čak i povijesno točno, ali izgleda da gubi iz vida da je upravo Rim preko isusovaca, pa i sama Njemačka, Rusiji dala snažan podstrek zapadnog duha, što je rezultiralo strahovitim razvojem ruske koncertno-simfonijske kulture, razvojem arhitekture, brodogradnje, književnosti, pa i filozofije povijesti od XIX. st. na dalje. I prije razdoblja boljševizma, Rusija iz razloga pravoslavlja pokazuje izvjesni animozitet prema Europi (koji Spengler navodi), ali Rusija zapadnu Europu obožava i oponaša i to toliko da (suprotno dosadašnjih uvjerenja) u oči Prvog svjetskog rata postaje napredno konkurentsko carstvo. Britanija,

o kojoj Spengler u "Odlučnim godinama" tako mnogo točno i negativno piše - upravo iz razloga razvoja ruske moći - u Rusiju šalje komunizam, da u Rusiji sruši duh kulture i civilizacije Zapada, koji je pravoslavno plemstvo sve više slijedilo. Britanski liberalizam, koji Spengler osuđuje, bio je taj koji je kroz moralni pad ruskog plemstva priredio pad razvoja ruske kopije zapadnjačke kulture, uvozom boljševizma, koji je Rusiju sasvim unazadio.

Iz Senglerova razmatranja načela matematičkih odnošaja nastalih u kulturi Zapada, postaje jasno ne samo to da je matematika Zapada ušla u odnošaje koji su beskonačni (za razliku od starogrčkih, koji su konačni) već i to da je povijest matematički proces odnošaja u stvaranju, po određenim zakonitostima! Zato filozof povijesti odnose duha povijesnog razvitka sudi svojim iskustvom npr. po principu analoške sličnosti (funkcija!), pa tako možemo razumjeti i procese po kojima Bog sve unaprijed precizno zna, dok filozof povijesti dolazi do shvaćanja približnosti odnosa i visoke sigurnosti da se nešto mora dogoditi, ili odvijati na određen način!!!! "Funkcija, koja je ispravno shvaćena, mišljena je kao tubivstvo, u djelatnosti" (Goethe, Bd. II, S. 1169, 1177.)

Problem svjetske povijesti

Problem svjetske povijesti Spengler rješava kroz nalaženje ispravne povijesne točke koja nam omogućuje da povijest motrimo sa ispravne distance. Spengler svoju filozofiju povijesti oslobađa ideologiziranja i predrasuda i polazi od vrijednosnog sustava koji čini zadanu i izgrađenu kulturu koja se projicira u civilizaciju. K tome, Spengler razgraničava prirodu i povijest: "…Priroda je utjelovljenje zakonitih nužnosti…" S druge strane motreno i "…proživljeno je događeno, ono što se dogodilo, to je povijest. Sve što se dogodilo jednokratno je i ne može se ponoviti… Zakon, ono što je postavljeno kao ozakonjeno, jest protupovijesno. Isključuje se *slučajnost*. Prirodni zakoni su oblici jedne beziznimne, dakle, anorganske nužnosti…Jasno je zbog čega se matematika kroz broj, kao red onoga što je nastalo, uvijek oslanja na zakone i kauzalnost, i jedino na njih. No, ono što postaje, postajuće, nema broja. Samo beživotno (…) se može brojati, mjeriti i rastavljati…" [360] Slučajnost je nepredvidivost događaja za sposobnosti čovjeka, ali ne i za Boga: za Boga slučajnost ne postoji, dakle ne postoji ni za vjernike, koji vjeruju u Providnost.

Drugim riječima, motriti povijesne događaje sustavom matematičkih prirodnih zakona uzročno-posljedičnosti, znači motriti događaje kao trenutnu akciju i reakciju, a ne kao duhovni model više duhovne i kulturne pozadine, koja se razvija u vremenu po zakonima providnosne sudbine, a koji se ne odvijaju formulama pojednostavljenih uzroka i posljedica. U matematici nema slučajne/ tj. nepredvidive nepoznanice, u povijesti ima, prirodna znanost je horizontalni pregled mjerenih činjenica, filozofija povijesti je duhovna vertikala, metafizika sveobuhvatnosti kulture.

Glavni prigovor upućen većini povjesničara i "humanističkih" znanstvenika je da oni istraživanja poduzimaju iz svojih predrasudnih stajališta i postulata: sociologija iz socioloških, psihologija iz psiholoških itd. Filozofija povijesti ulazi u zadnji sveobuhvatni domet duha, za koji se sociologija, povjesničari i psiholozi uopće ne pitaju što je to, ili odbacuju filozofiju povijesti, jer nisu osposobljeni razumjeti ju. Ili Spenglerovski rečeno "…Prirodu se obrađuje znanstveno, a povijest se pjesnikuje…",[361] zbog čega ne možemo odbaciti znanstvenost filozofije povijesti, jer je predmet istraživanja filozofije povijesti čvrsto uobličen i činjenično dovršen: prošlost je postala objekt razmatranja, a filozofija povijesti je sredstvo sveobuhvatnosti tog razmatranja, koje moramo sveobuhvatno predosjetiti da bi smo povijest potom analitički ispravno razumjeli.

Analiza duha vodi preko analize velikih kultura i komparacije njihovih mišljenja i dostignuća: *iz tih uvida u kulture* dobiva se pregled duhovnih procesa i njihovih zakonitosti.[362] Tu misao vidimo u ovim munjevitim izrekama: "…Kulture su organizmi. Svjetska povijest je njihova sveukupna biografija. (…) Povijest jedne kulture je napredujuće ostvarenje vlastitih mogućnosti. Ispunjenje je istoznačno s krajem… (…) Kultura je *prafenomen* svih budućih i svjetskih povijesti.… Duboka i slabo poštovana ideja Goethea, koju je otkrio u svojoj *'živućoj prirodi'* i ukorijenio u svim svojim morfološkim istraživanjima, ovdje treba biti primijenjena u najtočnijem smislu na sve u cijelosti sazrijele, u cvatu preminule, polurazvijene, u jezgri ugušene oblike ljudske povijesti … "[363] Usporedba živih vrsta i svjetskih kultura daje duhovan uvid u srodnost i različitost. Smisao *propasti* naroda i država nalazi se u njihovom sazrijevanju, dovršenju, ostarijevanju, rasapu ili moralnom samouništenju. Spengler nalazi vremenske cjeline, cikluse, koji pokazuju da se određeni procesi razvijaju u približno jednakim intervalima.[364]

Spengler ideju sudbine suprotstavlja ideji uzročno-posljedičnosti. Svijet povijesti razlikuje se od svijeta prirodnih znanosti, logika povijesnog pravca razlikuje se od logike prostornog izduženja. "…Sudbina i kauzalnost odnose se poput *vremena* i *prostora* (…) Kauzalnost je – ako se tako smijemo izraziti – ono nastalo, dezorganizirano (entorganisiertes), okamenjena Sudbina u oblicima razuma …"[365] Sudbina je oblikovana u ideju, a kauzalnost je empirijski princip. Logika povijesnog pravca ispunjena je duševnošću, a duševnost je ispunjena sudbinom, koja se projicira u stvarnost i koju treba znati pročitati i uspoređivati: ta sudbina kod Spenglera je nešto nedorečeno, zamalo slučajnost koju inače osporava idejom sudbine, dok je kršćaninu jasno da je ta ispunjenost duše sudbinom u stvari ispunjenost Božjim stvaralačkim Svetim Duhom - ili duhom sotone, koji se Bogu (po grješniku) suprotstavlja. Spengler ideju sudbine dobro naslućuje, ali ne prodire u kršćanski misticizam, jer da se to dogodilo, onda bi kršćanstvo morao postaviti kao mjerilo svih kultura i civilizacija, kao i svih religija. Tu ideju Spengler odbacuje, stoga mu i ideja sudbine biva dobro naslućena, ali nedorečena. "…Kauzalnost je razmjerna razumu, zakonodavna, oznaka naše sveukupne razumijevajuće budnosti. Biće kauzalnosti izražava se fizikalnim, ili spoznajno-kritičkim sustavom, kroz brojeve, pojmovnim razlaganjem (rastavljanjem na dijelove, prim. E. Č.). Sudbina je riječ za unutarnju sigurnost, koja se ne da opisati. Ideju sudbine umjetnik izražava slikom, tragedijom ili glazbom …",[366] a upućeni kršćanin zna da Sudbinom kao *slučajem* ravna – Bog (Njegov je Duh nadahnuće, prizor više stvarnosti i nebeski zvuk u prostoru). Problem je u tome da i sudbina ima uzrok, a to su Bog i đavo. Postoji uzročno-posljedični niz, ali taj nije formalne prirode, nije okamina, već potencija u razvitku.

U viziji filozofije povijesti za razmatranja procesa u vremenu Spengler odbacuje SVE filozofske sustave kao manjkave, jer horizontalan pogled kauzalnih odnosa ne može obuhvatiti niti razumjeti vertikalne vremenske povijesne procese koji čine sudbinu. Filozofski sustavi su okamine jednog aspekta mišljenja koje je redovito predmetno ograničeno, a filozofija povijesti je kraljica filozofskih znanosti koja obuhvaća duh mišljenja u kulturnoj povijesti, stoga metafizički transcendira nametnuta ograničenja. "… Svaka velika kultura biva ništa drugo doli ostvarenje jedne jedine, jednovrsne duše … Pojedine kulture razlikuju se prema smislu za osjećaj vremena …"[367] "…Zapravo, zato, jer antička duša povijest nije *proživjela*, nije posjedovala niti vlastiti

osjećaj za logiku sudbine …"[368] Čitajući Spenglera bilo koji filozof povijesti dobiva čvrsti dojam da je uzalud čitao većinu filozofa, jer oni nisu zahvatili bit stvaralačkog Duha. Antika, helenizam, Rim – tumače se kao povijesno logični kauzaliteti, kao da je antika logična prethodnica kršćanstva: Spengler je dokazao da je duh tih civilizacija različit i da ih ujedinjuje samo – geografski položaj Europe. Učenost nije dovoljna – filozofija povijesti je mudrost mišljenja, kojoj su dorasli malobrojni mislitelji poput Sv. Augustina, Hegela, Berdjajeva, Solovjeva, Spenglera i njima sličnih, koji zahvaćaju središte problema ljudskog duha i postojanja!

To je krasno rečeno u slijedećem nizu rečenica: "…Svakodnevni čovjek svih kultura sveukupne fiziognomije cijelog postojanja, svog vlastitog i onog živog svijeta oko sebe, primjećuje samo neposredni dohvatni prednji vidokrug. Zbir njegovih doživljaja, kako unutarnjih tako i vanjskih, ispunjava protok njegovih dana kao goli slijed činjenica. Tek čovjek od značaja, iza popularnih suodnošaja poviješću pokrenute površine, osjeća duboku logiku postojanja, koja izbija u ideji sudbine i koja one osiromašene prizore dana pušta da budu slučajnima (…) Onaj koji prema povijesti nastupa prosuđujući, nalazi samo podatke. Ono što se kovitla u dubini dade se u sadašnjem događanju naprosto doživjeti, kao pred slikom jednom-nekoć dogođenog, u značenju one potresne sigurnosti, koju prava tragedija budi kod nekritičnog gledatelja (….) što se može predočiti kroz unutarnjost tvorbi religije i umjetnosti, i to onim ljudima koji su *pozvani* na dobitak uvida…"[369] "…Svuda gdje se unutarnji pogled oslobađa od sjetilne pojavnosti, približujući se viziji, prozrijevši okoliš, puštajući da na njega djeluju *prafenomeni* umjesto golih objekata, nastupa ono veliko *povijesno*, izvanprirodni i natprirodni aspekt…"[370] "…Ovdje *neposredni dojam* sadašnjosti treba razlikovati od *slike* prošlosti koja se može posadašnjiti, dakle, svijet kao događaj razlikuje se od svijeta kao povijesti…"[371] Povijest je time prizor po sebi kojem činjenice služe da bi se došlo do više istine.

Spengler uspješno ustanovljuje da se smisao za sudbinu jasno očituje upravo u razlici izgradnji dramske radnje kod Starih Grka naspram kulture (kršćanskog!) Zapada: kršćanski smisao za dramu W. Shakespearea pripada u red *karakterne drame,* u kojoj pojedinac sudbinu proživljuje kroz dubinu karakterne duše, dobre ili zle, duša svoju sudbinu doživljava kroz unutarnje poticaje dobre ili zle naravi, ili putem temperamenta, dok u grčkoj drami *situacije* vanjski demon određuje sudbinu, koja se može dogoditi jednako i kralju i prosjaku.[372]

Kod Grka sudbina je izvanjska i kauzalna u odnosu na pojedinca, a kod kršćana sudbina je protok poticaja na duševnost *u vremenu*, kojeg je Zapadnjak svjestan. Spengler je izvrsno uočio odnos karakterne drame i duševnosti, ali nije naslutio viši mistični uzrok Duha koji utječe na duše. To nije uspjelo ni Grcima (osim Platonu), ali Spengler se približio smislu razumijevanja razvoja kršćanske civilizacije i odlično ju je prikazao objasnivši funkcioniranje načela duha kulture:

"… Povijest je ostvarenje duha, a isti stil vlada poviješću, onom koju čovjek stvara i onom koju čovjek motri. Antička matematika isključuje simbol beskrajnog prostora, a isto tako i antička povijest. Nije uzalud scena antičkog tubitka najmanja od svih: izdvojeni polis. Manjka mu horizont i perspektive – unatoč epizodi Aleksandrove ekspedicije – točno toliko kao i sceni antičkog kazališta sa zaključnim plosnatim zidom …"[373]

Spenglerov analitički duh u svakom je trenutku brilijantan: ne dohvativši u cijelosti krajnji razlog razvoja baroknog duha od Loyole i Tridentinuma, preko Luisa XIV., do Napoleona, izvrsno uviđa duh sudbine Zapada i prvi vrh njegova rasapa s francuskom revolucijom i Napoleonom. Francusko kulturno koketiranje u vrijeme Luisa XIV. s engleskom modom i dvorom bilo je pravi početak rastvaranja francuskog duha, francuska revolucija uvezena iz Engleske ukinula je kulturu i izdvojila ju u civilizaciju,[374] a Napoleon postaje tek surogat ideja britanskog imperijalizma! Pad Napoleona definitivan je pad ideje francuske rojalističke, političke i kulturne predominacije, nakon kojeg na kontinentu glavnu ulogu preuzima Engleska, njezina pozitivistička "filozofija" i, naravno, njezina masonerija. Sudbina Zapada je cjelina velikih i vidljivih duhovnih međuprožimanja, a kraj kulture Zapada započinje usponom Engleske "civilizacije" na račun Francuske, koja se iz velike barokne kulture, s od Engleza podmetnutom revolucijom, počinje pretvarati u civilizaciju bez vjerskog duha, koji je do tada posjedovala. A svi ti utjecaji prelijevaju se na cijelu Europu i potom na cijeli svijet.[375] Kant i njegova kauzalnost, koje Spengler tako rado kritizira, tek su odjek pozitivističkih kretanja započetih u Engleskoj.[376] U svom opisu propadanja Francuske i uspona Engleske Spenger je u činjenicama fantastično sveobuhvatan i maštovito vidovit: njegovo naslućivanje stvaranja "Sjedinjenih Država Europe" temeljem engleskog uspona civilizacije bez duha, u punoj uspješnoj ekspanziji imperijalizma, vidovitost je duha njegove filozofije povijesti – bez presedana.[377]

Tjelesnost i duhovnost u filozofiji povijesti Oswalda Spenglera

Spengler vrlo jasno uočava da je bitno obilježje Zapada *volja*, kao živa sila koja se razvija u beskrajnu dubinu.[378] Filozofske rasprave Zapada o prvenstvu volje i razuma stanje su raščišćavanja duhova. Predodžba beskrajne dubine motivira iskaz snage volje da prodire u perspektivu dubine prostora, istražuje ga i ovlada beskonačnim.[379] Ova dimenzija istraživački je duh potakla da stvori i razvije sve tehničke novosti Zapada. "…Taj osjećaj o Bogu oblikovao je prirodoznanstvenu sliku Zapada, našu prirodu, naše "iskustvo" i time naše teorije i metode koje stoje u suprotnosti s onima koje je oblikovao antički čovjek…"[380] Ta umna perspektiva prodora u duhovnu dubinu je ujedno religijska dimenzija tipična za zapadno kršćanstvo kojem je, za razliku od ostalih vjera, *po Milosti* Bog shvatljiv i dokučiv, jer je Bog tako *htio*,[381] pa katolički znanstvenici proučavaju nepromjenjive zakone u prirodi, matematici, fizici itd,[382] stoga je kršćanima moguće Boga zavoljeti, ili iskreno odbaciti i zamrziti, poput Lucifera, pa u svojoj dimenziji kršćanstvo ima tezu Boga stvoritelja i antitezu sotone i sotonizma, koji u sintezi daju borbu dobra i zla, na rubu propasti Zapada. Spengler fantastično uviđa pojam volje i dubine, kao obilježja duha Zapada, ali kao nereligiozna osoba o stanju duha Zapada ne primjećuje pukotinu grijeha i sotonizma kao unutarnjeg izbora civilizacijskog samouništenja. Za Spenglera je sukob kršćanstva i sotonizma dio magijske kulture koji je na Zapadu izblijedio.[383] A taj osjećaj izblijedio je zbog toga jer je izblijedila vjera koja je omogućavala duboki uvid u tu stvarnost. Sukob sotone i Boga nije samo dio magijske kulture stare Perzije, islama i judaizma, kao on tvrdi: to je stvarnost katolicizma, kojem Spengler ne pripada, stoga mu je u toj dimenziji uvid nešto slabiji, iako se radi o nesumnjivom filozofskom geniju.

Zatvorenost u tijelo jedna je od bitnih razlika protivna duhu katoličkog Zapada i oznaka je grčkog poganstva. Zeus je tijelo među tijelima, on nije netko tko nije podložan sudbini, već predmet utjecaja nepoznate više sile ili sudbine.[384] Građanin polisa je *somata poleos*, tijelo koje se afirmira među tijelima, nikakva karakterna osobnost po sebi. "…Jedna antička statua je potpuno/cjelovito euklidijsko tijelo, bezvremensko i bezodnosno, u cijelosti zatvoreno u sebe".[385] …"Priroda antičkog čovjeka nalazi svoju najvišu umjetničku predodžbu

u goloj statui: Iz nje je dosljedno izrasla *statika tijela i fizika blizine*… "[386] Spengler nalazi da se pojam *prosopon*, koji znači masku ili ulogu, nalazi u najužoj povezanosti s pojmom tijela, a to isključuje svaki aspekt osobnog karaktera i dinamičke ljudske posebnosti, te je čovjek time bio objekt, a ne subjekt vanjskog života. "…Za antički osjećaj svijeta, koji je odgovarao apolinijskom doživljaju dubine i njegovoj simbolici, pojedino tijelo bilo je *bitak*. Dosljedno tome ovo se osjećalo *u svjetlu prikazujućeg oblika* kao bivstvujuće, kao pravi smisao riječi "bitak". Ono što nema oblik, što nije oblik, to uopće *nije*…"[387] Kao antitezu bitku antički je duh u suprotnost stavio materiju.

Stoga Spengler izvrsno uočava da pravi vrhunac Zapada nastupa sa isusovcima, Michelangelom i barokom, kada dinamička sila, kapacitet i intenzitet duha imaju svoj izraz u razvoju baroknog kontrapunkta, u doslovnom glazbenom i općem smislu: kretanje volje, koja prodire u dubinu i širinu prostora, postaje mjerilo duha Zapada. "…Kada bude govora o *isusovačkom stilu u psihologiji, matematici i teorijskoj fizici* to se od sada ne će smatrati za paradoks. Formalni jezik dinamike, koja stoji u energetskoj suprotnosti kapaciteta i intenziteta, umjesto somatsko-bezvoljne građe i oblika, zajednički je svim duhovnim ostvarenjima tog stoljeća…"[388] Duševna slika svijeta, koju stvara vjersko znanje, vlada duševnim očekivanjima i duhovnim shvaćanjima. Grčka tragedija slika je religijskih misterija Starih Grka, a vjersko uvjerenje grčkog poganstva ne ide dalje od iskustva tjelesnosti izvrgnute sudbini u sadašnjosti. "…Antička duša je čista sadašnjost čisto tijelo, bitak nepokretne točke."[389] Jer, "…za Stare Grke prirodno stanje svih tijela bilo je mirovanje …", kako nakon Spenglera potvrđuje i povjesnik znanosti dr. Jaki.[390] Antički politeizam izražava se u stilu tjelesnosti bilo koje statue: Grk i Rimljanin svoje bogove ne mogu zamisliti izvan tijela. Za njih je bestjelesni Bog nikakav Bog. Priroda se nije mogla prikazati božanskom, ili božanstvenom, izvan forme tijela, a svijet je bio ograničen na formu tjelesnosti i golu materiju. "…Bogovi tjelesnosti su najsavršenija umjetnost, a u matematičkom, fizikalnom, pravnom i pjesničkom govornom umijeću, *soma* pripada mnogobrojnosti. Pojam *zoon politikon* vrijedi također i za bogove: ništa im nije tako strano kao samoća, samostojnost, zasebnost… Primjetno je da je sve što ima udaljenost …. i prostornost, ….. isključeno iz mita…"[391] Faustovski duh Zapada Spengler nalazi u dinamičnom traženju prostora, u prodoru svijesti kroz prostor i u rastvaranju forme tjelesnosti u neograničenu bestjelesnost. Onda kada se zapadnjak vraća pojmu tjelesnosti, tada se

vraća i u svoj subjektivizam i politeizam ravnopravnih bogova grčke poganske demokracije, kojem je svijet zatvoren u sadašnjost, bez mitske slike i bez slike božanstvenosti beskrajnog prostora. A ondje "…Bogovi su poput jedne statue, jednog polisa, vezani uz određeno mjesto. Oni su bića blizine, a ne sveopćeg prostora…"[392] Sve je to svijet sasvim različit od duha kršćanskog Zapada. Stoga, temeljem ovog povijesnog iskustva, možemo govoriti o bezbrojnim povijesnim mentalitetima koji se suprotstavljaju, zato jer se – duševno ne razumiju. Sva naša znanstvena saznanja po Spengeru projekcije su slika naših religijskih vjerovanja: duh naše vjere ili gubitka vjere, u novoj se vjeri projicirao na duh naše znanstvenosti i znanosti, a da toga bez Spenglera uglavnom ne bismo bili niti svjesni! Jedan suvremeni znanstvenik, Raymond Boudon,[393] napisao je knjigu o znanosti kao ideologiji: Prije njega Spengler je otišao dublje i dalje, filozofski dokazavši da su znanstveno-filozofska uvjerenja projekcija jedne religijske svijesti, koja sebe religijski nije svjesna.

Na istoj liniji razmišljanja dopušteno nam je uvidjeti da je svaka nova nekršćanska ideologija uvijek nadomjestak za izgubljenu katoličku vjeru, s elementima vjerovanja napuštene vjere!!! Ili, kako je to rekao filozof Alain de Benoist, na političkom planu "…moderne su ideologije svjetovne religije. Oslanjaju se na laicizirane teološke koncepte…"[394] odnosno katolički rečeno – ideologije su vjerske hereze, odnosno izbor njima prihvatljivih ideja iz nekadašnjeg katoličkog pravovjerja! A toga fanatični pobornici suprotstavljenih ideologija također nisu svjesni. Spengler je to sažeo u formulu koja bi glasila: – na društvenom planu "svi smo mi socijalisti". Jer vjersko je socijalno usmjereno, a socijalno je državna ili nacionalna kategorija, *u ime svih*.[395] Kada se izgubi etička kategorija, "u ime svih" djeluje se prema sustavu od kršćanstva selektivno prihvaćenih ideja, koje mogu biti destruktivno provedene, pa ako se negativne promjene ustale, raspada se država i raspada se Zapad. Faustovski čovjek neprekidno je duhovno vezan uz vjerske kategorije.

Snažna je Spenglerova misao koja glasi: "Kulturan čovjek živi unutrašnjost, a civilizirani čovjek živi izvanjskost, u prostoru, među tijelima i "činjenicama"…".[396] To nas upućuje na jasan zaključak da je *propast Zapada* plod površnosti suvremenog zapadnjaka, jer je on kulturnu misaonost, koja apstrahira, zamijenio filozofijom tjelesnosti, koja ne ide dalje od tjelesnog opipa i neposrednog iskustva, te je postao poganinom poput Starih Grka čija je filantropija polazila od čovjeka kao mjerila svih stvari (Protagora),[397] a ne od Boga kao duhovnog izvora i

kriterija kulta i duševnosti čovjeka katoličkog zapadnog kruga. Zamor usamljenog duha dovodi do okretanja prema izvanjskosti i traženja dokazive utjehe u vanjskom svijetu. I u tome je izrečena sva tragedija propadanja kulturnog sustava jedne duhovnosti, koja je hranila svijet.

Okretanje religioznosti prema svjetovnoj tjelesnosti znak je umiranja kulture duha i umiranja duha prodornog mišljenja, te je znak nastupanja pojave razmišljanja u kategorijama fizikalno-matematičke pojavnosti civilizacije. Jer, kultura je duhovnost i religioznost, a civilizacija je tjelesnost: tako možemo sažeti Spenglerovu analizu, s kojom se svaki filozof povijesti mora složiti. Naime, drugim riječima, u svijetu XX. st. tjelesna konstrukcija i tjelesni odnos preferiraju se ispred duhovnosti i duhovnog stvaralaštva. To je ujedno znak propasti kulture i znak je propasti Zapada, kojem se ovakav preokret dogodio.

Spengler čovjeka-mislitelja dijeli na tri kategorije, pri čemu dvije izričito spominje, a treća se može izvući iz cijelog konteksta analize:

1. po Spengleru *magijski čovjek* svijet motri kao veliku svjetsku dramu između stvaranja i propasti, kao borbu duše i duha/uma, dobra i zla, đavla i Boga
2. *faustovski čovjek* povijest gleda kao napeti razvoj prema cilju, [398] a
3. pozitivistički *empiričar* ne vidi dalje od horizonta praktičnih znanosti matematike, fizike, kemije, ne znajući da su ove moderne pozitivističke znanosti proizišle iz duha kršćanskih teoloških spekulacija, te društvene znanosti svodi na neposredno iskustvo za koje izmišlja, ili nalazi "znanstvene metode", koje su u raznim znanostima često u sukobu jedna s drugom.

U stvari, iz Spenglerova pisanja jasno je da je faustovski čovjek osoba koja je izgubila vjeru u Boga i u poslanje Crkve. Kada faustovski čovjek gubi vjeru u duhovni cilj, ono što od svega ostaje jest praktični društveni cilj, koji se pretvara u neku socijalističku ideologiju u životnoj praksi, bila ta praksa ekonomska, ili socijalna. Stoga Spengler nalazi da se duhovnost religioznog čovjeka pri gubitku vjere u metafizičko pretvara u socijalizam, kao logično preusmjerenje s razine uzvišenog duhovnog cilja na prizemnu zemaljsku društvenu praksu: to se može nazvati – tjelesnost na djelu. "…Pažnja koju stoik primjenjuje na vlastito tijelo, (dekadentni) zapadni mislilac posvećuje društvenom tijelu. Nije slučajno da su iz Hegelove škole proizišli socijalizam (Marx, Engels),

anarhizam (Stirner), i problematika socijalne drame (Hebbel). Sve dok je postojala metafizika velikog stila, do Kanta, nacionalna ekonomija ostala je znanošću. Čim je "filozofija" sravnjena s praktičnom etikom, stupila je na mjesto matematike i postala je podlogom svjetskog mišljenja… "[399] Objektivna metafizička sveukupnost zamijenjena je subjektivnim razmatranjima o etičnosti, bez Boga kao čvrstog kriterija i korijena. Teološkim rječnikom rečeno, Kraljevstvo Nebesko je zamijenjeno za sofisticirano Luciferovo kraljevstvo. To čini novi idealizam tjelesnosti čovjeka XX. i XXI. st.

U voluntarizmu, koji vodi subjektivizmu, Spengler vidi i korijene Darwinizma, a time i korijene čovjekove usmjerenosti na prirodu kao nagonsku silu koja iz svojih nagona stvara bića i darwinističko-evolucionistički ih preobražava do stanja pojave čovjeka. Time je čovjek motren kao tijelo nastalo iz promjenjive energije, bez duše. Ovu mijenu u shvaćanju Zapada Spengler nalazi u filozofiji Volje za moć, koja počinje u XIX. st., a završava dramskom umjetnošću Georga Bernarda Shawa.

Što više, i sam ateizam Spengler logično dovodi u vezu s gubitkom duhovne snage čovjeka vezana na tjelesno i mehaničko. Usmjerenost na fizičke tj. tjelesne veze uročno-posljedičnih odnosa u tjelesnom svijetu Spengler nalazi kao izraz moralnog umora zapadnog čovjeka i kao bit propadanja duhovnosti, koja čini religioznost, i izraz je civilizacije koja više nema snage duhovne prodornosti u više sfere duhovnog mišljena i poniranja u Božje i Božansko.[400] Upravo taj gubitak odnosa suvremene civilizacije s Bogom i Božanskim simptom je propasti Zapada, koji je izrastao upravo iz duhovnih korijena srednjovjekovnih crkvenih sveučilišta Pariza i Bologne na koje je zapadnjak sasvim zaboravio,[401] vjerujući potom da je cijeli napredak kulture i civilizacije naprosto slučajan, ili možda logičan rezultat redovitog i neizbježnog puta razvoja misaonosti i evolucije ljudskih sposobnosti.

U novije vrijeme Spenglerove analize dobile su još jednu suvremenu znanstvenu potvrdu o crkvenosti mentaliteta i duha Zapada, te je doktor Thomas Woods u svojoj knjizi *Kako je Katolička Crkva izgradila zapadnu civilizaciju* citirao oca Stanleya Jakija "… nagrađivanog povjesničara znanosti – s doktoratima iz teologije i fizike – koji u svom radu ističe važnost katolištva i skolastike u razvoju znanosti na Zapadu. Brojne Jakijeve knjige potaknule su provokativnu tvrdnju da *kršćanske ideje ne samo da nisu spriječile razvoj znanosti, nego su ga omogućile* (koso istaknuo EČ). (…) Ideja racionalnog

i uređenog svemira – izrazito plodonosna i uistinu neophodna za razvoj znanosti – osujetila je cijele (nekršćanske) civilizacije. (…) On tumači da su neke osnovne kršćanske ideje bile ključne za nastanak znanstvene misli. S druge strane, nekršćanske kulture nisu posjedovale jednako filozofske oruđe, te su uistinu bile opterećene pojmovnim okvirima, koji su sprječavali razvoj znanosti. U svojoj knjizi *Science and Creation (Znanost i stvaranje)* Jaki svoju tezu proteže na sedam velikih kultura: arapsku, babilonsku, kinesku, egipatsku, grčku, hinduističku i na kulturu Maja. Jaki objašnjava da je u navedenim kulturama znanost bila "mrtvorođenče". To mrtvorođenje možemo povezati s načinom na koji su ove kulture poimale svemir i njihovim nedostatkom vjerovanja u transcendentalnog Stvoritelja, koji je svoje stvorenje obdario ustaljenim fizikalnim zakonima. Upravo suprotno: ove kulture poimale su svemir kao ogroman organizam nad kojim vlada panteon božanstava i kojemu je suđeno da se kreće u beskonačnim krugovima rađanja, smrti i ponovnog rađanja. To je onemogućavalo razvoj znanosti. Animizam koji je karakterizirao drevne kulture, prema kojima je ono božanstvo imanentno u stvorenim stvarima, sprječavao je razvoj znanosti time što im je ideja stalnih prirodnih zakona bila strana. Sve stvoreno imalo je svoj vlastiti um i volju – ideja koja je praktički isključivala mogućnost razmišljanja da sve stvoreno djeluje u skladu s pravilnim i ustaljenim poretkom (…) Budući da u kršćanstvu ono božansko počiva isključivo na Kristu i Presvetom Trojstvu koje je prešlo na svijet, izbjegnut je svaki oblik panteizma, a kršćanima je dopušteno svemir promatrati kao *kraljevstvo reda i predvidljivosti*".[402] (koso istak. E. Č.) Spengler u znanstvenom opisu pojma entropije, nauka o toplini, nalazi simptome promjene shvaćanja zapadnog duha: naime, "u stvarnosti sveukupni prirodni zakoni nisu promjenljivi", a pojam entropije "uvodi hipotezu 'elementarnog nereda' ",[403] čime nastaje teorija izračunavanja promjenjive vjerojatnosti i "umjesto egzaktnih metoda djelotvornima nastaju statističke metode".[404] A statističke metode pripadaju u red organskih, kronoloških, u vremenu događajućih pojava, čime prirodoznanstvene analize prerastaju svoj okvir i pretapaju se sa pojmovima sudbine i slučajnosti, koje postaju *predvidive*. Na taj način, znanost se htjela-ne htjela, polako vraća u sfere afirmacije vjere, čega će u budućnosti postati i svjesna. Spengler nalazi da smo mi danas robovi racionalnog dokaznog postupka, a finalni trenutak razvoja čovjekove misli i osjećaja doprijet će do trenutka povratka vjeri, kada će vjera iznova dobiti prvenstvo. "…Od skepse put vodi prema "drugoj

religioznosti "…. Odreknut će se dokaznog postupka: želit će vjerovati, a ne razlagati (na dijelove)…"[405] Ili drugim riječima: Duh vjere pobijedit će tjelesnost i stvorit će novu religioznost!

I tu se vraćamo na početak izlaganja: Bog je svojom objavom Krista i Trojstva htio postati spoznat i spoznatljiv. To DUHOVNO kraljevstvo spoznaje ostvario je u katoličkoj zapadnoj kulturi, koja se ujedno utjelovila u znanstvenim i tehničkim dometima zapadne civilizacije. Jedno pitanje, koje je na izgled neriješeno, jest pitanje islama, koji je u jednom povijesnom razdoblju srednjeg vijeka izgledao napredniji od katoličtva. I na to pitanje povijest znanosti dala je cjelovit odgovor. Spengler navodi da su arapski matematičari na razini umijeća bili napredni i prije pojave islama, a k tomu Woods je dokazao da su redovničke bolnice sustavno postojale i prije islama. Sve je to Zapad zaboravio! K tome bih primijetio i dodao da je prije pojave Muhameda mediteranski bazen na arapskoj strani već bio kristijaniziran, a kršćanstvo je napušteno pred nasiljem i navalom Muhamedovih vojski! Tu je, već prije islama, bilo bačeno duhovno sjeme kršćanskog načina mišljenja i napretka! A spominjani dr. Jaki kazuje da "…su se postignuća muslimanskih znanstvenika obično događala unatoč islamu, a manje zbog islama. Naime, pripadnici ortodoksnog islama apsolutno su odbacivali svako poimanje svemira koje bi uključivalo stalne fizikalne zakone – smatrali su da Alahovu apsolutnu autonomiju nije moguće ograničiti prirodnim zakonima. Očiti prirodni zakoni, prema tome, nisu bili ništa drugo nego, tako reći, Alahove navike, koje je mogao prekinuti u bilo kojem trenutku. (…) Osnovna kršćanska misao Boga nikada nije prikazivala kao u osnovi proizvoljnog: bilo je prihvaćeno da priroda djeluje na uvriježen i shvatljiv način…"[406] Dr. Woods i dr. Jaki potvrđuju nam Spenglera (ne spominjući ga): Katolička znanost spoznaje ustaljenu prirodu svemira, koju Bog odabire stvoriti po ustaljenim zakonima, "po mjeri i utegu", i razumom dopire do djela Božjih! I tako se stvarala civilizacija Zapada, koja je faustovski odbacila i zaboravila svoje vjerske izvore!

Na društvenom planu suvremeno neodustajanje od civilizacijske navezanosti na "tu i sada", osobito od strane vodećih političkih predstavnika zapadnjaka, Zapad vodi do gubitka intelektualne i moralne orijentacije, te na putu svoje "filozofije tjelesnosti" - bankarstva, ekonomije i militarizma - bez kršćanske moralne i vjerske orijentacije - svi odlaze na stranputice razmišljanja i postupanja, dolazeći do pogrješnih zaključaka i odvodeći cijelu kršćansku kulturu u

civilizacijsku duhovnu i ratnu propast. Zapadna kultura nekršćanskim narodima predala je znanje zapadne civilizacije bez ikakvih uvjeta, osim uvjeta izrabljivanja radne snage tih nekršćanskih naroda, čime je stvorena ekonomska i vojna konkurencija, a imperijalni ratovi postali su samosvrha za postignuće kratkoročnih ovozemnih tjelesnih ciljeva, koji su Zapad doveli do cjelovite ugroženosti, što sve zajedno cijeli Zapad dodatno dovodi do duhovnog i fizičkog iscrpljivanja i budućeg urušavanja, kako i sami zaključujemo i iz općeg stanja sadašnjeg svijeta, a u svojim analizama to je besprijekorno razložio i najavio minuciozni Spenglerov duh filozofije povijesti.[407]

Proročki duh španjolskog katolištva –

Juan Donoso Cortes

Jedan sasvim zaboravljeni plemeniti duh španjolske filozofije povijesti, markiz Juan Donoso Cortes (1809.-1853.), bio je daleko ispred svoga vremena uvidjevši da će heretični ideološki pokreti i niz revolucija njegova vremena, koje ovi pokreću, dovesti do toga da će se i sama Katolička Crkva potopiti u herezama svjetovnosti i da će biti potreban specijalni Božji zahvat da se Crkvu i kršćansko društvo spasi. Potpuni raspad kršćanskog društva Juan Donoso Cortes najavio je prije Oswalda Spenglera, dakle, opisavši stanje poredbom temelja katoličke vjere i ideja koje su vjeru počele razarati. Djelo Juan Donoso Cortesa nepoznato je kršćanskoj javnosti: u Njemačkoj 1933. objavljena je Cortesova "Država Božja, filozofija povijesti", koja više nije dostupna, a u Beču godine 1948. objavljena je njegova kratka knjižica sažetaka svih bitnih misli pod naslovom "Otpadništvo Zapada".[408] Drugih pristupa izvorima nemamo.

U svom vremenu u Španjolskoj Juan Donoso Cortes nije bio bilo tko: njegovi govori u Španjolskom Saboru/Cortesu odjekivali su cijelom katoličkom Europom. Ondje je objasnio odnos vjere i politike, dokazavši i naglasivši da je stabilno samo ono društvo koje je ukorijenjeno u Krista i u poslušnost Božjem autoritetu. Cortesov spis "Glavne zablude sadašnjosti, prema podrijetlu i uzrocima" (uključen u "Otpadništvo Zapada") inspirirao je Papu Pija IX. da napiše svoj slavni SYLLABUS protiv modernističkih zabluda. To, u krajnjoj liniji, ipak nije spasilo katoličku Europu, ali u odnosu na pravovjerje i politiku dalo je smjer katoličkom integralizmu, tj. čuvarima katoličke vjere.

Donoso Cortes "…ide za pozitivnim pokušajem jedne "političke teologije", u kojoj monoteizam stavlja u suodnos s monarhističkim uređenjem. U govoru o diktaturi kaže da se pri potpunoj religioznosti (kao u apostolskim vremenima) može izostaviti svaka organizirana (politička) vladavina, a to znači da u svojoj punini kršćanstvo transcendira svaki zemaljski imperij. Katoličkom razdoblju, u kojem se u zemaljskom poretku monarhije iznova zrcali svjetska vladavina jednog Boga, odgovara revolucionarna faza kroz tri stupnja negacije: kroz deizam, koji negira Providnost, zatim po ustavnoj monarhiji, u kojoj kralj doduše vlada, ali ne upravlja; u panteizmu republike i suverenitetu

sveukupnog naroda; u ateizmu anarhije, općem poricanju svake vlasti i svakog autoriteta. Europa – objašnjava govornik – stupa u drugu fazu negacije i približava se trećoj. A anarhističko stanje dovest će do pojave velikih despota …“[409] tj. do komunističkih diktatora. Stoga, “…jedino radikalno sredstvo protiv revolucije je sam katolicizam.…”[410]

To anarhističko stanje, već u Cortesovu vremenu, u XX. st. odista je dovelo do pojave komunizma, (“antifašizma“ koji se pojavio *prije fašista*, sic!), i Cortes komunizam jasno najavljuje kao despotsku zločinačku ideologiju prava jačeg i gubitka privatnog vlasništva. Huan Donoso Cortes, nije znao za masonsku metafiziku revolucionarnih pokretača i događaja, o kojima je stotinjak godina kasnije govorio njegov zemljak Caudillo Francisco Franco, ali filozofski je pročitao stanje zloduha vremena, koje je pogodovalo otpadu katolika od vjere i objasnio je konačan ishod razvoja tog duhovnog rasula. Kao i kasniji filozof povijesti O. Spengler, Cortes duhovne temelje Zapada jasno vidi u kršćanstvu, a propast Zapada uviđa u aktualnom rastakanju uređenog kršćanskog društva, koje u Spenglerovu vremenu poprima oblike ostvarene kataklizme, koja ni tada još nije dovršila, ali mora završiti s nesretnim rasulom Zapada. Jer, već tada “…društvo negira da se Bog brine za svoja bića…”, [411] a ako se Bog ne brine i sve prepušta čovjeku, onda je čovjeku sve dopušteno!

U svom vremenu Cortes privremeno rješenje za spas kršćanskog ustroja društva vidi u provedbi kršćanske diktature, “jer, ako zakonodavstvo ne može spasiti društvo, onda dostaje samo još diktatura…“[412] A uzor diktatorskom ustroju nalazi u engleskom ustavu, koji do danas vrijedi kao najviše “demokratsko dostignuće“. Jer, “… moja gospodo, engleski ustav je jedini na svijetu (tako su razumni Englezi) u kojem diktatura nije izuzetak, već zajedničko pravo. Odnos činjenica je jasan: Parlament u svakom slučaju, i u svako vrijeme, ima pravo na diktatorsku silu, kako mu se svidi… (…) Oni imaju moć ukinuti *Habeas-Corpus-Akte,* ili mogu poništiti *Atteinder-zakon*. Čak mogu promijeniti ustav, smijeniti dinastiju, pa i ne samo dinastiju već i religiju…“[413] To je teorijski izgledalo tako, ali problem se sastoji samo u tome da su Englezi metodama diktature u svojem imperiju uspješno proveli svoju masonsku volju, u korist masonskog poglavara/kralja, a ratovima i manipulacijama sve su europske države spriječili u provedbi njihovih politički volja i nastojanja oko zaštite kršćanskog društva, jer je Engleska bila ta koja je na europskom kontinentu čeličnom odlučnošću izazivala ratove, da se kršćansko društvo do temelja uruši, što je na

španjolskom primjeru, stotinu godina nakon Cortesa, objašnjavao i dokazao gen. Francisco Franco.

Cortes je to naslutio i izrekao ovako: “…Ako bismo govorili o Engleskoj, koja me trenutačno zaokuplja, želio bih moliti Nebo da nad tu zemlju ne pusti prolom katastrofa, koje je ta zemlja svojom krivicom zaslužila, a kakve su već opustošile Francusku. *Jer, ništa se ne može usporediti s krivicom Engleske, jer je ona posvuda podupirala revolucionarne stranke.* (ukoso istaknuo E. Č.). Nesretna zemlja! Zar ne zna da će se te stranke jednoga dana, kao zakašnjela opasnost, s jednim sigurnim instinktom okrenuti i protiv Engleske?…“[414] A prije toga Cortes veli: “…Dajte mi primjer da su porobljeni gladni narodi ikada započeli i proveli neku revoluciju. NE – revolucije su bolest bogatih naroda, revolucije su bolest slobodnih naroda! (…) Sjeme revolucije leži u pohlepi onih narodnih masa koje su nahuškane od vlastitih narodnih tribuna i izrabljene za vlastitu korist! (…) “Bit će te bogati poput srednje klase!“ Tako glasi parola socijalističke revolucije protiv srednjeg sloja. “Bit će te poput plemstva!“. Tako glasi parola srednje klase protiv plemstva! “Bit će te poput kraljeva!“ Tako glasi parola plemstva protiv kraljeva. I u krajnjoj liniji, moja gospodo: “Bit će te poput bogova!“ Tako glasi parola prve pobune prvog čovjeka protiv samog Boga! Od Adama, prvog pobunjenika, do Proudohna, do sada posljednjeg osporavatelja Boga, to je parola svih revolucija! … “[415] Stoga svijet, zaključuje Cortes, ne ide naprijed već korača unazad. (Proudohn očito nije bio dovoljan, pa su Englezi poslali i Karla Marxa.) Napustivši katoličku vjeru svijet “…golemim koracima korača prema ustroju nečuvene i razorne despocije, kakvu čovjek još nikad nije doživio…“[416] “Sloboda je mrtva“, dodaje Cortes! Danas također znamo da su Marx i Engels i komunizam krenuli iz Engleske i da je u jednom trenutku komunistički SSSR postao prijetnja kapitalističkoj alijansi, ali Engleska je u Europi stvarala konflikte i trebala je ratne neprijatelje kao opravdanje svoga rušilačkog djelovanja. Bezbožna britanska masonerija služila se pri tome luciferijanskom metodom rušenja društva. Početkom XXI. stoljeća cilj angloameričke alijanse postao je Novi svjetski poredak i jedna svjetska država, pod birokratskom despocijom jedne svjetske vlasti i pod nekršćanskim idejnim ustrojem i državnim uređenjem.

Problem rastakanja ustroja kršćanskog društva i otpadništva Zapada nalazio se, dakle, ne samo u bezbožnosti masa i njihovih aristokrata, već i u samoj Britaniji, koja je na europskom kontinentu stimulirala pobune tih masa, te je kršćansko društvo imalo dva

neprijatelja: ljubav vladajućih klasa prema heretičnim filozofijama i subverzivna nastojanja Britanije da se kršćansko društvo što temeljitije sruši.

Cortes vidi da je kršćansko društvo posjedovalo najviše slobode kad je duh pobožnosti bio na najvišoj visini. Koja vlast mora i može diktatorski zapovijedati, ako su svi pobožni i slijede duh svoje pobožne savjesti? Diktatura je tada nepotrebna, jer svi žive u zajedničkom duhu. Supremacija političke volje nastupa onda kada društvom više ne vladaju zajednička religiozna načela. Stoga je obnova pobožnosti u duhu Kristovu jedini način da se postigne skladno društvo i pravedna vlast. Ali, kako Cortes također točno uviđa, kada narodi jednom izgube vjeru teško ih je dovesti do vjerske obnove društva, pa će budućnost čovječanstva ići preko krvavih sukoba i užasnih diktatura. Dvadeseto stoljeće je pokazalo da je Cortes temeljem svoje katoličke vjere razvoj događaja točno procijenio i pogodio.

Cortes nalazi da su pogrešne tri postavke suvremenog društva po kojem su:

“1. socijalna pitanja najvažnija, (te je) 2. vrijeme je da im se u Španjolskoj (i svijetu) posveti posebna pozornost. (jer) 3. Socijalne reforme su ne samo moguće već i provedive bez teškoća.“[417]

Naime, društvena diktatura nikada ne će dovesti do pravične preraspodjele dobara, ako društvo nije vođeno vjerskim idejama bratstva u Kristu. “…Pravi uzrok dubokih i ozbiljnih zala leži u tome da je iščezla ideja Božjeg i ljudskog autoriteta. To je zlo koje muči cijelu Europu: to je zlo od kojeg pati društvo i cijeli preostali svijet… “.[418] Što je veća sebičnost individue i vladajućih pojedinaca, to je veća birokratizacija, diktatura i teror vlasti, pa socijalna raspodjela nikada ne će biti niti provediva niti pravedna. Sve što se temelji na partijskoj pripadnosti, kreditima i zaduženjima ne može postići učinak trajnog rješenja problema, jer se time problem odgađa za budućnost i nikada ne rješava. Socijalni problem rješava vjerska solidarnost, zadrugarstvo i uzajamnost u kršćanskoj ljubavi: u prošlosti Europa puna vjere nije riješila sve socijalne probleme, ali barem nije trpjela apsolutne tiranije i stotine milijuna mrtvih. “…U religioznom poretku potvrđuje se bivstvo osobnog Boga. Objasnih: postoje tri afirmacije. Prva afirmacija jest: Postoji osobni Bog i taj je Bog svenazočan. Druga afirmacija: Taj osobni Bog, koji je svenazočan, vlada kako na Nebu tako i na zemlji. Treća afirmacija: Taj Bog, koji vlada kako na Nebu tako i na zemlji, nad ljudskim i Božjim stvarima vlada apsolutno. (…) Na taj način politička

je afirmacija ništa drugo doli religijska afirmacija…“[419] pa je idealno društvo ono kojem je Bog vladar, jer se On ipak brine za ljudsko društvo. A staleži se moraju odreći revolucionarnog raspoloženja protiv autoriteta, koje izvire iz zavisti izrečene u parolama “bit ćete kao građanstvo, plemstvo, kraljevi – bit ćete Bogovi!“, čiji je autor Lucifer.

Međutim, kako smo napomenuli na početku izlaganja, već u prvoj polovici XIX. st. Cortes susreće tri negacije koje će srušiti kršćansko društvo:

“… Prva negacija (…) ili prvi stupanj negacije u religioznom poretku jest: Postoji jedan Bog i taj Bog vlada, ali on je toliko uzvišen iznad svih stvari da se On ne može baviti vladavinom nad ljudskim stvarima. Što sad u političkom poretku odgovara ovoj negaciji Božje Providnosti? Deistu, koji osporava Božju Providnost u političkom ustroju odgovara naprednjačka stranka, koja se izjašnjava: Tu je kralj koji uistinu vlada, ali ne upravlja. Dosljedno tome, u smislu naprednjačke stranke ustavna monarhija pripada prvom stupnju negacijske civilizacije. Drugo osporavanje kaže: Deist osporava Božju Providnost. Stranački zagovornik ustavne monarhije, kako ju naprednjaci razumiju, osporava vladarska ovlaštenja kralja. Sada u religiozni ustroj stupa panteist i tvrdi: Doduše, postoji jedan Bog, ali taj Bog nije nikakva osobna egzistencija/osobnost i budući da taj Bog nije nikakva osobnost On niti upravlja niti vlada. Bog je sve što vidimo, sve što živi, sve što se kreće. Bog je čovječanstvo. To tvrdi panteist. Panteist, dakle osporava osobno Božje tubivstvo, ako ne i samo njegovo postojanje: osporava mu vlast i Providnost. Istodobno, moja gospodo, nastupa republikanac i kazuje: moć je tu, ali moć niti je osoba, niti vlada, niti upravlja. Moć je sve što živi, sve što je nazočno, i sve što se kreće. Od tada vlada masa, te niti ne postoji druga vladavina doli opće pravo glasa, niti drugačiji oblik vladavine osim republike. I tako panteizmu vjerskog ustroja odgovara oblik vlasti republike.… Poslije ovog slijedi iduća negacija i ta je posljednja. Jer, na području osporavanja ona predstavlja krajnju granicu. Poslije deista i nakon panteista dolazi ateist i tvrdi: Bog niti vlada, niti upravlja; Bog niti je osoba niti je masa. I tako se pojavljuje Proudhon koji tvrdi da nema niti (državne) vlasti. Jedno osporavanje zaziva drugo, kao što ponor slijedi za ponorom. S one strane posljednjeg osporavanja, koje je sam ponor, ne postoji ništa osim tmine, dohvatljive tmine. I sad vas pitam, moja gospodo. Znate li koji je položaj Europe? Cijela Europa stupila je u drugi stupanj osporavanja i približava se

trećem, koji je i posljednji. Ne zaboravite to!”[420]

Gubitak vjere u sve ono što je katoličanstvo naučavalo Europu je doveo do takvih društvenih promjena i potresa, da je Oswald Spengler ispravno konstatirao da živimo usred boljševizma: boljševizam nije samo rušilački komunizam. Boljševizam je negacija tradicionalnog društva. Boljševizam je rušenje starog kršćanskog poretka i nepoštivanje svih vrijednosti koje je stvorilo katolištvo. Boljševizam je srozavanje čovjeka na nižu vrstu i nižu razinu, pa radilo se o liberalizmu, komunizmu, socijalizmu, fašizmu ili nacional-socijalizmu. “…Svaka prava civilizacija dolazi od kršćanstva (…) i civilizacija je udomaćena samo u kršćanskim zemljama. Izvan te zone nema civilizacije. Sve je barbarstvo (…) i prije kršćanstva u svijetu nije bilo civiliziranih naroda…”,[421] tvrdi Cortes. Cortes je u svojim uvidima radikalniji i od samog Spenglera, za kojeg je Zapad najveća civilizacija, ali sličnost sa Zapadom nalazi npr. u egipatskoj kulturi i civilizaciji. Cortes osporava ideju sličnosti civilizacija. Cortesova radikalna izjava počiva na ideji jedinstva plemenitosti duha katoličkih naroda. Prije kršćanstva nalazimo robovlasništvo i političke tiranije. Ideja da smo Bog može biti vladar i vlasnik čovjeka ukida ropstvo, koje kolonijalizam nastoji obnoviti, pa se nakon rušenja kršćanstva tiranije i ropstvo starog Egipta, Grčke ili Rima iznova vraćaju, ali u novim oblicima, sve do cjelovite obnove.

Prva najviša tiranija je komunizam. Cortes je ispravno konstatirao da gubitak vjere u Boga i autoritet Crkve vodi do takvih idejnih, društvenih i političkih promjena da se cijela Europa mora sunovratiti u svoju propast. Gubitak vjere Europljane je doveo otpadništva od vjere i do gubitka razuma i ispravnog ponašanja: već u ono vrijeme (!) vlasti su počele neprestano mijenjati ustav, te je došlo do društvene nesigurnosti. A nekad asketska Europa najprije je oslobodila seksualne stege, zatim je potonula u prostituciju i konačno se srušila do dna promičući i šireći homoseksualizam, kao “normalnu pojavu”. Put od Churchilla do Staljina bio je tek početak puta potpunog rasula Europe.

I opet vidimo da Cortes nije pogriješio.

Ono što je kod Spenglera ideja kulture, to je kod Cortesa ideja civilizacije. Za Spenglera je kultura (kult!) idejni i duhovni izvor razvoja civilizacije, koja je realizirana vanjska, virtuozna i tehnička pojava. Po Cortesu prije kršćanstva “…nije bilo civiliziranih naroda, jer ni rimski niti grčki narod nisu bili civilizirani, iako su posjedovali jednu određenu kulturu. A to je jedna bitna razlika. Kultura je tmina

i ne više od tmine civilizacije. Nasuprot toga kršćanstvo civilizira svijet i to na tri načina: Ono autoritet čini nepovredivim, poslušnost svetom, a samozatajnost i požrtvovnost, ili bolje rečeno, ljubav prema bližnjem predstavlja nadnaravni zahtjev. Na taj je način kršćanstvo civiliziralo narode…"[422] Kultura je "tmina civilizacije"? Cortes želi reći da je u poganskih naroda kultura utemeljena na krivim temeljima (opisanim kod Spenglera) postala statička okamina duha nesposobnog za civilizacijski razvoj: U stvari, kod Cortesa ideja razvoja civilizacije identična je refleksu Spenglerova duha kulture koji se razvija, a kultura Rima i Grčke je za Cortesa okamina koja se ne razvija, već statički stoji na mjestu, pa se u tom smislu Cortzes i Spengler mogu složiti, unatoč razlici pri načinu tumačenja pojmova. Ili drugačije rečeno, ondje gdje nema razvoja civilizacije, ondje nema niti duha napretka, pa je i rušenje kršćanske civilizacije, u stvari, retrogradna pojava propasti kulture duha uzvišenog i zakonitog autoriteta, koji treba slijediti, te odsutnosti nesebične požrtvovnosti iz kojih rastu nove vrijednosti. I ispovijed grijeha tada nije ništa drugo doli odricanje od svojih sebičnosti da bi se primilo duha civilizacijskog i spoznajnog napretka. Bez tih komponenata Zapad se vraća u poganstvo.

U svojoj trećoj raspravi "Glavne zablude sadašnjosti prema podrijetlu i uzrocima", upućenoj kardinalu Fornariju 3. lipnja 1852. g., nešto manje od godinu dana prije svoje smrti, Cortes je u jednom trenutku bio najdirektniji: sve zablude koje razaraju suvremeno društvo Cortes nalazi u svim starim herezama koje su napadale katolištvo u prethodnim stoljećima srednjeg vijeka i renesanse, a konačni izvor i razvoj tih ideja ima sotonističku pretpostavku, dakle, sotonistički izvor.[423] Odbacivši nauk i ideju o istočnom/iskonskom grijehu čovjek je odbacio i sve pretpostavke koje ga vezuju uz Boga. "…Ako vjera nije nužna, tada je razum neovisan gospodar. Napretci u istini tada su ovisni o napretku uma, a napretci uma ovisni su o njegovu neprestanu vježbanju. Ova vježba najbolje se provodi u diskusiji. Zato je diskusija pravi temeljni zakon suvremenog društva i jedina talionica u kojoj se, jednom rastaljene, istine odvajaju od zabluda. Na ovom temelju počiva sloboda tiska, imunitet poslanika i prava suverenost parlamenta. Nadalje, ako volja čovjeka nije zahvaćena bolešću (ranjena grijehom, prim. E. Č.) tada joj dostaje privlačna snaga dobra, da bi slijedila njegov trag, bez nadnaravne pomoći Božje milosti. Ako čovjek takvu pomoć ne treba, tada ne treba niti svete sakramente, koji bi mu jednu takvu pomoć mogli udijeliti, pa čak niti molitve koje bi mu mogle pomoći …"[424] "…Ako

se osporava Božji utjecaj na čovjeka i ako na taj način, po najnovijem - ukoliko je to uopće moguće – između Stvaratelja i Njegova stvorenja otvara beskrajan ponor, tada se u jednom trenutku društvo, u istoj mjeri, instinktivno odvaja od Svete Crkve. Zbog toga je, ondje gdje je Bog prognan u svoje Nebo, u svoju svetost prognana i Crkva.…(…) Tada čovjek svoj pogled okreće zemlji i posvećuje se isključivo njezi svojih materijalnih interesa…”[425] Time postaje nemoguće spriječiti da pametni lukavci dođu do vlasti, a sve to vodi do revolucija i nastupa vlasti tirana. Temeljni zakoni koje je Sv. Crkvi i kršćanskoj civilizaciji dodijelio Bog, bili su ono što čini javno pravo kršćanske civilizacije. Nakon što je sve to srušeno, kršćanska civilizacije pretvarala se - i u XXI. st. konačno se pretvorila - u antikristovsku sotonističku civilizaciju, koju mase nisu uspjele niti prepoznati kao antikristovsku sotonističku dimenziju, jer su predugo bile akomodirane na panteističke i anarhističke promjene, koje su postale mentalni zakon postupanja tzv. “demokracije”. Time je Zapad, u stvaranju svjetske države bez Krista Boga, dosegao prvo dno svoje propasti. Nije bilo teško pogoditi da takva pojava mora dovesti do pojave Antikrista najavljenog u Apokalipsi.

Francisco Franco i metafizika povijesnog zla
-
Pragmatizam filozofije povijesti

Proročansku dimenziju katoličke filozofije povijesti Huana Donoso Cortesa, stotinu godina kasnije, potvrdio je jedan drugi već spomenuti Španjolac – Caudillo Francisco Franco y Bahamonde (1892.-1975.), u svojoj jedinoj knjizi znakovita naslova – "Masonerija". Gen. Franco nije bio filozof povijesti poput Cortesa, već vojnik i državnik, koji je kao katolički mislilac došao do empirijskih spoznajnih rezultata projekcije ostvarenja filozofije povijesti u španjolskoj povijesti. Jer, "…Cjelokupna tajna *filozofije povijesti* počiva na volji i odluci Božjoj. Suvremeno društvo hoda na rubu ponora, jer je izgubilo duh i dušu.… "[426] Taj društveni ponor Franco je jasno uočio i uzročnike ponora opisao je kao talog društva. Za njegovo djelo spašavanja Španjolske iz ruku komunizma Papa Pio XII. odlikovao ga je **Najvišim Odličjem Krista**: to je, dakle, budući svetac Katoličke Crkve

Tražeći temeljne uzroke španjolskih nevolja, ratova i neuspjeha Franco je korijene tih problema našao u britanskoj masoneriji, koja se na španjolsko tlo organizacijski i ideološki infiltrirala poslije svog prvog službenog javnog nastupa 1717. g., odmah početkom XVIII. stoljeća i to preko engleskog vojvode Philippea Whartona (1698.-1731.).[427] Zanimljivo je da je isti vojvoda ložu utemeljio i u Parizu!

Gdje ovdje leži opći filozofski problem? Opći povijesno-filozofski problem leži u činjenici da je Engleska nakon otpada kralja Henrika VIII. od Katoličke Crkve u XVI. st. ujedno otpala i od kršćanstva, iako to površno izvanjski-formalno ne izgleda tako. Jer, "… Nije uzalud naša Sveta Crkva utvrdila, da: "*Kada Bog odlazi iz države, demon je onaj koji ulazi; država bez Boga upravljana je i vođena od demona i društvena apostazija vlast je sotone u svijetu*…"[428]… (pa) …ako želimo objasniti masonska zbivanja koja su našoj Domovini (Španjolskoj), tijekom protekla dva stoljeća, nanijela tolike štete, trebamo istražiti utjecaj koji je u jednom danu napravila apostazija (otpadništvo) u engleskoj katoličkoj naciji, u dekristijanizaciji Zapadne Europe, kao i njezine posljedice na intelektualnu pobunu u XVIII. stoljeću. (…) Protukršćanstvo i ateizam, rođeni u Nizozemskoj, udomaćeni su u Engleskoj otpadom vladara Engleza i visokog plemstva, razvijenog i aristokratskog društva, zajedno sa smrću katoličke vjere

u tim zemljama i potkupljivošću vlasti manjine upravljača iz drugih zemalja. A kakav utjecaj to ima na sudbinu naroda, ništa nam rječitije ne govori nego li jasne riječi Svetog Alfonsa Ligoria, u osudi posljedica vodstva na putu vjere kneževa i vladara: *"...Kada bih uspio pobijediti jednog Kralja učinio bih po Milosti Božjoj više nego li da sam održao stotine i tisuće propovjedi. Ono što jedan vladar, dotaknut milošću Božjom može učiniti u službi Crkve i duša, tisuću propovjedi ne će nikada..."* Ako toliko može primjer i vrlina kneza na putu dobra i spasenja duša, po razboritosti sveca, tada zao primjer može jednako toliko, kada su nemilosrdnost, ili bezbožnost kneza i vođa za vladajuće prihvatljivi. Ako ne poznajemo duh koji je vladao u tom podmitljivom europskom društvu, u tim stoljećima, ne možemo ulaziti ni u analizu šteta koje je masonerija uzrokovala Španjolskoj, u kojoj su se glupani osrednjeg svjetonazora samo čudili…"[429] Zanimljivo je da prva kineska enciklopedija "Proljeća i jeseni" Ly Bu Wea, stara nekoliko tisuća godina, dolazi do istih zaključaka i tvrdnji: pokvareni vladari uništavaju narod i državu.

Naime, u povijesno-duhovnim procesima na engleskom kraljevskom dvoru sve veću ulogu dobivao je okultizam, te je u konačnici g. 1717. u Londonu taj okultizam svoj svečani nastup doživio s javnom pojavom masonskih loža, koje počivaju na okultnim i multireligijskim vjerovanjima.[430] Na taj način, Katolička Europa dobila je neprijatelja u snažnom engleskom kraljevstvu koje je, boreći se ujedno za prestiž sa katoličkom Španjolskom i Francuskom, kroz ratove rušilo i civilizacijske domete tih katoličkih kraljevstava, potpaljujući vatru u Sjevernoj Americi (francusko-engleski rat u Kanadi u XVIII. st.) i pokrećući masonske revolucije na latinsko-američkom tlu u XIX. st., koje spominje i Franco (Bolivar i ostali latinsko-američki revolucionari bili su - masoni).

U prikazu povijesnih događaja Franco je vrlo konkretan i iz njegovog izlaganja jasno je da je Španjolska dobila snažnog neprijatelja koji ju je subverzivno potkopavao, koristeći se španjolskom masonerijom kao svojim sustavom špijunaže,[431] plasiranja dezinformacija i dobivanja informacija, što je kulminiralo u španjolskom građanskom ratu 1936.-1939. g.[432] Na taj način veliko je Španjolsko Kraljevstvo tijekom povijesti protiv sebe dobilo sve veće i snažnije englesko Carstvo, te su se intenzivno sukobljavale katolička civilizacija i sotonistički angloamerički svijet, kojem je cjela vlast integrirana u antireligiju i ideologiju masonerije. Naime, "…u britanskoj naciji postoji petnaest

milijuna masona, petnaest milijuna poslušnika pod tajnom stegom loža, kojima je engleski kralj moćni vladar. (…) U toj osobini većina engleske masonerije, kao i neznatna manjina kontinentalne, ponajprije obuhvaća skoro sve Engleze – od kralja do proletera, preko aristokracije, trgovine i intelektualaca…"[433] Na kraju recimo i to, da je u I. svjetskom ratu pobijedio britanski imperij,[434] koji je nakon 1918. Europi nametnuo svoj politički, pa čak i odgojni sustav, tj. preko špijunaže masonskih loža Europa je bila uključena u britanski nadzor i postupno joj je nametnut nekršćanski svjetonazor. [435]

Kod Cortesa (a i iz brojnih drugih izvora) nalazimo da Engleska podupire sve revolucionarne pokrete. Preko Franca postaje jasno da je te revolucionarne pokrete britanska masonerija sama namjerno stvarala i nakon Cortesova vremena, a izabirala ih je zato da bi tim putem razorila katoličku Europu: komunisti su suradnici masonerije,[436] dokazuje Franco. Revolucije i hereze – to je bio način kojim je razaran i razoren stari katolički Zapad. Teološki rečeno – pobijedio je sotona i katoličkoj je civilizaciji XX. i XXI. st. zadao smrtonosan udarac! Prije su Crkvu rušili bogumili, katari i druge heretičke religije, a od sada to čine politike i revolucije: sotona se presvukao!

U Francovoj knjizi Španjolska je zoran primjer koji to dokazuje. U tim podatcima iščitavamo metafiziku sukoba dobra i zla filozofije povijesti Sv. Aurelija Augustina iz "Države Božje", po kojoj se u ratovima bore sinovi grada (države) Božjeg i grada đavoljeg. Oduvijek je bilo tako i jasni tragovi sukoba okultizma i Crkve ne će promaći pažljivom proučavatelju brojne znanstveno argumentirane literature.

U svojoj knjizi Franco y Bahamonde opisao je kako su španjolska i portugalska masonerija u XVIII. st. napale i privremeno uništile isusovački red, [437] a ukazao je i na to da su Malteški vitezovi pali u ruke masonerije i postali njezin dio.[438] Sve ovo objašnjava razoran utjecaj britanske masonerije na Katoličku Crkvu. Papa Pio X. početkom XX. st. proglašava obveznim zavjet svećenika protiv modernista, koji u crkvena učenja unose stare odbačene hereze. Ali prije II. vatikanskog sabora ta je zakletva povučena i potom modernizam počinje nametati svoju sliku Crkve. "… Papa Pavao VI. je 7. prosinca 1969. kazao: *Crkva se nalazi u razdoblju tjeskobe, samokritičnosti, a moglo bi se reći samouništenja. To je kao unutrašnji preokret, ozbiljan i složen – kao da Crkva samu sebe bičuje.* Slijedeće godine je dodao: *U mnogim područjima Koncil nam za sad nije podario mir nego je uzburkao nevolje i probleme, koji nikako ne služe jačanju Božjeg Kraljevstva u Crkvi, ili*

u njezinim dušama. Onda je podigao znak za uzbunu 29. lipnja 1972. (svetkovina Sv. Petra i Pavla): *Dim sotonin je kroz neku pukotinu ušao u hram Božji; sumnja, nesigurnost, problemi, nemiri, nezadovoljstvo i sukobi isplivali su na površinu ... sumnja je ušla u naše savjesti...”*[439]

Posljedice takva stanja i djelovanja odrazile su se u desakralizaciji Crkve nakon II. vatikanskog sabora (1962.-1965.): Novo bogoslužje u praksi napušta Tridentintski liturgijski model mise trajno naređen od Pape Pija V., a time i latinski jezik i originalni pjev Katoličke Crkve - gregorijanski koral. Sveta Crkva gubi osjećaj za sveto i npr. u saborskoj Deklaraciji “Nostra aetate” o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama poganskim religijama daje važnost i de facto ravnopravnost.[440] “*...Danas sve religije imaju pravo građanstva unutar Crkve...*”,[441] objasnio je potom koncilski otac nadbiskup Marcel Lefebvre. U Asizu 1986. g. papa Ivan Pavao II. u ime međureligijskog dijaloga mjesne Crkve stavlja na raspolaganje poganskim religijama i integralisti konstatiraju da se dogodilo oskvrnuće. Svemu tome opire se nadbiskup Lefebvre. Godine 1988. Ivan Pavao II. proglašava da je katolički integralist nadbiskup Marcel Lefebvre ređenjem četvorice biskupa, zajedno s Bratstvom Sv. Pija X. počinio crkveni raskol, a godine 2009. Papa Benedikt XVI. opoziva ekskomunikaciju i Lefebvreovo Bratstvo Pija X. vraća u Katoličku Crkvu. Lefebvreovo pravovjerno bratstvo širi se na 63 zemlje.

Drugi vatikanski koncil bio je izdaja Boga Isusa Krista, Njegovih učenja i izdaja cijele Crkve! Jedan nadbiskup usudio je na to upozoriti! Na ovom mjesto Europa se počela raspadati na zadnjoj najvažnijoj liniji obrane postojanosti Svetosti Duha Tradicije - na liturgiji!

Počinje završna slika potpunog raspada starog katoličkog Zapada, ostvaruje se vizija koju je opisao Huan Donoso Cortes: Crkva je većinskim dijelom podlegla svjetovnosti i duhu heretičkog sotonizma, baš kako je i predvidio. Za Spenglera to bi bio početak “vjerojatnog cikličkog stvaranja” nove religije i nove civilizacije (“era Vodenjaka”), za Cortesa se radi o otpadništvu Zapada od duha katoličke vjere iz kojeg se taj Zapad razvio. Kakva je to nova religija i nova civilizacija koja bi se trebala roditi? Napustivši temeljna načela svoje vjere Zapad je počinio samoubojstvo, stoga su svi poremećaji, koje je i Spengler uvidio, opisao i utvrdio, bili samo dramatičan uvod u opće rasulo Europe i bijele rase, kao nositeljice kršćanstva. Time evanđeoska Apokalipsa još uvijek nije dovršena, ali dovršen je jedan ciklus, uvod i uvid u pad i propast Zapada, koji su ispravno najavili Donoso Cortes i Oswald Spengler.

Franco je bio posljednji pokušaj spasa starog katoličkog Zapada i tumač primjera njegove propasti.

Stoga se možemo upitati:

Hoće li se Zapad i katolištvo ikada obnoviti? Sigurno hoće, jer je Isus Krist pravi Bog, koji je to najavio, ali put do obnove vodit će preko još jedne završne svjetske (Antikristove) tiranije: put do Uskrsnuća vodi preko još jedne slavne katoličke Kalvarije i njezinih postaja muke i Križa. Novi prikaz filozofije povijesti pisati će nova generacija najumnijih - nakon ere Antikrista.

Dodatak

Psihologija i teologija u filozofiji povijesti

-

Čovjek prema Bogu

Specijalni socijalno-psihološki uzroci propasti Zapada

Religiozno-filozofska dimenzija psihološkog shvaćanja žene Otta Weiningera

U Hrvatskoj se u kolovozu 2008. g. konačno pojavila knjiga slavnog i nesumnjivo genijalnog austrijskog filozofa i psihologa Otta Weiningera (1880.-1903., Beč), koja je od 1903. g. dobrano potresla znanstvenu i ideologiziranu scenu XX. stoljeća, što je - naravno - imalo odraza sve do danas. Knjigu je objavila izdavačka kuća "Euroknjiga" u prijevodu Gordane Kontarić Lingenfelder, navodno s njemačkog jezika, ali kako je, na žalost, prepuna srbizama[442] (sumnja se na prijevod sa srpskog prijevoda) to će svakako utjecati na ustrajnu iskvarenost duha hrvatskog filozofijskog znanstvenog rječnika (važne knjige utječu na mišljenje i govoreni jezik).

Weininger je svoje djelo oblikovao u dvije cjeline s naslovima "Seksualna raznovrsnost" i "Seksualni tipovi", te ih je podijelio na dvadeset poglavlja (šest se odnosi na prvi dio, a četrnaest na drugi). Prvi dio knjige je biološka analiza čovjeka i svakako je daleko manje važan nego li drugi, središnji dio, koji čini tri četvrtine knjige. Prvi dio je, naime, uvod u biopsihološko razumijevanje čovjeka u kojem Weininger povremeno koristi i jednostavne matematičke formule, kako bi time ukazao na logičnost svojih tvrdnji.

Weininger je, za čovjeka s različitim slojem iskustva, posebno težak za ispravno razumijevanje i točnu filozofsku interpretaciju. U ostalom, to i jest središnji problem filozofije: ispravan pristup i točan uvid. Za razliku od S. Freuda koji je svoju psihoanalizu gradio bez Boga, *Weininger je svoju psihologiju razvijao na odnosu prema Bogu i na posljedicama koje iz toga proizlaze*. Osnovni problem teocentrične filozofske psihologije Otta Weiningera jest u tome što je on izrekao istine koje ljudi ne žele čuti i koje i sami stručnjaci teško mogu razumjeti, ukoliko ne dijele isto iskustvo, znanje i stav. Nakon pomne analize djela, dobiva se dojam i uvid da je Weininger bio odbačen, jer se ljudi bez istina što ih je izrekao, lakše mogu suživjeti sa svojim iluzijama i prepuštati se svojim potrebama, željama i nagonima. Cijena što ju je radi svoje iskrenosti, genijalnosti i hrabrosti platio bila je opća šutnja i

potom žestoka kritika koja ga je duševno potresla i konačno prouzročila njegovu samoubilačku smrt (u samoj knjizi Weininger osuđuje čin samoubojstva kao ubojstvo svih ljudi kroz sebe!): nije mogao osporiti svoja saznanja, a za nastaviti život kao izolirani genije nije imao snage. Poput Sokrata, položio je život za istinu, koja je društvu bila nepodnošljiva...

No, idemo redom. Središnje teze Otta Weiningera su:

- Čovjek je biopsihološka mješavina muških i ženskih elemenata, koji se uzajamno privlače (stoga Weininger nalazi opravdanje i za homoseksualnost: "…Nema živog bića koje bi se jednostavno zvalo jednospolnim i određenospolnim. Mnogo više pokazuje stvarnost kolebanje između dvaju točki…"[443] S ovim se u cijelosti ne možemo složiti, jer ovi opisi psiholoških karakteristika preskaču biološke datosti spola.)
- Žena nema snažni voljni ego i radi toga ni intelektualnu prodornost muškarca već je "henidna", tj. u odnosu na nove pojave i spoznaje bazično je u stanju vječite nejasne intuicije što ju dovodi do toga da je za dubinu metafizičkih spoznaja (sažimanje bitnog!) većinom karakterno i intelektualno ovisna o muškarcu, te mu je podložna, jer uglavnom nema samostalan jasan vrijednosni i estetski sud. (Visoko intelektualno nastrojene žene rijetke su). Tako je žena usmjerena isključivo na svoju emocionalnost i seksualnost kao uzročni pokretač postupaka i kriterij vlastite osobe. (Weininger opširno obrazlaže zbog čega su osporavanja ovih tvrdnji utemeljena na muškim iluzijama).
- Emancipaciju žene skrivio je muškarac da bi ženu ogolio i seksualno podložio (XX. i XXI. stoljeće, u razdoblju nakon Weiningera, odista je stoljeće pornografije i ženske razgolićenosti, kao nikada u povijesti!), a brojne "muškarače"[444] među ženama tome su potpomogle iz vlastitih pobuda (jedino njima Weininger dopušta emancipaciju!)
- Genijalnost je svojstvena samo muškarcu, jer jedino on intelektualno može zahvatiti metafizičku cjelinu, pojam, što dokazuje i povijest filozofije, filozofija povijesti, povijest umjetnosti i kulture općenito, u kojoj su glavnu ulogu imali isključivo muškarci, dok se žene pojavljuju sporadično (što nije slučajno),[445]

- Bitno je svojstvo genijalnosti uopćeno i povijesno pamćenje, koje se temelji na muškarčevu vrednovanju svih čina ljudskoga duha, te tako
- Britanski empirizam novog doba predstavlja smrt metafizičkog duha i genijalnosti, jer banalizira i uništava filozofsko mišljenje, čime su stvorene predispozicije za smrt nazočnosti filozofskog duha u znanosti, kao i za prizemno *empirijsko mišljenje* koje - "poženstvenjuje" muškarca, jer isključuje metafizičko mišljenje (koje je teocentričnog karaktera. Marx i marxizam samo su sirovi produžetak britanskog empirizma,[446] a Weininger ih u svojim analizama kategorizira usput, ali dovoljno jasno)!

Weiningerov pakao istin**e**

Weiningera treba objasniti i njegovim riječima. Naime, u *Predgovoru* Weininger jasno kaže:

"…Ova knjiga nastoji prikazati odnos spolova u novom, odlučujućem svjetlu. Ovdje ne treba biti poredano što je moguće više pojedinačnih karakternih crta, niti sakupljeni rezultati dosadašnjih znanstvenih mjerenja, nego treba pokušati vratiti sve suprotnosti muškarca i žene na ***jedan jedini princip***. Po tome … knjiga … donosi duševne razlike spolova u sustav; to ne vrijedi za žene, nego za ženu. (…) To istraživanje nije specijalno, nego principijelno (…) Čak i umjetnik koji predstavlja žensko biće, može ***dati tipično***, bez da se legitimira brojem, ili serijom pred cehom promatrača. Umjetnik ne prezire iskustvo (…) ali ono mu je samo polazna točka jednog poniranja u sebe, što u umjetnosti izgleda kao poniranje u svijet. Psihologija, koja ovdje služi tom prikazivanju, potpuno je filozofska, iako njena neobična metoda koja se sama opravdava neobičnom temom, proizlazi iz najotrcanije zalihe iskustva…"[447] (ukošeno-podebljano E. Č.) Pa, ipak, da ne bude zabune, Weininger ženama time ne osporava različitost ćudi i karaktera.[448] On naprosto tvrdi da je "…problem cijele metafizike i teorije spoznaje, najviše načelno psihologije, ujedno i problem karakterologije, problem 'svih karakterologija koje će se moći pojaviti kao znanost' …"[449] Dakle, muškarac i žena posjeduju tipično bivstvo, tipičan značaj, iako se kao pojedinci među sobom znatno razlikuju; oni su stvarno bezbrojna mnoštva različitih osobnosti.

Naime, filozofija oblikuje i pojašnjava pojmove, a filozofsko mišljenje Otta Weiningera daje jasne i tipične modele, metafizičke uzorke dane u pojmu. Prema tome načelu muškarci pripadaju u metafizičko-pojmovni misaoni model, dok je žena prvenstveno emocionalno-seksualni model, usmjeren na materijalizam, snošaj i rađanje. Ovaj redukcionizam ne osporava da žena filozofiju može naučiti i shvatiti, već daje tipični profil spola. Weininger je logičan, ali njegova logičnost na početku rasprave dovodi i do homoseksualnog apsurda, te je i zbog ovog autor bio loše shvaćen: ako se možemo složiti da svako ljudsko biće u sebi ima emocionalna i fizička svojstva, u kojima više ili manje dominira muški ili ženski element, pa to manje-više utječe na duševno i nagonsko privlačenje u skladu s viškom, ili manjkom određenih emocionalnih osobina kod jedne strane, to ne znači da pri tome smijemo preskočiti načelno biološko ustrojstvo spolova, koje muškarca determinira kao muškarca (M=M) i ženu kao ženu (Ž=Ž). Weininger uviđa nastali problem, te se dopunja kazujući da je "*…pored svih seksualnih međuoblika, čovjek na kraju ipak jedno ili drugo - muškarac ili žena*. U tom najstarijem empirijskom dvojstvu skriva se također (ne samo anatomski i u konkretnom slučaju nikako u redovnoj punoj suglasnosti s morfološkim nalazom) duboka istina, koja se ne smije nekažnjeno zapostaviti…"[450] Tako pažljivom čitatelju postaje jasno da je autor rasprave u procjeni ljudskog roda u krajnjoj liniji dosljednosti kristalno jasan, tečan i točan, (apstrahiramo li od nekih manje bitnih stvari, s kojima se ne bismo mogli složiti) te njegovo djelo nije bez razloga osvojilo mišljenje brojnih intelektualaca XX. stoljeća i na polju filozofske psihologije postalo reprezentativnim djelom bečke Moderne.

Da bi pojasnio razliku u mentalnim procesima kod muškarca i žene Weininger uvodi novi psihološki pojam - "henida". Jasno nam je da se to odnosi na intuiciju, ili "šesto čulo", no Weiniger kaže: "… Sam pojam *henide* ne može se bliže opisati, već samo kao nejasno "nešto", *što kasnije slijedi identifikaciju s potpuno artikuliranim sadržajem; izvjesno je isto tako da henida sama još nije taj artikulirani sadržaj*, već se od njega razlikuje po manjem stupnju svjesnosti, po nedostatku reljefnosti, po stupnju pozadine i najvažnije stvari, kroz nedostatak "gledišta" i "vidokruga". (…)"[451] Tu nije rečeno da žena nikada ne stiče "gledište" ili "vidokrug" već da je proces spoznaje drugačiji, odnosno, emocionalno-intuitivan. Razliku između muškarca i žene Weininger, dakle, nalazi u razlici stupnja i brzini bistrenja artikulacije svijesti kod

ta dva spola: Naime, "…*muškarac ima psihičke sadržaje kao i žena, ali u artikuliranijem obliku; gdje ona misli više ili manje u henidama, on već misli u jasnim, distinktnim predodžbama na koje se nadovezuju iskazani osjećaji, koji uvijek dopuštaju izdvajanje od stvari. Kod Ž "misliti" i "osjećati" znači nešto potpuno isto, jedno, za M ih treba razlikovati. Ž ima, dakle, mnoge doživljaje u henidnom obliku, dok je kod M već odavno nastupilo bistrenje.* Zato je žena sentimentalna... "[452] Ova razlika je odlučujuća, jer henidno fluktuiranje kod žene, po Weiningeru, *u procesu novosticanih sudova* ženu drži u stanju vječite mentalne nesigurnosti, stoga je žena kod prosuđivanja često usmjerena na autoritet muškarca. Do toga su zaključka došli i istaknuti predstavnici feminizma i ljevice:

"…Margaret Simons bila je feministička aktivistica i žestoki pristaša femnističke teorije, no jednako je tako bila privržena i "naravnim" vrijednostima. Bila je razočarana vidjevši Simone de Beauvoir kako puši i ta spoznaja ju je uzrujavala. Kad je svoju heroinu zapitala o mogućim utjecajima na njezinu knjigu, autorica se teatralno nagnula prema njoj i svojoj obožavateljici zapovjedničkim tonom kazala da jednom zauvijek zapamti da je "*jedina knjiga koja je ozbiljno utjecala na njezinu knjigu "Drugi spol" bila knjiga Jean Paula Sartrea "Bitak i ništavilo"…."* Bilo je to razočaravajuće i zbunjujuće otkriće. Kako ova tobože prodorna i "slobodna žena", može tako ležerno, k tome jednoj strankinji, priznati ne samo da je tako nefeministički pasivna, već također da se pokorava jednom muškarcu: "Nadala sam se", rekla je u jednoj kasnijoj prigodi, "da joj kao feministici ne pada na pamet gledati na svoje filozofsko djelo kao na puki derivat Sartreove filozofije. Žestina njezina odgovora zatekla me potpuno nespremnom. Nikako mi nije polazilo za rukom vidjeti je u pasivnoj ulozi, kao tek jednu u nizu Satrteovih sljedbenica (...). Oko imena Simone de Beauvoir spletena je jedna gotovo mitska priča koja je svijetu predstavlja kao neovisnog mislioca, glasnogovornicu žena i zagovornicu slobode. Prava je istina, međutim, daleko od takve predodžbe. Srž njezine filozofije u svojoj je biti sartreovska; nipošto nije točno da ona zastupa sve žene…"[453]

Ovo je najekstremniji primjer, s područja nihilističke ljevice, koji završava u pokornosti žene - muškarcu. Jedan "bravo" za Otta Weiningera. Ali, ipak ne smijemo izgubiti iz vida da žena odgaja svoj mentalni sklop kao i muškarac, te emocionalna inteligencija žene, ako je jednom pravilno odgojena, dosljedno slijedi svoj unutrašnji princip spoznaje i nosi ga kao spoznajnu orijentaciju u dogradnji znanja. (Kao

i obratno: neodgojena žena i muškarac dosljedno slijede načelo svoje neodgojenosti, sirovosti i surovosti. Ateist samo nakon spoznajnog šoka postaje vjernik!): odgoj je sustav formacije emocionalnog i mentalnog pamćenja u oba spola.

Iz svojih istraživanja i uvida Weininger je zaključio da "…žena kao kriterij *muškosti osjeća* da joj je muškarac duševno nadmoćan: privučena je od muškarca čije joj mišljenje imponira, i time nesvjesno, ali odlučujuće pristaje protiv svih teorija jednakosti…"[454] (Simone de Beauvoir!) Ovakvo emocionalno stanje ženine nesigurnosti, u procesu kognitivnog razvitka, vezuje ženu uz svijet neposrednog iskustva, te je žena u pitanjima životne važnosti, najčešće konkretan praktičar - bez metafizičke vizije, tipične za muškarca.[455] Ovo je odlučujuće za razumijevanje suvremenih religijskih, povijesnih i političkih procesa, jer je Weininger shvatio i to da će filozofsko empirijsko mišljenje britanske škole muški rod misaono usmjeriti na "tu i sada", a ženi u suvremenom društvu omogućiti dolazak na važna mjesta, što će imati i odgovarajuće posljedice u skladu sa spolnim karakterom i egzistencijalnim razumijevanjem stvarnosti.

O shvaćanju stvarnosti Weininger između ostalog ispravno tvrdi: "…Da bismo čovjeka prepoznali, ili prikazali, moramo ga *razumjeti*. Ali, da bismo nekoga razumjeli, moramo imati s njim sličnosti, moramo biti kao on. Da bismo mogli oponašati njegove radnje i cijeniti ih, moramo imati psihološke pretpostavke koje on ima, a mi ih u sebi samima možemo proizvesti; *razumjeti čovjeka znači: imati ga u sebi*. Treba biti sličan duhu koji želimo shvatiti. Zato lopov uvijek razumije dobro drugog lopova (…) *Razumjeti čovjeka znači dakle: biti on sam…"*[456] Weininger iznova želi reći da žena u duševnosti nije muškarac: može ga razumjeti intimno, ali duhovno, intelektualno ne može biti muškarac.[457] Dosadašnja muška civilizacija, koja je trajala sve do pred kraj XIX. stoljeća, od sada više nije ona kršćanska muška civilizacija kao prije: model razumijevanja čovjeka se promijenio u korist iluzornog privida. Kriterij istine je mrtav, živo je ostalo samo Pilatovo pitanje: "*Što je istina*"?

U političkim strankama muškarci i dalje vladaju (vidljivo, ili nevidljivo), ali ne po istim pravilima i ne u istom duhu u ime viših kršćanskih vrijednosti, a žena u ime ravnopravnosti više nema muža koji joj donosi plaću, ali ima izvjestan utjecaj u društvu: od žene se očekuje više, a ona uistinu dobiva - manje. Istovremeno permisivna civilizacija pretvorila ju je u spolni objekt koji je kod većine muškaraca ukinuo duhovnu usmjerenost i idealizam prošlih vremena.

Ukratko, Weininger je u toj svoj ključnoj knjizi oštar kritičar rasula vrijednosnog sustava kršćanske civilizacije koja je već u njegovo vrijeme napustila metafizičko načelo mišljenja, što ga autor tumači kao specifično muško jastveno i ujedno kršćansko religiozno načelo, naglašujući da "… sva prava duševna kultura i ono što čovjek smatra da je za njega kultura i istina i da za njega postoje vrijednosti - ***sve to počiva na vjeri i traži smjernost*** (podebljano-ukošeno istaknuo E. Č.). Smjernost nije nešto što se otkriva samo u mistici i religiji; ona se nalazi najdublje i u osnovi svake nauke i svake skepse, *i u svemu što čovjek u duši ozbiljno misli*. (…)"[458] Smjernost, ili poniznost i krotkost, usmjerena je na viši izvor Bivstva i iz njega izvire! Metafizički princip (savjest!), tj. jedinstvo i dubinu mišljenja, Bog je čovjeku položio u Jastvo (čime se Weininger nadovezuje na Kanta), a nositelj kreativnog snažnog Jastva jest muškarac, pa se iz upravo tog religioznog muškog moralnog Jastva rađaju osnivači svih religija[459] kao i velika i herojska djela. "…Religija je tvorevina svemira; a sve što je u čovjeku nastalo je kroz religiju…(…) Svaka je vjera herojska…",[460] a "…kršćanstvo je najviše junaštvo…",[461] jer se temelji na idealizmu žrtve, za koje je u prvom redu sposoban muškarac: nije li u židovstvu i potom kršćanstvu proroštvo, apostolat i svećeništvo (tisućama godina!) baš zato povjereno upravo - muškarcu?

Kršćanstvo i socijalna etika

Weininger je duboko kršćanski pravovjerno raspoložen kada izjavljuje da je "…*Krist čovjek koji u sebi prevladava najjaču negaciju, židovstvo, i tako stvara najjaču poziciju, kršćanstvo*, kao nešto najsuprostavljenije judaizmu. Iz predbivstvenog stanja *odvajaju se* bivstvo i ne - bivstvo…",[462] što znači da Sveti Duh koji je bivstvo, po Kristu bitni životni Duh, nadomješta ne-bivstvo - židovski zakon, koji Apostol Pavao opisuje kao mrtvo slovo! Krist Logos, kao kraljevski apsolutni muški princip iz kojeg sve nastaje, svojim nastupom u povijesti i svojom žrtvom proglašuje načela višeg stanja moralnosti i potpune seksualne suzdržljivosti (rađa ga sveta Djevica! Bogorodica, pojam koji ujedno reprezentira seksualnu apstinenciju!), a muškim modelom emancipacije žene već na samom početku XX. stoljeća dobivamo "… vrijeme koje je umjesto kulta Djevice postavilo kult poludjevice; *ovo vrijeme uživa još slavu da je prvo koje ne samo što afirmira i obožava snošaj nego ga uzdiže do dužnosti*…"[463] Nakon Weiningera javno

razgolićenu ženu u drugoj polovici XX. st. i u XXI. st. susrećemo na svakom koraku, na novinskim kioscima, na TVu i svim medijima, a ***žene - ne prosvjeduju***! (Ne govorim o rijetkim pojedincima!) Time, nakon "kulta poludjevice" u cijelosti otpada javni kult Svetice, da bi obožavana postala ne žena, već - prostitutka, bludnica, kao novi princip civilizacije.

Pobuna protiv načela kršćanske kulture osporava muški duhovni metafizički princip (na njegovo mjesto stupa muški spolni nagon!) i vraća kršćansku civilizaciju na pred-Kristovo razdoblje židovskog zakona i poganskog moralnog relativizma, koje Weininger uspoređuje s načelom relativističke socijalne etike ("ženski princip"!),[464] kakvoj izvor nalazi u Engleza:

"…***S filozofske strane Hutchenson, Hume i Smith vidjeli su u suosjećanju bit i izvor svekolikog etičkog držanja. Jednu izvanrednu dubinu ovo je učenje dobilo u Schopenhauerovom moralu sažaljenja***… "[465], kakav Weininger odbacuje, jer osjećajna etika sažaljenja jest ona dimenzija koju povezuje s emocionalnim karakterom ženske naravi, što u knjizi temeljito obrazlaže i precizno dokazuje.

Tako je po engleskim empiristima u svijetu moralno postalo ne ono što je Bog postavio kao načelo Duha, već društveni zakon po kojem ništa ne trebamo žrtvovati, gdje smo iz obzira prema sebi moralnima proglasili sve naše strasti. Suvremena feministica Elisabeth Badinter potvrđuje Weiningera kazujući da se "…samoljublje pretvorilo u "etički kodeks" (sic!…). "***Kartegorički imperativ***" (Kant! prim. E. Č.) više ne postavlja uvjete za odnos između Ega i Drugih Ljudi, već utvrđuje uvjete mog odnosa sa mnom. On mi naređuje da volim samog sebe, "da razvijam samog sebe", "da se zabavljam". Cilj moralnog kodeksa pomaknuo se od Drugog prema samome čovjeku…"![466] Weininger nije morao živjeti jako dugo da shvati što će se dogoditi s feminističkom etikom! Zato nam on unaprijed i kaže: "… Konzekventan moral simpatije i konzekventna socijalna etika podjednako su apsurdni jer (…) biraju kao mjerilo moralnosti konkretnu ljudsku sudbinu, konkretnu ljudsku sreću, konkretan ljudski trenutak, *umjesto ideje*."[467] Ali, pravo "…moralno postupanje može biti samo postupanje po nekoj ideji. Prema tome, treba ga birati samo među onim moralnim učenjima koja postavljaju ideje i maksime postupanja. A tu dolazi u obzir samo dvoje: etički socijalizam ili "socijalna etika", koju su zasnovali Bentham i Mill (kasnije prenesenu od revnosnih uvoznika i na kontinent, pa čak i u Njemačku i Norvešku), i etički individualizam (tj. personalizam kod

katolika, prim. E. Č.), kako ga uči *kršćanstvo i njemački idealizam.* ...."[468] Kod čovjeka "... ovdje je identitet: podloga je prosto i s jedne i s druge strane sklop, oblik, zakon, svemir, koja ostaje ista i kad se mijenjaju sadržaji... smijemo zaključiti postojanje noumenalnog, transempirijskog subjekta.... On proizlazi iz logike i etike ..."[469], koji su usko vezani i bogomdani.

Weininger stoga, nakon opširnih analiza i temeljitih objašnjenja, oštro i odlučno izjavljuje da je psihološki izraz lažnog "socijalnog morala" emocionalna histerija, jer "...histerični su potpunije nego drugi primili izvana u sebe nešto što im je prvobitno tuđe, moral. (...) Moralnom cilju *socijalne etike*, za koju laž jedva može biti prijestup ako koristi društvu i razvijanju vrste, tom idealnom čovjeku takvog heteronomnog morala možda su histerični bliži nego bilo koje drugo biće. *Histerična žena manekenka je etike uspjeha i socijalne etike:* i genetički, jer je moralne propise primila izvana, i praktički, jer najlakše stvara dojam kao da postupa altruistički: njoj dužnosti prema drugima nisu poseban slučaj dužnosti prema sebi..."[470] Ovdje je lažni moral najekstremnije izražen kao himbenost, a nositelj najekstremnije emocionalnosti te vrste (kao emocionalno biće) opet je po Weiningeru - žena. (Opet: Elisabeth Badinter!)[471] A, kao što je općepoznato, u religijskom rječniku kršćanstva pojam za lažni osobni i društveni moral postali su farizeji, farizejština! Farizejština i ženski princip "socijalnog morala" u Weiningera se ujedinjuju u jedan princip. Weininger je iznova dosljedan i logičan:

Farizejstvo je ono što je Krist osudio kao licemjerje i izokretanje u moralnom zakonu židovstva, takav duh mišljenja Krista je odbacio i razapeo, a takav duh odbacivanja Krista vlada i u XX. stoljeću. Povodljivost i oponašanje karakteristika je koju je Weininger prikazao i opisao kao ono tipično za ženu, (*primjer Simone de Beauvoir*) a duh židovske farizejske povodljivosti za osobnim trenutačnim interesima obilježje je što karakterizira i suvremenu civilizaciju, već od Weiningerova vremena:

Stoga, "... u novom židovstvu probija se na svjetlo dana novo kršćanstvo; *čovječanstvo očekuje novog osnivača religije* (Antikrist !, prim. E. Č.) i borba se treba riješiti kao u prvoj godini. Između židovstva i kršćanstva, između trgovine i kulture, između žene i muškarca, između vjere i ličnosti, između bezvrijednosti i vrijednosti, između zemaljskog i vječnog života, između ništavila i božanstva - čovječanstvo može ponovno birati. To su oba pola: nema trećeg carstva..." ![472] Stotinjak

godina prije našeg vremena Weininger je opisao vrijeme u kojem upravo živimo: problemi ne samo da su ostali isti, već su se i produbili! Prihvati li čovječanstvo kult "skrletne žene" - bludnice (a prihvatilo je!) ono će prihvatiti i (Antikrista) predstavnika učenja suprotnih od onoga što je naučavao - Krist. (Vidi NZ, Otkrivenje, 17,3-11).[473]

U drugoj polovici XX. st. u Crvi se pojavljuje paralelna logična posljedica procesa dekonstrukcije metafizičkog načela: povjeravanje dijeljenja pričesti ženama! Iz ove pojave dade se naslutiti da će završetak procesa ukidanja tisućljetne tradicije biti - svećeništvo žene. Ali tek kao privremena i prolazna faza rastakanja kršćanstva. Dakle, iz povijesnog razvitka nakon Weiningera, a slijedeći tipologiju njegove misli, mi vidimo da je ideja svećeništva žene na kraju XX. st. početak dovršenja dekadencije kršćanstva: za početak ideju pokreću i ostvaruju - anglikanci, a prije odlaska u progonstvo i u katakombe, sigurno će je na kraju provesti i - katolici! Logična posljedica razvitka procesa opće dekadencije duha mora se ostvariti u povijesnom - *uskoro*. Nakon toga čovječanstvu će biti potreban povratak na iskon, još jedan preporod. Tako psihologija spolova postaje projekcija, koja dovodi do istovjetnih konačnih zaključaka filozofije povijesti!

Weininger se za svoje konstatacije o stanju duha koristi i glazbom, te se u svojoj argumentaciji često osvrće na R. Wagnera i njegove opere: po analogiji na Weiningera, o liturgijskoj glazbi Katoličke Crkve možemo danas konstatirati da je nova koncepcija (II. vatikanskog sabora), dopustivši mogućnost alternative metafizičkog ugođaja gregorijanskog korala, otvorila prostor glazbenom sentimentalizmu,[474] *te se tako i u crkvenosti realizirao Weiningerov ženski princip*.

Weininger nije bio svetac (kažu da je prije obraćenja i protestantskog pokrštenja bio gost javnih kuća): za svoje godine (u trenutku smrti 23 g.!) previše je dobro poznavao psihologiju muškog i ženskog roda, i shvatio je kamo vodi psihologija masovnog mišljenja njegova vremena. Za Weiningera psihologija bez filozofije je obična glupost, jer o psihi izvodi zaključke iz vanjskih utjecaja, umjesto da psihu shvati iz njezinih unutrašnjih principa (Kant mu služi kao uzor!) koja je u muško i žensko usadio sam Bog, a izobličio grijeh i sam čovjek (ateist ne shvaća o čemu se ovdje govori!). "…Nijedna znanost ne mora, kad postane nefilozofska, postati tako brzo površna kao psihologija.

Emancipacija od filozofije pravi je razlog propadanja psihologije. Psihologija je trebala ostati filozofska, ne u svojim pretpostavkama, nego u svojim krajnjim namjerama. (…) Analiza osjećaja spada u psihologiju osjetila i svaki pokušaj da se njihovi specijalni problemi dovedu u dublju vezu s ostalim sadržajima psihologije, mora propasti… ”[475] Promatrajući i analizirajući te principe Weininger je muškarca i ženu shvatio iz njih samih, te stoga nije mogao promašiti u tipološkoj procjeni karaktera, što oblikuje povijest i budućnost. Ako razumijemo karakter pojedinca, spola, nacije i same ljuske rase, tada ćemo razumjeti i uzroke koji motiviraju njihov karakter, te predvidjeti i same postupke, koje će ljudi počiniti, jer ih njihov mentalni sklop (iz kojeg su isključili Boga kao vodeće načelo!) deterministički motivira da djeluju u jednom određenom pravcu. “…Pokušaj karakterologije u gore navedenom širem i dubljem smislu obuhvaća, prije svega pojam samog *karaktera*, kao pojam konstantnog jedinstvenog bivstva (…) i predmet karakterologije pretpostavlja stanovitu ***nepromjenjivost u psihičkom životu*** (…ukošeno-podeb. E. Č.)”[476] Predominacija duhovnog profila spolnog karaktera muškarca, ili žene u javnom i političkom životu ujedno se projicira i u predominaciju životnog modela moralnog i političkog postupanja! Jer, (kako se vidi iz Weiningerove analize) muškarac i žena temeljem svoga karaktera ne razmišljaju i ne postupaju na isti način, a javna filozofija XX. stoljeća postao je - relativizam, *relativistički empirizam*, koji - kako smo vidjeli - *Weininger stavlja u kategoriju ženskog principa, promjenjivog dojma*!

Filozofska psihologija i filozofija povijesti

Tako se Weiningerova filozofska psihologija polagano kristalizirala i u jedan od temeljnih modela za razumijevanje filozofije povijesti. Jer “… sve na svijetu zrači toliko vrijednošću koliko je bezvremeno. *Samo se bezvremene stvari pozitivno cijene.*…”[477] a “…*vrijednost je ta koja stvara prošlost*. Samo ono što je procijenjeno kao pozitivno ostaje zadržano pod zaštitom pamćenja i sačuvano od zuba vremena…”[478] “Vrijednost” i “pozitivno” ujedno su etičke i logičke kategorije povijesti: one su jedan od temelja praktičnog, ili *pragmatičnog idealizma*! U ratovima muškarci su ginuli za domovinu, ideale, kršćanstvo, a to su pozitivne kategorije etičkih vrijednosti: sama filozofija povijesti bavi se razumijevanjem čovjeka i njegovih postupaka iz gledišta religijskog, ili ideologiziranog vrijednosnog sustava, ali ona

kao tipično po sebi ne uzima karakter spola, već karakter nadvremenske/ bezvremenske ideje, strateške i druge kontinuirane religijske i/ili političke vrijednosti (prave ili lažne) koje njeguje neka aristokracija nacionalne psihe (a ta je u političkoj većini bila muška!).

Weininger nalazi da je za razumijevanje cijele povijesti najprije potrebno shvatiti pojam muškarca kao genija, koji - ***misleći metafizički*** - svojim duhom oblikuje mase (naravno da svi muškarci nisu geniji!). Pa, "…zar se sva ljudska povijest (ovim naravno mislimo na povijest duha, a ne na primjer povijesti ratovanja) ne shvaća najlakše pojavom genija, pojavom poticaja, koji su od njega potekli i oponašanjem onoga što je genij činio? Pojavom građenja kuća, obrađivanja polja, a prije svega *jezika*? Svaku riječ najprije je stvorio jedan čovjek, koji je bio iznad prosječnosti (…)" I zato se "…nacija orijentira prema svojim genijima i po njima stvara idealni pojam o sebi…"[479] Ali zajedno s rastom i predominacijom ženskog principa britanske "socijalne etike" u XX. stoljeću (trenutačni ekonomsko-politički interes, tu i samo sada, bez procijene i uvažavanja teških posljedica za budućnost ljudskog roda ili nacije), princip genija je degradiran i isključen iz opticaja,[480] što će imati, i već ima, svoje političke i religijske posljedice. I kao što se psiha spola projicira u tipično mišljenje i postupanje, tako se i psiha političke aristokracije projicira u tipično mišljenje koje mora rezultirati s tipičnim postupkom u budućnosti. Stoga je filozofija povijesti, koja uočava iste procese, jednako toliko proročanska koliko je to i Weiningerova filozofska psihologija, ali iz različitog kuta motrišta! Weininger motri model spola i dolazi do općeg pojma i modela povijesti. A filozof povijesti motri protok dominantnih ideja i dolazi do spoznaje konačnog rezultata razložnih postupanja pojedinaca u prošlosti i budućnosti! Motreći psihologiju pojedinca Otto Weininger došao je do razumijevanja psihologije feminiziranih masa, koje će prihvativši sustav lažnih "tuzemnih" vrijednosti, takve kakve sada jesu, podržati lažnu "aristokraciju" koja će biti protukršćanska i anticivilizacijska. Stoga je i mogao konstatirati da će se budućnost lomiti između židovstva (princip farizejštine, dvostruki moral, nemoral i povodljivost dvadesetog stoljeća) i kršćanstva (Krist kao muški princip genija, osporavani Logos i osporavano bivstvo koje se mora reafirmirati).

Pitanje koje Weininger nije dostatno razradio jest pitanje odnosa žene prema Bogu (iako spominje sv. Tereziju, ne davši joj najbolju ocjenu): tek u Bogu žena dobiva stabilno središte svoje emocionalne

voljnosti i svijesti (npr. Sv. Faustina Kowalska).[481] Ali žena ima voljnu sposobnost da izabire onaj utjecaj koji je najjači: u toj činjenici nalazi se princip nje kao osobe, te upravo zahvaljujući toj činjenici imamo svetice, majke, ili bludnice. Žena nalazi svoj smisao i duševnu stabilnost u ljubavi prema nekome (ili u najgorem slučaju - prema nečemu). To je ili muškarac kojeg je izabrala za partnera/muža i/ili Bog u kojeg urasta, ako postaje sveta. Središte voljnih ženinih postupaka nalazi se tada u višem središtu i smislu (o čemu govori i Weininger), koji se utiskuje u njezinu emocionalnost i dominira njezinim osjećajnim i voljnim postupcima. Weininger je točno uočio da žena svoju emociju razvija pod vanjskim utjecajem: ona je "biće za njega", suradnica i družica muškarca kojoj se muškarac mora posvetiti, a muškarac ženine slabosti ne smije zloupotrijebiti već etički usmjeriti. Ali problem razularenog pada XX. stoljeća ipak se ne nalazi u ženi, već u muškarcu. On je, izgubivši Boga i vjeru, pokrenuo nove ideje i ideologije, i pod utjecajem tih novih ideja i ideologija, muški je rod oborio ženu s pijedestala majke: svojom težnjom da obljubi što više žena muškarac ju je izbezumio, a da bi spasio sebe i cijeli ljudski rod on ju na pijedestal poštovane žene sam mora natrag vratiti: žena je muškarčeva duhovna slika. *Kakav je on, takva je - ona*, tvrdi i sam Weininger.[482] I samo to je logično!

Mladi Weininger u nekim je procjenama ljudskog karaktera svakako tu i tamo znao ozbiljno zastraniti, uslijed čega su neki suvremenici nastojali osporiti cjelokupno njegovo djelo, no, ako dobro promislimo Weininger je u visokom stupnju uspio točno iščitati središnju psihološku bivstvenost, duševno tubivstvo muškarca i žene, ušavši u pojedinim dijelovima knjige i u duboka teološka razmatranja koja o ženi u manjem (ali važnom) dijelu nije uspio doreći, iz tri razloga:

1. zato što je bio premlad, te je još trebao još malo učiti da se dopuni,

2. zato jer mu je za cjelovito teološko razumijevanje žene trebala dublja i KATOLIČKA teološka formacija i

3. zato što je bio protestant. A protestantizam je subjektivizam: "samo vjera (bez djela)" (spašava Luthera).

Zato Weinigera moram nadopuniti slijedećim uvidom: Ako Bog osobno čovjeka vjernika ne potiče na opredjeljivanje za vrstu djela, onda se imanentno Ja cijelo vrijeme razvija bez Božjeg utjecaja na psihu, pa bi samo vjera za spasenje trebala biti dovoljna, jer čovjek ne bi bio odgovoran za svoja djela. No, čovjek je suodgovoran za svoja djela, jer bira poticaje, pa i one koji nisu u skladu s Božjom etikom. Ali,

iako životna praksa spoznajno ukazuje na čovjekovo odbijanje Boga, izgleda kao da muškarac i žena nemaju mogućnost korekcije voljnosti u Bogu, već isključivo posjeduju samostalno Jastvo koje predstavlja samostojnu datost poremećene unutrašnje moralnosti. U tom slučaju, kad bi bilo tako, na ovome svijetu ni žena nema mogućnost korekcije, jer ni na nju Bog ne može imati utjecaj. Stoga Weininger na takvim osnovama može tvrditi: "Ženi nisam mogao priznati veliku vrijednost: ali ženama se ne smije unaprijed i jednom zauvijek odreći poštovanje. (Podvukao E. Č.…) Iako za *apsolutnu* ženu ne postoji mogućnost moralnosti, time još nije rečeno da muškarac treba dopustiti da se *empirijska* žena potpuno i nepovratno *izgubi* u njoj; a još manje da tome on doprinese. Teorijski u stvarnoj ženi još uvijek valja pretpostaviti "klicu dobrog" - po Kantovoj terminologiji. To je onaj ostatak slobodne volje (ispravnije: *ostatak Božje volje u čovjeku*, prim. E. Č.) koji ženi omogućava prigušeni osjećaj njezine *sudbine*. *Teorijski ne bi se trebalo nikad tvrditi* da je potpuno nemoguće na ovu klicu nakalemiti nešto više, iako se to u praksi nikad nije dogodilo i vjerojatno se u budućnosti ne će dogoditi…"[483] Ukoliko se ne dogodi unutrašnja duhovna/religijska preobrazba čovječanstva promjena se čovjeka ne će dogoditi. Jer, "… Cilj je Božanstvo i nestajanje čovječanstva u Božanstvu. Cilj je čisto odvajanje dobra i zla, nečeg i ničeg…"[484] Ovo posljednje je u krajnjoj liniji točno, međutim, voljna sposobnost čovjeka, dakle, i žene može dobiti korekciju na ovome svijetu, te muškarac i žena sve svoje tipične slabosti mogu prevladati već na ovom svijetu, - *ali ne žele*. Jer ne žele svetost - već žele "socijalnu etiku"! Stoga bi tek religiozni preporod čovječanstva ženi trebao vratiti dostojanstvo, a muškarcu ideale koje je odbacio. *Kod Weiningera žena ima pravo na ljudska prava, ali na ovom svijetu nema šanse za postizanje svoje vrijednosti*. "Socijalna etika" (u koju se i sama projicira!) uvijek će ju izigrati.

Ipak, kršćanstvu je Weininger odao najviše priznanje, dotakao se smisla čovjeka u Bogu, ali unatoč preziru prema askezi na kraju je zaključio da muškarac iz svog života treba isključiti cijelu svoju seksualnost tj. seksualnu težnju prema ženi, da bi tako ljudski rod mogao u miru izumrijeti i da bi žena mogla dobiti svoje metafizičko dostojanstvo, što nas podsjeća na kršćanske sekte s početka kršćanskog vijeka, koje su zabranjivale i sam brak - kao grijeh.[485] Tu Weininger iznova zanemaruje fizičku spolnost čovjeka: i ona je dana od Boga. Stoga, muškarac i žena ne trebaju isključiti svoju seksualnost, niti će to trebati učiniti u buduće, (sa svojim spolom čovjek ulazi i u Nebo!) ali

će ju već na ovom svijetu morati uskladiti s Bogom, - u svojoj duši (što ne će biti lako). Naime, voljnost će se čovjeka morati ujediniti s Bogom (u princip Očenaša - "budi volja Tvoja…"), te će tako i izgubljena Eva steći svoje središte, dostojanstvo, duhovni smisao i mir.

***

I tako je Otto Weininger postao mučenik, koji je budućnost ispravno dijagnosticirao i projicirao iz stvarnosti svoga vremena. I kao "… čovjek sit života, za kojeg vrijednost više ne postoji, (koji) nema više interesa ni za što *postojano*…".[486], ubija se dajući svjedočanstvo da od svojih istina ne odstupa.

Društvo u kojem je živio već je tada bilo lišeno ispravnih vrednovanja, pa Weininger u njemu sigurno nije mogao naći ni svoju afirmaciju, niti prostor za fizički, intelektualni i duhovni život. A da poremećaj nije bio očit, ne bi nastala ni ovakva knjiga, pa ni ovaj spis.

Sažetak

Otto Weininger knjigom „Spol i karakter“ pokrenuo je duhove XX. stoljeća. Na početku XX. stoljeća Weininger sličan je Sokratu: Izrekavši za društvo teško prihvatljive istine izabrao je da umre. Weiningerov stav prema ženi ujedno je filozofski stav prema čovjeku kao cjelini. Za Weiningera žena je sinonim za ne samo za ljudsku slabost već i za filozofsko-empirijsku dimenziju ljudskog iskustva, za shvaćanje svijeta „tu i sada“. Muškarac je, međutim, predstavnik metafizičkog mišljenja, te kao takav on je vladar vrhunskog mentalnog principa čovjeka, pa time i žene. U sustavu plus-minus muškarac je zastupnik logike i Logosa, on je izraz kršćanstva i Krista, dok je žena sa svojim slabostima i pristajanjem uz socijalnu etiku „tuzemnog“ reprezentant pretkršćanskog židovstva/farizejstva: Weininger u psihologiju unosi teološku dimenziju. Socijalna etika britanskog empirizma suprotstavljena je kršćanskoj etici: Weiniger nalazi da je žena izraz empirijskog vremena u kojem živimo, a to je skrivio - muškarac, koji ženu i cijeli ljudski rod mora izbaviti kroz - svoje seksualno samoodreknuće. Sva ta karakterna stanja imaju svoj izraz u filozofiji povijesti.

Temelji teologije povijesti - Krist je središte teokracije

Ruski prorok Solovjov
-
filozof teokratske budućnosti čovječanstva

"Povijest i budućnost teokracije" ruskog filozofa, teologa, sveučilišnog profesora i proroka našega vremena – Vladimira Sergejeviča Solovjova (1853.-1900.) – spada u uzorno teološko djelo koje u sebi obuhvaća ne samo izlaganje povijesti Crkve i razmatranje teoloških problema Crkve kroz povijest, već se radi i o vizionarskoj Kristologiji: iz točke gledišta intelektualno-povijesno-filozofskog uvida Solovjov je filozof i teolog povijesti, on povijesnu cjelinu razmatra iz ugla razvoja spoznaje po Duhu Svetome, prema cilju koji se sastoji iz ujedinjenja čovječanstva u Kristu, po Katoličkoj Crkvi. Ujedno, knjiga "Povijest i budućnost teokracije" preporučljiva svima onima koji žele uvidjeti bit problema što ga je stvorio raskol između istočne i zapadne Crkve.

Djelo je objavljeno upravo u Zagrebu 1886., u vrijeme Solovjova boravka kod biskupa Strossmayera, što je bilo posljedica njegova progonstva u Rusiji; djelo je zamišljeno kao prva knjiga u nizu od tri knjige, ali postala je jedina i dovoljno iscrpna. Ovu knjigu Solovjov je podijelio u pet poglavlja s naslovima: Ispitivanje glavnih predrasuda prema teokratskom nastojanju u Rusiji, Praoci (Prvobitna sudbina čovječanstva i teokracija otaca), Mojsijev zakon (Narodna teokracija i Mojsijev zakon), Prvosvećenik, kralj i prorok (Svršetak narodne teokracije razvitkom trovrsne vlasti: prvosvećeničke, kraljevske i proročke – prijelaz k sveopćoj teokraciji), i Mesija i Crkva (Pojava Mesije i osnivanje novozavjetne teokracije. Kraljevstvo Božje i Crkva).

S Kristološke točke gledišta, po kojoj je Krist središte povijesti, najvažnijim bismo poglavljima trebali smatrati prvo poglavlje, u kojem - među ostalim - razlaže uzroke raskola i razvoj mišljenja o Sv. Trojstvu, te peto poglavlje u kojem ni o čemu drugom ni ne govori do li o Kristu.

"…U zamisli o sjedinjenju Crkava Solovjeva su vodile dvije ključne ideje njegove vjerske filozofije: ideja Bogočovještva i ideja

slobodne teokracije. (…) Solovjov je podrobno razradio svoja gledišta iz ranih rasprava (*Filozofska načela jedinstvene filozofije, 1877.*) i predavanja (*Predavanja o Bogočovještvu, 1877.-1881.*)." [487]… Prema profesoru teologije u belgijskom Enghienu, Michaelu D'Hrbigny "… Bog kao Otac čovječanstva htio bi da se ono sasvim preporodi u Kristu, svojoj glavi; a ta glava Crkve poziva sve ljude, da se preko Crkve utjelove s Njim. On hoće (…) da ih stopi u jedinstvo poput Božanskog jedinstva u Trojstvu…" [488] Dakle, da bi se ostvarilo jedinstvo čovječanstva s Bogom, potrebno je prihvatiti katoličku teokraciju, a to je od početka svijeta željeni Božji cilj. Krist je došao da ga provede: štoviše, "…Krist je osnovao svoju Crkvu za borbu s paklenim vratima, tj. sa snagama i lukavstvima zla i laži u čovječanstvu, osobito kako bi se zaštitilo od njih onu većinu čovječanstva, koja nije sposobna za potpunu moralnu samoinicijativnost. No, zar su vrata pakla oslabjela, ili su postala manje opasna za "one malene"? Mi, naprotiv, vidimo da se djelovanje zla i laži u svijetu povećava i u dubinu i u širinu, zadobiva svjetske razmjere i važnost. Kada su prije postojala takva univerzalna sredstva za širenje laži i svakog zla, kao sad? Kada je postojala takva sveopća dostupnost svim mogućim sablaznima, kao sada?…"[489] Solovjov ovo konstatira pred više od stotinu godina, Huan Donoso Cortes (+1853.) još i prije njega (!), a od njegova vremena zla su se umnogostručila i trijumfirala. Ove riječi Solovjov navodi kao upozorenje svome ruskome pravoslavnom krugu, nastojeći pravoslavce upozoriti na to da nisu sazivali nikakav novi opći sabor Crkve da bi na njemu zauzeli stajališta o zlu novih vremena, a pravoslavni nisu mogli sazvati takav sabor – jer im je za to bio potreban najviši crkveni autoritet – a to je papa, kojeg ne priznaju. Jer, "…otkako je nastupila podjela na Istočnu i Zapadnu Crkvu, i upravo zbog te podjele, postalo je nemoguće opće ili svecrkveno djelovanje…",[490] što se odnosi na pravoslavce. Radi takvog stanja, u kojem je Crkva razjedinjena na istočnu i zapadnu, Solovjov sagledava da je teško suprotstaviti se svjetskim zlima i ujediniti cijelo čovječanstvo u jedno duhovno vodstvo u Kristu.

Obrazlažući Kristocentričnost Crkve i dokazujući ruskim pravoslavcima da se Istočna i Zapadna Crkva u bitnim učenjima nikada nisu udaljile Solovjov je nastojao dati svoj doprinos ujedinjenju Crkava i razvoju Kristocentrične teokracije, kojom bi se cijeli svijet ujedinio u Kristu: Rusija je, po njemu, tome trebala dati bitan doprinos. Zajedničku spojnicu katolika i pravoslavnih Solovjov vidi u tome što je, "Isus Krist Sin Božji, istinski svjedok Boga Oca i darivatelj Duha Svetoga, koji

svjedoči o Njemu, ***to je jedina i nedjeljiva dogma***, ***koju je precizno izrekao apostol Petar na dan Pedesetnice***, koja sadrži sve dogmatske sadržaje i kasnijih apostolskih propovjedi…" [491] i kada bi se istočna i zapadna Crkva ujedinile oko te činjenice Petrovo prvenstvo više ne bi trebalo biti problem, ili bi bio jedini koji je preostao: Isus kao Darovatelj Duha Svetoga upućuje na katolički nauk o Trojstvu po kojem Sv. Duh dolazi po Ocu i Sinu.

Peto poglavlje "Mesija i Crkva" Solovjov započinje riječima: "…Židovska je teokracija već od samoga početka bila određena jasnom uputom o svojoj konačnoj svrsi: '*sva plemena na zemlji tobom će se blagoslivljati*' (U fusnoti: ili bolje; svi narodi zemaljskog čovječanstva). Narodna teokracija Judeje i Izraela, čak ni na samom vrhuncu svoga razvoja, nije ispunila svoju misiju: ni Davidom, ni Salamonom nisu se blagoslivljali svi narodi na zemlji. Praocima židovstva bilo je rečeno i obećano nerazmjerno više od onoga što su bili u stanju ispuniti judejski i izraelski kraljevi.…"[492] To obećanje bio je Krist! Naime, "prema bogomdanom shvaćanju izraelskih proroka – vjesnika Budućega – cilj saveza između Jahve i naroda je *istinsko sjedinjenje Božanstva s čovještvom*. Da bi sjedinjenje bilo u skladu s beskonačnošću i dobrotom Božjom, a istodobno zadovoljilo dublje potrebe ljudske duše, ono je moralo biti: 1. potpuno slobodno, 2. potpuno stvarno i 3. potpuno sveopće ili sveobuhvatno.…"[493] Takvo sjedinjenje Božanstva s čovještvom donio je Izraelu tek Krist, jer "…sjedinjenje Boga s čovještvom, kao cilj teokracije, dobiva svoju potpuno stvarnu osnovu samo u živoj bogočovječjoj osobi, u potpunom čovjeku, koji je *samim tim* nerazdjeljiv vlasnik savršenog Božanstva. Samo osobno otjelovljenje zadovoljava, pri tom, i druga dva uvjeta istinskog bogočovječjeg sjedinjenja, potpunu slobodu i potpunu sveopćenitost. (…) a pravo bogočovječje sjedinjenje zahtijeva da bi Božanstvo sa sobom sjedinilo sve. No, sve da bi uistinu bili sve, moraju biti sjedinjeni u jednome. Bez tog sjedinjenja u jednome imali bismo samo neodređeno mnoštvo ograničenih bića od kojih ni jedno nije samostalno sposobno za slobodno i potpuno sjedinjenje (…) i ljudsko mnoštvo postaje punim čovječanstvom, doista *svi*, samo posredstvom *jednoga*. Da bi se sastavila stvarna cjelina iz bezbroja mnogih, jednako ograničenih i samo donekle međusobno različitih ljudskih bića, mora među njima postojati jedan osobit, neograničeno savršen čovjek. (…) Samo posredovanjem tog savršenog, *središnjeg* čovjeka, koji sjedinjuje sve, može se i Božanstvo iznutra i stvarno sjediniti s raspadljivom tvari…" [494] Jasno je da je povijest Staroga i

Novoga Zavjeta Kristocentrična: raspeti Krist po Duhu Svetome, kojeg šalje svim ljudima, preko svoje žrtve, spašava sve narode šaljući im toga Duha. Apostoli su poslani da krste u Njegovo ime, a pogani do kojih krštenje nije doprlo najvjerojatnije dobivaju prvinu Duha da se spasu po Kristu, ukoliko održavaju minimalne moralne zahtjeve svojih religija i prirodnog ljudskog zakona, zapisanog u samoj prirodi čovjeka. Krist je svojom pojavom na zemlji spasenje donio svim narodima, ali ne bezuvjetno: po Sv. Duhu u srca je upisan zakon onih koji se spašavaju i taj se zakon mora poštivati. I dok je "…prirodni čovjek svoju Bogu sličnu sposobnost samoodređenja namijenio za vlastito *odjeljivanje* od Božanstva, a preko toga je i Bogu sličnu cjelovitost svoje svijesti pretvorio u praznu ljušturu i, umjesto žive i neokrnjene slike (*celem*) postao je tek sjenom (*cel*), koja ograničeno i lažno odražava istinitost bivanja…",[495] jer "…već je pri stvaranju prvoga Adama bilo položeno sjeme drugog. Odatle i dva izvještaja o stvaranju čovjeka u Knjizi Postanka (prvi u prvoj glavi, a drugi u drugoj)…." [496] a taj drugi bio je Krist, te je uslijed Božje Providnosti cijeli Stari Zavjet Kristocentričan: Bog, je naime, znao što će se dogoditi prvome Adamu pa, kao što je znao što će se dogoditi prvome, tako je znao i kako će kroz tijek povijesti pripraviti dolazak Novog Adama, koji će u svojoj osobi i krvi ujediniti čovječanstvo. Solovjov, otkrivajući misterij Staroga Zavjeta vidi i razlog promjeni u židovskom načinu nazivanja Boga: "… u drugoj pripovijesti o stvaranju čovjeka, umjesto općeg pojma Bog (Elohim), počinje se upotrebljavati *vlastito* ime *Jahve* Elohim – Budući Bog. …" [497]

Solovjevljeva Kristologija dolazi do vrhunca u tumačenju trojnog načina bogočovječjeg sjedinjenja, kakav Solovjov nalazi položenim već u prvome Adamu: već u prvome Adam čovjek je nositelj svete i velike tajne Božje: - on je *svećenik Višnjega* - kao posjednik cjelovite svijesti *čovjek je Kralj svijeta* i - "…kao onaj koji u sebi ima duhovnu slobodu samoodređenja…" i time unutarnju duhovno komunikaciju s Bogom, čovjek je *prorok budućeg* savršenstva. Solovjov tako pronalazi da se u Novom Duhovnom čovjeku "…sve te tri teokratske službe obnavljaju u svoj svojoj punini…",[498] te je prirodno da ljudsko društvo kao svoj kriterij vladanja državom za moralni uzor i kriterij uzima Crkvu, koja i samu državu ima učiniti teokratskom i od Krista u cijelosti ovisnom. Jasno je, dakle, da političko "naukovanje" dvadesetog stoljeća o odijeljenosti Crkve od politike nema drugi do li sotonski cilj odvajanja čovjeka i njegove svakodnevnice od one Božje nazočnosti, koja bi morala prožimati društvene pore svake kršćanske

države. Izrael i njegova teokracije bili su tako tek "korijen (budućeg) stabla života…"[499] u kojem će država biti posvećena ne tek vanjskim znakovima, već prožeta i posvećena puninom Kristova Duha u svim srcima.

Solovjov u svojoj filozofsko-teološkoj analizi nalazi bezbroj primjera koji ukazuju na povezanost simbolike Staroga Zavjeta i Krista. Naime, dok su po Mojsijevu zakonu postojale tri vrste žrtava; radi grijeha (hatat), paljenice (olot) i radi pomirenja (šlamim), "… Krist kao savršeni čovjek, kao istinski prvosvećenik, prinosi sebe na žrtvu za sve i dobiva, kao istinski Kralj, apsolutnu vlast nad svima. U Njemu ljudsko načelo upravo kroz puninu svoga samožrtvovanja doseže punu samostalnost i, oslobođeno od svega izvanjskog, ovladava svim unutarnjim. Kao što je David vlastitim podvizima i odlučnom pobjedom nad moćnijim neprijateljima porobljenog židovskog naroda zadobio prijestolje Judeje i Izraela, tako je sin Davidov, bijući boj protiv neprijatelja i podjarmitelja ljudskog roda, kneza svega svijeta, pobijedivši ga snagom vlastite ljudske volje, a ne vanjskim djelovanjem Božanstva, tom pobjedom postao doista jedini istinski Kralj svijeta… "[500] I dok je Mojsije utemeljitelj i zakonodavac *narodne* teokracije, Budući prorok – Krist, postavlja temelje za jednu sveopću teokraciju svih otkupljenih naroda. Postavši Spasitelj na zemlji, Krist postaje "politički vođa" u srcima i na Nebu: po njemu se od sada mjeri duhovna veličina srdaca i naroda: "… Stoga je Budući Prorok Ponovljenog zakona istodobno i vječni prvosvećenik i vječni kralj…". [501] Na zemlji se po uzoru na izvornog Njega proglašavahu lažni politički mesije, no tek oni koji će mu se zaklinjati na vjernost u kršćanskoj teokraciji budućih vremena, biti će Njegova slika – zaključak je koji se nameće sam po sebi, jer Solovjov je dosljedno logičan i njegovi uvidi kršćanima ukazuju tko je njima Krist stvarno, kao i to kakvo bi iznova moralo biti idealno kršćansko društvo. Jer, "*…Onaj, tko pomiruje s Bogom stvarnost naše prošlosti i našu današnju stvarnost, on jedini može ostvariti i ideal naše budućnosti*.…" a budući da se "…Kraljevstvo Božje *zadobiva snagom* – dobiti će ga samo oni koji se budu trudili… ",[502] čime su navještene dvije teokratske budućnosti: ona koju imamo ostvariti u svojim srcima tu i sada na zemlji i ona koja nas čeka u Nebu, ukoliko zaslužimo da onamo uđemo. Sigurno je da je Bog zamislio da naša zemaljska budućnost u završnoj fazi razvoja čovječanstva bude budućnost ostvarenog Kristova Kraljevstva na zemlji, pa si možemo predočiti da će srca svih svetih kršćana na zemlji ostvariti idealnu

Državu Božju, kakvu je u svojoj knjizi zamišljao Sveti Augustin, jer "Kristovo evanđelje je evanđelje *Kraljevstva*. Svoju propovijed Krist započinje dobrom viješću o približavanju kraljevstva Božjeg, o dolasku nečeg novog, do tada nepostojećeg. (…) Kraljevstvo Božje jest *u nama*, no ono je i *izvan nas* te je (…) potpuno srastanje unutarnjeg kraljevstva s vanjskim, svrha naših *napora.*[503] (…) Pitanje o Kraljevstvu Božjem (…) u svakom slučaju konačno ovisi o našoj ljudskoj strani, o tome kako osnova našeg srca prima sjeme Božje riječi… (… jer) od nas se ponajprije traži moralna *prijemljivost*, inače će riječ Božja proći mimo nas, zatim moralna *dubina* bez koje se ona u nama neće ukorijeniti, te napokon, moralna *energija,* bez koje se neće moći oduprijeti suprotnim utjecajima…"[504] Solovjov, međutim, uviđa da unutar Crkve đavo sije svoje zlo sjeme pa stoga "…sve dok sjeme Sina Čovječjeg, Riječ Kraljevstva, ne bude potpuno ovladalo čovjekom, dok se ne ostvari u njemu i kroz njega, do tada on još nije potpuno sin Kraljevstva…" [505]

Dakle, Kraljevstvo Božje, u smislu Solovjova i Berdjajeva, i na zemlji će biti moguće tek kroz suobličenje s Kristom, onda kada čovječanstvo prođe kroz katarze i dospije do tog stupnja sazrijevanja, bez kojeg se Bogu ne dolazi. Na ovome svijetu "…Kraljevstvo Božje je *jedino* istinsko uređenje svega i od svojih pripadnika traži potpuno *jedinstvo stremljenja*. (…) traži se da čovjek ne stavlja ništa iznad Kraljevstva Božjeg i samim tim uvede sve, koliko to o njemu ovisi, u predjele Kraljevstva…",[506] a "…obuhvaćajući u sebi sve predmete i budući *sveobuhvatno*, Kraljevstvo Božje ima tvarni (objektivni) i vidljivi oblik… (…) Kraljevstvo Božje u toj jedinstvenosti sadrži i istinski kriterij…",[507] koji će se ostvariti na kraju ovozemnog svijeta, a opet zahvaljujući Kristu kojeg Solovjov naziva jedinim zakonitim sinom čovječjim, koji nije rođen u grijehu i bezakonju, pa stoga i može upisati zakon Kraljevstva Božjeg u srca onog čovječanstva, koje Ga prihvaća. Buduća zemaljska Kristokratska država vratiti će državno uređenje na principe kraljevstva u kojem je "…načelo *poslušnosti bogoutvrđenom autoritetu*, prije svega…"[508] od Crkve određeni stvarni oblik društva. Francuska revolucija i sve europske masonske revolucije nakon nje, dovele su do odbacivanja, s ljudske strane, Božanskog autoriteta i do odbacivanja formalne poslušnosti, kao načela Crkve, te je pozitivno načelo Crkve i Kraljevstva Božjeg bilo preneseno na samoga čovjeka, što je dovelo do pretvaranja Kraljevstva Božjega u ljudsku politeističku demo(N)kraciju: demokracija je postala uljepšani naziv za luciferizaciju svijeta, za svijet u kojem je Bog dekor, sve dok i taj dekor

ne postane suvišan, a oni koji u Boga vjeruju postati će progonjeni. No, kako je zakon Božji jači od atrakcije luciferizacije – konačan razvoj svjetske povijesti mora dovesti do Kristocentričnosti i teokracije, kao izvornog Božjeg počela. Na toj liniji odvija se bitka filozofije i teologije povijesti!!!

Solovjov je nedvosmislen: "…Ne smatra samo Crkva Krista svojom glavom i vođom, nego i država i kršćansko društvo. S Njegovom vlašću moraju povezati svoju vlast i svoju službu ne samo svećenici, nego i kraljevi i nezavisni društveni djelatnici i/ili proroci…(…) a vlast je moć utemeljena na pravu. Kristu je dana svaka vlast zbog toga što Njemu pripada i svako pravo. Pravo se utvrđuje zaslugom, a zasluga u istinskom i potpunom smislu može pripadati samo Bogočovjeku… (…) Ljudski vladari koriste vlast samo kao sudionici u vlasti Kristovoj i njihova nezaobilazna poslušnost od nižeg prema višemu samo je uvjet tog sudioništva…"[509] Tako je bilo u kršćanskim uređenjima, koja su imala nesavršenu vanjsku formu Kristova Kraljevstva, a takav će se odnos obnoviti u Kristovoj teokraciji nakon propasti demokracije, jedne luciferijanske podvale državnog uređenja u kojem je Bog nešto apstraktno, nešto neobavezno, i nešto bez čega država mora i može postojati. Krist stoji, dakle, suprotno od takve "državotvorne koncepcije" – On je vladar, sve u svemu. Krist je život, put i istina i kršćansko društvo tu istinu ima provesti u djelo, a ako to kršćani ne shvaćaju, onda su daleko od cilja u koji se zaklinju. Jer, "dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji", a to je govorio Onaj koji je ranije rekao: "Dajte caru Carevo, a Bogu Božje". Nad smislom ovih riječi i nad ciljevima kršćanskog društva kršćani će se morati duboko zamisliti, jer su zavoljeli virtualne istine i proizvoljna tumačenja Kristovog dolaska i boravka – ovdje među nama.

RAZGOVOR

Intervju za portal "Dnevno"

'Svijet će proći kroz proces bolnog izumiranja, sve dok se ostatak ne obrati na katoličku vjeru!'

Nakon što je u izdanju vrhunskog intelektualca, akademika s tri fakulteta i autora preko 10 književnih djela, izašla knjiga pod nazivom "Masonerija" koja se smatra apsolutnim dokazom za masonsku vladavinu iz sjene svih naroda svijeta, akademik Emil Čić izdaje novu knjigu pod nazivom "Uspon i pad Zapada" koja će čitateljima otkriti istinu o Europi i svijetu te činjenici da se trenutno nalazimo u strmoglavom padu koji je instrumentiran od strane samog đavla, te da ako se ne preobratimo - ono što nas očekuje je apsolutna propast svijeta i čovječanstva. Povodom izdavanja knjige koja bi mogla nanovo uzburkati hrvatsku javnost, akademiku Čiću postavili smo nekoliko pitanja:

- U Vašem izdanju izlazi knjiga "Uspon i pad Zapada" inspirirana knjigom Oswalda Spenglera koja govori o Propasti Zapada. Na što se odnosi uspon, a na što pad Zapada?

Moram reći da sam tu knjigu u sebi duhovno počeo pisati još od najranije mladosti, kada me fascinirala *Filozofija povijesti* G. F. Hegela. Filozofija me zanimala, ali nakon toga shvatio sam da su sve druge filozofske discipline sporedne, a da su faktografske povijesne interpretacije površne i nedostatne i da u središtu mudrosti stoji filozofija i teologija povijesti. Do Spenglera sam došao vrlo kasno, tek na kraju priče, na kraju svojih istraživanja: bilo je vidljivo da je zapadna civilizacija teško razvaljena, ali prije petnaestak godina nije mi još izgledala beznadno uništena. Sada je jasno da je gubitak katoličke vjere kod većine Europljana izazvao gašenje duha i svih civilizacijskih moralnih kriterija, te se stoga Zapad nalazi na samrti.

Duhovna komponenta dovela je do promjene u biološkim odnosima, te europski narodi i biološki umiru: ljudima koji pate od empirijskih dokaza dovoljno je ukazati na podatak da bijela rasa rađa oko 1,38 djece po paru, što se u ritmu života smatra nepopravljivim procesom umiranja nacija. Ali, u duhovnom smislu stvari stoje još i mnogo gore: uništen je kult i kultura duha, a civilizacija je postala samodostatna zabava, koja vodi k samouništenju.

Uspon Zapada odnosi se na duhovni rast Zapada, koji je Europi donijelo kršćanstvo: benediktinski samostani bili su prve škole odgoja duha i marljive organizacije rada. Cijeli sustav napretka donijela je katolička vjera sa svojim srednjovjekovnim sveučilištima i razvojem znanja i znanstvenih titula.

- Što nam Vaša knjiga otkriva o europskoj povijesti, a da nam kroz matricu "službene povijesti" nije rečeno?

Dolazak Krista i pokrštenje Zapada donosi promjenu od nazadnosti poganstva do duhovnog rasta i napretka. Oswald Spengler nije jedini koji je to utvrdio, ali je jedan od onih koji je jasno ukazao na odnos vjere i znanstvene svijesti: preko devedeset posto ljudi nije svjesno da je religiozna svijest Zapada odredila znanstvenu svijest i znanstveni napredak Zapada, a u novije vrijeme izdane su knjige koje to potvrđuju, poput knjige "Kako je Katolička Crkva izgradila zapadnu civilizaciju", Th. Woodsa. Pad Zapada započeo je s krajem I. svjetskog rata u kojem je pobijedile antikatoličke sile na čelu s masonskom Velikom Britanijom: od tada sve definitivno kreće nizbrdo i Zapad moralno propada. Francuska je katolička zemlja koja je pripadala tom savezu, ali imala je masonsku vlast i ta masonska vlast Francuske sve do oko 1905. progonila je vjeru i Crkvu i angažirala je narod u ratu u kojem je izgubio dva milijuna svojih sinova. Republika je bila deistička i politeistička tvorevina: Je li pobjeda tog antikatoličkog načela bila vrijedna ishoda rata? Njemačka je imala protestantskog Cara i pod Bismarkom katolici su bili progonjeni, ali Sveto Rimsko Carstvo Njemačkog Naroda čuvalo je principe monoteističke monarhije, koje mu je postavio Papa. Taj monoteistički princip očuvanja stabilnosti i moralnosti kršćanskog društva s I. svjetskim ratom pada i započinje rasulo Zapada.

Tehnički napredak Zapada bez napretka u vjeri ujedno označava idolatriju tehnike i pobožanstvenjenja čovjeka, bez poštivanja Boga: I iza te tehnike nalazi se vjerska svijest katolištva, ali Zapad je zaboravio povezati konce. Prvi mu je to objasnio španjolski filozof povijesti Huan Donoso Cortes (1809.-1853.) a potom Oswald Spengler, koji baš i nije bio vjernik, ali je bio čovjek koji nije izgubio vezu s ispravnim razumijevanjem odnosa kulture i civilizacije. Tehnološka civilizacija tek je rezultat kulture duha: duh kulture uvijek stoji na početku svega.

- U recenziji knjige navodite - jasno je da je povijest moguće ispisivati po narudžbi samo zato jer to ne čine malobrojni filozofi povijesti koji ulaze u objektivnu dubinu sudbine duhovnih uzroka već najčešće naručena pozitivističkipolitizirana piskarala, formalno akademski kvalificirana, koja povijesnu priču grade na zadanim i propisanim pretpostavkama mehaničko-matematičkih konstrukcija i željama vlastodržaca, koji očekuju da se njihova (često zločinačka) djelatnost opravdava pozlaćenim razlozima socioloških, psiholoških, itd teorija i hipoteza koje dobivaju novu apstraktnu matematičku jednadžbu. Drugim riječima, povijest je moguće, režirana, zašto? Zašto bi netko imao potrebu "osakatiti" povijesnu istinu?

Bez filozofije povijesti tumačenje povijesti nema interpretacijsku dubinu, ne prodire se do zadnjih uzroka, već se sve vrti oko interpretacije važnosti pojedinih osoba i njihovih djela, često bez konteksta epohe, bez konteksta kontinuiteta postojećih povijesnih problema vjere, religije itd. Politički interes sakati povijesnu istinu, jer treba opravdanje za svoju zločinačku opstojnost i djelatnost. Imperijalna politika npr. ima interes da kleveće izvorni oslobodilački pokret, jer je financirala svoj vlastiti politički pokret, koji provodi terorizam da bi uništio slobodu jednog naroda, a reakciju potlačenog naroda, koji se brani, počinje se tumačiti kao zločinačka i narodni pokret prikazuje se kao nešto što neopravdano postoji i neopravdano ubija napadače. Stoga pobjeda imperijalističkih slugu nad potlačenim narodom dobiva svoju verziju tumačenja povijesti, da bi se opravdao zločinački postupak i zločinačka vlast. Režirana interpretacija povijesti isključuje ideju prava naroda na slobodu i državu, prešućuje državno-pravne dokumente napadnutog naroda i forsira prikaz određenih povijesnih činjenica, koje odgovaraju napadaču, a ne predstavljaju cjelovitu istinu. Lažna

interpretacija povijesti zločinačkoj strani pruža opravdanje za djelovanje i postojanje, pa je jako važno na životu održati lažnu povijesnu sliku.

Stoga ovdje na djelu vidimo i ideju Sv. Aurelija Augustina iz prve knjige "O Državi Božjoj", po kojoj se u povijesti cijelo vrijeme bore sinovi svjetla i sinovi tame. Sinovi tame neprestano lažu, da bi opravdali svoja ratna zlodjela, a sinovi svjetla neprekidno se bore za opstanak, i propadaju ako se do kraja ne uzdaju u Boga. Ratovi su kušnja dobrim narodima i jačaju okorjelost u zlu zlim državama i zlim narodima. To se vidi jedino u svjetlu filozofije i teologije povijesti. Naravno da i među zlima ima i dobrih ljudi, ali to ne spašava crno-bijelu sliku svijeta. Pobjeda zla u povijesti umnaža propast naroda i sva zla u njima.

- Ako nam možete objasniti zašto navodite da je knjiga *Propast Zapada* proročka knjiga? Je li Spengler predvidio Novi svjetski poredak i stanje duhovnog kaosa kao i duhovnog ropstva kojemu danas svjedočimo?

Da, predvidio je! Predvidio je dolazak Prvog svjetskog rata 1911. godine. Nakon uvida u činjenicu da će Njemačka nastradati u budućem Velikom Ratu želio je saznati zašto će Njemačka biti napadnuta, pa se toliko zapleo u povijesna istraživanja da je g. 1918. napokon objavio knjigu opsežnu "Propast Zapada", u kojoj je izložio cikluse uspona i padova svjetskih civilizacija, s naglaskom na Zapad i njegovu propast. Zatim je 1933. predvidio i najavio dolazak II. svjetskog rata i konačno - najavio je i III. svjetski rat. A umire g. 1936.! I u svom zadnjem djelu "Odlučne godine" govori o tome da smo već u devetnaestom stoljeću ušli u eru imperijalnih svjetskih ratova i da će se stvar zaoštriti sve dok se ne iskristalizira jedna svjetska sila koja će vladati cijelim svijetom. Spengler je bio prorok i u toliko što je predvidio da će se dogoditi Sjedinjene Europske Države, upravo kao rezultat takvih procesa: on je to uistinu napisao. Spengleru je postalo jasno da tzv. "demokracija" nakon ciklusa monarhijskih uređenja Europe, u stvari, ruši uređeno i sređeno kršćansko društvo, pa je direktno rekao da boljševizam nije samo Lenjinov komunizam već i demokracija, pa i Mussolinijev fašizam. Svi ti oblici počivaju na idolatriji mase, na politeizmu ravnopravnih bogova, kako je to još prije Spenglera opisao španjolski filozof povijesti - markiz i vojvoda Huan Donoso Cortes (1809.-1853.) i to, kao poganski princip, nužno vodi do uništenja katoličkog Zapada. Tako

je i bilo: mi više ne živimo u kršćanskoj već u nekršćanskoj, poganskoj – masonskoj civilizaciji, koja će se dovršiti u stvaranju protukršćanskog Novog Svjetskog Poretka.

- U recenziji navodite da je demokracija u kojoj i mi živimo jedno od moćnijih sredstava manipulacije. Znači li to da je čovječanstvo na Zapadu podvrgnuto masovnoj manipulaciji putem demokracije?

Pa, demokraciju su Pape još u XIX. st. u enciklikama definirale kao protukršćansko uređenje. Vojvoda i markiz Donoso Cortes bio je prvi koji je demokraciju opisao kao poganski politeizam i bio je toliko utjecajan da je njegov spis “Glavne zablude sadašnjosti, prema podrijetlu i uzrocima“ inspirirao Papu Pija IX. da napiše svoj slavni SYLLABUS protiv modernističkih zabluda. Demokracija je upravo to: “modernizacija” koja iz života naroda isključuje Boga, u ime božanstvenog “prava glasovanja” mase, koja niti je stručno zainteresirana za politiku, niti bilo što znade o pravim uzrocima vladajućih političkih manipulatora, među kojima se nalazi znatan broj nitkova i lažaca, koji masama propagandnu laž prodaju kao narodni interes. Demokracija se temelji na virtualnoj formuli “iz naroda za narod”, a u stvari kroz medije, kojima upravljaju politički manipulatori i mafijaški lobiji, dezinformiranim masama prodaju se protukršćanski modeli vladavine i protunarodnog društvenog uređenja. Iako postoji i prije 1918., nakon 1918. g. u Europi demokracija postaje britanski model vladavine nad narodima, a britanski imperijalisti zamišljali su je kao zakulisnu igru: Za britanske imperijaliste “…Milnera, Curtisa, i očito za većinu članova (Milnerove) grupe, demokracija nije bila neko neizmiješano dobro, ili čak dobro, i kao *daleko inferiornija* trebala je biti upravljana od najboljih ili, kako Curtis kaže od onih koji “imaju neki intelektualni kapacitet da prosuđuju opći interes a, što nije manje važno, i neki moralni kapacitet *da ju tretiraju kao vlastito vlasništvo*.”…” (C. Quigley, “Angloamerički establishment”, Split, str. 231) Dakle, jedno inferiorno državno uređenje trebalo je služiti onima koji su si uobrazili da su superiorni. I poslužilo im je do danas, iako su ti tzv. “superiorni” Olimpijci u stvari zadnji moralni talog čovječanstva, jer nemaju veze ni s Bogom ni s osnovnim moralom. Vladavina većine zamijenjena je manjinskim pravima privilegirane manjine, koja su projektirali Britanci (ista knjiga str. 371), a kako to izgleda u Hrvatskoj – to osjećamo svaki dan; privilegirana nacionalna, masonska i partijska manjina uništava Hrvatsku.

- Tko ima koristi od masovne manipulacije ljudstva i što je krajnji cilj "elite" za čovjeka?

Pa, već je iz mnogobrojnih objavljenih knjiga u inozemstvu i kod nas lijepo dokumentirano da je Europom ovladala britanska masonerija i njihove sluge, ulančane u lože koje su podložne "Majci loži" u Londonu (npr. F. Franco, "Masoneria"). Koliko su te lože moćne u Hrvatskoj možete si pročitati u nedavnom članku objavljenom u riječkom Novom Listu, u kojem se navodi da je F. Supilo, koji je bio predstavnik Jugoslavenskog odbora u Londonu (za koji ga hrvatski narod nije delegirao) u Rijeci osnovao masonski Novi List i pripadao krugu lokalnih moćnika, koji su bili na očitoj vezi s Londonom. http://www.novilist.hr/Vijesti/Rijeka/Nose-bijele-rukavice-i-komuniciraju-tajnim-znakovima-U-Rijeci-danas-djeluju-tri-masonske-loze: U okviru reklame masona u članku je napisano i ovo: "Neki od poznatih masona bio je navodno i Tito, premda ne postoji pisani trag koji to potvrđuje, međutim moć koju je imao ukazuje na to da je bio pripadnik masona. U nekim sam knjigama pročitala da je bio Churchillov izvanbračni sin, a ako je to točno, onda je bio moćan mason i po toj liniji." Još uvijek ne znamo je li ta tvrdnja istinita, ali se rado ponavlja. Jasno je samo jedno: "elita" u svim državama postavlja svoje pouzdanike koji će ostvarivati njihove strateške planove.

Korist od cijele priče ima britanska masonerija, koja stvara novi svjetski poredak i novu svjetsku religiju.

- I Spengler primjećuje da je Velika Britanija uzročnik "pada" u kojem se nalazimo, te duhovnog potonuća i razaranja kršćanske Europe, baš onako kako ste to više puta pokušavali objasniti kroz Vaš književni opus. Po Vašem mišljenju, tko rukovodi V. B. i tko su ljudi koji provode "duhovna" zvjerstva nad kršćanskim ljudima u Europi?

Britanska monarhija je masonska monarhija i njihova samouvjerenost u ispravan "pravi put" proizlazi iz kontinuiteta njihovih vojnih i subverzivnih pobjeda u oko zadnjih 250 godina. Prema brojnim enciklikama svetih papa u XVIII. i XIX. st. masoneriju vodi sam sotona i zato je ona toliko uspješna: ljudi koji su se podvrgnuli vlasti grijeha poslužili su razaranju duhovne baštine katoličke Europe. Britanija je od svog otpada u 16. st. naprosto instrument sotone za provedbu

antikršćanskog poretka i svjetske antireligije u cijelom svijetu: politika je slika morala, ili nemorala duhovnosti vladajući krugova. Danas se duhovna zvjerstva ostvaruju preko vladajućih bankara, ekonomista i pravnika: i jedni i drugi rade na otimanju privatnog vlasništva i masovnom osiromašivanju stanovništva, a državne vlasti naprosto su podređeni instrument zakulisnih instrumenata moći. Kada stanovništvo jednom bude slomljeno kroz "multikulturalizam", kaos i siromaštvo postat će plijen vladajućih lešinara. O tome se već i kod nas objavljuju brojni članci s konkretnim imenima i prezimenima.

- Hrvati su katolički narod, i prema tome, na direktnom su udaru onih koji kroje svijet bez Boga. Kakva budućnost očekuje Hrvatsku u Europi, ukoliko kao nacija ne osvijestimo što se događa?

Problem se ne tiče samo Hrvata i Hrvatske. Kao što sam već rekao, objavljeno je da se u Europi rađa oko 1,38 djece po jednoj obitelji. Već je to jasan pokazatelj smrti Europe. Europa i svijet će proći kroz procese umiranja i stradavanja, sve dok se ostatak ne obrati na katoličku vjeru. Pojam "stradavanje" znači da će većina ljudi odbiti da se obrati i da će mnoge nacije propasti. Kod Hrvata je jedino dobro to da među njima postoji kritična masa vjernika koji su ostali odani Kristu i to je ono što Hrvatskoj pruža nadu u opstanak i pobjedu.

· Autor: Zrinka Kasapić
· Datum: četvrtak, 26. ožujka 2015. u 11:25

Bilješke

[1] Prelog, Milan, Slavenska renesansa, Ex Libris, Rijeka 2007., npr. vidi str. 221., 227, 344. Njemačka idealistička filozofija (Schelling) kao izvor panslavenstva (262 str.) i pangermanstva, filozofija povijesti.

[2] Hegel, G. F., Filozofija povijesti, Kultura, Zagreb 1951.

[3] Vranicki, Predrag, Filozofija historije, Golden marketing, Zagreb 2002.

[4] Schelling F. W. J., O historijskoj konstrukciji kršćanstva, u: O bitstvu slobode, (izabrani tekstovi), CEKADE, Zagreb 1985., str. 149-154 "… Mitologija Grka bila zatvoreni svijet simbola ideja koje se mogu realno zreti samo kao bogovi. (…) Ono beskonačno bilo je zreto samo u konačnome i na taj način je samo bilo podređeno konačnosti…"

[5] Schelling F. W. J., O historijskoj konstrukciji kršćanstva…

[6] Halder, Alois, Filozofijski rječnik, Naklada Jurčić, Zagreb 2002., str. 371

[7] Horvat, Marijan, Rimska pravna poviest, knjižara Zlatko Streitenberger, Zagreb 1943., str. 19-20, detaljan opis

[8] Boudon, Raymond, Ideologija, povijest i kritika jednog pojma, Rowohlt, Reinbeck bei Hamburg 1988.

[9] Abelard i Duns Scotus!

[10] Monah Dorotej, priredio, Život i izreke pustinjskih otaca, Verbum, Split 2007., str. 15

[11] Schelling F. W. J., O historijskoj konstrukciji kršćanstva, u: O bitstvu slobode, (izabrani tekstovi), CEKADE, Zagreb 1985., str. 149-154

[12] Berdjajev, N., Smisao povijesti, Verbum, Split, 2005. str 115

[13] Magee, Glenn, *1. Hegel as Hermetic Thinker*, u: "Hegel and the Hermetic Tradition", Cornel University Press 2001,
Uvodni odsjek knjige navodi osnovni stav Hegela, koji je teozofski, alkemijski i dakle – masonski, jer je to najdraža paradigma deističkog mišljenja masonskih loža:
" Hegel is not a philosopher. Hegel writes in the preface to the Phenomenology of Spirit, "To help bring philosophy closer to the form of Science, to the goal where it can lay aside the title of 'love of knowing' and be actual knowledge — that is what I have set before me" (Miller, 3; PC, 3). By the end of the Phenomenology, Hegel claims to have arrived at Absolute Knowledge, which he identifies with wisdom. He is no lover or seeker of wisdom — he believes he has found it. Hegel's claim to have attained wisdom is completely contrary to the original Greek conception of philosophy as the love of wisdom, that is, the ongoing pursuit rather than the final possession of wisdom. His claim is, however, fully consistent with the ambitions of the Hermetic tradition, a current of thought that derives its name from the so-called Hermetica (or Corpus Hermeticum), a collection of Greek and Latin treatises and dialogues written in the first or second centuries A.D. and probably containing ideas that are far older. The legendary author of these works is Hermes Trismegistus ("Thrice-Greatest Hermes"). "Hermeticism" denotes a broad tradition of thought that grew out of the "writings of Hermes" and was expanded and developed through the infusion of various other traditions. Thus, alchemy, Kabbalism, Lullism, and the mysticism of Eckhart and Cusa — to name just a few examples — became intertwined with the Hermetic doctrines. (Indeed, Hermeticism is used by some authors simply to mean alchemy.) Hermeticism is also sometimes called theosophy, or esotericism; less precisely, it is often characterized as mysticism, or occultism. ", str. 2

[14] vidi Federacija, Enciklopedija leksikografskog zavoda, br. 2, Zagreb 1956., str. 678. Kasnije su u XIX. st. slijedile države Meksiko, Argentina, Venezuela i Brazil.

[15] Karl Marx je čedo britanskog imperijalizma i iluminatskog sotonizma:
Vidi: Wurmbrand, Richard, Marx i đavo, Laus, Split 1991.
također, Griffin, Des, Četvrti Reich bogatih, Lumen, Zagreb 2003. str.

67
"…Moses Mordecai Marx Levi, inače zvan Karl Marx, pridružio se jednom od ogranaka iluminata, zvanom Liga prava. Bio je plaćen da 1847. napiše tekst, koji je postao poznat pod imenom *Komunistički manifest….*"
Po svemu sudeći Marxov glavni intelektualni i financijski otac kasnije je postao engleski političar, bivši veleposlanik u Turskoj, David Urquhart, tvorac komunizma.
Vidi: Tarpley, G. Webster, Protiv oligarhije, Eneagram, Zagreb 2007., str. 208-210

[16] Epperson, Ralph, Nevidljiva ruka, Cipetić, Kastav 2002., str. 452
"…Encilopedija Britanica, objavljena 1911. g., opisuje sličan pokušaj upotrebe mladih nezadovoljnika u Rusiji: (…) Religija treba biti zamijenjena egzaktnim znanostima, a CENTRALIZIRANA UPRAVA FEDERACIJOM NEOVISNIH KOMUNA…"

[17] Chamberlain, Houston Stewart, Die Grundlagen des Neunzehnten Jahrhunderts, Band I. und II., Verlagsanstalt F. Bruckmann A. G., München 1903.

[18] Icke, David, "Crno sunce", u: Najveća tajna, Teledisk, Zagreb 2007., str. 260-261

[19] Spengler, Oswald, Biljožderi i grabežljive zvieri, u: Čovjek i tehnika, Izdanje Matice Hrvatske, Zagreb 1944, str. 69

[20] Spengler, Oswald, Biljožderi i grabežljive zvieri, u: Čovjek i tehnika, Izdanje Matice Hrvatske, Zagreb 1944, str. 73-77

[21] Spengler, ibidem, str. 95

[22] Spengler, str. 101

[23] Iza sebe zvijer je ostavila 2.000.000 silovanih Njemica i 13.700.000 mrtvih Nijemaca, od toga je 5.700.000 umrlo nakon II. svjetskog rata.
Vidi: **James Bacque:** ***Crimes & Mercies. The Fate of German Civilians Under Allied Occupation, 1944-1950,*** **Castle Hill Publishers, Chicago, USA**

[24] Spengler, ibidem, str. 86

[25] Detaljan opis tih procesa vidi npr. u knjizi: Buchanan, Rat protiv povijesti, u: "Smrt Zapada", Kapitol, Zagreb 2003.

[26] Qugley, Carroll, poglavlje 5. Milnerova grupa, Rhodes i Oxford, 6. The Times, u: Anglo-američki establishment, Split 2003, Poglavlja kazuju što se sve može postići nadziranjem katedri za povijest i fabrikacijom povijesnih tumačenja: tumačenje kolonijalne povijesti Britanije u sjajnom svjetlu i izazivanje I. svjetskog rata.

[27] Buchanan, "Smrt Zapada", Kapitol, Zagreb 2003., str. 161

[28] Buchanan, ibidem, str. 187

[29] Makanec, Julije, Uvod u Filozofiju povijesti, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1993., str. 51-52

[30] Buchanan, "Smrt Zapada", Kapitol, Zagreb 2003.

[31] U Hrvatskoj, na prijelazu tisućljeća, žene više ne rađaju zbog drugih razloga: životni standard je nepodnošljivo nizak, a politički uvjeti kroz povijest ne daju narodu nadu u oporavak od korumpiranog komunizma i neokomunizma. Pesimizam i loš standard ubijaju Hrvatsku.

[32] vidi: Franklin, Benjamin, Enciklopedija leksikografskog zavoda, br. 2, Zagreb 1956., str. 62

[33] Knez, Ante, Slobodni zidari, Croatia projekt, Zagreb 2000., str. 84-85.

[34] Griffin, Des, Četvrti Reich bogatih, Lumen, Zagreb 2003. str. 64

[35] prilog Washingtonov portret iz knjige: Mackey, Albert, The History of Freemasonry, Gramercy Boks, New York, 1996.

[36] vidi: Platonov, Oleg, Zašto će propasti Amerika?, Laus, Split 2002., preneseno prema knjizi, Mikas, Bruno, Svršetak povijesti, Laus, Split, 2001.

[37] Epperson, Ralph, Obrazovanje, u: Nevidljiva ruka, Cipetić, Kastav 2002., str. 439
"…Američka federacija učitelja (…) je još prigodom osnivanja, u svibnju 1937. godine, dobila podršku Komunističke stranke Sjedinjenih Američkih Država…"

[38] Neustädter, Josip, Ban Jelačić i događaji u Hrvatskoj od 1848., Školska knjiga, Zagreb 1998.

[39] Franco, Francisco, J. Boor [pseudonim], Masoneria, za autora Graficas Valera, S. A., Madrid. 1952, 334 stranice. Jedina knjiga koja je napisana Francovom rukom, kao svjedočenje o onima protiv kojih je ratovao - protiv masonerije. Tu smo knjigu preveli

[40] Epperson, Ralph, Nevidljiva ruka, Cipetić, Kastav 2002., str. 85
Prema britanskom premijeru Benjaminu D'Israeliju (1874.-1880.) dva cilja svih tajnih društava masona su potpuno istovjetna; ukidanje privatnog vlasništva i obračun s Crkvom.

[41] Epperson, Ralph, Nevidljiva ruka, Cipetić, Kastav 2002., str. 86

[42] Eliade, Mircea, Religijske ideje i političke krize u starom Egiptu, u knjizi: Povijest vjerovanja i religijskih ideja, Fabula Nova, Zagreb 2006., str. 132

[43] Hegel, G. W. F., Perzija, u knjizi: Filozofija povijesti, Kultura, Zagreb 1951., str. 165-165

[44] Hegel, G. W. F., isto, str. 169

[45] Hegel, G. W. F., Egipat, isto, str. 200

[46] Eliade, Mircea, isto, str. 119

[47] Hegel, G. W. F., Egipat, u knjizi: Filozofija povijesti,… str. 197

[48] Lane Fox, Robin, Prema demokraciji, u knjizi: Klasični svijet, Nakl. Ljevak, Zagreb 2008., str. 75

[49] Hollingsworth, Mary, Umjetnost kroz povijest čovječanstva, Andromeda, Rijeka 1998., str. 58

[50] Lane Fox, Robin, isto, str. 73

[51] Lane Fox, Robin, isto, str. 109

[52] Hegel, G. W. F., Perzija, u knjizi: Filozofija povijesti, str. 178

[53] Eliade, Mircea, Zeus i grčka religija, u knjizi: Povijest vjerovanja i religijskih ideja, str. 321

[54] Lane Fox, Robin, Ratovi s Perzijancima, isto, str. 83

[55] Euzebije Cezarejski, predgovor Marijana Mandaca OFM, u: Crkvena povijest, Služba Božja, Split, 2004., str. 84.

[56] Euzebije Cezarejski, predgovor Marijana Mandaca OFM, isto, str. 112

[57] Hegel, G. W. F., u knjizi: Filozofija povijesti, str. 244

[58] Hollingsworth, Mary, Umjetnost kroz povijest čovječanstva, Andromeda, Rijeka 1998., str. 64

[59] Eliade, Mircea, Dioniz ili ponovno rođenje blaženstva, u knjizi: Povijest vjerovanja i religijskih ideja, str. 453

[60] Bleicken, Jochen i grupa autora, Povijest svijeta I., Marjan tisak, Split 2005., str. 231

[61] Euzebije Cezarejski, Crkvena povijest, Služba Božja, Split, 2004.

[62] Aristotel, Aristotelov ustav atenski, Grafocentar -Zagreb, Zagreb 1948., Reprint.
Naravno, polisi imaju svoje ustave, ali ne postoji Grčko pravo na način na koji je postojalo Rimsko pravo.

[63] Hegel, G. W. F., Rimski svijet, u knjizi: Filozofija povijesti, str. 260

[64] Stvaranje Rima moralo je početi najmanje godinu dana ranije od službenog dana osnutka.

[65] Horvat, Marijan, Rimska pravna poviest, knjižara Zlatko Streitenberger, Zagreb 1943., str. 28

[66] Horvat, Marijan, isto, str. 100

[67] Horvat, Marijan, isto, str. 29

[68] Rodgers, Nigel, Self-Governig Confederacy, u: Roman Empire, Hermes House, London 2006., str. 86-87

[69] Horvat, Marijan, isto, str. 72

[70] Lane Fox, Robin, Klasični svijet, Epska povijest Grčke i Rima, Zagreb 2008., str. 284

[71] Horvat, Marijan, Treće razdoblje: Principat…, isto, str. 116-117

[72] Euzebije Cezarejski, predgovor Marijana Mandaca OFM, u: Crkvena povijest, Služba Božja, Split, 2004., str. 167

[73] Horvat, Marijan, Treće razdoblje: Principat…, isto, str. 126

[74] Također isto vrijedi za Rim: Rodgers, Nigel, Self-Governig Confederacy (Samoupravna konfederacija), u knjizi: Roman Empire, Hermes House, London 2006., str. 86-87

[75] Zamarovsky, Vojtech, Grčko čudo, Školska knjiga, Zagreb 1978., str. 68

[76] Zamarovsky, isto str. 77.-78

[77] Campbell, Joseph, The Hero with A Thousand Faces, Princeton University Press, Princeton 1969., drugo izdanje, New Jersey, USA, str. 30

[78] Schmidt, Joel, Roman Mythology, Grange Books, Rochester 2004, UK, str. 94-110

[79] Campbell, Joseph, The Hero with A Thousand Faces, isto, str. 38

[80] Euzebije Cezarejski, Crkvena povijest, Služba Božja, Split, 2004. npr. str. 648-649

[81] Campbell, Joseph, The Hero with A Thousand Faces, isto, str. 39

[82] Euzebije Cezarejski, isto, str. 297

[83] No, došavši do bogatstva i slave vitezovi templari postaju cilj Papinih neprijatelja, a tadašnji Papa upada u klopku klevete i sudjeluje u uništenju vojne kralježnice svojeg kršćanskog carstva, koje je bilo jedinstveno baš zahvaljujući templarima, kojima se nitko nije mogao suprotstaviti, sve dok francuski kralj Filip Lijepi (uz podršku tadašnjeg Pape) nije dao pohvatati i pogubiti vođe.

[84] Grgur Nazijanski, *Teološki govori i teološka pisma*, Služba Božja Split, 2005., str. 31

[85] Mandac, Marijan, "Uvod", u: Grgur Nazijanski, *Teološki govori i teološka pisma*, Služba Božja Split, 2005., str. 57

[86] Moreschini, C., str. 27

[87] Moreschini, C., str. 182/3

[88] Moreschini, C., str. 142/3

[89] Cezarejski, Euzebije, *Crkvena povijest*, Služba Božja, Split, 2004., str. 380
"…S vremenom je, dakle, utrnula kleveta protiv bilo kojeg našeg vjerovanja. Uistinu je kod svih na snazi ostalo samo naše učenje. Priznalo se da se u najvećoj mjeri odlikuje uzvišenošću, mudrošću *božanskim i filozofskim tvrdnjama…*" (Ukošeno E. Č.)

[90] Cezarejski, Euzebije, *Crkvena povijest*, Služba Božja, Split, 2004., str. 381

[91] Moreschini, C., str. 64/5

[92] Mandac, Marijan, u: Aleksandrijski, Klement, *Odgojitelj*, Služba Božja, Split, 2006., str. 76 "… Klementovo se djelo izgubilo …"

[93] Moreschini, C.. str. 102

[94] Mandac, Marijan, u: Aleksandrijski, Klement, *Odgojitelj*, Služba Božja, Split, 2006., str. 16

[95] Mandac, Marijan, u: Aleksandrijski, Klement, *Odgojitelj*, Služba Božja, Split, 2006., str. 213, bilješka 728
(Iluminatima se danas nazivaju sljedbenici neognosticizma i najveći neprijatelji Crkve, koji djeluju u tajnosti).

[96] Aleksandrijski, Klement, *Odgojitelj*, Ibidem, str. 413.

[97] Moreschini, C.. str. 286

[98] Moreschini, C., str. 286 (isto)

[99] Moreschini, C., str. 293

[100] Jeronim, Sv., "Joelovo proroštvo", u: *Tumačenje Jone proroka*, Služba Božja, Makarska 1997., str. 40

[101] Moreschini, C., str. 299

[102] Augustin, Sv., "Događaj kao riječ", u: Govori 2, Evanđelje po Mateju, Služba Božja, Makarska, 1993., str. 267-268

[103] Jeronim, Sv., "Joelovo proroštvo", u: *Tumačenje Jone proroka*, Služba Božja, Makarska 1997., str. 41

[104] Moreschini, C., str. 421

[105] Jeronim, Sv., "Nahumovo proroštvo", u: *Tumačenje Jone proroka*, Služba Božja, Makarska 1997., str. 55

[106] Jeronim, Sv., "Habakukovo proroštvo", u: *Tumačenje Jone proroka*, Služba Božja, Makarska 1997., str. 58

[107] Jeronim, Sv., "Providnost", u: *Tumačenje Jone proroka*, Služba Božja, Makarska 1997., str. 176

[108] Moreschini, C., str. 423

[109] Moreschini, C., str. 548

[110] Boethius, "The Consolation of Philosophy", Oxford World's Classics, Oxford University Press, New York, 2008

[111] Moreschini, C., "Utjeha filozofije", u: *Povijest patrističke filozofije*, … str. 482

[112] Moreschini, C., str. 484

[113] Moreschini, C., "Aleksandar Afrodizijski", ibidem, str. 628

[114] Augustin, Aurelije: "O Državi Božjoj", Zagreb 1982, Kršćanska sadašnjost, str. 139

[115] ibidem, str. 135

[116] ibidem, str. 257

[117] ibidem, str. 261

[118] ibidem, str. 257

[119] ibid. str. 341

[120] ibidem, str. 323

[121] ibid. str. 347

[122] ibidem, str. 285

[123] ibid. str. 360

[124] ibid. str. 360

[125] Ly Bu We: Proljeće i Jesen , (Prva kineska enciklopedija) Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1982.

[126] Sv. Augustin: ibid. str. 365

[127] Trape, Agostino: "Borba između dobra i zla u De Civitate Dei", u: "De Civitate Dei", Zagreb 1982 KS,
str. CXLII

[128] Trape, Agostino: "Borba između dobra i zla ili između dviju Civitates", u: "De Civitate Dei", Zagreb 1982 KS, str. LXIII

[129] Hopkins, Marilyn, Simmans, Graham, Wallace-Murphy, Tim: "Rex Deus", Zagreb 2001, Stari Grad

[130] Suvremena katolička enciklopedija, Konstantin, Laus, Split, 1998., str. 488

[131] Pirrene, Henri, Karlo veliki i Muhamed, Izvori, Zagreb, 2006., str. 15

[132] Pirrene, Henri, isto str. 26, također str. 37: "Nema sumnje, germanski kraljevi koji su se smjestili u Carstvu bili su za svoje narode nacionalni kraljevi, *reges gentium,* kako kaže Grgur Veliki. Nazivali su se *reges Gothorum, Vandalorum, Burgundiorum, Francorum*. No, **za Rimljane, oni su rimski generali kojima je Car prepustio vladanje nad civilnim stanovništvom**… Teodorik kuje novac, ali u ime Cara. Uzima ime Flavije, kao znak da uzima rimsku nacionalnost. Natpisi ga nazivaju *semper Augustus, propagator Romani nominis*…." (Podebljano istaknuo E. Č.)

[133] Horvat, Josip, Kultura Hrvata kroz 1000 godina, ČGP Delo, Ljubljana, 1980. g, str. 42-43
"…Oni su pozvani od Bizanta kao saveznici na ratni pohod protiv Avara.

Avarska je vlast imala svoje središte na području između Dunava i Tise, tu je negdje bio i centar avarske vlasti, kanov hring. Prema kratkim opisima bizantskih kroničara, koji su onamo zalazili po diplomatskom poslu, taj avarski hring nije bio puki skup ratničkih čadora, već drveni grad (…) Dođoše tako plemena Hrvata do mora i tu naiđoše na prvu čvrstu branu na svom pohodu: stare rimske gradove Zadar, Trogir i Split, tada pod vlašću Bizantskog Carstva. Pred njihovim zidinama zastadoše, možda zato što je tu, konačno bila vlast Bizanta, na poziv kojeg krenuše na svoj pohod…", također vidi, Konstantin Porfirogenet

[134] Pirrene, Henri, str. 42

[135] Pirrene, Henri, str. 47

[136] Pirrene, Henri, str. 49

[137] Pirrene, Henri, II. Crkva, u: Karlo veliki i Muhamed, str. 102

[138] Noel, Jean-Francois, Sveto Rimsko Carstvo, Barbat, Zagreb, 1998., str. 5

[139] Noel, Jean-Francois, isto, str. 9

[140] Riley-Smith, Jonathan, Križarski ratovi, Verbum, Split, 2007., str. 64-65

[141] Pirrene, Henri, str. 115-116

[142] Riley-Smith, Jonathan, Križarski ratovi, Verbum, Split, 2007., str. 64

[143] Noel, isto, str. 9

[144] Pirrene, Henri, str. 128-129

[145] Pirrene, Henri, str. 131

[146] Pirrene, Henri, str. 137

[147] str. 139

[148] Šanc, Franjo, Poviest filozofije, II. dio, Knjižnica života, Zagreb, 1943., str. 38

[149] Šanc, Franjo, Poviest filozofije, II. dio, isto, str. 39

[150] Pirrene, Henri, isto, str. 146

[151] Pirrene, Henri, *Italija, Papa i Bizant - zaokret papinstva*, u: Karlo veliki i Muhamed, isto, Cijela Crkva nastavila je živjeti po rimskome pravu. (…) Nekada je priznavala Cara iz Ravenne, sada je priznavala Cara iz Konstantinopola. Priznavala ga je svojim poglavarom: u Rimu, Papa je bio njegov podanik…" Još je Papa Grgur Veliki kod konstantinopolskog Cara potvrdio naslov "poglavara svih Crkava", str. 177:

"…Papa je postignuo od Foke - protiv patrijarha iz Konstantinopola koji je uzeo naslov "ekumenski patrijarh" - da bude priznat kao "poglavar svih crkava". Vailjev, op. cit., str. 228, bilješka Pirrenea na str. 175

Konstantin IV. (668.-685.) sazvao je 680. u Konstantinopolu VI. ekumenski koncil, koji je osudio monoteletizam i priznao Papu kao "prvostolnog poglavara univerzalne Crkve". Tako je islamski pritisak vratio Cara prema Zapadu…", str. 179

"…Sirijac Grgur III. posljednji je Papa koji je tražio da ga potvrdi Car. Međutim čim je došao na prijestolje, on nastavlja borbu protiv ikonoklazma te 731. saziva sinod koji izopćuje uništavatelje slika. Car, kojega je u isti mah napao, odgovara mu izdvojivši iz rimske jurisdikcije sve dijeceze istočno od Jadrana (Ilirik), Siciliju, Bruzio i Kalabriju, koje stavlja pod autoritet konstantinopolskog patrijarha… (…) **Latinsku je Crkvu sam Car potisnuo izvan bizantskoga svijeta**", str. 183., (podebljano istaknuo E.Č.)

[152] Tarpley, Webster G., Protiv oligarhije - Venecija i Britanci, Književni krug Alelon, Zagreb, 2007.

[153] Mastnak, Tomaž, Križarski mir, Prometej, Zagreb, 2005., str. 14 i str. 140

Napomena: Nije točno da je papa Leon XIII. "otklonio" doktrinu o dva mača u enciklici Immortale Dei...

On nigdje u toj enciklici ne spominje Bonifacija VIII., ni njegovu bulu "Unam Sanctam", niti doktrinu o dva mača.
I doktrinu o dva mača nije izmislio papa Bonifacije VIII.
Ono što Bonifacije VIII. piše o dva mača u buli "Unam Sanctam" je (gotovo) doslovni citat od sv. Bernarda, tj. iz njegovog djela "De Consideratione".
Što su, dakle, sv. Bernard i papa Bonifacije VIII. mislili pod "dva mača"?
Na to pitanje ovako odgovara sv. Robert Bellarmin (De Romano Pontifice, lib. V., cap. VII.):
"Volunt enim significare, pontificem habere per se et proprie gladium spiritualem et quia gladius temporalis subiectus est spirituali, posse pontificem regi imperare aut intercedere usum gladii temporalis, quando id requirit Ecclesiae necessitas."
("Željeli su naznačiti da prvosvećenik ima po sebi i vlastito duhovni mač; a jer je svjetovni mač podložan duhovnom, može prvosvećenik narediti ili zabraniti kralju upotrebu svjetovnog mača, kad to zahtijeva potreba Crkve.")

Naglasak je na ovom:
"quando id requirit Ecclesiae necessitas" - "kad to zahtijeva potreba Crkve".
Dakle, doktrina o dva mača ne podrazumijeva da papa može uvijek naređivati svjetovnim vladarima, već samo u slučajevima krajnje nužde (za obranu vjere itd.).

[154] Mastnak, isto, str. 15

[155] Mastnak, isto, str. 21/22
Također: "…Sudjelovanje u ratu smatralo se zlom; ubijanjem se kršila Peta zapovijed; okaljanost krvlju opterećivala je kršćansku savjest. I kad bi kršćanin krvlju okaljao ruke u ratu, griješio bi. (…) Od IV. do XI. st. Crkva je po pravilu nametala disciplinske mjere onima koji su ubijali u ratu, ili im je barem preporučivala pokoru. U X. stoljeću pojavilo se drukčije gledište (…) Odon, drugi opat Clunyja (926.-44), tvrdio je među prvima da se rat može voditi iz "poštenih pobuda" - i time promicao novu etiku rata, tj. kršćanski militarizam…", str. 27

[156] Mastnak, isto, str. 72-73

"…Augustin je tvrdio da novozavjetni propis "ne opiri se zlu" nije poziv na pasivnost prema zlu, pa stoga ne zabranjuje primjenu oružja u borbi protiv zla. Svrha je propisa "spriječiti uživanje u osveti, pri čemu duh uživa u patnji drugih, ali pri tom ne zanemariti dužnost obuzdavanja ljudi od grijeha. Slično tome, zapovijed o ljubavi prema bližnjemu i neprijatelju ne isključuje primjenu sile. Milosrđe može nametati tjelesnu kaznu. To može biti oblik majčinskog ispravljanja "potaknutog ljubavlju" - ne "uzvratiti zlo zlom" već "primijeniti koristi discipline radi suzbijanja zla što ga stvara grijeh, ne s mržnjom koja hoće povrijediti već s ljubavlju koja hoće zacijeliti…"

[157] Mastnak, isto, str. 82

[158] Mastnak, isto, str. 53

[159] Riley-Smith, Jonathan, Križarski ratovi, Verbum, Split, 2007., str. 52-54

Mastnak, isto, "Od Trećeg križarskog rata nadalje, kršćane se pozivalo da se poprave i da sudjeluju u križarskim ratovima…" str. 143

[160] Riley-Smith, Jonathan, Križarski ratovi, Verbum, Split, 2007., str. 65

[161] Riley-Smith, Jonathan, isto str. 113

[162] Riley-Smith, Jonathan, Pokornici, u: isto, str. 102-108.

[163] Duby, Georges, Vrijeme katedrala, umjetnost i društvo 980.-1420., AGM, Zagreb, 2006., str. 114-115

[164] Mastnak, isto, str. 141

[165] Mastnak, isto, str. 136-139

[166] Mastnak, isto, str. 263

[167] Noel, Jean-Francois, Sveto Rimsko Carstvo, Barbat, Zagreb, 1998., str. 14

[168] Mastnak, isto, str. 260

[169] Frale, “Jesen 1307.”, str. 176

[170] Preveo Gerard Denegri, FTI, Zagreb, 1995.

[171] Gilson, isto, str. 100-101

[172] Gilson, isto, str. 102

[173] Gilson, isto, str. 104

[174] Toma Akvinski, Suma protiv pogana, II., Kršćanska Sadašnjost, Zagreb, 1994., str. 275

[175] Toma Akvinski, Suma protiv pogana, II., Kršćanska Sadašnjost, Zagreb, 1994., str. 260-1

[176] Toma, str. 273

[177] Toma, isto, str. 271

[178] Toma, isto, str. 269

[179] Toma Akvinski, str. 415

[180] Toma Akvinski, Suma protiv pogana, II., Kršćanska Sadašnjost, Zagreb, 1994., str. 279

[181] Toma Akvinski, str. 283

[182] Toma Akvinski, str. 277

[183] Toma Akvinski, str. 395

[184] Toma Akvinski, str. 407, slično str. 413

[185] Toma Akvinski, str. 301

[186] Toma Akvinski, str. 303

[187] Toma Akvinski, str. 311

[188] Toma Akvinski, str. 305

[189] Gilson, Etienne, Uvod u kršćansku filozofiju, FTI, Zagreb, 1995., str. 43

[190] Šanc, Franjo, Poviest filozofije - filozofija srednjeg vieka, Zagreb, 1943., str. 365-6

[191] isto, str. 367

[192] Gilson, Etienne, Uvod u kršćansku filozofiju, FTI, Zagreb, 1995., str. 72

[193] Šanc, F., isto, str. 230-1

[194] Gilson, str. 73

[195] Šanc, F., isto, str. 227

[196] Šanc, F., isto, str. 371 "Princip individualnosti nije materija nego forma. Ali ova se forma ne razumije kao bit, nego kao "haeccitas", koja je neka pozitivna razlika, jer se njome u istinu među sobom razlikuju pojedina bića: ona je posljednja razlika koja sačinjava pojedinačno biće …"

[197] Maritain, J., Tri reformatora, Laus, Split, 1995., str. 82

[198] Burchardt, J., "Die Kultur der Renaissance in Italien", Athenaion, 1996. Essen, Njemačka (obnovljeno zdanje iz 1860.)

[199] Johnson, Paul, "Renesansa", Alfa, Zagreb, 2008., "Pojam "renesansa" prvi je put upotrijebio francuski povjesničar Jules Michelet 1858., a dvije godine kasnije proslavio ga Jacob Burchardt kad je objavio svoju veliku knjigu "Kultura renesanse u Italiji"…"

[200] Burckhardt, u originalu: “Weltgeschichtliche Betrachtungen“

[201] Macchiavelli, N., “O novim vladavinama koje se zadobivaju tuđom snagom i tuđom srećom”, VII., u: Vladar, Izabrano djelo, Prvi svezak, izbor Damira Grubiše, Globus, Zagreb, 1985., str. 109-113
Opis djelovanja Pape Aleksandra VI., preko njegova sina Vojvode Valentina

[202] Johnson, Paul, “Renesansa”, str. 31-32

[203] Johnson, Paul, “Renesansa”, str. 35

[204] Johnson, Paul, “Renesansa”, isto

[205] Tarpley, “Protiv oligarhije - Venecija i Britanci”, Eneagram, Zagreb, 2008., npr. str. 107-115

[206] isto, str. 107

[207] isto, str. 108

[208] Johnson, Paul, “Renesansa”, str. 29

[209] Tarpley, Webster, “Protiv oligarhije”, Eneagram, Zagreb, 2008., str. 56

[210] Johnson, Paul, “Renesansa”, isto str. 29

[211] Tarpley, Webster, “Protiv oligarhije”, Eneagram, Zagreb, 2008., str. 109.
Vodeća figura protestantske reformacija bio je kardinal Gasparo Contarini!

[212] Burchardt, J., “Die Kultur der Renaissance in Italien”, str. 67

[213] Burchardt, J., “Die Kultur der Renaissance in Italien”, str. 69

[214] Walker, Daniel P., Predgovor, Erna Banić-Pajnić, u: “Spiritualna

i demonska magija - od Ficina do Campanelle", Eneagam, Zagreb, 2009. str. XII.-XIII.
Također str. 57:

[215] Petrić, Zoroaster, i njegovih tristo i dvadeset kaldejskih proroštava, ur. Erna Banić-Pajnić, Institut za filozofiju, Zagreb, 2011., str. 65

[216] Walker, str. 57-8
Ficino je po narudžbi Grka Plethona prijevod "Hermetica" dovršio godine 1462., u samo par mjeseci. S time je u Europi počela provala neopoganstva.

[217] Walker, str. 38-39

[218] Walker, str. 81

[219] Petrić, Frane, Zoroaster i njegovih tristo i dvadeset kaldejskih proroštava, ur. Erna Banić-Pajnić, Institut za filozofiju, Zagreb, 2011., str. 63.

[220] Petrić, Frane, Zoroaster…, isto. str. 64

[221] Walker, Daniel P., Predgovor, u: "Spiritualna i demonska magija …", Eneagam, Zagreb, 2009. str. XV

[222] Johnson, Paul, "Renesansa",
Cosimo de Medici "…novčano je podupirao firentinsku vojsku i diplomaciju, toliko da je u vrijeme sklapanja mira u Lodiju 1454. grad, uz Veneciju, papinsku državu, Milano i Napulj - Firenca priznata kao jedna od pet talijanskih velesila…" str. 47-8.

[223] Walker, Daniel P., "Spiritualna i demonska magija - od Ficina do Campanelle", Eneagam, Zagreb, 2009. str. 122

[224] Walker, str. 121

[225] Walker, str. 124

[226] Walker, str. 82

[227] Walker, str. 202

[228] Hancock, Graham i Bauval, Robert, Talisman, sveti gradovi, tajna vjera, Stari Grad, Zagreb, 2006., str 328-329

[229] isto, Talisman (!)

[230] Otto, "Ogledi…", MH, Zagreb, 2000., str. 163

[231] Brown, Howard M., - Stein, Louise, K., Glazba u renesansi, HMD, Zagreb, 2005., str. 344

[232] Brown, Howard M., - Stein, Louise, K., Glazba u renesansi, str. 342

[233] Macchiavelli, N., "O crkvenim državama", XI, Vladar, str. 118

[234] Macchiavelli, N., "Što mora vladar uraditi s obzirom na vojsku", XIV, Vladar, str. 124

[235] Macchiavelli, N., "O onima koji se zločinstvima uspeše na vladarski položaj…", VIII., Vladar, str. 115, isto

[236] Roterdamski, Erazmo, Kršćanski vladar, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2011.

[237] Otto, "Ogledi…", MH, Zagreb, 2000.

[238] Otto, "Moguća istina povijesti", isto, str. 5-48

[239] isto, str. 9

[240] Moram reći da mi se suvremena filozofija neizmjerno gadi, radi njezine plitkosti, zajedno sa svim njezinim "strukturalizmima".

[241] Otto, str. 14-15

[242] Otto, str. 20

[243] Otto, str. 24

[244] Otto, str. 28

[245] Otto, str. 31

[246] Otto, str. 33

[247] Otto, str. 46

[248] U svojoj filozofiji povijesti na njega se ne pozivaju npr. ni Hegel ni Spengler.

[249] Otto, str. 67

[250] Croce, Benedetto, *Giambattista Vico*, poglavlje u: Estetika, kao znanost izraza i opća lingvistika, Globus, Zagreb, 1991., str. 206, "…napuljski se filozof, naime i dalje obično smatra pronalazačem *filozofije povijesti…*"

[251] Vico, Giambattista, Načela nove znanosti - O zajedničkoj prirodi nacija, Naprijed, Zagreb, 1982. g., str. 81

[252] Vico, isto, XVIII/152, str. 82

[253] Vico, LXXIII/251-255, str. 103-104 "Neka otac obitelji ima pravo života i smrti nad djecom", "Što god stekne sin pripada ocu", Zakonik na 12 ploča, fusnota 169 i 170.

[254] Vico, str., 105, LXXXII/263

[255] Vico, str. 390, III/813

[256] Vico, str. 388, Četvero poglavlje/808 i IV/814

[257] Vico, O načelima/335, str. 124.

[258] Vico, 585/ str. 271 "…Pjesnici heroji su zamišljali da je takav Jupiter na nebu kralj ljudi i bogova, prema onom klasičnom mjestu kod Homera

gdje se Jupiter ispričava Tetidi da ne može učiniti ništa protiv onoga što su bogovi već odlučili na velikom nebeskom vijeću, a tako govori pravi aristokratski kralj. Tu su kasnije stoici smjestili svoju dogmu o Jupiteru podložnom sudbini…”

[259] Vico, 387, str. 152

[260] Vico, Drugo poglavlje/385, str. 151

[261] Vico, 396, str. 156

[262] Vico, isto član 397/str. 157

[263] isto, 711/ str. 343

[264] Vico, 647/ str. 313

[265] Vico, 1058/ str. 489

[266] Vico, 1094/ str. 507

[267] Palisca, Claude V., Barokna glazba, HMD, Zagreb, 2005., str. 9-10

[268] isto, str. 11

[269] Bačić, Marcel (priredio), Katedrala - mjesto i svjetlost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 2003., 113-114
Tekst Hansa Sedlmayra, Katedrala kao slika neba

[270] Sedlmayr, Hans, Gubljenje središta, Verbum, Split, 2001., str. 25-26

[271] isto, str. 26-27

[272] isto, 29-31

[273] isto, str. 32

[274] Bačić, Marcel (priredio), Katedrala - mjesto i svjetlost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 203., str. 133

Tekst Hansa Sedlmayra, Katedrala kao slika neba

[275] isto, str. 36

[276] Hancock, Graham & Bauval, Robert, Talisman, Stari Grad, Zagreb, 2006., str. 17

[277] Hancock, Graham & Bauval, Robert, isto, sve engleske deističke ideje u Francusku dolaze zajedno s osnutkom masonskih loža koje osnivaju - Englezi. "…Prvu parišku ložu engleskog podrijetla, koja je nosila naslov sv. Tome, otvorio je Charles Radcliffe, izdanak stare škotske obitelji odane dinastiji Stuart… Među pripadnicima jakobitske zajednice u Parizu toga doba, nalazio se i vojvoda od Whartona, koji je 1722. također postao Veliki majstor Velike lože u Londonu. Wharton koji je nakon velikog škandala izbačen iz Velike lože 1732., pobjegao je u Europu nastanivši se u Parizu, gdje je 1728. postao Veliki majstor francuskog slobodnog zidarstva, koje će poslije preuzeti ime 'Grande Loge de France'…" str. 452-453 Isti taj Philipp Wharton našao se i u Španjolskoj, gdje također osniva prvu masonsku ložu! Time i katolička Španjolska postaje predmetom napadaja engleske masonerije. (Vidi: "Masonerija", Francisco Franco. Zagreb, 2014.) Jasno je kako su Baconove ideje i ideje engleskog vrta osvojile Francusku! Preko visokog društva engleskih vojvoda i lordova. Voltaire i Rousseau su članovi idućeg sloja istog društvenog kruga .

[278] Sedlmayr, Hans, Gubljenje središta, str. 37

[279] isto, str. 37

[280] isto, str. 39

[281] Hancock, Graham & Bauval, Robert, Talisman, str. 18

[282] Hancock, Graham & Bauval, Robert, Talisman, Stari Grad, Zagreb, 2006., str. 364-371

U svom djelu *O unapređenju znanja* godine 1605., koje veličaju kao temelj znanja i obrazovanja (!), on je izrekao i slijedeću rečenicu:

"…Kao što je *Priroda* stvorila bratstvo u obiteljima, umijeća

mehanička sporazumna bratstva u zajednicama, a Božje je pomazanje pobratimilo kraljeve i biskupe, tako i u znanosti mora postojati bratstvo učenja i prosvjetljenja koje povezuje očinstvo Boga, koji se naziva ocem prosvjetljenja ili svjetla…" str. 366 Bog svjetla je kod masona - Lucifer, lučonoša, svjetlonoša. U kršćanstvu se govori o prosvjetljenju Duha Svetoga ali ne i o Bogu svjetla iako on to jeste. Bacon je pripadao masonskom krugu.

[283] Hancock,… str. 367

[284] Krasić, Stjepan, Počelo je u Rimu, Matica Hrvatska, Dubrovnik, 2009., str. 160-161

[285] H. Friedrich, Epochen der italienischen Lyrik, str. 597, prema knjizi Barok i avangarda, Žive Benčić, Zagreb, 1991., str. 29

[286] Morin, Edgar, Duh vremena 1, BIGZ, Beograd, 1979. str. 14

[287] Morin, Edgar, Duh vremena 2, BIGZ, Beograd, 1979. str. 143

[288] Morin, Edgar, Duh vremena 2, BIGZ, Beograd, 1979. str. 146-7

[289] Morin, Edgar, Duh vremena 2, BIGZ, Beograd, 1979. str. 181

[290] Morin, Edgar, Duh vremena 1, BIGZ, Beograd, 1979., str. 20

[291] Morin, isto, str. 26

[292] Morin, isto, 31

[293] Morin, isto, str. 48

[294] Morin, isto, str. 105

[295] Morin, isto, str. 117

[296] Morin, isto, str. 121, "vedetizacija": stvaranje TV i drugih malih medijskih zvjezdica koji postaju surogat mitskih junaka i plijene pažnju publike. (Prim. E. Č.)

[297] Morin, isto, str. 130.

[298] Morin, isto, str. 109-110

[299] Morin, isto, str. 115

[300] Morin, isto, str. 123

[301] Morin, isto, str. 131

[302] Morin, "…Masovna kultura je stvarno po svojoj prirodi anacionalna, adržavna, antiakumulatorska. Njezini najvažniji sadržaji pripadaju području osobnih osjećajnih potreba (sreća, ljubav), imaginarnih (pustolovine, sloboda) ili materijalnih potreba (blagostanje). To joj baš i daje osvajačku snagu. Svugdje gdje tehnički i industrijski razvoj stvara nove uvijete života, svugdje gdje se raspadaju stare tradicionalne kulture, javljaju se nove osobne potrebe, traži se blagostanje i sreća…", isto, str. 194

[303] Estulin, Daniel, Teledisk, Zagreb, 2012.
Estulin potvrđuje da npr. općepoznati pojam "Doba vodenjaka" nije nastao spontano već se pod tim nazivom nalazi isprepletena okultna osovina zla koja se "…sastoji od najuglednijih centara znanja i istraživanja kao što su Stanfordski istraživački centar na Sveučilištu Stanford … ženevska Međunarodna zaklada za alternativni razvoj i Menadžerski konferencijski centar, prvi fakultet sa radnim vremenom osmišljen za *Doba Vodenjaka* na kojem visoki rukovodioci (po izboru časopisa *Forbes*) uče o metodama mijenjanja ponašanja. Ljudski zombiji postavljeni na najviše upravne položaje, koji bi nas trebali uvesti u "Novo mračno doba" transcendentalne svijesti.…" (str. iii)

[304] Morin, "Veličanje ženskih vrijednosti", XV., isto, str. 177

[305] Morin, Edgar, Duh vremena 2, BIGZ, Beograd, 1979. str. 203

[306] Morin, Edgar, Duh vremena 2, BIGZ, Beograd, 1979. str. 207

[307] Morin, Duh vremena 1, "Mladost", XVI., isto, str. 180

[308] Morin, isto, str. 184

[309] Rodrigez, Jose Maria Caro, Naklada Benedikta, “Otkrivena tajna masonerije”, str. 56

[310] Morin, “Planetarna kultura”, isto, str. 199

[311] Berdjajev, “Sudbina čovjeka u suvremenom svijetu”, Verbum, Split, 2007, str. 19

[312] Smisao povijesti, str, 162/3

[313] Berdjajev, “Filozofija nejednakosti”, Beograd, str. 116

[314] “Filozofija nejednakosti”, str. 117

[315] “Filozofija nejednakosti”, str. 143

[316] “Filozofija nejednakosti”, str 143

[317] “Filozofija nejednakosti”, str 146/7

[318] “Novo srednjovjekovlje”, str. 81

[319] “Novo srednjovjekovlje”, str. 82

[320] “Novo srednjovjekovlje” str. 84/5

[321] “Filozofija nejednakosti”, str. 83/4

[322] Coreth, Emerich: “Philosophie des 19 Jh.”, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart,-Berlin, Köln-Mainz 1984., s. 9

[323] Quigley, Carroll: “Anglo-američki Establishment”, Zagreb, 2003.

[324] Čić, Emil: “Povijest hrvatskih neprijatelja”, Zagreb, 2002.

[325] Maritain, Jacques: “Filozofija povijesti”, Zagreb 1990.

[326] Quigley, Carroll: ibidem,
također, Pilger, John: “Novi vladari svijeta”, “Epifanija” Zagreb 2002.

[327] Trape, Agostino: “Borba između dobra i zla ili između dviju Civitates”, u: “De Civitate Dei”, Zagreb 1982 KS, s. LXIII
Primijenjeno na suvremenu povijest, promatranu iz pravovjerno-kršćanskog kuta gledanja, možemo uvidjeti i reći da je proces spasenjskog stvaranja Božje Države vidljiv u sukobu sotonske masonerije koja se svojim utjecajima manifestirala u raznim političkim ateističkim i relativističkim strankama tijelom čitave povijesti, npr. poput socijaldemokrata, komunista i liberala (o čemu su Pape svojedobno objavljivali i brojne enciklike) čije su doktrine suprotne katoličkim doktrinama, i Crkvene kršćanske ideje koja ističe da se čovjek ne spašava sam, već posredstvom Krista, čija Providnost vodi ljudske sudbine i sudbine naroda i država. Ovaj sukob u kršćansku Europu prenosio se upravo iz Britanije i jačao je posredstvom ideja francuske revolucije, koja je širila političke ideje britanske masonerije.

[328] Maritain, Jacques: Ibidem, s. 2

[329] Maritain, Jacques: Ibidem, s. 15

[330] Maritain, Jacques: Ibidem, s. 15

[331] Lane, Mark: “Conversations with Americans”, Simon and Schuster, New York 1970.

[332] Coleman, J.: “Committe 300”, IV. Izdanje, Carson City, Nevada 1997, USA
Skraćena i osakaćena hrvatska verzija (prevoditelj nije kriv) također je upotrebljiva. Vidi:
Coleman, John: Komitet 300, Hijerarhija zavjerenika, Zagreb 2005, Detecta

[333] Mikas, Bruno: Svršetak povijesti, Split 2001, Laus

[334] “Danas” 07. kolovoza, 1990, Zagreb

[335] Solovjov, Vladimir: “Povijest i budućnost teokracije”, Naklada “Prometej”, Zagreb 2003.

[336] Maritain, Jacques: Ibidem, s. 61

[337] Maritain, Jacques: Ibidem, s. 62

[338] Maritain, Jacques: Ibidem, s. 64

[339] Problem Maritaina, na ovome mjestu sastoji se i u tome što on osporava mogućnost čovjekova predviđanja buduće povijesti tj. njezina razvoja, jer kaže “… Vječni Božji plan ne mora se promatrati antropomorfno, kao unaprijed napisan scenarij ….”

[340] Usporedi:
Boudon, Raymond: Ideologie, Geschichte und Kritik eines Begriffs, Reinbek, bei Hamburg: Rowohlt 1988.

[341] Spengler, Der Untergang des Abendlandes, Albatros Verlag, Düsseldorf, 2007., str. 4

[342] str. 8, isto

[343] isto, 10

[344] Drugo poglavlje, članak 3, ‘Problem svjetske povijesti’
“Die chronologische Zahl bezeichnet das einmalig Wirkliche, die mathematische das beständig Mögliche”

[345] isto, Drugo poglavlje, članak 3, “…Der Tatsachenmensch und der Dichter werden einander nie verstehen. Hier ist auch der Grund zu suchen, weshalb jede als Wissenschaft angestrebte Geschichtsforschung, die immer etwas von Kindheit und Traum, etwas Goethesches in sich tragen müßte, an der Gefahr vorüberstreift, eine bloße Physik des öffentlichen Lebens zu werden, ”materialistisch“, wie sie sich selbst ahnungslos genannt hat.”

[346] Drugo poglavlje, članak 5

[347] Isto, članak 5

[348] Drugo poglavlje, članak 18
"… Der bloße Gelehrte, der lediglich kritisch zerlegt und ordnet, nicht schaut und fühlt, besitzt kaum die Gabe, hier das Letzte und Tiefste zu erleben. Die Geschichte fordert sie aber; und so besteht das Paradoxon zu Recht, daß ein Geschichtsforscher um so bedeutender ist, je weniger er der eigentlichen Wissenschaft angehört.…"

[349] Drugo poglavlje, članak 4

[350] Drugo poglavlje, članak 5

[351] Prvo poglavlje, isto, str. 19

[352] isto, 21-23 str.

[353] Isto, str. 26

[354] Drugo poglavlje, članak 15, Der Untergang des Abendlandes, Albatros Verlag, Düsseldorf, 2007., str. 183
"…was Augustinus in einem tiefen Augenblick von der Zeit gesagt hatte: *Si nemo ex me quaerat, scio; si quaerenti explicare velim, nescio*. (Ako me nitko ne pita, znam, ako bih nastojao objasniti - ne znam.) So ist die Idee der Gnade im abendländischen Christentum, der durch den Opfertod Jesu erwirkten Gnade, frei wollen zu dürfen, welche Zufall und Schicksal in der höchsten ethischen Fassung zum Ausdruck bringt. Fügung (Erbsünde) und Gnade – in dieser Polarität, die immer nur Gestalt des Gefühls, des bewegten Lebens, nie Inhalt gelehrter Erfahrung sein kann, liegt das Dasein jedes wirklich bedeutenden Menschen dieser Kultur beschlossen. Sie ist, auch für den Protestanten, auch für den Atheisten, und sei sie noch so gut hinter dem Begriff der naturwissenschaftlichen "Entwicklung" versteckt, der in gerader Linie von ihr abstammt, die Grundlage jeder Beichte…"

[355] str. 43-44

[356] str. 40-41

[357] str. 46

[358] isto, I. Pogl., 15 članak

[359] isto, I. Pogl., 15 članak

[360] Drugo poglavlje, članak 2

[361] isto

[362] Drugo poglavlje, članak 6

[363] Drugo poglavlje, članak 6, isto

[364] "…Jede Kultur, jede Frühzeit, jeder Aufstieg und Niedergang, jede ihrer innerlich notwendigen Stufen und Perioden hat eine bestimmte, immer gleiche, immer mit dem Nachdruck eines Symbols wiederkehrende Dauer.… Was bedeutet die in allen Kulturen auffallende 50jährige Periode im Rhythmus des politischen, geistigen, künstlerischen Werdens? Was die 300jährigen Perioden des Barock, der Ionik, der großen Mathematiken, der attischen Plastik, der Mosaikmalerei, des Kontrapunkts, der galileischen Mechanik? Was bedeutet die ideale Lebensdauer von einem Jahrtausend für jede Kultur im Vergleich zu der des Einzelnen, dessen "Leben 70 Jahre währt"?…"
Drugo poglavlje, članak 8,
Spengler, Der Untergang des Abendlandes, Albatros Verlag, Düsseldorf, 2007., str. 148

[365] Drugo poglavlje, članak 9

[366] Drugo poglavlje, članak 9, početak

[367] Drugo poglavlje, članak 12, uvod

[368] Drugo poglavlje, članak 17, str. 190

[369] Drugo poglavlje, članak 15, uvod

[370] Drugo poglavlje, članak 16, Der Untergang des Abendlandes, Albatros Verlag, Düsseldorf, 2007., str. 185

[371] Drugo poglavlje, članak 18

[372] Drugo poglavlje, članak 12, str. 170

[373] Drugo poglavlje, članak 17, str. 192

[374] Drugo poglavlje, članak 17, bilješka 51,
"…Die reife abendländische Kultur war eine durchaus französische, die seit Ludwig XIV. aus der spanischen erwachsen war. Aber schon unter Ludwig XVI. siegte in Paris der englische Park über den französischen, die Empfindsamkeit über den *esprit*, Kleidung und gesellschaftliche Formen von London über die von Versailles, Hogarth über Watteau, Möbel von Chippendale und Porzellan von Wedgwood über Boulle und Sčvres."

[375] Drugo poglavlje, članak 17, str. 196

[376] Spenglerova bilješka II. Poglavlje br. 44 "Put od Calvina do Darwina u engleskoj se filozofiji lako može dokazati." Drugim riječima, goli pozitivizam Engleske počeo je s religijskim rasulom i otpadom, nastavio se s percepcijom svijeta kao razvoja unutarnje biološke moći, a završio je u pozitivističkom horizontalnom analiziranju uzročno-posljedičnih činjenica, radi isključenja sposobnosti duha da se fenomeni uočavaju temeljem vertikale kulturnih tj. duhovnih percepcija. (Der Weg von Calvin zu Darwin ist in der englischen Philosophie leicht nachzuweisen.)

[377] Drugo poglavlje, članak 17, kraj članka

[378] Spengler, Oswald, "Der Untergang des Abendlandes", prva knjiga, Albatros Verlag, Düsseldorf, 2007.
"Nicht der Begriff "Wille", sondern der Umstand, daß es ihn für uns überhaupt gibt, während die Griechen ihn gar nicht kannten, hat die Bedeutung eines großen Symbols. Im letzten Grunde besteht zwischen Tiefenraum und Wille kein Unterschied. Den antiken Sprachen fehlt die Bezeichnung für das eine und also auch für das andere. Der reine

Raum des faustischen Weltbildes ist nicht bloße Dehnung, sondern Ausdehnung in die Ferne als Wirksamkeit, als Überwindung des Nur-Sinnlichen, als Spannung und Tendenz, als geistiger Wille zur Macht." (str. 396 i npr. str. 508)

[379] "Raum als die Form a priori der Anschauung, die Formel, in welcher Kant endgültig aussprach, was die Barockphilosophie unablässig gesucht hatte – das bedeutet einen Herrschaftsanspruch der Seele über das Fremde. Das Ich regiert vermittelst der Form die Welt." (s. 397)

[380] str. 508, Faustische und Apollinische Naturerkenntnis/7

[381] "Was für uns "Gott" ist, Gott als Weltatem, als die Allkraft, als die allgegenwärtige Wirkung und Vorsehung, das ist, aus dem Weltraum in den imaginären Seelenraum zurückgespiegelt und von uns mit Notwendigkeit als wirklich vorhanden empfunden, "Wille"." (s. 398-399)

[382] Woods, E. Thomas, "Kako je Katolička Crkva izgradila zapadnu civilizaciju", Teovizija, Zagreb., 2009.

[383] Spengler, "Der Untergang des Abenlandes"/"Propast Zapada", strana 399, originala knjige.

[384] "Zeus besitzt durchaus nicht die volle Macht über die Welt; selbst auf dem Olymp ist er – wie es das apollinische Weltgefühl fordert – primus inter pares, Körper unter Körpern. Die blinde Notwendigkeit, die Ananke, welche das antike Wachsein im Kosmos erblickt, ist keineswegs von ihm abhängig. Im Gegenteil: die Götter sind ihr unterworfen.…" (str. 400)

[385] str. 423, članak 8

[386] str. 489

[387] str. 511, Faustische und Apollinische Naturerkenntnis/7

[388] str. 401

[389] str. 412

[390] Woods, str. 62

[391] Spengler, str. 517

[392] isto, str. 520

[393] Boudon, Raymond: “Ideologie, Geschichte und Kritik eines Begriffs”, Rowohlt 1988., Reinbek bei Hamburg

[394] Benoist, Alain de, “Komunizam i nacizam“, 25 ogleda o totalitarizmu u XX. st., Zagreb 2005., str. 106

[395] Spengler, “Der Untergang des Abendlandes“, prva knjiga, V. poglavlje, točka 10.,
“Budizam, socijalizam, stoicizam“ , str. 435-436
Skraćen prijevod: “…Uopće nismo zamijetili jedinstvenost naše moralne dinamike. Ako uzmemo da je socijalizam, u etičkom a ne privrednom smislu , jedan (zajednički) svjetski osjećaj, koji slijedi vlastito mišljenje u ime SVIH, tada smo mi socijalisti bez iznimke, bez obzira znamo li i želimo li to ili ne.“
“ Gesetzt, daß der Sozialismus, ethisch, nicht wirtschaftlich verstanden, das Weltgefühl ist, welches die eigne Meinung im Namen aller verfolgt, so sind wir ohne Ausnahme Sozialisten, ob wir es wissen und wollen oder nicht. “ (…) Und eben das, die allgemeine Umwertung, ist ethischer Monotheismus, ist – das Wort in einem neuen, tieferen Sinne genommen – Sozialismus. Alle Weltverbesserer sind Sozialisten. Folglich gibt es keine antiken Weltverbesserer.“

[396] Spengler, str. 450

[397] isto, str. 448

[398] str. 465

[399] str. 471

[400] Spengler, Faustische und apollinische Naturerkenntnis, glava 11, str. 525-530

[401] Woods, E.Thomas, "Kako je Katolička Crkva izgradila zapadnu civilizaciju", Teovizija, Zagreb., 2009.

[402] Woods, ibid., str. 59

[403] Spengler, 544 str.

[404] isto, 544 s.

[405] str. 548

[406] Woods, ibid. str. 60-61

[407] Spengler, "Jahre der Entscheidung", 1933. g.

[408] Thomas Morus Presse, Verlag Herder, 1948.

[409] Viator, Paul, "Otpadništvo Zapada", predgovor, Thomas Morus Presse, Verlag Herder, 1948., str. 17

[410] str. 76

[411] "Glavne zablude sadašnjosti prema podrijetlu i uzrocima", str. 86

[412] "Govor o diktaturi", u: "Otpadništvo Zapada", str. 29

[413] isto str. 32

[414] isto, str. 41

[415] isto, str. 37

[416] isto, str. 44

[417] "Govor o općem stanju Europe", str. 61

[418] isto, str. 67

[419] isto, str. 69

[420] isto, str. 70-71

[421] str. 78

[422] str. 79

[423] isto, str. 84

[424] str. 91

[425] str. 92

[426] Franco, Masonerija, *Antimasonska naredba, 20.VIII.1950.,* Zagreb 2014., str. 166

[427] Franco, Masonerija, *Povijest masonerije, 2.IV.1950.*, Zagreb 2014., str. 98-100

[428] Franco, Masonerija, *Antimasonska nredba, 20.VIII.1950.,* Zagreb 2014, str. 166

[429] Franco, Masonerija, *Štete za Španjolsku*, 23, VII.1950., str. 153-155

[430] Franco, Masonerija, *Ubilačka djelovanja*, Zagreb 2014., str. 149, *Masonska filozofija, 30. VII.1950.*, Zagreb 2014., str. 156-158

[431] Franco, Masonerija, *Otkrivena tajna, 1.III.1949.,* "Masonerija i u ratu odigrava svoju ulogu kao obavještajna služba…", str. 52

[432] Franco, Masonerija, *Španjolska masonerija,, 18.VI.1950.*, Zagreb 2014., npr. str. 134-137

[433] Franco, Masonerija, *To je ono što se ne oprašta, 16.II.1949.,* Zagreb 2014, str. 45-46

[434] Tarpley, Webster, *Kralj Edward VII. Od Velike Britanije – zli demijurg Trojne Antante i Prvog svjestkog rata,* Protiv oligarhije, Zaklada Eneagram, Zagreb 2007., str 221

Poglavlje opisuje kako je britanski kralj pripremio napadaj na Njemačku u I. svj. ratu, čime je postavljen temelj za britansku vlast nad Europom.

[435] Franco, Masonerija, *Ratoborna spletkarenja, 30.IV.1950.*, Zagreb 2014., "Na zapadu europskog kontinenta još od 1921. godine postoji vrhovna vlast masona međunarodnog ustroja, koja je u poslijeratnom vremenu znatno ojačala i svoju moć razvija kod većine nacionalnih vlada, djelujući iza krinke i sjene svoga hrama", str. 116, također 117 str.

[436] Franco, Masonerija, *To je ono što se ne oprašta, 16.II.1949.,* Zagreb 2014, str. 43
I nakon II. svj. rata "…europska masonerija ušla je u savez s komunistima…"

[437] Franco, Masonerija, *Zločini,* 24.IX.1950, str. 191
Pohod protiv isusovaca, 1.X. 1950., str. 196

[438] Franco, Masonerija, *Pobuna Esquilache,* 27. kolovoza, 1950., str. 170

[439] Lefebvre. Marcel, nadbiskup, Pismo zbunjenim katolicima, poglavlje 13., Društvo Sv. Pija X., Jaidhof 2014., Austrija, str. 77

[440] Kovač, Tomislav, Nova prisutnost 9 (2011) 1, Zagreb 2011., str. 91
"…U Deklaraciji Nostra aetate o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama koji je, premda najkraći koncilski dokument, doživio najveći odjek u nekršćanskom svijetu. U Deklaraciji, između ostaloga, nedvosmisleno piše: "Crkva ne odbacuje ništa što u tim religijama ima istinita i sveta (…) i s iskrenim poštovanjem promatra kako one nerijetko izražavaju zrake one Istine što prosvjetljuje sve ljude" (NA 2). Reaktualizirajući dugo zapostavljenu patrističku teologiju o "sjemenkama Božje riječi" (semina Verbi; Logos spermatikos) razasutima u svim kulturama i fi lozofi jama, Koncil u različitim dokumentima u religijama prepoznaje prisutnost "klicâ ili sjemenja Riječi", "elemenata istine i milosti", "klicâ askeze i kontemplacije", "dobrih i istinitih stvari", "dragocjenih i religioznih elemenata" (usp. NA; AG; OT i dr.).

[441] Lefebvre, Pismo zbunjenim katolicima, *Ekumenizam, str. 61*

[442] Srbizmi: *Suština* (umjesto: bit, bivstvo: iako se koristi u hrvatskoj filozofiji *suština* je jezična nepismenost), *nauka*=nauk ili znanost, *osjećanja*=osjećaji, itd

[443] Weninger, Otto, *Spol i karakter*, Zagreb 2008., Euroknjiga, str. 57

[444] Weninger, "Emancipirane žene", u: *Spol i karakter*, "…A što se tiče emancipiranih žena: *u njima je samo muškarac taj koji se želi emancipirati*…" str. 115 "…Istinska potreba za emancipacijom i prava sposobnost za emancipaciju pretpostavlja muškost u ženi…" str. 117 "*…Najveći, jedini neprijatelj emancipacije jest sama žena…*" str. 121 (Ukošeno istaknuo sam O. Weininger)

[445] Weninger, "Emancipirane žene", u: *Spol i karakter*, str. 115/6 "… Dovoljna je opća konstatacija da se ni jedna jedina među svim ženama (pa i najmuženstvenija) u povijesti duha ne može istinski usporediti ni s muškim genijima petog ili šestog reda…"

[446] Tarpley, Webster G., *Protiv oligarhije - Venecija i Britanci*, "Književni krug Alelon", Zagreb, 2007.

Vrlo je "… zanimljivo da je baš Urquhart trebao biti kontrolor britanskog agenta Karla Marxa, koji je zarađivao za život pišući za Urquhartove novine. David Urquhart osnivač je modernog komunizma! Urquhart je bio taj koji je načinio nacrt za '*Das Kapital'*. Marx je bio profesionalni obožavatelj Urquharta - odavši mu priznanje za njegov utjecaj više nego li i jednoj drugoj živoj osobi. Marx je čak sastavio i tekst 'Životopis lorda Palmerstona', zasnovan na Urquhartovoj divljoj opsesiji kako je Palmerston agent za širenje ruskog utjecaja. To već dovoljno govori o oštroumnosti Marxa kao političkog analitičara…" (str. 210) Bitan je kulturni krug i utjecaj u kojem se Marx kretao: Britanija.

[447] Weininger, str. 41-42

[448] Weininger, Karakterologija i morfologija…, str. 104-105

[449] Weininger, str. 127

[450] Weininger, str. 126

[451] Weininger, "Muška i ženska svijest", ibidem, str. 150

[452] Weininger, str. 151

[453] De Marco, Donald, Wiker, Benjamin, "Simone de Beauvoir", u: *Arhitekti kulture smrti*, Verbum, Split, 2007.

str. 161-162

[454] Weininger, str. 153

[455] De Marco, Donald, Wiker, Benjamin, "Simone de Beauvoir"……
Uz naprijed rečeno vrijedi i ovo:
"…Razlog zbog kojeg je njezina knjiga *Drugi* spol tako mnogo čitana i popularna jest u tome što autorica "transcendenciju" (s njezinom slobodom, aktivitetom i neodređenošću) vezuje uz muškarce, a "imanenciju" (s njezinim ograničenjima, nepokretnošću i objektnošću uz *žene.…" str. 163*

[456] Weininger, str. 157, također str. 227

[457] Weininger, "…M živi svjesnije nego Ž (…) to se uzdiže u stavu da je genijalnost istovjetna s višom i općenitijom svjesnošću… Genijalnog čovjeka može se definirati kao onoga koji sve zna a da to nije naučio …" str. 164-166

[458] Weininger, str. 401-402

[459] Ovdje ne ulazim u istinitost, pravovjernost i moralnost "svih religija".

[460] Weininger, str. 403

[461] Weininger, str. 406

[462] Weininger, str. 409

[463] Weininger, str. 411/412

[464] De Marco, Donald, Wiker, Benjamin: "Elisabeth Badinter", u: *Arhitekti kulture smrti*, Verbum, Split, 2007.

[465] Weininger, str. 233

[466] De Marco, Donald, Wiker, Benjamin: "Elisabeth Badinter", u: *Arhitekti kulture smrti*, Verbum, Split, 2007.

Još jedna feministica: str. 180

[467] Weininger, str. 418

[468] Weininger, str. 234

[469] Weininger, str. 211

[470] Weininger, str. 344

[471] De Marco, Donald, Wiker, Benjamin: ibidem, Elisabeth Badinter:

"…Ona nigdje u svojoj knjizi koju naziva filozofskom raspravom ne spominje nijednog od velikih francuskih personalista - Jacquesa Maritaina, Gabriela Marcela i Emmanuela Mouniera. Isto tako ona ne spominje druge značajne personaliste čija je filozofija i danas vitalna - Martina Bubera, Nikolaja Berdjajeva, Paula Tillicha, Karla Wojtylu itd…" str. 180
"…Elisabeth Badinter ima svog filozofskog preteču, premda ga ona ne spominje, u osobi Maxa Stirnera, U svojoj knjizi *The Ego and his Own* Stirner tvrdi: "Čovjek koji pripada samo sebi (…) je izvorno slobodan, jer ne priznaje ništa drugo osim samog sebe". [342] …"
"…Židovski personalist i žestoki protivnik nacional-socijalizma Martin Buber ističe da je Stirnerov egoizam, koji se ogleda u zatvaranju čovjekova *ja* u odnosu na drugoga, preteča "Skupine-ja koja ne priznaje ništa osim sebe same".[343] Ne postojanje intersubjektivnosti

je, povijesno gledano, u pravilu imalo za posljedicu različite oblike grupnog egoizma…" Str. 181 Grupni egoizam = subjektivizam = ženski princip u Elisabeth Badinter

[472] Weininger, str. 412

[473] Novi Zavjet, Otkrivenje,
" 3 I odvede me u pustinju u duhu; i vidjeh ženu
gdje sjedi na zvijeri ***skrletne*** boje, ispunjenu
psovačkih imena, imajući sedam glava i deset
rogova.
4 I žena bijaše obučena u grimiz i ***skerlet***, i
nakićena zlatom, i kamenjem dragim i biserom,
i imala je čašu zlatnu u ruci svojoj punu gada i
nečistoće bluda svojega.
5 I na čelu njezinu bijaše napisano ime: "Tajna!
Babilon veliki, majka bludnicama i gadovima
zemlje."
6 I vidjeh ženu pijanu od krvi svetih i od krvi
svjedoka Isusovih. I začudih se velikim čudom
kad je vidjeh.
7 I reče mi anđeo: "Što se čudiš? Ja ću ti reći
tajnu žene i zvijeri, koja je nosi i ima sedam glava
i deset rogova.
8 Zvijer, koju si vidio, bijaše i nije, i upravo će
izaći iz bezdana, i otići će u propast; i čudit će se
oni koji borave na zemlji, kojima nijesu imena
upisana u knjigu života od postanja svijeta, kad
vide zvijer, koja bijaše, i nije više, i opet je tu.
9 Ovdje je um, koji ima mudrost. Sedam glava,
sedam su gora, na kojima žena sjedi... "

[474] Čić, Emil, *Liturgijska glazba u Hrvatskoj nakon II. vatikanskog sabora*, Zagreb, 2008.

[475] Weininger, str. 128

[476] Weininger, str. 129

[477] Weininger, str. 185

[478] Weininger, str. 189

[479] Weininger, str. 191

[480] Weininger, "…Genijalnim možemo nazvati čovjeka ako živi u svjesnoj povezanosti sa svemirom. Genijalno je dakle ono zaista božansko u čovjeku. ***Izgleda da je novo mišljenje poslije Leibnizove smrti potpuno izgubilo veliku ideju o čovjekovoj duši kao mikrokozmosu,*** *najdublju tvorevinu filozofa renesanse - premda se njeni prvi tragovi nalaze još kod Platona i Aristotela…*" (ukošeno-podebljano, E. Č.) str. 229 "… Naša današnja psihologije je eminentno ženska psihologija…" str. 266-267, također "…Ne zaboravimo nikada da nam je iz Engleske došla *psihologija bez duše*… Još nikada nije bilo dubljeg mislioca koji bi ostao kod empirizma; i nikada još nije bilo Engleza koji bi ga samostalno prevladao…" str. 397
Drugim riječima, gdje počinje empirizam - prestaje genijalnost…

[481] Kowalska, F., *Dnevnik Marije Faustine Kowalske*, Zagreb 2005.

[482] Weininger, "…Tek muškarčeva seksualnost daje ženi egzistenciju žene (…) žena će živjeti tako dugo dok muškarac potpuno ne plati svoj dug, dok u potpunosti ne savlada svoji *vlastitu* seksualnost…", str. 424

[483] Weninger, Otto, "Žena i čovječanstvo", u: *Spol i karakter*, Zagreb 2008., Euroknjiga, str. 420-421

[484] Weninger, Otto, "Žena i čovječanstvo", u: *Spol i karakter*, Zagreb 2008., Euroknjiga, str. 426

[485] Weininger, "…U tom smislu Krist je, prema svjedočanstvu svetog oca Klementa, govorio Salomi, bez optimističkog uljepšavanja koje su sv. Pavao i Luther kasnije našli za spol: smrt će trajati tako dugo dokle žene budu rađale; a istina se ne će sagledati prije nego što od dvoje postane jedno, i muškarac i žena postanu neko treće, ni muškarac ni žena…" str. 425 Takva tvrdnja se ipak odnosi na Novo Nebo i Novu Zemlju, ne na tuzemnost.

[486] Weininger, str. 186

[487] Mihaljević, Nikica: Proslov, u: “Povijest i budućnost teokracije”, Zagreb 2003, str. 10-11

[488] ibidem

[489] Solovjov, V.: “Povijest i budućnost teokracije”, str. 41-42

[490] ibidem, str. 43

[491] ibdem, str. 87

[492] str. 351

[493] str. 355

[494] str. 357

[495] str. 364

[496] str. 364

[497] str. 365

[498] str. 366

[499] str. 376

[500] str. 370-371

[501] str. 373

[502] str. 375

[503] str. 375/376

[504] str. 379

[505] str. 381

[506] str. 382

[507] str. 384

[508] str. 392

[509] str. 402

Kazalo imena i najvažnijih pojmova

H

I

J

K

L

M

N

O

P

LITERATURA

Augustin, Sv. Aurelije, “Događaj kao riječ”, u: Govori 2, Evanđelje po Mateju, Služba Božja, Makarska, 1993.

Augustin, Sv. Aurelije: “O Državi Božjoj”, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.,

Bačić, Marcel (priredio), Katedrala - mjesto i svjetlost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 2003.

Berdjajev, N., “Filozofija nejednakosti”, Mediteran – Oktoih, Beograd 1990. godina

Berdjajev, N., “Smisao povijesti“, Verbum, Split, 2005.

Berdjajev, N., “Sudbina čovjeka u suvremenom svijetu”, Verbum, Split, 2007.

Bleicken, Jochen i grupa autora, “Povijest svijeta I. “, Marjan tisak, Split 2005.

Boethius, “The Consolation of Philosophy”, Oxford World’s Classics, Oxford University Press, New York, 2008.

Boudon, Raymond, “Ideologija“, povijest i kritika jednog pojma, Rowohlt, Reinbeck bei Hamburg 1988.

Brown, Howard M., - Stein, Louise, K., “Glazba u renesansi“, HMD, Zagreb, 2005.

Buchanan, “Smrt Zapada”, Kapitol, Zagreb 2003.

Burchardt, J., “Die Kultur der Renaissance in Italien”, Athenaion, 1996. Essen, Njemačka (obnovljeno zdanje iz 1860.)

Burckhardt, “Weltgeschichtliche Betrachtungen“, 1905.

Campbell, Joseph, “The Hero with A Thousand Faces“, Princeton

Chamberlain, Houston Stewart, “Die Grundlagen des Neunzehnten Jahrhunderts“, Band I. und II., Verlagsanstalt F. Bruckmann A. G., München 1903.

Coleman, J.: “Committe 300”, IV. Izdanje, Carson City, Nevada 1997, USA

Coreth, Emerich: “Philosophie des 19 Jh.”, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart,-Berlin, Köln-Mainz 1984.

Cortes, Juan, Donoso, “Otpadništvo Zapada“, Thomas Morus Presse, Verlag Herder, 1948.

Croce, Benedetto, “Giambattista Vico“, poglavlje, u: Estetika, kao znanost izraza i opća lingvistika, Globus, Zagreb, 1991.

Čić, Emil, “Liturgijska glazba u Hrvatskoj nakon II. vatikanskog sabora“, Zagreb, 2008.

Čić, Emil: “Povijest hrvatskih neprijatelja”, Zagreb, 2002.

De Marco, Donald, Wiker, Benjamin, “Arhitekti kulture smrti“, Verbum, Split, 2007.

Duby, Georges, “Vrijeme katedrala, umjetnost i društvo“ 980.-1420., AGM, Zagreb, 2006.

Eliade, Mircea, “Religijske ideje i političke krize u starom Egiptu“, u knjizi: “Povijest vjerovanja i religijskih ideja“, Fabula Nova, Zagreb 2006., str. 132

Enciklopedija leksikografskog zavoda, br. 2, Zagreb 1956., str. 678.

Epperson, Ralph, Nevidljiva ruka, Cipetić, Kastav 2002.

Estulin, Daniel, Teledisk, Zagreb, 2012.

Euzebije Cezarejski, predgovor Marijana Mandaca OFM, u: Crkvena povijest, Služba Božja, Split, 2004.

Franco, Francisco, J. Boor [pseudonim], “Masoneria“, za autora Graficas Valera, S. A., Madrid. 1952., Zagreb, 2014.

Noel, Jean-Francois, “Sveto Rimsko Carstvo“, Barbat, Zagreb, 1998.

Franklin, Benjamin, Enciklopedija leksikografskog zavoda, br. 2, Zagreb 1956.

Gilson, Etienne, Uvod u kršćansku filozofiju, FTI, Zagreb, 1995.

Grgur Nazijanski, Teološki govori i teološka pisma, Služba Božja Split, 2005.

Griffin, Des, “Četvrti Reich bogatih“, Lumen, Zagreb 2003.

Halder, Alois, “Filozofijski rječnik“, Naklada Jurčić, Zagreb 2002.

Hancock, Graham i Bauval, Robert, “Talisman“, sveti gradovi, tajna vjera, Stari Grad, Zagreb, 2006.

Hegel, G. F., Filozofija povijesti, Kultura, Zagreb 1951.

Hegel, G. W. F., Perzija, u knjizi: Filozofija povijesti, Kultura, Zagreb 1951.

Hollingsworth, Mary, “Umjetnost kroz povijest čovječanstva“, Andromeda, Rijeka 1998.

Hopkins, Marilyn, Simmans, Graham, Wallace-Murphy, Tim: “Rex Deus”, Zagreb 2001, Stari Grad

Horvat, Josip, “Kultura Hrvata kroz 1000 godina“, ČGP Delo, Ljubljana, 1980.

Horvat, Marijan, "Rimska pravna poviest", knjižara Zlatko Streitenberger, Zagreb 1943.

Icke, David, Najveća tajna, Teledisk, Zagreb 2007.

James Bacque: "Crimes & Mercies". The Fate of German Civilians Under Allied Occupation, 1944-1950, Castle Hill Publishers, Chicago, USA

Jeronim, Sv., "Joelovo proroštvo", u: Tumačenje Jone proroka, Služba Božja, Makarska 1997.

Johnson, Paul, "Renesansa", Alfa, Zagreb, 2008.

Knez, Ante, "Slobodni zidari", Croatia projekt, Zagreb 2000.

Kovač, Tomislav, "Nova prisutnost" 9 (2011) 1, Zagreb 2011.

Kowalska, F., "Dnevnik Marije Faustine Kowalske", Zagreb 2005.

Krasić, Stjepan, "Počelo je u Rimu", Matica Hrvatska, Dubrovnik, 2009.

Lane Fox, Robin, "Prema demokraciji", u knjizi: "Klasični svijet", Nakl. Ljevak, Zagreb 2008.

Lane, Mark: "Conversations with Americans", Simon and Schuster, New York 1970.

Lefebvre. Marcel, nadbiskup, Pismo zbunjenim katolicima, Društvo Sv. Pija X., Jaidhof 2014., Austrija

Ly Bu We: "Proljeće i Jesen"", (Prva kineska enciklopedija) Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1982.

Macchiavelli, N., "Vladar", Izabrano djelo, Prvi svezak, izbor Damira Grubiše, Globus, Zagreb, 1985.

Magee, Glenn, 1. "Hegel as Hermetic Thinker", Cornel University Press 2001.

Makanec, Julije, Uvod u Filozofiju povijesti, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1993.

Mandac, Marijan, “Uvod”, u: Grgur Nazijanski, Teološki govori i teološka pisma, Služba Božja Split, 2005.

Maritain, J., “Tri reformatora“, Laus, Split, 1995.

Maritain, Jacques: “Filozofija povijesti”, Zagreb, 1990.

Mastnak, Tomaž, “Križarski mir“, Prometej, Zagreb, 2005.

Mikas, Bruno: “Svršetak povijesti“, Split 2001, Laus

Moreschini, C., “Povijest patrističke filozofije“, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2009.

Morin, Edgar, “Duh vremena“ 1, BIGZ, Beograd, 1979.

Neustädter, Josip, “Ban Jelačić i događaji u Hrvatskoj od 1848. “, Školska knjiga, Zagreb 1998.

Palisca, Claude V., “Barokna glazba“, HMD, Zagreb, 2005.

Petrić, “Zoroaster, i njegovih tristo i dvadeset kaldejskih proroštava“, ur. Erna Banić-Pajnić, Institut za filozofiju, Zagreb, 2011.

Pilger, John: “Novi vladari svijeta”, “Epifanija” Zagreb 2002.

Pirrene, Henri, Karlo veliki i Muhamed, Izvori, Zagreb, 2006.

Prelog, Milan, “Slavenska renesansa“, Ex Libris, Rijeka 2007.

Quigley, Carroll, “Anglo-američki Establishment”, Split, 2003.

Riley-Smith, Jonathan, “Križarski ratovi“, Verbum, Split, 2007.

Rodgers, Nigel, Self-Governig Confederacy, u: “Roman Empire“, Hermes House, London 2006.

Rodrigez, Jose Maria Caro, Naklada Benedikta, "Otkrivena tajna masonerije", Zagreb 2011.

Roterdamski, Erazmo, "Kršćanski vladar", Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2011.

Schelling F. W. J., "O historijskoj konstrukciji kršćanstva", CEKADE, Zagreb 1985.

Schmidt, Joel, "Roman Mythology", Grange Books, Rochester 2004, UK

Sedlmayr, Hans, "Gubljenje središta", Verbum, Split, 2001.

Solovjov, Vladimir: "Povijest i budućnost teokracije", Naklada "Prometej", Zagreb 2003.

Spengler, O., "Jahre der Entscheidung", 1933. g.

Spengler, Oswald, "Der Untergang des Abendlandes", Albatros Verlag, Düsseldorf, 2007.

Spengler, Oswald, "Biljožderi i grabežljive zvieri", u: "Čovjek i tehnika", Izdanje Matice Hrvatske, Zagreb 1944.

Suvremena katolička enciklopedija, Konstantin, Laus, Split, 1998.

Šanc, Franjo, "Poviest filozofije", II. dio, Knjižnica života, Zagreb, 1943.

Tarpley, G. Webster, "Protiv oligarhije", Eneagram, Zagreb 2007.

Toma Akvinski, "Suma protiv pogana", II., Kršćanska Sadašnjost, Zagreb, 1994.

University Press, Princeton 1969., drugo izdanje, New Jersey, USA

Vico, Giambattista, "Načela nove znanosti - O zajedničkoj prirodi nacija", Naprijed, Zagreb, 1982.

Vranicki, Predrag, “Filozofija historije“, Golden marketing, Zagreb 2002.

Walker, Daniel P., “Spiritualna i demonska magija - od Ficina do Campanelle”, Eneagam, Zagreb, 2009.

Weninger, Otto, “Spol i karakter“, Zagreb 2008., Euroknjiga

Woods, E. Thomas, “Kako je Katolička Crkva izgradila zapadnu civilizaciju“, Teovizija, Zagreb., 2009.

Wurmbrand, Richard, “Marx i đavo“, Laus, Split 1991.

Zamarovsky, Vojtech, “Grčko čudo“, Školska knjiga, Zagreb 1978.

Summary

"The Rise and Decline of Western Civilisation" is a contemporary philosophy of history using a paradigm of catholic insight at the start of the 21st century. The author studied the fundamental ideas of pagan European civilisation, the old Greeks and Romans and the development of Christian culture and civilisation. The author has divided the cycles of history in three sections: Paganism, Christ centric centuries and the period of European apostasy and explains the most important ideas dominating each epoch and its relationship to God. The Christian philosophy of history begins with Saint Augustine.

A natural consequence of the split in the Catholic Church is (1) The appearance of Protestantism and Anglicanism, (2) the religious sects, (3) New ideologies, as surrogate for lost belief, (4) a false new world religion and (5) A final catholic renewal, after the triumph and fall of Antichrist.

Contrary to materialist theories the author points out that the rise of western civilisation began with Christ, baptism and the gift of Holy Spirit, Benedictine monasteries and the spreading of the Catholic Universities in the Middle Age which he renames and presents as a Sacred Age.

Providence is the next central term. St. Augustine was not the first Christian author who spoke about Providence, but he developed a clear vision about the "City of Satan" and the "City of God" expressing an essence of the philosophy of history: two groups of people have always fought for or against God but historians have not shown a clear attitude and vision of the battle because an interpretation of history is not given by the Catholic authors who should be the philosophers of history and, the Catholic view is not predominant and final. The author tried to give a final Catholic view using the contemporary point and paradigm.

His selection of the philosophers of history includes some of the most important names like G. Vico, G. F. Hegel, N. Berdjajev, J. Maritain, O. Spengler, J. D. Cortes etc. Explaining their work the author offers his own insight in the development of ideas with some very important final conclusions: that Western Civilisation is at the peak of its sickness and dying because it has lost the Christian roots and relationship to God. The Spanish philosopher of the history of Duke Juan Donoso Cortes (19th c.) was first to warn Catholics and in addition Dr. Oswald Spengler was the last to explain it. The Croatian author added some final conclusions and visions.

BIOGRAPHY

EMIL ČIĆ, Zagreb, is a freelance artist, award winning composer, music critic and author of several books including a *History of Croatian Music and Musicians* as well as over 1000 articles on a range of subjects as diversified as music, history, politics philosophy, and theology.

He is the recipient of three of the most prestigious awards from Vienna: In February 1986, from an entry of 120 scores submitted, his piano concerto won a fellowship of the "Alban Berg Foundation" and was the only work granted that honour (according to Karl Heinz Füßl, a member of the commission 1924-1992). In 1987, he was awarded the Theodor Körner Stiftung prize for the advance of science and art for his Sinfonietta op. 7. The same year 1987, separately and independent of that, he was awarded "A Working Stipend of Vienna" which was to finance his project "Requiem" (in May). He composed a Requiem, Rhapsodies and music for choirs etc …

Studies

2003 - 2006	Master of religious science (theology), Studia Croatica, Jesuits
1983 - 1988	Master of Musicology (Vienna). At Hochschule für Musik und Darstellende Kunst in Wien, an accomplished composer (on 22nd of June 1987): he became a student of Prof. Otmar Suitner, and commenced studies in conducting the orchestra.

1982 - 1983	Began studies in composition: conducting under Milan Horvat,
1978 - 1982	Academy of Music in Zagreb
1980 - 1982	Study of theology for the laity, by the Jesuits.
1973 - 1978	High school for musicians, "Pavao Markovac" in Zagreb: studied the bassoon and theory of music. Certificate in the theory of music.

Professional Experience

2003 -	Freelance artist, music critic and journalist
2000 -	Music critic by "Fokus"
1999 - 2000	Piano accompanist at the ballet school, at Zagorska street 16, Zgb.
1995	Editor at the journal "Narod"/ "The Nation"
1992 – 1994	Music Teacher at Zagreb music and high schools (The 9th Secondary School in Zagreb)
1990 – 1994	Music critic for the "Croatian Herald": Correspondent for journals "The Croatian Soldier", "Daily Herald" ("Vjesnik", as polemicist), "Matica"/ i.e. "Matrix" of the Croatian Diaspora,

1993 – 1994	Croatian radio: some 25 articles on music and musicians.
1988 – 1990	Teacher and choir conductor at high school. (The 5th Secondary School in Novi Zagreb, "Ferdo Livadich" in Samobor by Zagreb)
1982 - 1985	Freelance journalist for "Vjesnik", "Danas"/ "Today", freelance correspondent from Austria.

Membership of Societies

2011	Member of the Croatian Academy of Science and Art in Diaspora, Basel, Swiss. Head of Department of the Arts.
2002	Founder and President of The Croatia – Ireland Society.
1997	The Society "Lucius": co-founder on 15.11.1997: research of Croatian history.
1995	Member of the Croatian – Austrian Society
1995	The St. Hieronymus Society: Croatian literary Society.
1992	The Croatian Musicological Society**,** co-founder.
1991 - 2000	The Croatian Journalists Association: (subsequently resigned because of their massive support of 'recycled' communists).

Odrezati i poslati stranicu---

Popis objavljenih knjiga

Naručujem knjigu pouzećem (+ poštarina)

1. Povijest hrvatskih neprijatelja, 250,00 kn ___ kom.

2. Anglo-američki establishment, 250,00 kn ___ kom. (rasprodano)

3. Plovidba Sv. Brendana opata, 120,00 kn ___ kom.

4. Glazbeni aspekti u filozofiji umjetnosti Miha Monaldija, 100,00 kn ___ kom. (rasprodano)

5. Hrvatska glazba i glazbenici, 300,00 kn ___ kom (rasprodano)

6. Hrvatski skladatelj, 150,00 kn ___ kom (rasprodano)

7. Globalizacija i hrvatski nacionalizam 150,00 kn ___ kom

8. Religijsko filozofski aspekti u književnosti A. G. Matoša, 120,00 kn ___ kom

9. Eseji o glazbi, tvrdi uvez, 165,00 kn ___ kom (rasprodano)

10. Liturgijska glazba u Hrvatskoj nakon II. vatikanskog koncila, 180,00 kn ___ kom

11. Hrvatsko-irske kulturne veze br. 1, 180,00 kn ___kom (rasprodano)

12. Hrvatsko-irske kulturne veze br. 2, 180,00 kn ___kom

13. Hrvatsko-irske kulturne veze br. 3, 220,00 kn ___kom

14. Tiranija i oligarhija, 160,00 kn, __ kom

15. Stoljeće ljevičarskih laži hrvatskom narodu, 200,00 kn, __ kom

16. Krist u ulici Connaught, pjesme D. Egan, 100,oo kn __ kom.

17. Ogoljela laž logora Jasenovac, 100,oo kn, ___ kom

18. Hrvatski zvjezdani trenutci - glazbene interpretacije br. 1, 250,oo kn,____ kom (rasprodano)

19. Hrvatski zvjezdani trenutci - glazbene interpretacije br. 2, (2011. g.), 250,oo kn,____ kom

20. O glazbi, Sv. Augustin, 150,oo kn, ____ kom

21. Masonerija, Francisco Franco, kom, tvrdi uvez 150,oo kn ____ kom

22. Uspon i pad Zapada, 180,oo kn____kom, tvrdi uvez

Adresa i tel. naručitelja ____________________________

____

______________________________MB__________________

Potpis i pečat
naručitelja_________________________________

Emil Čić, ul. Crvenog Križa 16, 10000 Zagreb
www.emilcic.exactpages.com
www.slideshare.net/emilcic